

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE (KAMU EKONOMİSİ) ANABİLİM DALI**

**FARKLI SUÇ TÜRLERİ AÇISINDAN EKONOMİK RİSK
FAKTÖRLERİ: ANKARA CEZAEVLERİ ÖRNEĞİ**

Doktora Tezi

Caner ÇAKMAK

08924306

Ankara 2015

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE (KAMU EKONOMİSİ) ANABİLİM DALI**

**FARKLI SUÇ TÜRLERİ AÇISINDAN EKONOMİK RİSK
FAKTÖRLERİ: ANKARA CEZAEVLERİ ÖRNEĞİ**

Doktora Tezi

Caner ÇAKMAK

08924306

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Abuzer PINAR

Ankara 2015

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MALİYE (KAMU EKONOMİSİ)

ANABİLİM DALI

FARKLI SUÇ TÜRLERİ AÇISINDAN EKONOMİK RİSK FAKTÖRLERİ: ANKARA CEZAEVLERİ ÖRNEĞİ

Doktora Tezi

Caner ÇAKMAK

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Abuzer PINAR

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

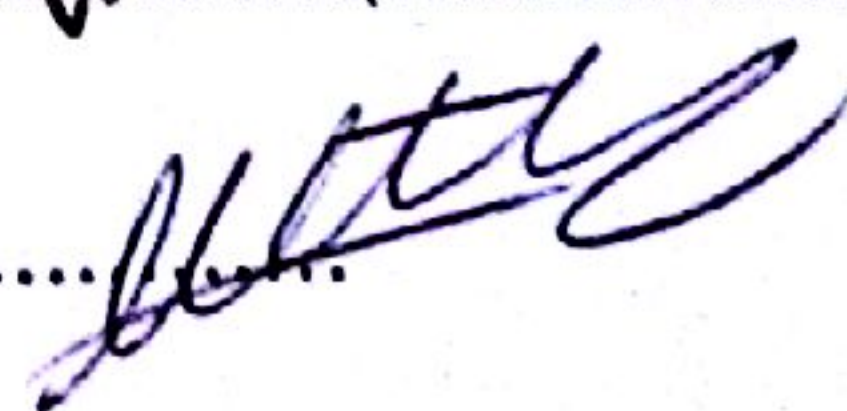
İmzası

Prof. Dr. Abuzer PINAR (Danışman).....

Prof. Dr. Semih ÖZ.....

Doç. Dr. Serdal BAHÇE.....

Doç. Dr. Tarkan ÇAVUŞOĞLU.....

Yard. Doç. Dr. Meltem KAYIRAN.....

Tez Sınavı Tarihi ...04.06.2014.....

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (04/06/2015)

Caner ÇAKMAK

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, ekonomik yönden dezavantajlı konumda olan insanların diğer suç türlerine kıyasla maddi kazanç elde etmelerini sağlayacak suçları daha çok işleyip işlemedikleri sorusunun cevapları araştırılmıştır. İnsanlık için son derece önemli ve karmaşık bir sorun olan suça etki edebileceği düşünülen risk faktörlerinin belirlenmesinde, suç miktarının azaltılmasında ve suçla mücadelede politika önerilerinin geliştirilmesinde ekonomik bakış açısının gücünden yararlanılmasının önemli olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle yapılan bu çalışmayla akademik literatüre katkı yapılması hedeflenmektedir.

Her bir tezin ayrı bir öyküsü, ayrı heyecanları ve ayrı zorlukları bulunmaktadır. Ancak bu öykünün yazılmasında, heyecanların paylaşılmasında ve de zorlukların aşılmasında her zaman rehberler önemli roller üstlenmektedir. Bu nedenle doktora başlamamda vermiş olduğu cesaret ve tez yazım sürecinde, karşılaştığım güçlüklerin aşılmasında ilgi ve yardımlarını hiç esirgemeyen Sayın Hocam Prof. Dr. Abuzer Pınar'a öncelikle müteşekkir olduğumu belirtmeliyim. Yine tez yazım sürecinde fikirlerinden istifade ettiğim, pozitif eleştirilerini ve desteklerini her daim hissettiğim Prof. Dr. Semih Öz ve Doç. Dr. Serdal Bahçe Hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca böyle bir tezin fikir olarak ortaya çıkmasından, son noktanın konulmasına kadar geçen sürede sürekli kendileri ile görüş alış verişinde bulunduğum, motivasyonumu kaybettiğim anlarda dahi bir an olsun desteğini ve gülen yüzünü eksik etmeyerek yeniden ve daha büyük bir arzuyla çalışma isteğimi artıran Doç. Dr. Osman Dolu Hocama ne kadar teşekkür etsem sanırım az olacaktır. Bununla birlikte desteklerini, teşviklerini ve iyi niyetlerini hiç eksik etmeyen Doç.

Dr. Hasan Büker, Doç. Dr. Őener Uludağ ve Doç. Dr. Kübra Gültekin Hocalarıma da çok müteŐekkirim. Değerli meslektaŐlarım ve en yakın dostlarım Doç. Dr. Nurullah Altun ve Yrd. Doç. Dr. Ahmet Güney'e her daim yanımda oldukları ve yardımlarını esirgemedikleri için teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Uzaktan da olsa dost sohbetlerini ve desteklerini esirgemeyen kadim dostum Hatice Mutlu'ya ayrıca teşekkür ederim. Ayrıca bu tez çalıŐmamda Doç. Dr. Murat Sever, Dr. M. Salih Elmas ve M. Emin Erçetin'in değerli katkıları olmasa bu süreç benim için çok daha zor olurdu. İsimlerini buraya yazamadığım diğer büyüklerim ve dostlarıma da çok müteŐekkirim.

Bu tez çalışmasının alan araştırması safhasında değerli katkıları ve destekleri nedeniyle Adalet Bakanlığı'nın ilgili birimlerinin ve Ankara Ceza İnfaz Kurumlarının kıymetli yöneticilerine, psikologlarına, sosyal alıŐmacılarına ve infaz koruma memurlarına ayrıca teşekkür etmek isterim. Bu çalışmanın bağımlı değişkeni olmanın ötesinde hayatlarına dokunduğumuz ve çalışmanın merkezinde gönüllü olarak bulunan, bizleri o soğuk koęuŐlarında sıcak yüzleriyle karŐılayıp tüm sorularımıza içtenlikle cevap veren mahkûmlara da bilhassa teşekkür ederim.

Var olma nedenlerim olarak bugünlere gelebilmemde ve yetiŐmemde her zaman yanımdaki en büyük destekçilerim muhterem anneme ve babama sonsuz teŐekkürleri bir borç biliyorum. Ayrıca rnek bir ağabeyden fazlası olan ağabeyime ve her daim neŐemize neŐe katan kardeŐime çok teşekkür ederim. Son olarak beni bıkmadan destekleyen, sevgisini ve anlayışını her an hissettiren eŐime ve doktora sürecinin en güzel hediyesi oğluma sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLOLAR LİSTESİ.....	x
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xx
KISALTMALAR.....	xxii
GİRİŞ.....	1

BÖLÜM I

SUÇA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR VE SUÇ TEORİLERİ

I. SAPMA VE SUÇ KAVRAMLARI	7
II. SUÇUN NEDENLERİNE İLİŞKİN EKONOMİ TEMELLİ GÖRÜŞLER.....	13
A. KLASİK OKUL.....	14
B. ANOMİ VE GERİLİM TEORİLERİ.....	24
C. RADİKAL KRİMİNOLOJİ.....	41

BÖLÜM II

ÇEŞİTLİ EKONOMİK FAKTÖRLERİN SUÇ İLE İLİŞKİSİ

I. GELİR VE SUÇ İLİŞKİSİ.....	65
II. YOKSULLUK, GELİR DAĞILIMI VE SUÇ İLİŞKİSİ	72
III. GÖRECELİ MARUMİYET VE SUÇ İLİŞKİSİ	86
IV. İŞSİZLİK VE SUÇ İLİŞKİSİ	96
V. KİRACILIK SORUNU VE SUÇ İLİŞKİSİ.....	119
VI. SUÇ VE EKONOMİ İLİŞKİSİNE DAİR TÜRKİYE'DE YAPILMIŞ AMPİRİK ÇALIŞMALAR	121

BÖLÜM III

ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

I. ARAŞTIRMA METODU	142
II. ARAŞTIRMA SORUSU VE HİPOTEZLER.....	143
III. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	153

IV. VERİ	155
V. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	155
VI. DEĞİŞKENLER.....	157
A. BAĞIMLI DEĞİŞKEN	158
B. BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER.....	158
1. Demografik Değişkenler	159
2. Ekonomik Olarak Dezavantajlı Olma Durumuna İlişkin Değişkenler.....	160
VII. ANALİZDE KULLANILAN İSTATİSTİKSEL TEKNİKLER.....	167
VIII. PİLOT ÇALIŞMA	169

BÖLÜM IV

İSTATİSTİKSEL ANALİZLER VE SONUÇLARI

I. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN TEK YÖNLÜ TABLOLAR İLE ANALİZİ ..	171
A. CİNSİYET	171
B. YAŞ	172
C. HÜKÜMLÜLERİN SUÇ ÖNCESİ VE ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE YAŞANDIKLARIN YERİN ÖZELLİKLERİ	175
D. ÖĞRENİM DURMU	179
E. MEDENİ DURUM, ÇOCUK SAYISI VE EVDE YAŞAYAN KİŞİ SAYISI	184
F. GELİR	188
G. İŞ HAYATI	192
H. MESLEK	195
İ. AYNİ/NAKDİ YARDIM ALMA.....	201
J. KİRACILIK VE ÖDEMELERDE SÜREKLİLİK DURUMU	202
K. EKONOMİK GEREKÇELERLE TAŞINMA.....	205
L. YAŞANAN MUHİTİN EKONOMİK DÜZEYİ	206
M. AÇLIK SINIRININ ALTINDA OLMA DURUMU	207
N. YOKSULLUK SINIRININ ALTINDA OLMA DURUMU	209
O. MADDİ YOKSUNLUK.....	210
P. GÖRECELİ MAHRUMİYET	211

Q. TÜRKİYE GENELİ CEZA İNFAZ KURUMLARINDA BULUNANLARIN SAYISI VE SUÇ TÜRLERİNE GÖRE DAĞILIMI	214
R. ÖRNEKLEMDE YER ALAN SUÇ TÜRLERİNİN YILLARA GÖRE DAĞILIMI.....	216
S. ÖRNEKLEMDE YER ALAN SUÇ TÜRLERİNİN CİSİYET DAĞILIMI.....	218
T. ÖRNEKLEMDE YER ALAN SUÇLARIN TÜRLERİNE GÖRE DAĞILIMI.....	219
II. HİPOTEZ TESTLERİ SONUÇLARI	229
A. HİPOTEZ SETİ-1 EVDEN HIRSIZLIK VE EKONOMİK DEZAVANTAJ İLİŞKİSİ	229
H1.1- Aylık Şahsi Gelir ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi	231
H1.2- Aylık Hane Geliri ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi.....	232
H1.3- Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi.....	233
H1.4- İşsizlik ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi	234
H1.5- İşte İstikrar ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi	236
H1.6- Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi.....	237
H1.7- Ayni ve/veya Nakdi Yardım Alma ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi	238
H1.8- Kiracılık Durumu ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi	240
H1.9- Ev Kirasını Düzenli Ödeyememe ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi	242
H1.10- Ekonomik Gerekçelerle Başka Bir Adrese Taşınma ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi	244
H1.11- Yaşanılan Muhitin Ekonomik Düzeyi ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi.....	245
H1.12- Açlık Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi.....	246
H1.13- Yoksulluk Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi.....	247
H1.14- Maddi Yoksunluk ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi.....	249
H1.15- Göreceli Mahrumiyet ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi	251
B. HİPOTEZ SETİ-2 OTO HIRSIZLIĞI VE EKONOMİK DEZAVANTAJ İLİŞKİSİ	253
H2.1- Aylık Şahsi Gelir ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi.....	255

H2.2- Aylık Hane Geliri ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi.....	256
H2.3- Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi.....	257
H2.4- İşsizlik ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi	258
H2.5- İşte İstikrar ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi	259
H2.6- Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi.....	260
H2.7- Ayni ve/veya Nakdi Yardım Alma ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi	261
H2.8- Kiracılık Durumu ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi	262
H1.9- Ev Kirasını Düzenli Ödeyememe ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi	263
H2.10- Ekonomik Gerekçelerle Başka Bir Adrese Taşınma ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi.....	266
H2.11- Yaşanılan Muhitin Ekonomik Düzeyi ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi.....	267
H2.12- Açlık Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi.....	268
H2.13- Yoksulluk Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi.....	269
H2.14- Maddi Yoksunluk ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi.....	270
H2.15- Göreceli Mahrumiyet ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi	271
C. HİPOTEZ SETİ-3 DİĞER HIRSIZLIK TÜRLERİ VE EKONOMİK DEZAVANTAJ İLİŞKİSİ	272
H3.1- Aylık Şahsi Gelir ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi	274
H3.2- Aylık Hane Geliri ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi.....	275
H3.3- Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi	276
H3.4- İşsizlik ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi	277
H3.5- İşte İstikrar ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi.....	279
H3.6- Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi.....	280
H3.7- Ayni ve/veya Nakdi Yardım Alma ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi ...	282
H3.8- Kiracılık Durumu ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi.....	284
H3.9- Ev Kirasını Düzenli Ödeyememe ve Oto Hırsızlığı İlişkisi	285
H3.10- Ekonomik Gerekçelerle Başka Bir Adrese Taşınma ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi.....	286

H3.11- Yaşanılan Muhitin Ekonomik Düzeyi ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi.....	288
H3.12- Açlık Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi.....	289
H3.13- Yoksulluk Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi.....	290
H3.14- Maddi Yoksunluk ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi.....	291
H3.15- Göreceli Mahrumiyet ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi	292
D. HİPOTEZ SETİ-4 HIRSIZLIK SUÇLARI VE EKONOMİK DEZAVANTAJ İLİŞKİSİ	293
H4.1- Aylık Şahsi Gelir ve Hırsızlık Suçları İlişkisi	296
H4.2- Aylık Hane Geliri ve Hırsızlık Suçları İlişkisi	297
H4.3- Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri ve Hırsızlık Suçları İlişkisi	298
H4.4- İşsizlik ve Hırsızlık Suçları İlişkisi	299
H4.5- İşte İstikrar ve Hırsızlık Suçları İlişkisi	301
H4.6- Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma ve Hırsızlık Suçları İlişkisi	302
H4.7- Aynı ve/veya Nakdi Yardım Alma ve Hırsızlık Suçları İlişkisi.....	304
H4.9- Ev Kirasını Düzenli Ödeyememe ve Hırsızlık Suçları İlişkisi.....	308
H4.10- Ekonomik Gerekçelerle Başka Bir Adrese Taşınma ve Hırsızlık Suçları İlişkisi.....	310
H4.11- Yaşanılan Muhitin Ekonomik Düzeyi ve Hırsızlık Suçları İlişkisi	312
H4.12- Açlık Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Hırsızlık Suçları İlişkisi.....	313
H4.13- Yoksulluk Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Hırsızlık Suçları İlişkisi.....	314
H4.15- Göreceli Mahrumiyet ve Hırsızlık Suçları İlişkisi.....	318
E. HİPOTEZ SETİ-5 DOLANDIRICILIK VE EKONOMİK DEZAVANTAJ İLİŞKİSİ	320
H5.1- Aylık Şahsi Gelir ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi	322
H5.2- Aylık Hane Geliri ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi	323
H5.3- Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi	324
H5.4- İşsizlik ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi	325
H5.5- İşte İstikrar ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi	326

H5.6- Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi.....	327
H5.7- Aynı ve/veya Nakdi Yardım Alma ve Dolandırıcılıksuç İlişkisi.....	328
H5.8- Kiracılık Durumu ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi.....	329
H5.9- Ev Kirasını Düzenli Ödeyememe ve Oto Hırsızlığı İlişkisi.....	330
H5.10- Ekonomik Gerekçelerle Başka Bir Adrese Taşınma ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi.....	331
H5.11- Yaşanılan Muhitin Ekonomik Düzeyi ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi.....	332
H5.12- Açlık Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi.....	333
H5.13- Yoksulluk Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi.....	334
H5.14- Maddi Yoksunluk ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi.....	335
H5.15- Göreceli Mahrumiyet ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi.....	336
F. HİPOTEZ SETİ-6 YAĞMA SUÇLARI VE EKONOMİK DEZAVANTAJ İLİŞKİSİ.....	337
H6.1- Aylık Şahsi Gelir ve Yağma Suçu İlişkisi.....	339
H6.2- Aylık Hane Geliri ve Yağma Suçu İlişkisi.....	340
H6.3- Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri ve Yağma Suçu İlişkisi.....	341
H6.4- İşsizlik ve Yağma Suçu İlişkisi.....	342
H6.5- İşte İstikrar ve Yağma Suçu İlişkisi.....	343
H6.6- Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma ve Yağma Suçu İlişkisi.....	344
H6.7- Aynı ve/veya Nakdi Yardım Alma ve Yağma Suçu İlişkisi.....	345
H6.8- Kiracılık Durumu ve Yağma Suçu İlişkisi.....	346
H6.9- Ev Kirasını Düzenli Ödeyememe ve Yağma Suçu İlişkisi.....	347
H6.10- Ekonomik Gerekçelerle Başka Bir Adrese Taşınma ve Yağma Suçu İlişkisi.....	348
H6.11- Yaşanılan Muhitin Ekonomik Düzeyi ve Yağma Suçu İlişkisi.....	349
H6.12- Açlık Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Yağma Suçu İlişkisi.....	350
H6.13- Yoksulluk Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Yağma Suçu İlişkisi.....	351
H6.14- Maddi Yoksunluk ve Yağma Suçu İlişkisi.....	352

H6.15- Göreceli Mahrumiyet ve Yağma Suçu İlişkisi	353
G. HİPOTEZ SETİ-7 MALVARLIĞI KARŞI İŞLENEN SUÇLAR VE EKONOMİK DEZAVANTAJ İLİŞKİSİ	354
H7.1- Aylık Şahsi Gelir ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi	356
H7.2- Aylık Hane Geliri ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi.....	357
H7.3- Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri ve Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi	358
H7.4- İşsizlik ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi	359
H7.5- İşte İstikrar ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi.....	361
H7.6- Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi	362
H7.7- Aynı ve/veya Nakdi Yardım Alma ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi.....	365
H7.8- Kiracılık Durumu ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi	367
H7.9- Ev Kirasını Düzenli Ödeyememe ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi.....	368
H7.10- Ekonomik Gerekçelerle Başka Bir Adrese Taşınma ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi.....	371
H7.11- Yaşanılan Muhitin Ekonomik Düzeyi ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi	374
H7.12- Açlık Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi	375
H7.13- Yoksulluk Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi.....	376
H7.15- Göreceli Mahrumiyet ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi	379
SONUÇ.....	382
KAYNAKÇA	406
ÖZET	433
ABSTRACT	434
EKLER.....	435

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: Merton'un Bireysel Uyum Modlarının Tipolojisi	31
Tablo 2: Bağımsız ve Bağımlı Değişkenler	159
Tablo 3: Hükümlülerin Cinsiyet Dağılımı	171
Tablo 4: Türkiye'deki Ceza İnfaz Kurumlarındaki Yetişkin Hükümlülerin Cinsiyet Dağılımı (Aralık 2014).....	171
Tablo 5: Hükümlülerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	172
Tablo 6: Hükümlülerin Yaşlarına İlişkin Merkezi Eğilim Ölçütleri	172
Tablo 7: Hükümlülerin Yaş Gruplarına Göre Örnekleme ve Türkiye Geneli Karşılaştırması.....	173
Tablo 8: Hükümlülerin Suç İşledikleri Zamanki Yaşlarına İlişkin Merkezi Eğilim Ölçütleri.....	174
Tablo 9: Hükümlülerin Suç İşledikleri Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	174
Tablo 10: Hükümlülerin Suç İşlendiğinde Yaşadığı Yerin Özellikleri	175
Tablo 11: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine Göre Yıllar İçinde Türkiye'nin İl/İlçe ve Belde/Köy Nüfus Oranları.....	176
Tablo 12: Hükümlülerin Çocukluklarının Geçtiği Yerin Özelliği.....	177
Tablo 13: Hükümlülerin Öğrenim Durumu Dağılımı.....	179
Tablo 14: Hükümlülerin Eşlerinin Öğrenim Durumu Dağılımı	180
Tablo 15: Hükümlülerin Babalarının Öğrenim Durumu Dağılımı	180
Tablo 16: Hükümlülerin Annelerinin Öğrenim Durumu Dağılımı	181
Tablo 17: Hükümlü Eş Baba ve Anne Öğrenim Durumlarına İlişkin Merkezi Eğilim Ölçütleri.....	181
Tablo 18: Türkiye'deki Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Yetişkin Tutuklu ve Hükümlülerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı (03.02.2015)	182
Tablo 19: Hükümlülerin Medeni Hal Dağılımı	184
Tablo 20: Hükümlülerin Çocuk Sayılarının Dağılımı	184

Tablo 21: Hükümlülerin Evlerinde Birlikte Yaşadıkları Kişi Sayısı	185
Tablo 22: Hükümlülerin Evlerinde Birlikte Yaşadığı Kişi Sayısına İlişkin Merkezi Eğilim Ölçütleri	186
Tablo 23: Türkiye'deki Ceza İnfaz Kurumlarındaki Hükümlülerin Medeni Durum Dağılımı.....	186
Tablo 24: Hükümlülerin Aylık Şahsi Geliri	188
Tablo 25: Hükümlülerin Aylık Şahsi Gelirlerine İlişkin Merkezi Eğilim Ölçütleri.	188
Tablo 26: Hükümlülerin Aylık Hane Geliri	189
Tablo 27: Hükümlülerin Aylık Hane Gelirlerine İlişkin Merkezi Eğilim Ölçütleri.	189
Tablo 28: Hükümlülerin Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri	190
Tablo 29: Hükümlülerin Aylık Eşdeğer Hanehalkı Gelirlerine İlişkin Merkezi Eğilim Ölçütleri.....	190
Tablo 30: Hükümlülerin Çalışma Hayatındaki İstikrar Durumu	192
Tablo 31: Hükümlülerin İş Durumu	192
Tablo 32: İşsiz Hükümlülerin İşsizlik Sürelerinin Dağılımı	193
Tablo 33: Hükümlülerin Meslek Dağılımı	195
Tablo 34: Hükümlülerin Mesleklerinin Uluslararası Standart Meslek Sınıflaması .	197
Tablo 35: Ankara ve Türkiye Genelinde Suç İşleyen Hükümlülerin Mesleki Dağılımları.....	198
Tablo 36: Hükümlülerin Sahip Oldukları Sosyal Sigorta Türü Dağılımı	200
Tablo 37: Hükümlülerin Herhangi Bir Yerden Yardım Alma Durumu	201
Tablo 38: Hükümlülerin Yardım Aldıkları Yerlerin Dağılımı	201
Tablo 39: Hükümlülerin Kiracılık/Ev Sahipliği Durumu	202
Tablo 40: Hükümlülerin Suç Öncesi Son 12 Ayda Kira Ödeme Durumu	202
Tablo 41: Hükümlülerin Suç Öncesi Son 12 Ayda Konut Kredisi Ödeme Durumu	202
Tablo 42: Hükümlülerin Suç Öncesi Son 12 Ayda Fatura Ödeme Durumu	202
Tablo 43: Hükümlülerin Suç Öncesi Son 12 Ayda Borç Ödeme Durumu	203

Tablo 44: Özet İstatistik Tablosu.....	204
Tablo 45: Bağımsız Örneklem T Testi.....	205
Tablo 46: Ekonomik Gerekçelerle Başka Adrese Taşınma	205
Tablo 47: Yaşanan Muhitin Ekonomik Düzeyi.....	206
Tablo 48: TÜİK Açlık Sınırı (TL).....	207
Tablo 49: Açlık Sınırının Altında Olma Durumu.....	208
Tablo 50: TÜİK Yoksulluk Sınırı (TL).....	209
Tablo 51: Yoksulluk Sınırının Altında Olma Durumu	210
Tablo 52: Maddi Yoksun Olma Durumu	211
Tablo 53: Bilişsel Göreceli Mahrumiyet.....	211
Tablo 54: Duygusal Göreceli Mahrumiyet.....	212
Tablo 55: Hükümlülerin Göreceli Mahrumiyetine İlişkin Merkezi Eğilim Ölçütleri	213
Tablo 56: Türkiye Geneli Yetişkin Hükümlü Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı	214
Tablo 57: Türkiye Geneli Bazı Suç Gruplarına Göre Dağılım	214
Tablo 58: Suçların İşlendiği Yıllara Göre Dağılımı	216
Tablo 59: Örneklem İçinde Yer Alan Suçların Cinsiyet Dağılımı	218
Tablo 60: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Evden Hırsızlık	219
Tablo 61: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Oto Hırsızlığı	219
Tablo 62: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Diğer Hırsızlıklar	219
Tablo 63: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Hırsızlık Toplam	220
Tablo 64: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Dolandırıcılık	220
Tablo 65: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Yağma	221
Tablo 66: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Güveni Kötüye Kullanma	221
Tablo 67: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Suç Eşyasını Satın Alma	221

Tablo 68: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Mala Zarar Verme (Vandalizm).....	222
Tablo 69: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar Toplam	222
Tablo 70: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Adam Öldürme.....	223
Tablo 71: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Yaralama.....	223
Tablo 72: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Tehdit	223
Tablo 73: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Cinsel Taciz	224
Tablo 74: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Tecavüz.....	224
Tablo 75: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma.....	224
Tablo 76: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Ölümlü Yaralamalı Trafik Kazası	225
Tablo 77: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Kişilere Karşı İşlenen Suçlar	225
Tablo 78: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Kamunun Sağlığına Karşı İşlenen Suçlar (Uyuşturucu).....	226
Tablo 79: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Fuhuş	226
Tablo 80: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Kumar Oynamak İçin Yer Temin Etme	226
Tablo 81: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Genel Ahlaka Karşı İşlenen Suçlar	227
Tablo 82: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Zimmet	227
Tablo 83: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Rüşvet	227
Tablo 84: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar	227
Tablo 85: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Diğer Suçlar	228
Tablo 86: Özet İstatistik Tablosu.....	231
Tablo 87: Bağımsız Örneklem T Testi.....	231

Tablo 88: Özet İstatistik Tablosu.....	232
Tablo 89: Bağımsız Örneklem T Testi.....	232
Tablo 90: Özet İstatistik Tablosu.....	233
Tablo 92: Çapraz Tablo Testi.....	234
Tablo 93: Ki-Kare Testi	234
Tablo 94: Sıralamalar Özet Tablosu	236
Tablo 95: Parametrik Olmayan Test Sonuçları ^a	236
Tablo 96: Ki-Kare Testi	237
Tablo 97: Bağımsız Örneklem T Testi.....	238
Tablo 98: Ki-Kare Testi	238
Tablo 99: Çapraz Tablo Testi.....	240
Tablo 100: Ki-Kare Testi	240
Tablo 101: Çapraz Tablo Testi.....	242
Tablo 102: Ki-Kare Testi	242
Tablo 103: Ki-Kare Testi	244
Tablo 104: Sıralamalar Özet Tablosu	245
Tablo 105: Parametrik Olmayan Test Sonuçları.....	245
Tablo 106: Ki-Kare Testi	246
Tablo 107: Bağımsız Örneklem T Testi.....	247
Tablo 108: Ki-Kare Testi	247
Tablo 109: Çapraz Tablo Analizi	249
Tablo 110: Ki-Kare Testi	249
Tablo 111: Özet İstatistik Tablosu.....	251
Tablo 113: Özet İstatistik Tablosu.....	255
Tablo 117: Ki-Kare Testi	258
Tablo 118: Sıralamalar Özet Tablosu	259

Tablo 119: Parametrik Olmayan Test Sonuçları.....	259
Tablo 120: Ki-Kare Testi	260
Tablo 121: Ki-Kare Testi	261
Tablo 122: Ki-Kare Testi	262
Tablo 123: Çapraz Tablo Testi.....	263
Tablo 124: Ki-Kare Testi	263
Tablo 125: Ki-Kare Testi	266
Tablo 126: Sıralamalar Özet Tablosu	267
Tablo 127: Parametrik Olmayan Test Sonuçları.....	267
Tablo 128: Ki-Kare Testi	268
Tablo 129: Ki-Kare Testi	269
Tablo 130: Ki-Kare Testi	270
Tablo 132: Özet İstatistik Tablosu.....	274
Tablo 134: Özet İstatistik Tablosu.....	275
Tablo 136: Özet İstatistik Tablosu.....	276
Tablo 138: Çapraz Tablo Testi.....	277
Tablo 139: Ki-Kare Testi	277
Tablo 140: Sıralamalar Özet Tablosu	279
Tablo 141: Parametrik Olmayan Test Sonuçları.....	279
Tablo 142: Çapraz Tablo Testi.....	280
Tablo 143: Ki-Kare Testi	280
Tablo 144: Çapraz Tablo Testi.....	282
Tablo 145: Ki-Kare Testi	282
Tablo 146: Ki-Kare Testi	284
Tablo 147: Ki-Kare Testi	285
Tablo 148: Çapraz Tablo Testi.....	286

Tablo 149: Ki-Kare Testi	286
Tablo 150: Sıralamalar Özet Tablosu	288
Tablo 151: Parametrik Olmayan Test Sonuçlarıa.....	288
Tablo 152: Ki-Kare Testi	289
Tablo 153: Ki-Kare Testi	290
Tablo 154: Ki-Kare Testi	291
Tablo 156: Özet İstatistik Tablosu.....	296
Tablo 158: Özet İstatistik Tablosu.....	297
Tablo 160: Özet İstatistik Tablosu.....	298
Tablo 162: Çapraz Tablo Testi.....	299
Tablo 163: Ki-Kare Testi	299
Tablo 164: Sıralamalar Özet Tablosu	301
Tablo 165: Parametrik Olmayan Test Sonuçları ^a	301
Tablo 166: Çapraz Tablo Testi.....	302
Tablo 167: Ki-Kare Testi	302
Tablo 168: Çapraz Tablo Testi.....	304
Tablo 169: Ki-Kare Testi	304
Tablo 170: Çapraz Tablo Testi.....	306
Tablo 171: Ki-Kare Testi	306
Tablo 172: Çapraz Tablo Testi.....	308
Tablo 173: Ki-Kare Testi	308
Tablo 174: Çapraz Tablo Testi.....	310
Tablo 175: Ki-Kare Testi	310
Tablo 176: Sıralamalar Özet Tablosu	312
Tablo 177: Parametrik Olmayan Test Sonuçları ^a	312
Tablo 178: Ki-Kare Testi	313

Tablo 179: Bağımsız Örneklem T Testi.....	314
Tablo 180: Ki-Kare Testi	314
Tablo 181: Çapraz Tablo Analizi	316
Tablo 182: Ki-Kare Testi	316
Tablo 183: Özet İstatistik Tablosu.....	318
Tablo 188: Ki-Kare Testi	325
Tablo 189: Sıralamalar Özet Tablosu	326
Tablo 190: Parametrik Olmayan Test Sonuçları.....	326
Tablo 191: Ki-Kare Testi	327
Tablo 192: Ki-Kare Testi	328
Tablo 193: Ki-Kare Testi	329
Tablo 194: Ki-Kare Testi	330
Tablo 195: Ki-Kare Testi	331
Tablo 196: Sıralamalar Özet Tablosu	332
Tablo 197: Parametrik Olmayan Test Sonuçları ^a	332
Tablo 198: Ki-Kare Testi	333
Tablo 199: Ki-Kare Testi	334
Tablo 200: Çapraz Tablo Analizi	335
Tablo 205: Ki-Kare Testi	342
Tablo 206: Sıralamalar Özet Tablosu	343
Tablo 207: Parametrik Olmayan Test Sonuçları.....	343
Tablo 208: Ki-Kare Testi	344
Tablo 209: Ki-Kare Testi	345
Tablo 210: Ki-Kare Testi	346
Tablo 211: Ki-Kare Testi	347
Tablo 212: Ki-Kare Testi	348

Tablo 213: Sıralamalar Özet Tablosu	349
Tablo 214: Parametrik Olmayan Test Sonuçları ^a	349
Tablo 215: Ki-Kare Testi	350
Tablo 216: Ki-Kare Testi	351
Tablo 217: Ki-Kare Testi	352
Tablo 219: Özet İstatistik Tablosu.....	356
Tablo 221: Özet İstatistik Tablosu.....	357
Tablo 224: Çapraz Tablo Testi.....	359
Tablo 225: Ki-Kare Testi	359
Tablo 226: Sıralamalar Özet Tablosu	361
Tablo 227: Parametrik Olmayan Test Sonuçları ^a	361
Tablo 228: Çapraz Tablo Testi.....	362
Tablo 229: Ki-Kare Testi	363
Tablo 230: Çapraz Tablo Testi.....	365
Tablo 231: Ki-Kare Testi	365
Tablo 232: Ki-Kare Testi	367
Tablo 233: Çapraz Tablo Testi.....	368
Tablo 234: Ki-Kare Testi	369
Tablo 235: Çapraz Tablo Testi.....	371
Tablo 236: Ki-Kare Testi	372
Tablo 237: Sıralamalar Özet Tablosu	374
Tablo 238: Parametrik Olmayan Test Sonuçları ^a	374
Tablo 239: Ki-Kare Testi	375
Tablo 240: Ki-Kare Testi	376
Tablo 241: Çapraz Tablo Analizi	377
Tablo 242: Ki-Kare Testi	377

Tablo 243: Özet İstatistik Tablosu.....	379
Tablo 245: Hipotez Test Sonuçlarının Toplu Görünümü	381

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: İşsiz Olma Durumu Evden Hırsızlık ve Diğer Suçlar.....	235
Grafik 2: Ayni/Nakdi Yardım Alma Durumu Evden Hırsızlık ve Diğer Suçlar	239
Grafik 3: Kiracı Olma Durumu Evden Hırsızlık ve Diğer Suçlar	241
Grafik 4: Düzenli Kira Ödeyememe Evden Hırsızlık ve Diğer Suçlar.....	243
Grafik 5: Yoksulluk Sınırının Altında Olma Durumu Evden Hırsızlık ve Diğer Suçlar	248
Grafik 6: Maddi Yoksun Olma Durumu Evden Hırsızlık ve Diğer Suçlar	250
Grafik 7: Düzenli Kira Ödeyememe Oto Hırsızlığı ve Diğer Suçlar.....	265
Grafik 8: İşsiz Olma Durumu Diğer Hırsızlıklar ve Diğer Suçlar.....	278
Grafik 9: Herhangi Bir Sosyal Sigorta Sahip Olma Durumu Diğer Hırsızlıklar ve Diğer Suçlar.....	281
Grafik 10: Ayni/Nakdi Yardım Alma Durumu Diğer Hırsızlıklar ve Diğer Suçlar	283
Grafik 11: Ekonomik Gerekçelerle Başka Adrese Taşınma Diğer Hırsızlıklar ve Diğer Suçlar.....	287
Grafik 12: İşsiz Olma Durumu Hırsızlık ve Diğer Suçlar	300
Grafik 13: Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma Durumu Hırsızlık ve Diğer Suçlar	303
Grafik 14: Ayni/Nakdi Yardım Alma Durumu Hırsızlık ve Diğer Suçlar.....	305
Grafik 15: Kiracı Olma Durumu Hırsızlık ve Diğer Suçlar	307
Grafik 16: Düzenli Kira Ödeyememe Hırsızlık ve Diğer Suçlar	309
Grafik 17: Ekonomik Gerekçelerle Başka Adrese Taşınma Hırsızlık ve Diğer Suçlar	311
Grafik 18: Yoksulluk Sınırının Altında Olma Durumu Hırsızlık ve Diğer Suçlar...	315
Grafik 19: Maddi Yoksun Olma Durumu Hırsızlık ve Diğer Suçlar	317
Grafik 20: İşsiz Olma Malvarlığına Karşı ve Diğer Suçlar.....	360
Grafik 21: Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma Durumu Malvarlığına Karşı ve Diğer Suçlar.....	364

Grafik 22: Ayni/Nakdi Yardım Alma Durumu Malvarlığına Karşı ve Diğer Suçlar	366
Grafik 23: Düzenli Kira Ödeyememe Malvarlığına Karşı ve Diğer Suçlar	370
Grafik 24: Ekonomik Gerekçelerle Başka Adrese Taşınma Malvarlığına Karşı ve Diğer Suçlar	373
Grafik 25: Maddi Yoksun Olma Malvarlığına Karşı ve Diğer Suçlar	378

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
CTE	T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürlüğü
FBI	Federal Bureau of Investigation, ABD Federal Araştırma Bürosu
ILO	International Labour Organization, Uluslararası Çalışma Örgütü
ISCO-08	International Standard Classification of Occupations, Uluslararası Standart Meslek Sınıflaması
KPSS	Kamu Personeli Seçme Sınavı
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development, İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	United Nations Development Programme, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

GİRİŞ

"Burada [koğuşta] ışık çok az, tıpkı yaşadığım gecekondu mahallesi kadar loş ve umutsuz. Kader kurbanı da değilim yanlış anlama hocam ama tek istediğim insan gibi yaşamaktı. Devlet iş verdi de ben mi çalışmadım hem? Zaten verdiği bir nüfus kâğıdı oldu bir de yeşil kart. Kimse bir şans vermedi. Sağdan soldan gelen yardımlarla da yürütülecek bir hayat değil benimkisi. Yani anlayacağınız payıma düşen hırsızlık oldu. Hem zengin çalmadan mı zengin oluyor? Neden biz de istediğimizi yemeyelim, giymeyelim ve istediğimiz yerlere gitmeyelim? Bu arada, siz sormadan ben söyleyeyim hocam, çıktığımda yine en iyi bildiğim işi yapacağım. Çalacağım."

(Hırsızlık suçundan hüküm giymiş bir mahkûm, Ankara 1 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, E Blok, 1 Nolu Hükümlü Hırsızlar Koğuşu)

İnsanoğlu dünya ile tanıştığı andan itibaren suç ile olan bağı kurmuştur. Hatta bazı inanışlarda, insanoğlunun dünyaya geliş öyküsü, ilahi bir suçun işlenmesine dayandırılmaktadır. Dahası Hıristiyanlık, "Asli Günah" (Original Sin) anlayışı çerçevesince insanı Âdem'in işlediği kabul edilen ilk suç (günah) nedeniyle doğuştan suçlu (günahkâr) olarak kabul etmektedir (Walsh ve Hemmens, 2011: 6). Dolayısıyla insanlık tarihinin başlangıcından günümüze kadar insan hayatının ayrılmaz bir parçası olan suç, dün olduğu gibi bugün de toplumsal hayatımızın en önemli sorunlarından biri olagelmıştır. Her grup, topluluk veya toplumda pozitif etkileşimi sağlayan bağlar görevi gören normlara aykırı hareket edenler olmuştur. Toplumsal güveni, barışı ve birlikte huzur içinde yaşama düşüncesini tehdit ederek, toplumda korku ve panik ile toplumsal çözülmenin güçlü bir emaresi olan suç, bir toplumda var olan doğal ahenge büyük zararlar vermektedir. Bu sorunla başa çıkabilmek ve

suçları önleyebilmek için öncelikle bu sorunun nedenlerini ortaya koymak ve bu sorunla mücadele yollarının doğru bir şekilde tespit edilmesi gerekmektedir. Bu konuda kriminoloji biliminin son birkaç yüzyılda ortaya koyduğu 200'den fazla teori ve model ile suçun nedenlerine ilişkin çok çeşitli perspektiflerden açıklamalar yapılmış ve suçun önlenmesi için çözüm önerileri sunulmuştur. Bu görüşler arasında özellikle Jeremmy Bentham'la başlayan faydacı felsefenin suçlu davranışın nedenlerini anlama noktasında getirdiği ekonomi ve rasyonalite temelli bakış açısının önemli bir yer tuttuğunu görmekteyiz. İnsanı rasyonel, bencil ve hazcı bir varlık olarak gören Klasik Okul, suçlu davranışın nedenini bireylerin “yükte hafif pahada ağır”, “getirisi çok götürüsü az”, “zahmeti az faydası çok” (Dolu, 2011: 85) alternatifler olarak değerlendirmiştir. İnsanı ekonomik ve rasyonel bir varlık olarak değerlendiren bu görüş, bireylerin kararlarını fayda-maliyet ekseninde şekillendirmelerini, ahlaki olmasa bile kendi çıkarlarına olan alternatifleri tercih ettiklerini savunmaktadır. Bu noktadan hareketle kriminolojik çalışmaların ana akım görüşleri arasındaki yerini alan ekonomik perspektif, daha sonra yapılan işsizlik, yoksulluk, sınıf çatışması Marks ve sonrasında kapitalizmi eleştiren çalışmalardan esinlenen politik ekonomiye dair değişkenlerin de içinde bulunduğu daha karmaşık modellerle suç araştırmalarındaki yerini daha da güçlendirmiştir.

Uluslararası kriminoloji literatüründe en güçlü argümanların içinde en azından birkaç ekonomi değişkeninin mutlaka olduğunu görmekteyiz. Ne var ki, Batı'da gerek makro gerekse mikro çalışmalarla ekonomik faktörlerin hemen hemen bütün boyutlarıyla incelenmesine rağmen bu değişkenlerin ülkemizde yapılan çalışmalarda daha çok makro düzeyde yapılan sınırlı sayıda araştırma dışında ele alınmadığını görmekteyiz (Gümüş, 2004; Güvel, 2004; Yamak ve Topbaş, 2005,

Çiftçi ve Bahar, 2005; Pazarlıoğlu ve Turgutlu, 2007; Aytacı vd., 2007; Cömertler ve Kar, 2007; Durusoy vd., 2008; Aksu ve Akkuş, 2010; Ata, 2011; Kaya ve Bozkurt, 2011; Abanoz, 2012; Polat, 2013). Bununla birlikte ülkemizde mikro düzeyde yapılan ve sayıları çok daha az olan araştırma da yapılmıştır (İçli, 1992, Kızmaz, 2006; İçli vd., 2011, Kızmaz ve Bilgin, 2012). Ancak bu çalışmalar daha çok sosyolojik araştırmalar olduğundan suçun ekonomik değişkenlerle açıklanması noktasında son derece sınırlı oldukları görülmektedir. Söz konusu çalışmalar içinde en geniş örneklem (2.778 kişi) ile kapsamlı bir araştırma olarak kabul edilebilecek İçli ve arkadaşlarının 2011 yılında yayınladıkları, “Türkiye’de Hükümlü Profili: Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikler” eserde sadece birkaç ekonomik değişken kullanılmıştır. Kızmaz’ın sosyolojik bir perspektifle Diyarbakır merkezinde gerçekleşen hırsızlık suçlarının hangi dinamikler ile gerçekleştiğini araştırdığı nitel çalışmasında yine meslek ve gelir düzeyi gibi çok az sayıda ekonomik değişken kullanılmıştır. Bu tez çalışmasında ise suçun ekonomik boyutları hakkında bilgi toplanabilecek pek çok değişken üzerinden incelenmektedir. Bu çerçevede mahkûmların suç işledikleri döneme ilişkin olarak, şahsi gelir, hane geliri, eşdeğer hanehalkı geliri, işsizlik, çalışma hayatında istikrar, ekonomik gerekçelerle taşınma, sosyal sigortaya sahip olma, kiracılık durumu, kira ödemede zorlanma, yaşanan muhitin ekonomik düzeyi, açlık sınırının altında olma durumu, yoksulluk sınırının altında olma durumu, maddi yoksunluk ve göreceli mahrumiyet değişkenleri ile suç arasındaki ilişki ekonomik açıdan incelenmiştir. Örneklemdeki tüm kişiler suçlu olduğu ve çalışmaya konu olan veri setinde suça bulaşmayan bir kontrol grubuna ait veri olmadığı için suçlular kendi aralarında bir karşılaştırmaya tabi tutulmuştur. Bu

çerçevede tez ile incelenen ana konu ekonomi ve suç ilişkisi olduğundan ekonomik yarar sağlamaya yönelik suçlar ile diğer suçların kıyaslaması yapılmıştır.

Bu tez çalışmasının temel amacı, ekonomik dezavantaj oluşturan değişkenler ile daha çok maddi menfaat sağlamaya yönelik suçlar arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Çalışmada ekonomik değişkenler bakımından malvarlığına karşı işlenen suçlar ile diğer suçlar arasında suçlar arasında anlamlı bir farklılıkların olduğu ileri sürmekte ve bunu tespit etmeye yönelik bir yaklaşım sergilemektedir.

Bu çerçevede çalışmamızın ilk bölümünde sapma ve suç davranışı ana hatlarıyla açıklanmaya çalışılmış bu çerçevede, suçun nedenlerine ilişkin ekonomi temelli görüşler olarak; Klasik Okul, Anomi ve Gerilim Teorileri ile Radikal Kriminoloji teorileri üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde ise, suç ile ilişkili olduğu düşünülen ve özellikle uluslararası literatürde sıkça kullanılan ekonomik değişkenler ele alınmıştır. Bu doğrultuda gelir, işsizlik, yoksulluk, kiracılık sorunu, maddi yoksunluk, göreceli mahrumiyet gibi ekonomik değişkenler ile suç arasındaki ilişkiler öncelikle nedensellik boyutlarıyla incelenmiş ve sonrasında konuyla ilgili uluslararası ve ulusal çalışmalardan örnekler verilerek konu daha anlaşılır kılınmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde çalışmanın yöntemi hakkında bilgiler verilmiştir. Araştırma sorusu ve hipotezler, veri, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve analiz süreçleri, bağımlı değişken ve bağımsız değişkenlerle ilgili bilgiler bu bölümde incelenmiştir.

Son bölümde ise elde edilen verilerin analizleri yapılmış ve bu analizler sonrası elde edilen bulgular ve betimsel bilgilere yer verilmiştir. Araştırmanın temel

sorusu kapsamında geliştirilen 105 hipoteze ilişkin test sonuçları yine bu bölümde yer almaktadır. Ekonomik değişkenlerin hangilerinin malvarlığına karşı işlenen suçlar ile ilişkili olduğu ve hangi ekonomik değişkenin diğer suç türlerine göre malvarlığına karşı suçlar için farklılık gösterdiği bu bölümde incelenmiştir.

Çalışma, analiz bulgularının literatür ile karşılaştırılması, genel değerlendirme ve bundan sonra yapılacak çalışmalar ve politika belirleyenler için yapılan önerilerle sona ermektedir.

BÖLÜM I

SUÇA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR VE SUÇ TEORİLERİ

İnsanın davranışları, doğumundan itibaren içinde bulunduğu aile, okul, sosyal çevre gibi farklı grup ve yerlerde şekillenir. Neyin doğru, neyin yanlış, neyin iyi, neyin kötü olduğu ise bu çevrelerin, davranışları onaylaması veya onaylamaması ile belirlenir. Sosyalleşme sürecinde insan, önce ailede, sonra okulda, daha sonra ise işte ve sosyal hayatta toplumda üstleneceği statü ve oynayacağı rolün gereklerini toplumca onaylanan davranış kalıplarından öğrenir. Böylece birey, içinde yaşadığı grup ve toplumun normlarını, nelerin normal, nelerinse normal dışı davranışlar olduğunu öğrenir. Toplumca normal kabul edilen davranışları sergilemek toplumsal düzenin korunması ve sürdürülmesi adına önem arz etmektedir. Bu nedenle bireyden beklenen, onun tutum ve davranışlarına kılavuzluk etmesi umulan sağlık, eğitim, cinsel, ahlaki, dini, hukuki ve diğer tüm yazılı veya yazılı olmayan normlara uymasındır. Ancak insan sürekli olmasa da en azından hayatının belli bir anında veya bazı dönemlerinde toplumca genel kabul görmüş davranış kurallarını ihlal edebilir (Dönmezer, 1994: 1; Macionis ve Plummer, 1998:206; İçli, 2004: 1-2; Giddens, 2005: 203; Sokullu-Akıncı, 2009: 35 Bahar, 2011: 179-180). Pek çoğumuzun çocukluk dönemlerinde bakkaldan küçük bir sakız aşırımı veya arkadaş grubuyla eğlenmek maksadıyla apartman zillerine basıp kaçmışlığı vardır. Ancak toplumsal normların dışındaki her bir davranış, bu örneklerdeki gibi küçük denilebilecek sapmalar nispetinde olmayabilir. Bir cinayet, bir hırsızlık, bir tecavüz veya terörist bir eylem de toplumsal normlardan sapma olarak değerlendirilebilir. Ancak bu örneklerdeki sapkın davranışlar aynı zamanda konusu suç teşkil eden eylemlerdir.

Öyleyse sapma ve suç kavramları neyi ifade etmektedir? Suçu açıklayan teorik yaklaşımlar nelerdir?

Bu bölümde yukarıda yer alan sorunların yanıtlarına yer verilmeye çalışılmaktadır. Bu tez çalışmasının ilk bölümünde araştırmanın bağımlı değişkeni konumunda olan suç kavramı açıklanarak suça ilişkin temel kavramlar üzerinde durulmaktadır. Sonrasında ise suçun ekonomik nedenlerine ilişkin ekonomi temelli görüşler olan Klasik Okul, Anomi ve Gerilim Teorileri ile Radikal Kriminoloji kuramlarına yer verilecektir.

I. SAPMA VE SUÇ KAVRAMLARI

Toplumsal hoşgörü sınırlarının dışında olan davranışlara “sapma” (deviation) veya “sapkın davranış” (deviant behavior) olarak tanımlanmakta ve toplumun çoğu tarafından, tuhaf, rahatsız edici, tehlikeli, acayip görülen, geniş bir davranışlar yelpazesine işaret etmektedir (Hagan, 2011: 3). Ancak sapma için benzer veya farklı başka tanımlamaların yapıldığını da görmekteyiz. Örneğin sapma davranışının açıklanmasında önemli referans kaynaklarından biri olan Thio’ya (2006: 14) göre sapma, “genel kabul görmüş inançların dışına çıkmadır.” Siegel’a (2006: 6) göre sapma, “toplumsal normlardan ayrılma davranışı” olarak tanımlanmaktadır. Yücel’e (2003: 19) ise sapmayı, “belli bir toplum ve zaman kesitinde normdan ayrılık sergileyen davranış” şeklinde tanımlamaktadır. İçli (2004: 1) sapmayı, “toplumda kültürün belirlediği örf, adet, gelenek, görenek ve hukuk kurallarına uymayan davranış” olarak tanımlamaktadır. Korkmaz ve Kocadaş’a (2006: 7) göre sapma, “normal olmayan veya cemiyetin onayladığı davranış kurallarına aykırı olan eylem”

şeklinde tanımlanmaktadır. Sokullu-Akıncı'ya (2009: 35) göre sapma, “toplumun beklentilerinden ya da toplumun uygun gördüğü şekilden farklı davranışlardır. Selçuk (2010: 2) ise sapmayı daha geniş bir çerçevede değerlendirerek, “toplumca benimsenmiş ahlâksal, hukuksal, ruhsal, kültürel, sanatsal vb. değerler ışığında yaşayan her türden geçerli normlara, örneklere ve beklentilere uygun olağan davranışların, tutumların dışında ya da uzağında kalan ve toplumun en azından onamama ve kınama gibi bir tepkisine yol açan, düş kırıklığı yaratan bir davranıştır” şeklinde tanımlamaktadır. Sapma davranışını yapan ise “sapmış kişi” (deviated) şeklinde ifade edilmektedir. Sapmış kişi, toplumsal kurallara uyumlu olan çoğunluğa karşı biri olarak tanımlanabilir. Bu yönüyle sapma, birey ile toplum arasındaki çatışmayı açıklamada kullanılan bir kavramdır (Selçuk, 2010: 2).

Sapma davranışları, sosyal değişime bağlı olarak değişiklik gösterdiğinden evrensel bir tanımını yapmak mümkün değildir. Bir grupta, toplumda ya da belli bir zamanda sapkın davranış olarak kabul edilen davranış farklı grup, toplum veya zamanlarda sapkın davranış olarak kabul edilmeyebilir. Bu yönüyle sapma, göreceli bir kavramdır (Humphrey ve Schmallegger, 2012: xiv). Örneğin, evlilik dışı birliktelik yaşamak batı toplumlarında normal kabul edilirken, Türkiye ve pek çok Müslüman Orta Doğu ülkesinde sapkın bir davranış olarak kabul edilmektedir.

Ayrıca bir grup veya toplumdaki sapkın davranışların ne olduğu değişmez değildir, bu yönüyle sapma dinamik bir kavramdır ve toplumsal değişimle birlikte, eski sapkın davranışlar normal, eskiden normal kabul edilen davranışlarsa sapkın olarak nitelendirilebilir (Humphrey ve Schmallegger, 2012: xiv). Dolayısıyla neyin sapma, kiminse sapkın olduğu sosyal, ekonomik ve siyasal değişimlerle birlikte yeniden belirlenir (Bahar, 2011: 180).

Sapma ve sapmış kişi ile ilgili önemli hususlardan biri de hiç kimsenin toplumsal normlara tümüyle karşı çıkmadığı ve de tüm kurallara uyum sağla[ya]madığına ilişkindir (Giddens, 2005: 203). Burada önemli olan, bir davranışın yanlışlığı hakkında toplumsal kabulün hangi derecede olduğudur. Yüksek derecede sapkınlık ifade eden eylemler, genelde “suç” şeklinde tanımlanırlar (Bahar, 2011: 180). Ancak neyin sapkın davranış, neyin ise suç olduğu pek çok durumda örtüşmekle birlikte birbirlerinden farklıdır. Bu nedenle iki kavram birbirine sıklıkla karıştırılmaktadır (Siegel, 2006: 4).

Sapma toplumsal normlara aykırı hareket etmeyi ifade ederken, suç ise ceza hukuku normlarından sapan davranışları tanımlamaktadır (Thio, 2006: 14Thio, 2006: 14). Bir diğer ifade ile yasal sistemde suç olarak kabul edilen sapmalar, suç kapsamında değerlendirilmektedir (Macionis ve Plummer, 1998:206). Sutherland ve Cressey, ceza kanunlarını ihlal eden davranışları suç olarak tanımlamışlardır. Onlara göre, bir davranışın ahlaksız, kınanması gereken bir davranış veya uygunsuz olması suç olması için yeterli değildir. Bir davranışın suç olarak tanımlanması, ancak ceza kanunlarında söz konusu fiilin yasaklanmasıyla mümkündür (Sutherland ve Cressey, 1966: 4). Kauzlarich ve Barlow (2009: 7) suçu, “ceza kanunlarına aykırı insan davranışı” şeklinde tanımlamışlardır. Tierney (2010: 13) ise suçu, ‘bireylerin, hukuksal sistemde belirtilen uyarı ve yasaklardan sapacak şekilde davranması’ şeklinde tanımlanmaktadır. Dolu da (2011: 32) benzer biçimde suçu, “kanunlarda açıkça yasaklanan ve karşılığında bir ceza öngörülen her türlü eylemdir”, şeklinde tanımlamaktadır. Yapılan tanımlamaların ortak noktası ve vurgusu, suçun ceza kanunlarınca tanımlanması ve karşılığında bir cezai müeyyidenin olmasıdır.

Farklı kişilerin yaptığı benzer suç tanımlarına karşın neyin suç olarak

tanımlanması gerektiğine dair evrensel bir yaklaşım sergilenememektedir. Adam öldürme, tecavüz, hırsızlık veya gasp gibi davranışların suç sayılması ve cezalandırılması gerektiği noktasında bir mutabakat gözükmeyle birlikte (Thio, 2006: 14); pek çok davranışın ceza kanunlarında yerini alması toplumların kültürel, siyasal, ekonomik ve hukuki yapıları, zamanın getirdiği değerler ve değişimler ile yakından ilgilidir. Bir ülkede suç olarak kabul edilen bir davranış, başka bir ülkenin ceza kanunlarında suç olarak tanımlanmayabilir (Gibbons, 1968: 35). Örneğin, belli miktarda uyuşturucu bulundurmamak ve kullanmak Hollanda'da suç olarak kabul edilmeyorken; Türkiye ve pek çok ülkenin ceza kanunlarında uyuşturucu bulundurmamak ve kullanmak, miktarına bakılmaksızın suç niteliği taşımaktadır.

Suç da tıpkı sapma kavramı gibi dinamik bir yapıya sahiptir. Zaman içinde neyin suç olarak tanımlanacağı değişim gösterebilir. Bu nedenle toplumsal gelişim ve değişime paralel olarak bazı eylemler zamanla suç olmaktan çıkarılabilir, bazı eylemler ise suç olarak tanımlanabilir. Örneğin, Türkiye'de evli kişilerin eşleri dışındaki kişilerle cinsel ilişki yaşamaları, suç olarak kabul edilmiş bir eylem olmasına karşın, 2000 yılında tamamen¹ suç olmaktan çıkarılmıştır. Benzer şekilde, 17 sayılı 1962 tarihli Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında Karar, 1962-1983 yıllarını kapsayan dönemde mülkiyeti ve kaynağı gözetilmeksizin, tüm dövizlerin kontrolüyle Maliye Bakanlığı görevlendirilmiş bu dönemde dövizle alışveriş yapmak, hatta döviz

¹ 765 Numaralı eski Türk Ceza Kanunu'nun Beşinci faslında yer alan zina suçunun, suç olmaktan çıkarılması süreci.

Madde 440 - (İptal: Anayasa Mahkemesinin 23/06/1998 tarih ve E. 1998/3, K. 1998/28 sayılı kararı ile.)

Madde 441 - (İptal: Anayasa Mahkemesi'nin 23/09/1996 tarih ve E.1996/15, K.1996/34 sayılı Kararı ile.)

Madde 442 - (İptal: Anayasa Mahkemesi: 13/07/1999 gün ve 1994/24 E., 1999/30 K. R.G.: 05/07/2000 - 24100)

Madde 443 - (İptal: Anayasa Mahkemesi: 13/07/1999 gün ve 1994/24 E., 1999/30 K. R.G.: 05/07/2000 - 24100)

Madde 444 - (İptal: Anayasa Mahkemesi: 13/07/1999 gün ve 1994/24 E., 1999/30 K. R.G.: 05/07/2000 - 24100)

bulundurmak dahi suç sayılmıştır. Döviz kullanımı ve bulundurulmasına ilişkin yasaklamalar, yapılan yasal düzenlemeler ile zamanla kaldırılarak önceden suç olarak sayılan fiiller suç olmaktan çıkarılmıştır. Benzer örnekler cezalar için de verilebilir. Örneğin Türkiye’de idam cezası, 9 Ağustos 2002 tarih ve 4771 sayılı kanun ile barış zamanında kaldırılmıştır. 14 Temmuz 2004 tarihinde ise 5218 sayılı kanunla idam cezası her koşulda kaldırılarak yerini ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına bırakmıştır. Bu örneklerden de anlaşılmaktadır ki, gerek suç gerekse de cezalar durağan kavramlar değildir. Her iki kavram da bir ülkeden diğerine ve zaman içinde değişkenlik gösteren dinamik yapılara sahiptirler (Frank, 1978: 13).

Ceza kanunlarında neyin suç olarak tanımlanacağı teknolojik gelişmelerle de yakından ilgilidir. Teknoloji alanlarında yaşanan baş döndürücü hızdaki gelişmeler, işlenebilecek suç çeşitliliğini de artmıştır. Bu değişim ve gelişim beraberinde ceza kanunlarında yeni suçların ihdas edilmesini adeta zorunlu kılmıştır. Çünkü teknolojik gelişmeler, ondan olumlu anlamda faydalanmak isteyenler kadar, bu gelişimi bir suç işleme fırsatı veya aracı olarak kullanmak isteyenleri de heyecanlandırmaktadır. Örneğin, başkasının banka hesaplarına internet yoluyla girilerek bu hesaplardan para transferi yapılması teknolojik ilerlemenin sonucunda karşımıza çıkan yeni bir suç türüdür.

Suçun kavramsal olarak ne olduğuna dair yapılan tanımlamalardaki ortak görüşün aksine yasalarda neyin suç olarak tanımlanması gerektiği oldukça tartışmalıdır. Neyin suç olarak tanımlanması gerektiği konusu kanunların nasıl yapıldığı ve bu süreçteki karar mekanizmalarının nasıl işlediğiyle ilgilidir. Bu işleyişin analizinin açıklanmasında ise iki ana görüşten yararlanılmaktadır (Reid, 1993:34; Albanese, 2005: 140).

1. Uzlaşma yaklaşımı (consensus approach)

2. Çatışma yaklaşımı (conflict approach)

Uzlaşma yaklaşımına göre, kanunlar ve kamu düzeni, insanların üzerinde uzlaştıkları ve herkesin ortak çıkarına hizmet etme eksenli toplumsal bir sözleşme çerçevesinde oluşturulur. Bu anlayış çerçevesinde insanlar, toplumsal norm ve kurallarda uzlaşmıştır. Bu durumda suç, üzerinde uzlaşmış olan norm ve kurallara aykırı ve hakkında cezai işlem gerektiren davranışları ifade etmektedir (Reid, 1993: 34).

Uzlaşma yaklaşımının aksine çatışma yaklaşımına göre kanunların yapılmasında ve kamu düzeninin oluşturulmasında uzlaşma yoktur. Çünkü kanunlar ve kamu düzeni belli güçlerin kendi çıkarları doğrultusunda şekillenmektedir (Reid, 1993:34). Bir ülkeye hâkim olan ideolojik, siyasi, ekonomik vb. güçler, gerek kanunların yapılması sürecinde gerekse de uygulamada ayrıcalıklıdır. Kanunlar bu kişi ve grupların menfaatleri doğrultusunda yapıldığından kamu otoritesi herkese aynı şekilde davranmamakta ve adil ol[a]mamaktadır. Çatışma kuramı açısından suç, tamamen bireyin ait olduğu sosyal sınıf ve konumu ile bağlantılı olarak içinde bulunulan hayat şartlarına gösterilen bir çeşit tepki olarak görülmektedir. Bu durum, toplumda sürekli bir gerilim ve rahatsızlık yaratarak toplumsal çatışmayı körüklemektedir. Bu nedenledir ki çatışma kuramına göre toplumu bir arada tutan şey, adalet değil güç ve baskıdır. Kamu otoritesi ise hâkim sınıfın menfaatlerini korumak için oluşturulmuş bir enstrümandır (Dolu, 2011: 33). Ancak kanunların yapılışı ve neyin suç olarak tanımlandığı hangi görüşle açıklanmaya çalışılırsa çalışılınsın kanunların ceza adalet sisteminin temelini oluşturduğu gerçeğini değiştirmez (Reid, 1993:34).

Sapma ve suç kavramlarına ilişkin buraya kadar yapılan tüm açıklamalar dikkate alındığında iki kavram arasında yüksek düzeyli bir ilişkiyi ortaya koymaktadır. Kimilerince sapma suç ilişkisine dair “her suç saptır ancak her sapma bir suç değildir” çıkarımı uzlaşma yaklaşımı açısından doğru kabul edilebilir. Fakat iki kavram arasındaki ilişkiyi, uzlaşma ve çatışma yaklaşımlarının argümanları ile birlikte değerlendiren Dolu, “her ne kadar çoğu sapma teşkil eden davranış suç olarak tanımlanmış olsa da, her suç bir sapma olmadığı gibi her sapma da bir suç değildir” demek suretiyle konunun özetini yapmıştır (Dolu, 2011: 34).

II. SUÇUN NEDENLERİNE İLİŞKİN EKONOMİ TEMELLİ GÖRÜŞLER

Kriminolojide suç ve suçluluğun açıklanmasına dair geliştirilen teorilerin sayısı bir hayli fazladır. Sayısındaki fazlalığına karşın suç teorileri, suçun ve suçluluğun nedenlerini bireysel faktörlerde arayan teoriler ile sosyolojik ve çevresel faktörlerde arayan teoriler şeklinde iki ana hat üzerinde yoğunlaşmaktadır (Dolu, 2011: 34). Ancak suç ve suçluluğu açıklama gayretindeki teorilerin hiçbiri tek başına suç ve suçluluk olgusunu tüm yönleriyle analiz edebilme potansiyeline sahip değildir. Bir diğer ifade ile çok sayıda suç türünün ve suçlu profilinin bir teorik görüşün argümanları ile açıklanması neredeyse imkânsızdır. Her bir teorinin suç ve suçluluğu açıklamada kullandığı sınırlı düzeydeki değişkenler, suça karşı geliştirilecek bütüncül bir yaklaşımı zorlaştırmaktadır. Her bir suçlu profilinin kişiliği, kültürü, yetiştiği çevre, ekonomik koşulları, suça bakışı, suç işleme nedenleri gibi farklılıklar dikkate alındığında suça ve suçluluğa dair bütüncül bir yaklaşım geliştirmenin nedeni zor olduğu daha iyi anlaşılabilir (Kızmaz, 2005: 350). Aynı zamanda yaşanan savaşlar, ekonomik krizler, siyasal hareketler, uluslararası organizasyonlar ve çok

uluslu şirketlerin ortaya çıkması, küreselleşme süreci ile birlikte kapitalist, birey merkezli batılı yaşam tarzı ve popüler kültürün tüm dünyaya yayılması, teknolojideki baş döndüren gelişmeler, toplumsal hayatın her alanında meydana getirdiği etkiler yanında, sapma ve suçlu davranışlar üzerinde de önemli etkiler meydana getirmektedir (Dolu, 2011: 34-35). İşte yaşanan tüm bu değişimler ve gelişmeler geleneksel suç teorilerinin yeniden yorumlanmalarına, gelişmelerine ve yeni teorilerin ortaya çıkarılmasına zemin hazırlamaktadır.

Bu nedenle suç olgusunun daha iyi anlaşılabilmesi, açıklanabilmesi ve yapılacak analizlerin başarıya ulaşabilmesi, geliştirilen suç teorilerinden yararlanmayı gerekli kılmaktadır (Altun, 2011: 62). Bu nedenle sosyo-ekonomik faktörler ve suç arasında olduğu düşünülen ilişkinin açıklanmasında söz konusu teorilerin yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda Klasik Okul, Anomi-Gerilim Teorileri ve Radikal Kriminoloji sosyo-ekonomik faktörlerin suç üzerindeki etkilerini açıklamada kullanılabilecek temel teorik görüşler olarak belirlenmiştir.

A. KLASİK OKUL

Klasik Okul, Orta Çağ Avrupa'sı ceza adalet sistemi anlayışının keyfi ve barbar uygulamalarına bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Ortaya koyduğu güçlü mantıksal çerçevesi ve insani değerleri merkeze alan yaklaşımı ile gerek Fransız ve Amerikan Anayasaları ve Amerikan Bağımsızlık Bildirgesinin hazırlanmasına olan etkileri gerekse de günümüz gelişmiş demokrasilerinin ceza adalet sistemlerinin temelini oluşturmasıyla oldukça güçlü bir düşünce okuludur (Dolu, 2011: 89; Sokullu-Akıncı, 2009: 109; Akers ve Sellers, 2009: 17).

Klasik Okul'un temel ilke ve düşüncelerinin daha iyi anlaşılabilmesi için bu düşünce okulunun doğduğu Avrupa topraklarında, ceza adalet sistemi anlayışının daha öncesinde nasıl olduğunun bilinmesi yerinde olacaktır. Orta Çağ dönemine denk gelen bu zaman aralığında, ceza adalet sistemi; kralların, aristokratların, feodal beylerin ve kilisenin elinde adeta azınlığın çoğunluğa tahakküm etme aracı haline gelmişti. Hakkın güçte ve güçlüde olduğu bir zihniyetin hüküm sürdüğü bu dönemde, kanunların ve kuralların belirsizliği, hâkimlere geniş takdir yetkileri veriyor, bu durum ise ciddi suiistimallere yol açıyordu. Bunun yanında cezalar, pek çok suç için açıkça tanımlanmış değildi. Hangi suç için hangi cezanın verileceği müphemdi. Her türlü işkence ve insanlık dışı uygulamalar oldukça yaygın ve sıradan uygulamalar halini almıştı (Bohm ve Haley, 2002: 73; Cullen ve Agnew, 2003: 16; Siegel, 2006: 6; Dolu, 2011: 87; Akers ve Sellers, 2009: 17, Vito ve Maahs, 2012: 12). İşlenen suça karşılık, kör etme, kızgın demirle dağlama, yakma, iç organları çıkarma, bedeni dört parçaya bölme, kulak kesme gibi pek çok bedeni ceza, bu dönemde yaygın olarak kullanılan sayısız işkence yöntemlerinden sadece bir kaçıydı (Vito ve Maahs, 2012: 12). Kanunlar ve mahkemeler güç odakları aleyhine konuşanları baskı altına almak üzere birer araç haline gelmişti (Sokullu-Akıncı, 2009: 112). Bu sürdürülebilir olmayan baskı, zulüm ve şiddet üreten adaletsiz düzene tepkili Thomas Hobbes, John Locke, Marquis de Condorect, William Blacstone, Jeremy Bentham, Samuel Romiliy, Paul John Anselm von Feuerbach, Charles Montesquieu, Voltaire, Jean-Jacques Rousseau, David Hume, Adam Smith Immanuel Kant ve Cesare Beccaria gibi aydınlanma çağının önemli düşünürleri, özgürlükçü ve insan merkezli fikirleri ile başta Avrupa olmak üzere tüm dünyada sosyal, kültürel, siyasal ve iktisadi hayatlarda köklü değişimlerin yaşanmasında öncü olmuşlardır (Vold, 1979: 19;

Brown vd., 2007: 175-176). Bu önemli kişiler arasından Beccaria ve Bentham, Klasik Okul açısından ön plana çıkan bu düşünce ekolünün en çok ve en iyi bilinen düşünürleri olarak değerlendirilebilir (Albanese, 2005: 34).

Yukarıda isimleri ifade edilen aydınlanma dönemi düşünürleri mevcut ceza adalet sistemine oldukça sert eleştiriler getirmiştir. Bu bağlamda, Orta Çağ Avrupa'sında ve ABD'nin keşfi ile oraya da taşınan suçun nedenlerini doğüstü güçlerde arama düşüncesi, Klasik Okulca şiddetle eleştirilmiştir. Klasik Okul, suçun nedenlerini insanın içine giren ve onu kontrol eden cinler, periler, şeytanlar ve cadılarda aramak yerine; bireyin almış olduğu ve rasyonel kabul edilen kararlarda ve özgür iradesi ile yaptığı tercihlerde aramıştır (Dolu, 2011: 86-89).

Başta Beccaria ve Bentham olmak üzere Klasik Okul düşünürleri yeni ceza adalet sistemi anlayışı için kanunların belli ve açık olmasını, bu kanunların herkesin anlayabileceği bir dille yazılmasını, hangi tür suç karşısında nasıl ve ne kadar süre ceza alınacağını açıkça hüküm altına alınmasını, suç ve ceza arasında uygunluk ve denge olmasını, ceza adalet sisteminin tüm paydaşlarının keyfilikten uzak hızlı ve adil olmasını, işkence başta olmak üzere tüm gayri insani uygulamaların terk edilmesini, idam cezasının kaldırılmasını, masumiyet karinesini ve kanunlar karşısında herkesin eşit olması gerektiğini temel ilkeler olarak benimsemişlerdir (Sokullu-Akıncı, 2009: 115-116; Dolu, 2011: 89-93).

Aydınlanma Çağı, “sosyal sözleşme” (social contract) kavramının da konuşulmaya başlandığı bir dönem olmuştur. Sosyal sözleşme, bireyin sadece kendi rızası ile topluma bağlanmasını ve toplumu bireyden sorumlu tuttuğu gibi bireyi de toplumdan sorumlu tutmayı içine alan, yönetilenlerce bir takım kurallar ile yönetilme üzerine bir tür anlaşmadır. Toplumu oluşturan bireyler, özgürlüklerinin bir kısmından

devlet lehine ancak hukukun üstünlüğü anlayışı ile daha huzurlu ve güvenli bir toplumda yaşamak amacıyla vazgeçebilir. Cezalar ise vazgeçilen bu özgürlükleri başkalarının yapılacak tecavüzlerden korumak için konmalıdır (Reid, 1982: 87-88). Bu koruma ya da diğer bir ifade ile güvenlik hizmeti ise devlet tarafından sağlanmalıdır (Glick, 2005: 65). Bir başka ifade ile bireyler, ancak sosyal sözleşmeyi ihlal ettiklerinde cezalandırılmalıdır (Dolu, 2011: 89).

Klasik Okul'un suç ve suçluya dair geliştirdiği temel argümanları, insana dair ön kabulleri ile yakından ilişkilidir. Klasik Okul'un insan davranışlarını açıklamadaki bu ön kabulleri; faydacılık (utilitarianism), hazcılık (hedonism), rasyonelite (rationality) ve özgür irade (free will) kavramları ile ifade edilmektedir (Glick, 2005: 66; Miller vd., 2006: 17).

Bentham'ın bir doktrin olarak kurucusu olduğu faydacılık felsefesi, sonu hiçlik olan bir dünyada yaşanabilecek tüm zevklerin ve hazların yaşaması gerektiği anlayışını ifade eden ve kökleri eski Yunan Epiküryen felsefesine, Eflatun'a ve Aristo'ya kadar uzanan bir düşünceyi ifade etmektedir (Sheng, 2004: 1). Refah iktisadi ve önemli ölçüde normatif kamu ekonomisinin temelleri bu düşünce üzerine inşa edilmiştir. "En çok sayıda kişiye en fazla mutluluk sağlamak" söylemiyle özetlenebilecek faydacılık felsefesine göre, insan davranışlarına yön veren temel iki dürtü vardır: Hazlar-zevkler ve acılar-elemler (Kirmanoğlu, 2009: 9). Bu doğrultuda insan, bir yandan zevklerini ve hazlarını maksimize etme gayreti içerisinde iken diğer taraftan da acılarını ve elemlerini minimize çabası içindedir (Cullen ve Agnew, 2003: 17). Faydacı felsefede faydanın ençoklaştırılması oldukça önemlidir ve toplum içinde birilerinin zarar görmesi bu felsefe açısından önemli değildir. Örneğin bir durumdan birilerinin zarar görmesinden çok faydalananların yararı daha fazla ise bu

durum toplum için istenilen ve iyi olan olarak kabul edilmektedir (Kirmanoğlu, 2009: 10).

Bentham, geliştirdiği felicific calculus adlı (felicitous calculus, hedonistic calculus, hedonic calculus, moral calculus veya utility calculus olarak da kullanılmaktadır) algoritma ile insanın tıpkı diğer davranışlarında olduğu gibi, suç teşkil eden davranışlarından da elde edeceği faydaları ve kazançları olası risk ve alacağı muhtemel cezalar ile birlikte değerlendirmeye tabi tutacağı, eğer fayda ve kazancın daha fazla olacağı sonucuna ulaşırsa suç işleyeceğini, aksi takdirde yani risk ve muhtemel cezaların fazla olacağı düşüncesinde ise suç teşkil edebilecek eylemde bulunmayacağı iddiasındaydı (Sutherland ve Cressey, 1966: 54; Reid, 1982: 88; Reid, 1993: 92; Cullen ve Agnew, 2003: 278; İçli, 2004: 45; Glick, 2005: 67). Bu anlayış doğrultusunda suçun en temel nedeni olarak, insanın haz-zevklerini artırma buna karşın acılarını-elemlerini azaltma peşinde koşma bencilliği gösterilebilir (Glick, 2005: 67; Gül, 2009: 37-38).

Klasik Okul'a göre bireylerin suç işleme davranışları beklenen ödül, risk ve maliyet faktörlerince belirlenmektedir (Fleisher, 1966; Becker, 1968; Ehrlich, 1973, 1996; Cornish ve Clarke, 1986). Suç, insanın rasyonel davranışlarının bir neticesidir. Rasyonel davranış ise "bir ekonomik birimin tercih ve kararlarında düşünerek, hesaplayarak, bir sonucu en az kaynakla veya belli bir kaynakla en iyi (optimal) sonucu elde etmesi" olarak tanımlanabilir (Baloğlu, 2000: 217). Buradan hareketle rasyonel olduğu kabul edilen insan, suç işleyerek ondan elde edeceği faydasını maksimize etme, riskleri ve zararını ise minimize etme çabası içindedir (Cullen ve Agnew, 2003: 278). Çünkü rasyonel tercih teorisi, "insanın tercih ettiği sonuçlara ulaşabilmek için ortaya koyduğu tercihlerinde rasyonel olduğu" temel varsayımına

dayanmaktadır (Udehn, 2003: 143). Özgür iradesiyle ve yaptığı rasyonel tercihlerle hareket eden insanoğlu suç eylemini de içsel tutarlılıkları açısından rasyonel ve bilinçli tercihleri ile gerçekleştirmektedir. Fakat bu tercihler çoğu zaman yeterli bilgi, bilişsel kapasite ve zaman unsurları dikkate alınmadan yapılır. Bunlar ise rasyonel karar verebilme kapasitesini azaltan unsurlardan bazılarıdır (Schmallegger, 2004: 120).

Ancak Klasik Okul'un kabul etmiş olduğu sınırsız rasyonalite ve sınırsız özgür irade gerek biyolojik, gerek psikolojik gerekse de çevresel birtakım faktörlerin varlığı ile kısıtlanmaktadır (Dolu, 2011: 99). Örneğin eksik bilgi, insanın rasyonel davran(a)mamasında önemli bir etkidir. Bilgi asimetrisi olarak da ifade edilen bu durum, aynı zamanda ekonomide aksat rekabet piyasalarının oluşmasına neden olmakta ve devletin ekonomiye müdahale etmesinin gerekçelerinden biri olmaktadır. İktisadi açıdan alıcı ve satıcıların satılan mal veya hizmet hakkında tam, doğru ve eksiksiz bilgiyi ifade eden mükemmel bilgiye sahip olmak çoğu zaman imkânsıza yakındır (Stiglitz, 1994: 96-97; Kirmanoğlu, 2009: 106).

Asimetrik bilgi suçlu davranışlarını açıklamada da kullanılan bir kavramdır. Bireyin suç işlemeyen önce yapacağı fayda-maliyet analizinde suçtan elde etmeyi umduğu faydayı ve bu suçu işlemede göz önünde bulundurması gereken risk faktörlerini ve yakalanması halinde alacağı cezayı tam olarak bilemeyebilir. Bununla birlikte insan davranışlarındaki rasyonelliği sınırlandıran yegâne engel asimetrik bilgi değildir. İnsan beyninin mevcut bilgileri analiz etmedeki sınırlılığı rasyonel davranış önündeki bir diğer engeldir. Bazen gereğinden fazla bilginin varlığı bunları analiz edecek bilişsel kapasitenin eksikliği nedeniyle insanların kendilerinden beklenen rasyonel davranışları sergileyememelerine sebebiyet verebilir. Bazen de var

olan bilgi gerekli zamanda analiz edilemeyebilir. Bu yönüyle zaman unsuru da rasyonel davranışın önünde yer alan bir diğer engeldir (Dolu, 2011: 98).

Rasyonel davranışın önündeki sınırlayıcıları basit bir örnekle açıklayabiliriz. Bir evden hırsızlık suçunu düşünelim. Zengin bir ailenin lüks villasında para kasası olduğu bilgisini alan motive olmuş bir hırsız olsun. Hırsız, ailenin sosyo-ekonomik statüsünü göz önünde bulundurarak söz konusu kasada önemli ve çalmaya değer miktarda para ve/veya mücevher olduğunu düşünebilir. Fakat bu kasa içinde ne kadar paranın ve/veya değerli eşyanın, mücevheratın olduğunu kesin olarak bilmek mümkün olmayabilir. Aynı zamanda hırsız, o evin bulunduğu sokakta güvenlik güçlerinin devriye atıp atmadığından, atıyorsa haftanın hangi günleri ve hangi saatler arasında attığından, evin bahçesindeki bekçi köpeğinin varlığından ve ev içindeki lazerli güvenlik sisteminden haberdar olmayabilir. Köpeği etkisiz hale getirecek güç ve yetenekte olduğunu varsaysak bile içerdeki güvenlik sistemini etkisiz hale getirebilecek yetenek ve bilgide olamayabilir. Bu bilgi ve yetenekte olsa dahi bunu kullanabileceği yeterli zamanı olmayabilir. Hatta işlemeyi düşündüğü evden hırsızlık suçunun yasalarla belirlenmiş alt ve üst ceza sınırlarını dahi tam olarak bilemeyebilir. Bu basit örnekte olduğu gibi bilgi eksikliği, bilişsel kapasite ve zaman, Klasiklerce rasyonel davrandığı kabul edilen insanın karşısına önemli bir sınırlayıcılar olarak çıkmaktadır.

Tüm suçların özgür irade ile karar verilen rasyonel bir davranışın sonucu olarak değerlendirmek doğru kabul edilemez. Yukarıda ifade edilen sınırlamaların dışında kişinin sahip olduğu değer yargıları, geçmiş deneyimleri, toplumsal ve ailesel baskı, çevresel faktörler, demografik, kültürel ve sosyal karakterler, gençlik ihtirasları, düşük zeka, genetik problemler, biyolojik ve psikolojik nedenler, insanı

rasyonel davranış sergilemekten alıkoynabilir veya en azından sınırlandırabilir (Cullen ve Agnew, 2003: 278; Soyaslan, 2003: 37; Dolu ve Bükler, 2009: 5-7; Dolu, 2011: 98-99).

Özgür irade ve rasyonel davranış önündeki bu sınırlayıcıları dikkate alan Clarke ve Cornish (1985), Herbert Simon'un (1955) sınırlı rasyonellik düşüncesini kriminoloji bilimine taşıyarak Neo-Klasik Okul'u Klasik Okul'dan ayıran en temel noktayı da tayin etmişlerdir. Ekonomist Gery Becker başta olmak üzere pek çok ekonomistin ve diğer sosyal bilimci, caydırıcılık üzerine yaptıkları çalışmalar ile yeniden canlanan Klasik Okul'a ait düşüncelerde bazı ufak değişiklikler yaparak 1970 ve 1980'lerde Neo-Klasik Okul adı altında etkili olmuş ve suçlu davranışı Klasik Okul perspektifinden ele almışlardır. Neo-Klasikler de tıpkı Klasikler gibi kişinin özgür iradesi ile suç işlediğini kabul etmiş fakat bu iradeyi sınırlandıran unsurlara dikkat çekerek sınırlı özgür iradeyi ve sınırlı rasyonelliği esas almışlardır (Bohm ve Haley 2002: 75; Miller vd. 2006: 20; Dolu, 2011: 96-99).

Klasik ve Neo-Klasik Okul düşünürleri farklı düzeylerde de olsa rasyonel kabul ettikleri insanın, sınırsız veya sınırlı özgür iradesiyle işleyeceği suçtan öncen yaptığı fayda-maliyet hesabına vurgu yaparak insanı suç işlemekten alıkoynacak yegâne caydırıcı unsurun suçun maliyetini artırmak olduğunu ifade etmişlerdir. Diğer bir ifade ile cezalar suçtan elde edilecek hazlardan ve zevklerden fazla olduğu sürece suç önlenilecektir. Suçun maliyetini artırmanın en kestirme yolu ise cezaların yeteri kadar artırılmasıdır. Suçun maliyetini artırarak suç işlemeyi cazip olmaktan çıkaracak cezaların caydırıcı olması için ise kesinlik (certainty), hızlilik (celerity) ve şiddetlilik (severity) ilkelerinin en ideal şekliyle uygulanması gerekmektedir. Aksi takdirde cezalar, kendilerinden beklenen caydırıcılık fonksiyonunu

gerçekleştiremeyecektir. Kişi işlediği veya işlemeyi düşündüğü bir suçtan ötürü kesin olarak ceza alacağını biliyorsa, bu suça ilişkin soruşturma-kovuşturma safhaları hızlı bir şekilde gerçekleşiyorsa ve alacağı muhtemel cezanın suçla orantılı olduğuna inanıyorsa, cezaların caydırıcılığı ideal düzeydedir denilebilir. Aksi durumda kişi işlediği veya işleyeceği suçtan dolayı yakalanmayacaksa, yakalansa dahi uzun bir soruşturma-kavuşturma süreci yaşanacaksa veya verilecek ceza işlenen suç ile orantılı olmayacaksa cezaların caydırıcı olması mümkün değildir. Ceza adalet sisteminin bu üç sacayağının herhangi birinde yaşanabilecek sorun sistemin işleyişini tamamen bozacaktır (Gider, 1961: 169-171; Sutherland ve Cressey, 1966: 54-55; Vold ve Bernard, 1981: 20-26; Glick, 2005: 65-66; Miller vd., 2006: 20-26; Brown vd., 2007: 188-189; Akers ve Sellers, 2009: 18-19; Dolu ve Büker, 2009: 3-5).

Peki, cezalandırmanın amacı nedir? Beccaria açısından cezaların amacı; suç işleyen kişinin toplum üzerinde yeni zararlara neden olunması engellemek ve benzer suçların işlenmesinden caydırmak olmalıdır (Beccaria, 2003: 67). Bir başka ifade ile cezaların amacı, suç işleyen birinin topluma ve farklı kişilerin benzer suçlar işleyerek diğer insanlara daha fazla zarar vermesini engellemektir (Glick, 2005: 66). Bentham ise tüm cezaların özü itibariyle kötü olduğunu ancak kendinden daha büyük bir kötülüğü ortadan kaldırmak amacıyla konması gerektiğini ifade etmiştir. Cezalandırmaya da faydacılık perspektifiyle yaklaşan Bentham, bazı durumlarda cezaların gereksiz dolayısıyla da uygulanmaması gerektiğini düşünüyordu. Bentham'a göre ceza yersizse; yani önleyebileceği bir kötülük yoksa ceza faydasızsa; yani suçtan doğacak zararın engellenmesinde bir rol oynamayacaksa, ceza çok pahalı ise; yani cezalandırmanın sonucundaki zarar önlenecek kayıptan fazla ise ve cezalandırmaya ihtiyaç yoksa; yani suç nedeniyle oluşacak zarar önlenemeyecekse

veya durdurulamayacaksa cezalandırmak uygun değildir (Bentham, 2000: 134). Hem Beccaria hem de Bentham, suçta caydırıcılığın kesinlik, hızlilik ve şiddetlilik temel ilkelerinin negatif fonksiyonu olarak görmüşlerdir (Brown vd., 2007: 188).

Klasik Okul Orta Çağ Avrupa'sının insanlık onuruna yaraşmayacak uygulamalarına tepki olarak ortaya çıkmıştır. İnsanı merkeze alan bir yaklaşımla Klasik Okul düşünürleri, kendilerinden öncekilerce önemsenmeyen ve/veya dikkate alınmayan insan iradesi ve kararlarına belki de gereğinden fazla önem vererek suçun nedenlerini insanın özgür iradesi ile aldığı rasyonel karar ve yaptığı rasyonel tercihlerde aramıştır. Oysa suça etki eden biyolojik, psikolojik, çevresel, kültürel, sosyal ekonomik ve daha pek çok etken bulunmaktadır. Bunları göz ardı ederek bireyin özgür iradesine ve rasyonel olduğunu varsaydığı kararlarına fazlaca paye biçmek, bu düşünce okuluna yönelik eleştirilerin merkezinde yer almaktadır (Dolu, 2011: 113). Aynı zamanda bireyi sadece kendi çıkarları için yaşayan hedonist varlıklar olarak görmek, bir diğer ifade ile onun diğerkâm tarafını yok farz etmek, insan davranışlarına yön veren dürtüleri faydacı felsefenin sınırlılıkları ile ele almak, Klasik Okul'a getirilebilecek bir diğer eleştiridir (Lilly vd., 2002: 15).

Tüm bu ve daha da artırılabilir eleştirilere karşın Klasik Okul'un insana değerli bir varlık payesi biçmesi, onun doğuştan gelen bazı hakları olduğu, kanunlar önünde herkesin eşit olduğu, adil yargılanmanın bir hak olduğu, işkence gibi insanlık dışı hiçbir kötü muamelenin uygulanamayacağı, cezaların yazılı ve önceden belli olması gerektiği ve cezaların dahi insan onuruna yaraşmayacak şekilde düzenlenemeyeceği düşünceleri, Klasik Okul'un günümüz gelişmiş demokrasilerinin ceza adalet sistemleri üzerindeki olumlu etkilerinden bazılarıdır. Modern ceza hukukunun temel unsurları olarak da kabul edilebilecek bu etkiler Klasik Okul

düşünürlerinin arkalarında bıraktıkları en önemli miraslar olarak değerlendirilebilir (Dolu, 2011: 112).

B. ANOMİ VE GERİLİM TEORİLERİ

Pozitivist Okulun suçu bireysel, psikolojik ve biyolojik nedenlerle açıklamaya çalışması, bu okulun 20'nci yüzyılın başında ciddi eleştirilere maruz kalmasına neden olmuştur. Suç ve suçluluğun yalnızca bireysel faktörlerle açıklanamayacağı Fransız sosyolog Emile Durkheim tarafından eleştirilerek toplumsal bir olgunun bir diğer toplumsal olgu ile açıklanabileceği düşüncesi gelişmeye başlamıştır. Suç başta olmak üzere toplumsal meselelerin birtakım psikolojik teoriler ile açıklanmasının mümkün olmadığını düşünen Durkheim, suç ve suçluluk gibi toplumsal bir takım sorunlara işlevselci bir yaklaşım getirmiştir (Bahar, 2011: 33, 76). Durkheim'in suçun tanımına, nedenlerine ve bir toplum için ne gibi işlevlere sahip olduğuna ve olabileceğine dair düşünceleri, kendinden sonra gelen ve O'nun geliştirdiği "anomi teorisi"ni daha da geliştiren Merton (1938), Cohen (1955), Cloward (1959), Cloward ve Ohlin (1960), Agnew (1985) ve Messner ve Rosenfeld (1994) gibi önemli düşünürlere kendi teorilerini geliştirmeleri noktasında esin kaynağı olmuştur.

Durkheim, tüm iktisat kitaplarında vurgusu yapılan sınırlı kaynaklara karşı sınırsız olan insan ihtiyaçlarından yola çıkmıştır. O'na göre insan ihtiyaç ve arzularının herhangi bir sınırı yoktur. İnsan neye sahip olursa olsun hep daha fazlasını talep etmektedir. Elde ettiği her ne olursa olsun bir sonraki aşamada bir başka şey daha sonra onu elde ettiğinde yine farklı bir şey isteyecektir. Durkheim'in (1986: 330) ifadeleri ile "sınırsız isteklerin doyurulması olanaksızdır ve

doyumsuzluğun bir hastalık belirtisi sayılması nedensiz değildir. Hiçbir şeyle sınırlanmayan istekler daima ve sonu gelmez bir biçimde olanakları aşarlar; hiçbir şey onları yatıştıramaz. Giderilemeyen susuzluk, durmaksızın yineleyen bir işkencedir.” Bu durum, adeta sonu olmayan uzayda yol almak gibidir. Gidilen yol ne kadar olursa olsun sonsuzluk karşısındaki değeri sıfır nispetinde olacaktır. İnsan arzularındaki bu sınırsızlığa karşın bu isteklerini gerçekleştirebilmesindeki sınırlılıklar, insana mutsuzluk dışında bir şey de getirmeyecektir.

Durkheim, insanın bu sonsuz arzularını kendi iradesiyle sınırlamasının zorluğuna dikkat çekerek ancak toplumun insan arzu ve hevesleri üzerinde bir kontrol sağlayabileceğini ve sınırsız ihtiyaçların bu otoritece düzenlenebileceğini ileri sürmektedir. Çünkü insanlar kendi iradeleriyle arzularını kısıtlamaya razı olmazlar. Toplum ise bireye üstün olan ve üstünlüğü de bireyce kabul edilmiş yegâne güçtür. Hukuk koyma ve arzular asına ötesine geçmemeleri gereken bir nokta belirtme yetkisi toplumdur (Durkheim, 1986: 231). Ancak toplum, savaşlar, hızlı nüfus hareketleri, kıtlık gibi toplumsal bunalımlar veya beklenmedik bir mutlu dönüşümle sarsıldığında, denetleyici rolünü yapamaması nedeniyle bireylerin iradeleri ile baş başa kalacaklarını ve bu durumun intihar oranlarında artışa yol açabileceğini belirtmektedir. Bir diğer ifade ile toplumsal değişim ile toplumsal hayatı düzenleyen normlar ve kurallar arasında uyumsuzluk yaşanabilir. Bunalım zamanlarındaki bu uyumsuzluk, düzensizlik veya kuralsızlık halini Durkheim, 1897 yılında yazdığı “İntihar” (Suicide) adlı klasikleşmiş eserinde, “anomi” olarak ifade etmiştir (Durkheim, 1986: 228-236).

Anomi, Yunanca’da norm dışı anlamına gelen “a nomos” kelimesinden türetilmiştir (Siegel, 2006: 193). Anomi, “sosyal normların, insan fiil ve hareketlerini

düzenlemek hususundaki güçlerin yıkılması” (Dönmezer, 1994: 358) anlamına gelmektedir. Anomi, toplum yaşamının belli bir alandaki davranışları düzenleyen hiçbir açık ölçünün bulunmadığı durumlarda ve zamanlarda ortaya çıkar. Anomik zamanlarda insanların yeni duruma uyum sağlamaları zorlaşır ve kendilerini daha karamsar hissederler. Anomi, insanları intihara sürükleyen önemli etkenlerdendir (Giddens, 2005: 207). Durkheim’e göre, anomik zamanlarda yoksulluk, insanları intihar etmekten koruyan bir kalkan vazifesi görmektedir. Zaten kötü yaşam koşullarında yaşayan ve tüketimi sınırlı yoksullar daha fazlasını talep etmeyeceklerinden herhangi bir doyumsuzluk hissine de kapılmayacaklardır. Özellikle de ekonomik kriz dönemlerinde düşük talep düzeyleri ile yoksullar, yeni olumsuz koşullara uyum sağlamada zenginlere nispeten daha şanslıdırlar. Durkheim’e göre, kaybedecek şeyi olmayanların veya nispeten az olanların yaşamlarına son vermeleri daha düşük bir ihtimaldir (Durkheim, 1986: 223-228). Aslında yoksulların hatta yeterli düzeyde beslenmeden yoksun insanların olumsuz koşullara daha kolay adapte olabildiğini buna karşın zenginlerin ise böyle zorluklar karşısında çok daha dirençsiz kaldıklarını İbn-i Haldun Mukaddime adlı meşhur eserinde vurgulamaktadır (İbn-i Haldun, 2005). Durkheim bu iddiasını, o dönem Avrupa’sının en fakir ülkelerinden İrlanda ve İspanya’daki düşük intihar oranlarına ait verilerle güçlendirmek istemiştir (Durkheim, 1986: 223-228). 1929 ekonomik bunalımının tüm yıkıcılığı ile yaşandığı ABD’de gökdelenlerden atlayarak intihar eden iş adamları, örnek olarak gösterilebilir (Bahar, 2011: 78).

Durkheim suçu normal bir olgu olarak kabul etmekte ve hatta sosyal davranış için gereklidir de. O, “suçun normal olduğu, çünkü suçtan arınmış bir toplumun kesinlikle düşünülmemeyeceğini” (Durkheim, 2003: 129) ifade etmektedir.

Durkheim'e göre, geleneksel toplumlarda birey üzerindeki baskı modern toplumlara göre daha fazladır. Gelenek, ahlak, töre din ve diğer baskılayıcı unsurların etkileri modern toplumlarda daha az etkili olmaktadır (Giddens, 2005: 207). Sanayileşme ve modernleşme ile toplumda herkes tarafından kabul görmüş ve benimsenmiş normların sayısının azalması sosyal kontrolün daha zayıf olmasına neden olmaktadır (Başbüyük ve Karakuş, 2010: 69). Toplumlar geliştikçe bireysel seçimlere daha fazla ön plana çıkmakta bu da birtakım uyuşmazlıkların ortaya çıkmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Durkheim, bu uyuşmazlık durumunu normal kabul etmektedir (Giddens, 2005: 207).

Durkheim açısından sapkınlık ve suç bir toplum için gereklidir. Zira sapkınlık ve suç iki önemli işlevi yerine getirmektedir. Suç ve sapkınlığın en önemli işlevi, toplumsal değişimi sağlamasıdır. Sapkınlık, toplumda yeni düşüncelerin oluşmasına ve yeni alternatiflerin ortaya çıkmasına neden olarak yenilikçi bir güç haline gelir. İkinci olarak ise “doğru” ve “yanlış” davranışlar arasındaki farkın belirginleşmesine katkı sağlar. Suçun var olmadığı bir toplumda herkesin benzer şekilde davranması, doğru ve yanlış üzerinde fikir birliğinin sağlandığına işarettir. Herkesin aynı düşündüğü toplumlarda ise yaratıcılık ve bağımsız düşünme yetisi kaybolur. Durkheim'e göre suç, toplumsal hastalıklara dikkat çekerek topluma bir fayda sağlar. Aynı zamanda suç miktarlarındaki artış toplumsal değişimin gerekliliğine de bir işarettir (Siegel, 2006: 9).

Durkheim'in anomi teorisi, suçun kaynağını Amerikan toplum yapısının kendinde arayan Amerikalı sosyolog Robert King Merton, 1938 yılında yayınlanan “Sosyal Yapı ve Suç” (Social Structure and Anomie) makalesinde suçu anomi kavramını kullanarak açıklamaya çalışmıştır (Giddens, 2005: 207; Dolu, 2011: 304).

Merton, farklı kültürler/toplumlar ve aynı kültürdeki/toplumdaki farklı gruplar arasındaki suç miktarının neden farklılık gösterdiği üzerine oldukça etkili bir suç kuramı geliştirmiştir. Farklı toplumlar ve kültürler arasındaki suç miktarının farklılığını açıklamada makro düzeyde bir anomi teorisi geliştiren Merton, aynı toplum ve kültür içerisinde farklı gruplar arasındaki suç miktarının farklılıklarını açıklamada ise mikro bir gerilim teorisi geliştirmiştir (Dolu, 2011: 304). Ancak Merton, daha çok Amerikan toplumu içindeki farklı gruplar arasındaki suç miktarındaki farklılıklara odaklanmıştır.

Merton'un anomi ile ilgili düşünceleri, Durkheim'in geliştirilmiş versiyonudur denilebilir. Durkheim, bitmek bilmeyen insan arzularının toplum tarafından kontrol edilemediği durumlarda anomik durumların ortaya çıkacağını belirtirken; Merton toplumsal hedeflere ulaşabilmede meşru yol ve araçların engellenmiş veya bloke edilmiş olduğu durumlarda ve zamanlarda da bu düzensizlik ve kuralsızlık halinin baş göstereceğini ifade etmiştir (Yücel, 2003: 59; Dolu, 2011; 304). Bir diğer ifade ile Merton, gerçekleştirilemeyen istek ve arzuların, kişilerde sapıcı davranışlara ve topluma hâkim olan ahlakın reddine ve anomiye yol açacağı iddiasındadır (Merton, 1973: 321).

Merton, suç ve sapkın davranışı çalışmasına konu ettiği Amerikan toplum yapısının bir sonucu olarak görmektedir. Çünkü Amerika'daki alt sınıf mensupları ve bilhassa siyahlar dezavantajlı konumdadırlar. Bu gruba mensup kişilerin toplumsal yapı gereği sosyo-ekonomik statülerini yükseltmeleri pek mümkün görünmemektedir. İyi bir eğitim ve sonrasında iyi bir işe girebilme olasılığındaki düşüklük onları daha fazla suç işleyen insanlar konumuna sokmaktadır. Aslında eşitsizlik üzerine kurulu bu sistem, dezavantajlı konumdakilerin meşru ve yasal

yollardan toplumsal hedeflere ulaşmasının önündeki en büyük engel olmaktadır. Bir diğer ifade ile amaç araç arasında bir uyumsuzluk söz konusudur. Buna karşılık ideal bir toplumda, belirlenen toplumsal hedeflere ulaşmada kişilere fırsat eşitliği sunulmaktadır. Oysa Amerikan toplumu başta olmak üzere pek çok ülkede bu fırsat eşitliğinin sağlandığını söylemek mümkün değildir. Eşit fırsatların sağlan[mayışı veya meşru amaçlara ulaşmak için meşru araçların engellenmiş ya da bloke edilmiş olması, toplumsal gerilimi artırmakta ve toplumda dezavantajlı konumda olanları, bir üst sınıfa geçmek veya meşru toplumsal hedeflere ulaşmak için, yasal olmayan/gayrimeşru yollara başvurmaya teşvik etmektedir. Bu nedenle suçun nedenlerini Durkheim'in bahsettiği ani toplumsal değişimler sonrası yaşanabilecek normsuzluk ve kanunsuzluk durumlarında aramaktan çok toplumun bizzat kendi yapısı içinde aramak gerekmektedir (Yücel, 2003: 59-60; İçli, 2004: 83-83; Kızmaz, 2005: 154-155, Giddens, 2005: 207-208; Sokullu-Akıncı, 2009: 175-176; Dolu, 2011: 311-312; Bahar, 2011: 186; Abanoz, 2012: 34-35).

Merton, toplumun idealize ettiği amaçlara ulaşmada engellenen her bireyin suç işleyeceği düşüncesine ise karşı çıkmaktadır. O'na göre, meşru hedeflere ulaşmada meşru yolların tıkalı olmasının insanda kaygı, husumet, kin gibi duyguların gelişmesine, sinir ve ruh bozukluklarının baş göstermesine ve anti sosyal davranışlar sergilemesine neden olabileceği ve bu durumun suç işlemek için uygun bir zemin olduğu iddiasındadır (Merton, 1938: 680). Bu durumu Türkiye'de çoğu kez görülen bir örnekle açıklayabiliriz. Anadolu'nun herhangi bir köyündeki inşaat işçisi birinin zeki, çalışkan ve okul birincisi oğlunun Türkiye'nin en prestijli üniversitelerinden birini kazandığını ve buradan başarıyla mezun olduğunu varsayalım. Buna karşılık zengin, statü sahibi, siyasi ve ekonomik çevresinin geniş olduğu bir ailenin tembel,

zeki olmayan ve özel liseyi zorlanarak bitirmiş, aile zoruyla özel bir üniversiteye gitmiş ve buradan da mezun olamamış bir başka kişiyi düşünelim. Bu birbirinden tamamen farklı koşullarda yetişmiş iki kişinin bu yaşa gelene kadar süren fırsat eşitsizlikleri, iş bulma noktasında da devam etmektedir. Şöyle ki; zengin ailenin sahip olduğu geniş sosyal, siyasal ve de ekonomik çevresi çocuklarının çok daha kolay iş bulmasına kapı aralayabilecekken; dezavantajlı konumdaki yoksul ailenin çocuğunun iyi bir iş (en azından diğeriyle benzer gelir düzeyinde veya pozisyonda bir iş) bulabilmesi, ailesinin sahip ol[ma]madığı ekonomik güç, siyasi yakınlık ve sosyal statü itibariyle oldukça güçtür. Bir kamu kurumuna memur olarak işe girmek içinse ona düşen, KPSS'den yüksek puan alıp adil bir sınav ve mülakat beklemek olacaktır. Toplumsal meşru bir hedef olan iyi bir iş sahibi olma ve başarılı olma gibi hedeflere ulaşmada meşru yolların toplumsal yapının kendisinden kaynaklanan gayrimeşruluklarıyla tıkanması bu genç üzerinde yoğun bir dışlanmışlık hissi, düzene karşı isyan düşüncesi, toplumun üst tabakalarına karşı bir nefret ve kin duygusu oluşmasına neden olabilir. Bu duygu ve düşünce ise kişiyi yasal olmayan eylemlere başvurmaya zorlayabilir. Ancak yine de bu kişi, mutlaka suç işleyecektir denilemez.

Merton, toplumsal hedefler ve bu hedeflerin gerçekleştirilmesini mümkün kılan meşru araçların sınırlı olmasından kaynaklanan gerilimlere gösterilen muhtemel beş tepkiden bahsetmektedir. Uyumluluk (confirmity) bu tepkilerden ilki ve en yaygın görülenidir. Uyumluluk, bireylerin hem toplumsal amaçları hem de bu amaçları gerçekleştirecek araçları kabul ettikleri davranış biçimidir. Yenilikçilik (innovation) uyum tipini kabul edenler ise toplumsal amaçları kabul etmekle birlikte, bu amaçları gerçeğe dönüştürecek meşru yolların sınırlılıkları nedeniyle yeni yollar arayanlardır. Bu yollar, hırsızlık, uyuşturucu satma ve zimmete para geçirme şeklinde

kendini gösterebilir. Şekilcilik (ritualism), toplumsal amaçları gerçekleştirmekten vazgeçmişlerin ve kendilerini mevcut hayatlarına verenlerin davranış kodudur. Geri çekilme (retreatism) ise toplumsal meşru amaçlar ve araçları kabul etmekle birlikte her defasında uğranılan hayal kırıklıkları sonucunda toplumsal değerlerden yabancılaşan kişilerin davranış şeklini tanımlamaktadır. Geri çekilen olarak ifade edilen bu bireylerin davranış kodları ise, psikopati, psikoakustik, kronik içe kapanıklık, serserilik, berduşluktur. Aynı zamanda bu grup içinde olanlarda kronik alkol kullanımı ve kronik uyuşturucu bağımlılığı yaygın olarak görülmektedir. İsyan (rebellion) ise toplumsal amaç ve araçları reddederek toplumsal yapıyı kökten değiştirmeyi amaçlayan davranış modelidir. İsyan, yeni hedef ve yolların belirlenmesi teşebbüsü de denilebilir (Merton, 1968: 193-211).

Tablo 1: Merton'un Bireysel Uyum Modlarının Tipolojisi

	Kültürel Hedefler	Kurumsal Araçlar
Uyumluk (Conformity)	+	+
Yenilikçilik (Innovation)	+	-
Şekilcilik (Ritualism)	-	+
Geri Çekilme (Retreatism)	-	-
İşyankârlık (Rebellion)	±	±

Kaynak: Merton, 1968: 194.

Merton'un daha çok Amerikan toplumundaki gruplar arasındaki suç miktarındaki farklılıklara odaklanması ve farklı ülkeler/milletler arasındaki suç farklılıklarını göz ardı etmesi Steven F. Messner ve Richard Rosenfeld'i harekete geçirmiş ve 1994 yılında yayınladıkları "Suç ve Amerikan Rüyası" (Crime and American Dream) meşhur eserlerinde neden ABD'de gelişmiş diğer ülkelere kıyasla daha fazla suç işlendiği sorusuna cevap aramışlardır. (Dolu, 2011: 304-305). Messner

ve Rosenfeld, anti sosyal davranışları, Amerikan toplumundaki kültürel ve kurumsal etkilerin bir fonksiyonu olarak görmektedirler. Messner ve Rosenfeld'in geliştirdikleri teori, "Kurumsal Anomi Teorisi" (Institutional Anomie Theory), olarak adlandırılmıştır (Miller vd., 2006: 125).

Messner ve Rosenfeld'e göre, Amerikan toplumunu adeta suç için organize olmuş bir toplumdur (Messner ve Rosenfeld, 2013: 1). Messner ve Rosenfeld suçu, Amerikan sosyal ve kültürel yapısının doğal bir sonucu olarak görmektedirler. Yazarlar, Amerikan kültüründe oldukça önemli bir yere sahip "başarı"lı olma amacının, "Amerikan Rüyası"nı adeta bir "kâbus"a dönüştürdüğünü açıklayarak Amerikan toplumunun nasıl dünyanın en çok suç üreten toplumu haline geldiğini açıklamaya çalışmışlardır. Messner ve Rosenfeld, Amerikan Rüyası kavramını hem bir amaç hem de bir süreci ifade etme açısından kullanmışlardır. Amaç olarak Amerikan Rüyası, kişisel çıkarların tetiklediği mal ve servet birikimini, ifade etmektedir. Süreç olarak ise Amerikan Rüyası, hem maddi başarının peşinden koşmak için sosyalleşmeyi hem de maddi refahın ulaşılabilir bir hedef olduğu inancını, ifade etmektedir. ABD kapitalist sistemi, parasal getiri sağlayan buluşları, yenilikleri ve üretimi teşvik eden bir düzendir. Örneğin Bill Gates, Warren Buffet ve Donald Trump gibi kendi alanlarında getirdikleri yeniliklerle çok başarılı işadamları adeta birer kahraman ve lider olarak gösterilmektedir (Siegel, 2006: 196; Miller vd., 2006: 125-128; Walsh ve Hemmens, 2011: 109-110).

Amerikan toplumu için adeta kutsanmış "başarı" mutlak hedef olarak gösterilirken, bu hedefin nasıl ve hangi araçlarla elde edileceğine çok vurgu yapılmamaktadır. Aslolan başarıdır ve "he ne pahasına olursa olsun" elde edilmelidir (Dolu, 2011: 305). Toplumun temel değerleri bu düşünce üzerine inşa edildiğindeyse

verimlik ve yenilik gibi olumlu sonuçlar yanında istenmeyen marazlar da doğabilmektedir. Medyada, ailede, okulda ve işte sürekli vurgulanan başarı, kariyer, para, şöhret ve dünya adına cazip gelebilecek her ne varsa, insanları topluma yabancılaştırmakta, toplumsal kolektif şuuru azaltmakta, kibir ve hırs duygularını artırmakta ve maddi getirisi olmayan işleri yapmaktan uzaklaştırmaktadır. Bu durum ise anomik koşulların oluşmasına neden olmaktadır (Messner ve Rosenfeld: 2013: 8).

Yenilik ve üretkenliği artıran toplumsal başarıma duygusu, tüm maliyetlerine karşın topluma dayatılmaktadır. Daha çok para kazanma, daha iyi bir işe sahip olma ve daha da yok mu doymazlığı toplumsal birlikteliğe zarar vermektedir. “Kazanmak her şey değildir; tek şeydir” (winning isn’t everything; it’s the only thing) (Dolu, 2011: 306) veya “Aslolan oyunu nasıl oynadığın değil kazanıp kazanmadığıdır” (it’s not how you play the game; it’s whether you win or lose) (Messner ve Rosenfeld: 2013: 72) anlayışının Amerikan toplumunun kültür kodları üzerindeki mutlak hâkimiyeti, başarı için gayri meşru yollara başvurmayı adeta meşrulaştırmaktadır.

Messner ve Rosenfeld, Amerika’yı, diğer gelişmiş ülkelere kıyasla çok yüksek suç oranlarına sahip olmasını Amerikan Rüyası’nın içerdiği dört değer varlığına ve toplumdaki bazı kurumlar arasındaki dengenin bozulmasına bağlamaktadırlar. Amerikan Rüyası’nın içinde barındırdığı; başarı (achievement), bireysellik (individualism), evrensellik (universalism) ve para fetişizmi (fetishism of money), Amerika’daki yüksek suç oranlarının açıklanmasında kullanılmaktadır (Akers ve Sellers, 2009: 194-195).

Amerikan Rüyası’nın belki de en önemli vurgusu bireysel ve toplumsal “başarı” üzerine yaptığı vurgu olmaktadır. Her ne şekilde olursa olsun başarılı

olmaya yönelik oluşturulan toplumsal baskı, bireyi başarısız olduğunda onu topluma bir katkısı olmayan değersiz bir varlık gibi hissettirmektedir (Akers ve Sellers, 2009: 194).

Amerikan Rüyası'nın mütemmim cüzlerinden biri de “bireysellik” olgusudur. Amerikan toplumunda bireysellik, bireysel hak ve özgürlükler oldukça önemlidir. Sistem, “kendi başına başar” (make it on your own) baskısı ile başarılı olmayı yüceleştirmekle kalmamakta aynı zamanda bu başarıyı tek başına yapmayı daha büyük marifet kabul etmektedir. Herkesin birbiriyle yarış içinde olduğu (Akers ve Sellers, 2009: 194) bu düzen içinde hedeflenen mutlak başarı, kişileri oyunun kurallarından saparak gayri ahlaki ve gayri hukuki davranış ve eylemlere başvurmaya itebilir. Bu ise anomik ortamların oluşmasına zemin hazırlamaktadır.

Amerikan Rüyası, ortak başarı hedefi için Amerikan toplumunun tüm üyelerinin arzu ve çabalarını en üst düzeyde tutacak normatif beklentiler yaratan evrensellik üzerine güçlü vurgu yapmaktadır. Böylece tüm Amerikan toplumu başarılı olma adına topyekûn çalışacaktır (Akers ve Seller, 2009: 194). Ancak bu ortak başarılı olma hedefine giderken hangi yol ve yöntemlerin kullanılması gerektiğine dair vurgular yapılmamaktadır.

Amerikan Rüyası'nı en çok vurguladığı başarı olgusunun ölçüm aracı ise “para”dır. Adeta tapılabilecek bir meta haline almış para, Amerikan kültürü açısından son derece önemlidir. Başarı para ile eşdeğer tutulmakta “ne kadar paran varsa o kadar başarılısındır” anlayışı topluma hâkim olan bir düşüncedir. Para kazanmanın sonu olmadığından başarının da bir sonu yoktur. Çünkü prensip olarak daha fazla para her zaman mümkündür (Akers ve Seller, 2009: 194). Her kazanılan paranın, her elde edilen başarının ardından geriye bakıldığında görülecek şey, sonsuzluğa giden yolda

atılmış adım izleri olacaktır. Para kazanmak için ise tüm yol ve yöntemler meşru görülmektedir.

Messner ve Rosenfeld, anomi olarak ifade edilen normsuzluk, düzensizlik ve kuralsızlık durumunun ortaya çıkmasında yukarıda ifade edilen Amerikan Rüyası'nın bileşenleri dışında ekonomi, siyaset, aile ve eğitim kurumları üzerine de odaklanmışlardır. Yazarlar, ekonomi kurumunun diğer sosyal kurumların üzerinde egemen bir konuma gelmiş olmasını, toplumun sağlıklı bir şekilde varlığını devam ettirmede tehdit olarak görmektedirler. Siyaset üzerindeki ekonomin baskınlığı, aile içi ilişkiler de dahi maddi kaygıların ve beklentilerin ön plana çıkması ve eğitimin kapitalist ekonomik sisteme sadece emek gücü yetiştiren bir kurum haline dönüşmesi, Amerikan Rüyası'nın kâbusa dönüşmesinde etkin rol oynamaktadır. Daha aile içinde başlayan iyi bir iş sahibi olma, çok para kazanma baskısı, okulda devam etmekte ve bir yandan da medya ve benzeri organlar vasıtasıyla da bu baskı pekiştirilmektedir. Tüm hayatın ekonomi kurumunun tahakkümü altına girmesi, suç için gerekli şartların oluştuğunun sinyalini vermektedir (Akers ve Seller, 2009: 195-196).

Messner ve Rosenfeld değerlendirmelerini her ne kadar ABD için yapmış olsa da, esen küreselleşme rüzgârları sonrası giderek benzeşen kültürler nedeniyle benzer kurumsal çözümlerin ve Amerikan Rüyası'nın başarı, para fetişizmi, bireysellik ve evrensellik dayatmaları neredeyse tüm toplumları etkisi altına almaktadır. Ülkemizin 1980 sonrası yaşadığı değişim ve dönüşüm dikkate alındığında bu söylemlerin ülkemiz açısından ifade ettiği değer daha kolay anlaşılabilir. Gerek sosyal kurumların kendilerine düşen görevleri hakkıyla yerine getiremiyor olması gerekse de Amerikan Rüyası'nın bileşenlerinin olumsuz etkileri anomik ortamların

oluşmasına ortam sağlamaktadır. Oluşan düzensizlik, normsuzluk ve kuralsızlık hali ise suç başta olmak üzere toplumsal değerlere aykırı davranış ve eylemlerin çoğalması için gerekli zemini sağlamaktadır.

Klasik anomi ve gerilim teorilerinin suç olgusunu, büyük oranda alt sınıfa özgü bir fenomen olarak ele alması, tecavüz, kriminal olarak zarar verme eylemleri ile beyaz yaka suçları gibi suç türlerini açıklamada yetersiz kalması (Kızmaz, 2005: 156), Amerikalı sosyolog Robert Agnew'ü suça neden olan gerilimin daha önce ortaya konulan faktörlerden farklı olarak neler olabileceği üzerine düşünmeye ve araştırmaya sevk etmiştir. O'na göre gerilim, sadece pozitif değer atfedilen bir amacın gerçekleştirilememesi sonucu yaşanan gerilimden değil, aynı zamanda bireyin bulunmuş olduğu ortamdan kaçamama nedeniyle yaşadığı engellenmişlik hissinden de kaynaklanabilir (Adler vd., 1998: 133; Dolu, 2011: 320-326). Agnew'e göre bireyin suça sürükleyen gerilimin nedenleri (Cullen ve Agnew, 2003: 175; Siegel, 2006: 198):

1. Bireylerin pozitif değer atfettikleri hedeflere (örneğin, parasal başarı, popüler olma) ulaşmalarının engellenmesi,
2. Beklentiler ile başarıların birbirinden ayrılması,
3. Pozitif değer atfedilen uyarıcıların ortadan kaldırılması veya kaldırılma tehdidinin yapılması (örneğin, sevgiliden ayrılma, aileden birinin vefatı),
4. Bireye negatif etki yapıcı uyarıcıların (örneğin, hakaret, fiziksel saldırı, fazla çalışmak) sunulması veya sunulma tehdidinin yapılması.

Agnew'ün geliştirdiği “Genel Gerilim Teorisi”ne (General Strain Theory) göre, pozitif değerleri elde edememe, onları kaybetme veya kaybetme tehdidi hallerinin bireyin gerilim yaşamasına neden olabileceği iddiasındadır (Cullen ve Sellers, 2003: 174). Örneğin bireyin işini kaybetmesi veya kaybetme tehdidi yaşaması, onun bu duruma neden olanlara karşı bir kin, nefret ve düşmanlık hisleri geliştirmesini sağlayabilir. Bu duyguların kişi üzerinde yarattığı gerilim onun sorumlu tuttuğu kişilere karşı suç işlemesine veya alkol, uyusturucu kullanımına neden olabilir (Dolu, 2011: 324-325).

Gerilim bazen negatif etki yapan uyarıcıların mevcudiyetinden veya sunulma tehdidinde de kaynaklanabilir. Agnew, pozitif değer atfedilen hedeflere ulaşımın engellenmesi gibi içinde buldukları negatif ortamlardan da kendilerini uzaklaştıramayacaklarını belirtmiştir. Bazı insanlar içinde buldukları olumsuz koşullardan dolayı gerilim yaşayabilir. Özellikle arpık aile ilişkilerinin yaşandığı ortamlarda bulunan çocuklar, gerek fiziksel şiddet, gerek psikolojik şiddet gerekse de cinsel istismara uğrayabilmekte ve bulunduğu ortamı terk edememektedir. Kişinin istemediği şeylere maruz kalabileceği ortamlar aile ile de sınırlı değildir. Akran grubu, okul ve iş yerleri de bu gerilimin yaşanmasına ve buralardan kurtulmanın kolay olmadığı yerlere örnek olarak gösterilebilir. Sürekli olarak negatif uyarıcıların baskısı altında hisseden ve gerilim yaşayan kişi bu duruma bazen şiddet içeren eylemlerle karşılık verebilir (Cullen ve Agnew, 2003: 174-175).

Klasik gerilim teorisinin orta üst sınıftakilerin neden suç işleme nedenlerini izah etmede başarılı olmamış ve suçu daha çok alt sınıf mensuplarının eylemi olarak değerlendirmişlerdir. Ancak “göreli yoksunluk” (relative deprivation) kavramının kriminoloji literatüründe de kullanılmaya başlanmasıyla orta ve üst sınıf

mensuplarının da hissettikleri yoksunlukla suç işleyebilecekleri ifade edilmeye başlanmıştır. Dolayısıyla Merton ve diğer gerilim teorisyenlerinin iddia ettikleri gibi suç, sadece mutlak yoksunluk yaşayanların değil aynı zamanda kendilerinden daha iyi durumda olduğunu düşündükleri kişilere bakıp kendilerini mahrum hisseden orta üst sınıftakilerin de gerçekleştirebilecekleri bir eylemdir. Böylece gerilim teorisi sadece adi sokak suçlarını açıklayan bir teori iken görelî yoksunluk kavramının bu teori içine girmesiyle artık beyaz yaka suçlarını da açıklayabilen bir hale gelmiştir (Dolu, 2011: 324).

Yoksunluk, bireyde engellenmişlik hissi uyandırır. Ancak engellenme, genellikle yoksunlukla ilişkili değildir. Fakat artan okur-yazarlık ve kentleşme insanların materyalist gelişmelerin daha çok farkına varmasına neden olur. Farkına varmanın yaratacağı sorunlardan biri, gerçekler ile beklentiler arasındaki uyumsuzluklardır. Gerçekler ve beklentiler arasındaki uçurum arttıkça bireyin yaşayacağı stres, moral bozukluğu ve hayal kırıklıkları da artar. Uyum düzeyi ve görelî yoksunluk kavramları ise tam da bu noktada devreye girer. Birey, refahı, statüsü, başarısı arttığında, kendini değerlendirdiği standartları da yükseltir. Artık kazancını, başarısını hatta mutluluğunu kendinden daha iyi durumda olduğunu düşündüğü kişilere göre kıyaslarlar. Bu kıyas, bireyde görelî yoksunluk duygusu yaratır. Beklentiler ve kendi gerçeklerinden yüksek ise, birey kendini engellenmiş hisseder ve büyük hayal kırıklığına uğrar. Engellenmenin ardından genelde saldırganlık davranışı gelir (Kesimal, 2013: 164).

Toplumun koyduğu meşru hedeflere, ekonomik zorluklar, sosyal ve iktisadi eşitsizlikler, mahrumiyetler, belli gruplara yapılan haksızlıklar nedeniyle ilerlemek çok mümkün olmayabilir. Bu durum insanlar üzerindeki engellenmişlik hissini,

stresi, öfke ve nefreti daha da artırır. İnsanlar yaşadıklarına inandıkları haksızlık karşısında suç başta olmak üzere çeşitli tepkiler koyabilirler. Toplumsal gerilimin sürmesine paralel olarak suç sürekli olarak artar (Dolu, 2011: 327-331)

Anomi-Gerilim Teorilerinin testlerine ilişkin bazı ampirik çalışmalara yer verecek olursak. Menard (1995), Merton'un Klasik Gerilim Teorisi'ni ABD için test ettiği çalışmasında 1976-1980 döneminde, 11-17 yaş grubuna uygulanmış Ulusal Gençlik Araştırması (National Youth Survey) verileri kullanılarak ergenlik (adolesan) dönemindeki gençlerin suç işleme davranışlarını incelemiştir. Birey düzeyli anomi hissinin de ölçüldüğü çalışmada, anomi algısındaki artışa paralel bireylerin “yenilikçilik” veya “geri çekilme” uyum şekillerine uygun hareket etme ihtimallerinin arttığı, “uyum” ve “şekilcilik” uyum şekillerine uygun hareket ihtimallerinin ise azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. “geri çekilme” ve “yenilikçilik” arasındaki karşılaştırmada, kızların erkeklere göre daha fazla geri çekilme davranışı sergiledikleri ortaya konmuştur. “Uyum” ve “şekilcilik” arasındaki karşılaştırmada ise kızların erkeklere, alt sosyo-ekonomik statüdekilerin orta ve üst sınıftakilere göre daha şekilci olma ihtimallerinin daha fazla olduğu belirlenmiştir. Ancak iyi üniversiteye gitme ve iyi bir iş bulma beklentisindeki artışın “uyum” moduna uygun hareket etme ihtimalini artırdığı ise çalışmanın bir diğer sonucudur. Sonuç olarak Menard, anomi hissindeki artışın tüm suç türleri ile ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Okul başarısı ve cinsiyet faktörlerinin de tüm suç türleriyle ilişkili olduğu belirlenmiştir (Menard'dan akt. Dolu, 2011: 326).

Klasik Gerilim Teori'sinin geçerliliğini Türkiye için test eden Özbay ve Özcan (2006), çalışmalarında 2001 yılında Ankara'nın sosyo-ekonomik seviyelerine göre düşük, orta ve yüksek şeklinde sınıflandırmaya tabi tutulan merkez ilçelerindeki

liselerde okuyan 1.710 kız ve erkek öğrenci üzerinde yapılan araştırma verilerini kullanmışlardır. Araştırmada yer alan 15 ihmal ve suç; saldırı, okul kurullarını ihlal ve toplumu rahatsız eden suçlar şeklinde üç kategoriye bölünmüştür. Bu üç kategoride yer alan davranışlar, çalışmanın bağımlı değişkenleri olarak belirlenmiştir. Hem kız hem de erkekler için ayrı analizlerin yapıldığı çalışmanın sonuçlarına göre; bireylerin fırsatların kendilerine kapalı olduğunu düşünmelerine paralel olarak üç kategoride yer alan suç davranışlarını sergileme olasılıkları artmaktadır. Tabiri diğerle, engellenmişlik hissi arttıkça suç işleme olasılığı da artmaktadır. Çalışmada ayrıca parasal gerilimin de suç ile pozitif ve anlamlı bir ilişki içinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Parasal kazanç ideali ile parasal beklentiler arasındaki uçurum ne kadar büyükse bireylerin suç işleme olasılıkları da istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde artmaktadır. Bu durum kız öğrenciler için çok daha belirgin bir şekilde tespit edilmiştir. Özellikle gazete, televizyon, okul veya farklı ortamlarda idealize edilen ve arzulanan maddi kazanç ve yaşam tarzı ile ulaşabileceklerini ümit ettikleri maddi kazanç ve yaşam seviyesi arasındaki fark ne denli büyükse birey üzerindeki stres ve gerilim o kadar büyümekte bu da onun suç işleme olasılığını artırmaktadır (Özbay ve Özcan, 2006: 24-25, 34-35).

Agnew (1989), ABD'deki ergenlik çağındaki çocuklara uygulanan Geçiş Döneminde Gençlik Anketi'nin (The Youth in Transition Survey) 1966 güz (2.213 erkek ergene anket uygulanmış) ve 1968 bahar (1.886 erkek ergene anket uygulanmış ve bunların %85,2'si 1966 güz döneminde de anket uygulanan kişilerden oluşmaktadır) dönemine ait verileri kullanarak yaşanan ortamın sahip olduğu olumsuz özelliklerin ergen erkeklerin suç işlemelerine olan etkisini araştırmıştır. Agnew, olumsuz ortamı ise farklı sayı miktarlarından oluşan indeksler ile

belirlemeye çalışmıştır. “Negatif Okul Davranışları İndeksi” (Negative School Attitudes), “Ebeveynlerin Cezalandırma İndeksi” (Parental Punitivities) ve “Ortalama Öğretmen İndeksi” (Mean Teacher), Agnew’in kullandığı üç ölçek olmuştur. Yapısal Eşitlik Modellemesi (Structural Equation Modelling) ile yapmış olduğu analiz sonuçlarına göre, çevresel olumsuzlukların erkek ergen suçluluğuna neden olduğu; fakat erkek ergen suçluluğun çevresel olumsuzlukların nedeni olmadığı ortaya konmuştur. Bu sonuçlar, Agnew’in Genel Gerilim Teorisi’nin varsayımlarının doğrulanması anlamına gelmektedir (Agnew, 1989: 373, 377-378, 380).

Doktora çalışmasında anomi ve görelî yoksunluk ile adi suçlar (everyday crime) arasındaki ilişkiyi araştıran Itashiki (2011), 2006 yılı Dünya Değerler Araştırması’nın (World Values Survey) ABD’ye ait verilerini kullanarak, Lojistik Regresyon Analizi (Logistic Regression Analysis) yapmıştır. Çalışmasının sonucunda anomi ve görelî yoksunluğun adi suçlar arasında bir nedensellik ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir ifade ile anomi ve görelî yoksunlukta yaşanan artışın suça olan eğilimi artırıcı etki yaptığı belirlenmiştir (Itashiki, 2011: i, 28).

C. RADİKAL KRİMİNOLOJİ

1960’ların sonlarında ortaya çıkan ve 1970’lerde şöhreti artan (İçli, 2004: 134) Çatışma Kriminolojisi (Conflict Criminology), geleneksel kriminolojinin uzlaşmacı varsayımlarına karşı çıkararak, suça, suçluluğa, ceza adalet sisteminin ve devletin işleyişine dair güç ve çatışma eksenli bir bakış açısı getirmiş ve kriminolojik incelemeyi önemli ölçüde etkilemeyi başarmıştır (Dolu, 2011: 423). Suç ve suçluluğu

açıklamada, Etiketleme Teorisi'nden (Labelling Theory) etkilenmiş olmasına karşın; Etiketleme kuramının mikro sosyolojik bakış açısını reddetmiş ve bu noktada makro bir bakış açısı ortaya koymuştur. Bu kuramın teorisyenleri, etiketleme teorisinin mikro analizlerdeki aktör, etkileşim, tepki ve kişilik oluşumu yaklaşımlarında, makro ekonomik, sosyal ve siyasal unsurların güçlerini yeterince dikkate almadığını belirterek dikkatlerini bu hususlar üzerinde yoğunlaştırmışlardır (Bahar, 2011: 196).

Dolu, çok parçalı bir yapıya sahip Çatışma Kriminolojisinin, başta Marks ve Engels'in devlet, toplum ve kapitalizm arasındaki güçlü-zayıf, sömüren-sömürülen ilişkilerini tarif ettikleri bozuk toplumsal ve siyasal düzene ilişkin geliştirdikleri düşünceler başta olmak üzere, Thorsten Sellin'in (1938) "kültür çatışması", Shaw ve McKay'in (1942) "ayrıştırmacı değerler sistemi" yaklaşımı ve Howard Becker'in (1991) suçu da suçluyu da güç ilişkilerinin belirlediğini savunan görüşlerden beslendiğini ifade etmektedir (Dolu, 2011: 423-424).

Çatışma kriminolojisi, her ne kadar Marks ve Engels başta olmak üzere sosyalist düşünürlerin geliştirdikleri fikirler üzerine inşa edilmiş olsa da, üzerinde anlaştıkları bir suç teorisi geliştirememişlerdir. Bu nedendir ki Marksist ideoloji üzerine kurulmuş fakat belli yönleriyle birbirlerinden ayrılan farklı suç teorileri geliştirilmiştir. Bir başka ifade ile Marksistlerce tek parçalı bir düşünce okulu oluşturulabilmiş değildir, denilebilir. Yeni Kriminoloji, Radikal Kriminoloji ve Marksist Kriminoloji gibi farklı isimlerle anılan ancak temelde benzer görüşler ortaya koyan çeşitli teoriler geliştirilmiştir (Cullen ve Agnew: 2003: 334). Bu nedenle bu görüşlerin ayrıldığı nüanslara girmektense bu görüşlerin varsayımlarına, görüşlerine ve çözüm önerilerine yer vermeyi daha uygun görmekteyiz.

Buradan hareketle çatışma kuramcılarının (Siegel, 2006: 256-257);

1. Devletin suçlu çevrelerin yaratılmasındaki rolü,
2. Kişi veya baskı grupları ile ceza kanunlarının şekillenmesi arasındaki ilişki,
3. Ceza adalet sistemi içindeki kayırmacılık,
4. Kapitalizm, serbest girişim ve suç oranları arasındaki ilişki olmak üzere, bu dört genel konu üzerinde çalıştıkları söylenebilir.

Çatışma Kriminolojisi, suçu çatışmanın ve hegemonyanın bir sonucu olarak gören teoriler için kapsayıcı bir isimlendirmedir. Bu teori, toplumların uzlaşmayla bir araya gelemediğini aksine çatışma ile bölündüklerini varsaymaktadır (Einstadter ve Henry, 2006: 235). Diğer bir deyişle Çatışma Kriminolojisi; kanunların, kamu düzeninin herkesçe üzerinde anlaşılacak ve herkesin menfaatine olacağı iddia edilen sosyal sözleşme anlayışını reddederek çatışma ve güç eksenli bir paradigma geliştirmiştir (Dolu, 2011: 423).

Çatışma kriminologlarının, geleneksel kriminolojinin uzlaşma modeline karşın ileri sürdükleri çatışma modeli toplumlara ilişkin dört temel özellik ortaya koymaktadır. Buna göre her toplum her daim değişikliğe maruz kalır. Sosyal değişim kaçınılmazdır. Bununla beraber her toplumda her zaman sosyal bir çatışma vardır ve bu çatışma da kaçınılmazdır. Toplumun her bir parçası bu değişime katkıda bulunur. Her toplum, toplum içindeki birilerinin diğerlerini sınırlaması ilkesi üzerine kurulmuştur (Nietzel,1979: 60-61) .

Çatışma kriminolojisinin mevcut sisteme yönelik eleştirel fakat reform içerikli çözüm önerileri bu düşünce okulunun çatısı altında yer alan bazı kriminologları yeterince tatmin etmemiştir. Onlar, mevcut sorunların yapısal

nedenlerden kaynaklandığını, bu nedenle de reform yapmak yerine sisteminin yıkılıp yeniden inşa edilmesi gerektiğini iddia etmekteydiler (Maxim ve Whitehead, 1998: 257). Ceza kanunlarına, ceza adalet sistemine ve kriminolojiye ciddi ve sarsıcı eleştiriler getiren (Sheley, 1995: 359) bu köktenci makro yaklaşımın geliştirdiği literatür sonraları Radikal Kriminoloji olarak anılmaya başlanmıştır (Dolu, 2011: 424).

Geleneksel kriminoloji teorilerinin birey ve çevre üstünden yaptıkları suç değerlendirmelerinin aksine Radikal Kriminologlar suçu kapitalist ekonomik düzenin doğal bir sonucu olarak değerlendirilmişlerdir (Işıқтаç, 2013: 629). Bu nedenle mevcut kapitalist düzen içinde suça ve suçluya yönelik geliştirilecek politikalar, her yeri yırtık bir elbiseyi yama yaparak giymeye çalışma mahiyetinde olacaktır. Öyleyse mevcut sistem yıkılmalı ve kurulacak yeni düzen Marksist bir zemin üzerine inşa edilmelidir. Bunun sonucunda mevcut ve çarpık ceza adalet sisteminin tezahürü olan hakkın güçlüde olduğu anlayışı son bulacak, sosyal adaletin hükümferma olacağı yeni bir döneme geçilecektir (Ratner, 1989: 3).

Radikal Kriminolojinin iyi anlaşılabilmesi Karl Marks'ın suç ve suça zemin hazırlayan yapısal faktörlerin neler olduğunu ortaya koymaktan geçmektedir. Suçu Marksist teoriden yararlanarak açıklama çabaları uzun fakat düzensiz bir geçmişe sahiptir. Hem Marks hem de Engels çalışmalarında sıkça suça değinmiş olmalarına karşın bu söz edişleri derinlemesine analizler içermez. Bu iki düşünür de suçla ilgili daha çok üstünkörü değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Örneğin Engels, "Ekonomi Politğin Eleştirel Bir Denemesi" ve "İngiltere'de Emekçi Sınıfının Durumu"nda" basit bir suç tanımı yaparak işçilerin içinde buldukları ağır koşulların onları suç işlemeye sürüklediğini iddia eder. Marks bu yaklaşımı esas alarak New York Daily

Tribune'deki yazılarında ve Kapital'de ele alır. Marks ve Engels lümpen proletaryayı (lumpen proleteriat) yine alışagelmış bir şekilde, tanımlanan suçun ana kaynaklarından biri olarak görür (Cowling, 2012: 13-14).

Karl Marks, gerek Engels ile birlikte yazdığı Komünist Manifesto'da (1848) (Communist Manifesto) gerek Kapital: Politik Ekonominin Eleştirisi'nde (1869) (Capital: A Critique of Political Economy) gerekse de diğer çalışmalarında toplumların ekonomik hayatını açıklamaya çalışmıştır. Marks'a göre bir toplumdaki tüm insan ilişkilerini kontrol eden ekonomik yapıdır ve kapitalist bir ekonomide üretim araçlarının, dağıtımının ve refahın değişiminin özel mülkiyeti vardır. Özel mülkiyetin ortaya çıkardığı rekabet ise sermayenin emeği sömürmesi ile sonuçlanır (Siegel, 2006: 257-259). Şöyle ki; Marks'a göre kapitalist birikimin özü, üretim sırasında yaratılan değerdir. Bunun belli kısmı ücret olarak işçiye ödenirken kalan kısım sermayedar tarafından el konulur. Aynı zamanda devam eden yoğun rekabet ise işçiye minimum ücret verilmesini olanaklı kılar. Böylece işçi ürettiği değere karşılık olan ücreti alma şansına sahip olamaz (Siegel, 2006: 258-259). Emeğinin karşılığı alamayan ve rekabet ile daha da fakirleşen proletarya daha da mutsuz olurken, burjuvazi giderek zenginleşmektedir. Zengin-fakir arasındaki uçurumun gittikçe artması ise beraberinde türlü toplumsal sorunlar getirmektedir (McCaghy, 1976: 48). Zira çatışma, bölüşümdeki adaletsizlikten kaynaklanmaktadır (Abanoz, 2012: 24). Kapitalist üretim modelinin getirdiği bu sorunların üstesinden gelmenin yegâne yolu ise, proletaryanın şiddetli devrimi ile kapitalist ekonomik düzenin imha edilmesi böylece sınıfsız ve ekonomik başta olmak üzere hiçbir sömürünün olmadığı bir toplumun yaratılmasıdır (McCaghy, 1976: 48).

McCaghy, Marks'ın suç konusunda çok fazla yazmamış, bir sapma ve/veya

suç teorisi geliştirmemiş olmasına karşın sapma/suç üzerine çalışanların üzerinde iki yönden etkili olduğunu iddia etmiştir. Bu etkilerden ilkinine göre, Marks'ın yazıları sapmayı sosyal çatışmanın bir ürünü gibi görme noktasında temel teşkil etmektedir. Marksist düşünceye göre sapma kapitalist topluma uyumla bertaraf edilemez. Çünkü sapma kapitalizmin doğasında vardır. Ancak ekonomik alt yapının tümüyle ortadan kaldırılması ile çözüm sağlanabilir. Zira Marks kapitalist toplumun tek taraflı çatışan gruplardan oluştuğunu düşünmektedir. Ona göre, ekonomik yapının imha edilerek yeniden inşa edilmesi ekonomik yönden güçsüz olanların onlara yapılan sömürü ve yoksullukla başa çıkma mücadelesinin bir ifadesidir (McCaghy, 1976: 48-49).

İkinci etkiye göre Marks, toplumun sapsmış ve sapsmamış yönleri arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir. O sapsmanın toplumun var oluşuna devam edişine nasıl hizmet ettiği üzerine de değinmiştir. Marks, sapsma olmadığı takdirde ceza adalet sisteminin önemli paydaşlarından olan hâkimlerin, avukatların ve hukuk profesörlerinin işsiz kalacağını iddia etmiştir. Bu yönüyle suçun bazı iş kollarının doğmasına ve sürmesini sağladığına dikkat çekmiştir (McCaghy, 1976: 48-49). Marks'ın bu bakışı üretime ilişkin düşüncelerinden kaynaklanmaktadır. Çünkü Marks için üretim, sadece iktisadi manada malların ve hizmetlerin üretimi ile sınırlı değildir. Marks'ın üretim anlayışı, makro bir ifadeyle, tarihsel bir toplumu işaret etmektedir. Örneğin ceza adalet sisteminin kendini üretmesi ancak suç ve cezanın üretilmesiyle mümkündür. Suçun üretilmediği yerde, yasalarıyla, polisiyle, mahkemeleriyle ve hapishaneleriyle top yekûn bir ceza adalet sistemi ve bu sistemi besleyen hukuk fakülteleri gibi diğer kişi ve kurumlara da ihtiyaç kalmazdı (Erdoğan, 2007: 205).

Marks'a göre bir toplumdaki ekonomik yapı tüm insan ilişkilerini kontrol eder. Bu noktada ise üretim önemli rol oynamaktadır. Üretimin ise iki bileşeni

bulunmaktadır. Birincisi teknoloji, enerji kaynakları ve maddi kaynaklar gibi unsurlardan oluşan üretim güçleri, ikincisi ise mal ve hizmet üretiminde bulunur arasındaki ilişkidir. Endüstriyel kültürdeki en önemli ilişki ise kapitalist burjuva ile proletarya arasındaki ilişkidir. Burjuva ve proletarya arasındaki ilişki de, tarihsel olarak efendi-köle, lord-serf gibi ilişkilerin son şeklini almış halidir. Marks'a göre kapitalist toplumlarda, en üstte burjuvanın, altında üreten proletaryanın ve en altta da bir işe yaramayan, üretmeyen, parazit gibi başkalarının sırtından geçinen lümpen proletaryanın yer aldığı katı bir sınıfsal yapılanma vardır. Bu sınıflar içinde ise baskın olanın politik ve ekonomik felsefesi yaşamın tüm alanlarını etkiler (Siegel, 2006: 257). Böylece ekonomik ve politik gücü elinde bulunduranların güçsüzler üzerinde tahakküm etmesi kaçınılmaz olmaktadır.

Marks toplumların ve onun yapılarının durağan olmadığını, bu nedenle yavaş bir evrimle veya hızlı bir şiddetle değişebileceğine inanıyordu. Tarihsel olarak böyle değişimler ortaya çıkar. Çünkü toplumda karşıtlıklar vardır. Bu karşıtlıklar var olan sosyal düzenlemelerin uzun dönemde birbirileriyle uyumayan elemanları arasındaki düşmanlık veya çatışmalardır. Eğer bu çatışmalar çözümlenemez ise toplumsal durağanlık bozulur ve onu değişmesine yol açar (Siegel, 2006: 258).

Radikal Kriminoloji, Marks'ın yukarıda kısaca ifade edilen fikirlerinin ceza adalet sistemine uyarlanması ile şekillenmiş bir düşünce sistematiğini ifade eder. Radikal kriminologlar, kapitalist sistemin güç hiyerarşisine dayalı ceza adaleti sisteminin eşitsizleştirici tutumunun eylemin suç olarak tanımından suç politikalarına kadar açık etkisi vurgulanmaktadır. Keskin ifadeleri kullanmaktan kaçınmayan radikal kriminologlara göre, ceza adaleti diye bir şey yoktur ve cezalandırmanın asıl amacı ise sistemin güçlülerini daha güçlü yapmaktır. (Işıқтаç, 2013: 629).

Radikal Kriminoloji suç ve ceza kavramlarına güç eksenli bir yaklaşım geliştirmiştir. Bu düşünce okulunun temel gayesi de sosyal ve ekonomik gücün suça etkilerini, kişi ve grupların başkalarının davranışlarını belirleme ve kontrol etme yeteneğini tanımlamaktadır. Eşit dağılmayan güç çatışmanın kaynağıdır ve güç için rekabette köklenmiştir. Güç, insanların kişisel ihtiyaçlarını karşılamak ve halkın düşüncelerini şekillendirmek için kullanılır. Bu düşünce anlayışına göre, bir eylemin suç olarak tanımlanması gücü elinde bulunduranlarca yapılır (Siegel, 2006: 262). Aslında bu, güçlülerin çatışma halinde buldukları zayıfların davranışlarını tanımlamada kullandıkları bir baskı ve sosyal kontrol aracıdır. Bir başka ifade ile suç, hâkim güçlü sınıfın zayıf sınıfları güç kullanarak kontrol etme çabasının bir sonucudur. Çünkü zayıf sınıfta yer alanlar üzerlerindeki baskıya karşı gösterdikleri direnç ve tepkiyle suç işlemektedir. Zayıf sınıfın bu tepkisi ise devlet yönetiminde yer alan veya bu yönetimi etkileyebilme gücüne sahip olan güç odakları için yeni fırsatlar sunar. Şöyle ki, söz sahibi olanlar, zayıfların bazı davranışlarını suç olarak tanımlayarak bu gruplara karşı baskıcı tutumlarını genişletirler. Bu bakış açısına göre, hangi davranışın suç, kimin suçlu olduğu ve nasıl bir cezaya çarptırılacağı hususları tamamen politik konulardır (Pontell, 1999: 97) ve bu durum toplumdaki güç ilişkilerinin bir yansımasıdır (Cullen ve Agnew, 2003: 334).

Marks'ın görüşlerini kriminoloji ve ceza yargılamasına uygulamaya çalışan ilk kişi ise Willem Adriaan Bongers'dir (Matthews, 2003: 4). Hollandalı orta sınıf bir ailenin on çocuğundan sonuncusu olan Bongers, 1905 yılında basılan ve aynı zamanda doktora tezi de olan "Suçluluk ve Ekonomik Koşullar" (Criminality and Economic Conditions) adlı eseri 1916 yılında İngilizce'ye çevrilmiştir. Aslen hukuk eğitimi almış olmasına karşın gençlik yıllarında katıldığı sosyalist hareketin de etkisiyle

kriminolojiye ilgi duymuş ve 1933'de "Kriminoloji'ye Giriş" (Introduction to Criminology) ve 1939'daki "İrk ve Suç" (Race and Crime) gibi eşitli eserler kaleme almıştır (Cowling, 2012: 98). Sosyalist bir sosyoloji ve kriminoloji profesörü olan Bonger'e göre suç, "sosyal bir birim oluşturan bir kişiler grubu içinde gerçekleştirilen bir eylemdir; bu eylem, herkesin veya grubun güçlülerinin çıkarlarını zayıflatır; bu nedendir ki, suçun faili grup (ya da grubun bir bölümü) veya özel olarak yetkilendirilmiş aygıtlar tarafından cezalandırılır ve bu ceza ahlaki kınamadan çok daha ağırdır" (Bonger, 1916: 378).

Bonger, suçu egoizm ile ilişkilendirmiştir. Çünkü insan egosunu güçlendiren düzen kapitalizmdir. Bonger, kapitalizmin insanın diğerkâmlık duygularını azalttığını buna karşın egosunu olabildiğince artırdığını iddia etmiştir. Egosu yükselmiş ve diğerkâmlık duygusu azaltılmış bir toplumda ise suç başta olmak üzere diğer sosyal sorunların gerçekleşmesi için en uygun zemin hazırlanmış olmaktadır (Bonger, 1916: 398-399). Kapitalizm, sermayedar arasında rekabete, işçiler arasındaki çalışma rekabetine ve sınıf düşmanlığına dayanmaktadır ki, bu insanı bencil davranmaya teşvik eder. Buna karşın komünizm diğerkâmlığa teşvik eder. Bonger bu iki kavrama fazlasıyla önem vermiştir (Cowling, 2012: 110).

Bonger kapitalist ekonomik sistemin takas üzerine kurulu olduğunu ve kar motifli takas anlayışının bireysel menfaatler uğruna başkalarını zarara uğratabileceğini iddia etmiştir. Kapitalist takasın insanları açgözlü bireylere dönüştürme ihtimalinden bahseden Bonger, bu durumu tüccar örneği ile açıklamaya çalışmıştır. Tüccar, aslında kendi kullanmayacağı malı kar elde etmek için alıp satar. Maddi gücü elinde bulundurmanın da avantajıyla en iyi malı en ucuza bulmaya çalışır. Bunu yaparken ise hem ürünü en düşük fiyatla satın almaya çalıştığı kişi hem

de en yüksek fiyatla satmaya çalıştığı kişi ile bir mücadele içerisine girer. Bu mücadele esnasında da kendi menfaati için her türlü hileyi yapmaktan çekinmez. Tabiri yerindeyse bu takas sürecinde tüccar diğerlerini kazıklama teşebbüsünden kaçınmaz. Bu durum mitolojide adı geçen Merkür'ün sadece ticaretin değil aynı zamanda hırsızların da tanrısı olmasının tesadüf olmadığını göstermektedir. Zira her ikisi de karşılıklarına verdikleri zararı umursamaksızın sadece kendi çıkarlarının peşinde koşan insanlardır (Bonger, 1916: 403).

Kapitalist toplumda medya da sermayedar tarafından yönetilir ve bundan dolayıdır ki kamuoyunu bilgilendirmek aydınlatmak yerine reklam verenlerin çıkarlarına hizmet eder. Yaptıkları hileli ve aldatıcı reklamlarla tüketime sevk etmelerinin yanında suça da oldukça ilgi duyan medya işlenen suçların benzerlerinin işlenmesi için kışkırtıcı bir rol oynar (Bonger, 1916: 404). Burjuvazi ürün tedarikçilerine ve tüketicilere karşı akla gelecek her türlü hileler ile karını maksimize etmekte ve tüm lüks tüketim araçlarına sahip olabilmektedir. Bonger bu lüks ve sefahat düşkünü burjuvaziyi parazite benzetmiştir. Bu parazit grup hiçbir şeyle yetinmemekte hatta işçi sınıfını kendilerini eğlendirme ve kendilerine hizmet etmek zorunda olan varlıklar olarak görmektedirler. Burjuvazinin bu bakışı karşısında işçi sınıfının kin ve nefreti giderek artmaktadır. Böylece sınıflar arası iyi niyet ve hoşgörü ortadan kalkarak patlamaya hazır bir sosyal ortam oluşmaktadır (Bonger, 1916: 405).

Bonger'e göre kapitalist ekonomik düzenin beki de en yıkıcı etkisi aile üzerinde hissedilmektedir. Babanın ve annenin birlikte çalışmasına karşın emeğinin karşılığı dahi alamayarak sefahat içinde yaşamaya ancak yetecek düzeydeki ücretler ailenin çocuklarının da gayri insani şartlarda ve ücret düzeyinde çalışmaya zorlamaktadır. Kapitalizmin ezici çarklarına henüz okul çağında kapılan çocuklar

hem yeterli eğitim alamamakta hem de kapitalizmin bağımsız birer birey olma düşüncesine erken yaşlarda kapılmaktadır. Çocuklar iyi bir kılavuza ihtiyaç duydukları çağlarda anne, baba ve öğretmen gibi önemli figürlerden büyük ölçüde bağımsız yetişmesi çocukları suça sevk eden önemli etkenlerin başında gelmektedir. Bonger o dönem İngiltere’indeki çocuk suçlular arasındaki nüfusun önemli kısmının bu tür fakir, eğitimsiz ve çalışmak zorunda kalmış çocuklardan oluştuğunu belirtmiştir (Bonger, 1916: 407). Çünkü bu tür bir yaşam biçimi cehaleti körüklemektedir ki, bu da Bonger’e göre suçla doğrudan ilişkilidir (Bonger, 1916: 433). Okula gitmeyen proletarya çocukları ahlaki değerlerden yoksun ve de cahil olarak hayata adım atmaktadırlar. Oysaki burjuvazinin çocukları gerek sanatla gerekse bilimle daha içli dışlı bir şekil yetiştirilmektedirler. Bunun sonucunda proletaryanın cahil çocukları daha fevri ve anlık davranmaktadırlar (Bonger, 1916: 435). İşte tüm bu gerekçelerle hapisanelerin yoksullarla dolu olması şaşılacak bir durum değildir (Bonger, 1916: 448).

Bonger’in kapitalist düzen ve suç arasındaki ilişkiyi açıklama gayretinin ardından Amerikalı sosyolog Richard Quinney suç olgusunu yine Marksist bir bakış açısı ve çatışma eksenli bir çerçevede çözümlenmeye çalışmıştır. Quinney, “Sınıf, Devlet ve Suç” (Class, State and Crime) adlı önemli eserinde, Marksist ideolojinin farklı bir boyutunu ele alarak suça neden olan şeyin kapitalizmin neden olduğu sınıf sistemi ve bu sistemdeki hâkim sınıfın zayıf sınıfları baskı altında tutma çabası sonucunda ortaya çıkan sınıf çatışması olduğunu iddia etmiştir (Dolu, 2011: 436). Bir başka ifade ile suçun bireysel nitelikte sapıcı bir eylem olduğunu iddia etmek, Quinney’e göre bir hayaldir. Suç, devleti yönetme gücüne sahip olanların bir davranışa verdikleri tanımdan başka bir şey değildir (Quinney, 1974: 27). “Sınıf,

Devlet ve Suç ”da Marksist bir anlayışa sahip Quinney, 1980’lerden itibaren varoluşçuluk ve Budizm eksenli bir düşünsel dönüşüm yaşamıştır (Cowling, 2012: 132).

Quinney, kapitalizm tarafından üretilen eşitsizliklerin ABD’deki suçu nasıl şekillendirdiğiyle ilgili tutarlı bir analiz ortaya koymuştur. O’na göre kapitalizmde üretim araçlarının özel mülkiyetinin esas alınması sonucu sınıf sisteminin ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bu toplumlarda ise gücü elinde bulunduran grup veya gruplar ise sahip oldukları gücü korumak ve genişletmek amacıyla kendilerinden zayıf olarak gördükleri grupları sömürmekten kaçınmazlar. Bu sömürü düzeni ise kapitalizmin devamı için adeta zorunludur. Diğer bir deyişle kapitalizm, herkesin kazanacağı bir sistem vaat etmemektedir. Mutlaka birileri kazanacak birileri ise kaybedecektir. Bu nedendir ki, kapitalist toplumlarda toplumsal hayata kapitalizmin yarattığı sınıfsal ayrımlar ve bu sınıflar arasındaki çatışmalar damga vurmaktadır (Quinney, 1980).

Quinney’e göre devlet, kapitalist hâkim sınıfın çıkarlarına hizmet etmek amacıyla düzenlenir. Bu nedenle ceza kanunları başka olmak üzere ceza adalet sisteminin tümü, hâkim sınıfın menfaatlerini gözetmek, hâkimiyet alanlarını genişletmek ve davranış şekillerine yön vererek alt gelir gruplarını ve hiçbir şeyi sahip olmayan işsizleri baskı altında tutmak ve kontrol etmek için kullandığı enstrümanlardandır (Quinney, 1980: 41). Zaten kapitalizm, ezilen sınıfların sürekli baskı altında tutulmasını gerekli kılmaktadır. Bu nedenle Quinney, gerek kriminolojiyi gerekse de hukuku mevcut sosyal hayatın meşrulaştırılması amacına hizmet eden yöneten sınıfın araçları olarak görmektedir (Cowling: 2012, 132-133).

Quinney işlenen suçları kapitalist üretim sistemin yarattığı sınıf farklılıklarına göre kategorize etmiştir. Buna göre hâkim sınıfın mevcut çarpık düzenin

sürdürülmesi adına işleyecekleri suçları dörde ayırmıştır. Birincisi, polisler ve ceza adalet sistemi içinde yer alan diğer kişilerce işlenen suçlardır. Bu tür suçları “kontrol suçları” (crime of control) olarak tanımlamıştır. Kolluk kuvvetlerinin kişisel özgürlükleri hiçe sayan uygulamaları bu türden ihlallere örnek gösterilebilir. İkincisi ise ulusal ve uluslararası hukuka karşı hükümet görevlilerince işlenen “hükümet tarafından işlenen suçlar”dır (crimes of government). Örneğin, istihbarat örgütlerince gerçekleştirilen siyasi cinayetler bu kategoride yer almaktadır. Şirketlerin işçilere, yatırımcı, tüketici ve vergi ödeyenlere karşı işledikleri suçlar ki “ekonomik tahakkümden kaynaklanan suçlar” (crimes of economic domination) olarak kategorize edilmiştir. Fabrikaların çevreyi kirletmesi bu türden suçlara örnek gösterilebilir. Son olaraksa temel insan haklarına karşı olan ırkçılık, cinsiyet ayrımcılığı gibi suçları kapsayan “sosyal yaralar” (crimes of social injuries), dört kategoriye bölünmüş suçlar arasında yer almaktadır (Barak, 2009: 269).

Kapitalist hâkim sınıfın baskısı karşısında dezavantajlı konumda bulunan geniş yoksul kitlelerin işledikleri suçlar ise üçe ayrılmıştır. Hırsızlık, gasp ve uyuşturucu satıcılığı gibi suçları içeren ve parazit olarak nitelendirilen “yırtıcı suçlar”dır (predatory crimes). Diğer kategoride ise yaralama tecavüz, cinayet gibi doğrudan kişiyi hedef alan “kişisel suçlar” (personal crimes) yer almaktadır. Bu kategoride yer alan “karşı koyma suçları” (crimes of resistance) ise işçi sınıfınca gerçekleştirilen, sabotaj, bojkot ve protesto gibi kapitalizmin baskıcı tutumunun sonucunda gerçekleşen suçları ifade etmektedir (Barak, 2009: 269).

Quinney ile aynı dönem benzer fikirler ortaya atan bir diğer kişi de Amerikalı sosyolog William Chambliss'dir. Önceleri soyut hukuk teorisine karşı olarak hukuki gerçeklik kavramı ile ilgilenmiş olan Chambliss, 1970'lerin ortalarından itibaren ise

Marksist bir bakış açısına doğru evrilmiştir. Chambliss'in fikirlerinin Marksist düşünceye doğru evrilmesinin en belirgin hali 1975'deki "Suçun Politik Ekonomisi" (Toward a Political Economy of Crime) adlı makalesinde görülmektedir. Marksist bir suç ekonomi politiğinin temel ilkelerini ortaya koyduğu çalışmasında, suçun kapitalizmin çelişkilerinin bir sonucu olduğunu belirtmektedir (Cowling, 2012: 140). O da tıpkı Quinney gibi sınıflar arası mücadeleye dikkatleri çekerek, suçu kapitalist sınıf ile alt sınıfların hâkimiyet kurma ve bu hâkimiyete direnç koyma çerçevesinde gerçekleşen çekişme ve çatışmaların sonucu olarak görmektedir (Dolu, 2011: 435).

Chambliss'e göre çelişkilerin ilki, kapitalist girişim sisteminin ürünlerin tüketimine yönelik arzunun harekete geçirilmesidir. Bu ürünlerin kişinin refahına katkısının olup olmamasının da bir gerekliliği de yoktur. Yine de sistemin sürdürülebilirliği ve büyümesi için nüfusun büyük çoğunluğunun üretileni tüketmeye yönlendirilmesi büyük önem arz etmektedir. Bununla birlikte, sermaye birikimi ve yönetici sınıfın temadisine temel teşkil eden malları üretmek için insanları meşakkatli ve tatmin etmeyen görevlerde çalıştırmak da ayrıca gereklidir. Sermaye birikimi ve hâkim sınıfın devamlılığı için işçiler işlerini kaybetme tehdidi ve korkusuyla meşakkatli, yabancılaştırıcı ve memnuniyet vermeyen görevlerini yerine getirmelidirler. Kapitalizmin yapısı gereği insanlarda hem tüketme arzusu oluşturur hem de büyük kitlelerin üretilen malları almak için gerekli olan parayı kazanamama yetersizliğine neden olmaktadır (Chambliss, 1975: 150).

İkinci önemli çelişki ise bir toplumun üretim araçlarına sahip yönetici sınıfına ve ücret almak için çalışan hizmetçi sınıfına bölünmesinin iki sınıf arasında kaçınılmaz bir çatışmaya yol açacağı gerçeğinden kaynaklanmaktadır. Bu çatışmalar işçi sınıfınca isyan ve kargaşa şeklinde ortaya çıktığı için, üretim araçlarının

sahiplerinin çıkarlarına hizmet eden devlet ise burjuva sınıfının menfaatlerini tehdit eden işçi sınıfının faaliyetlerini kontrol edebilecek yasalar çıkarmaktadır. Böylece işçi sınıfının hâkim sınıfın menfaatlerini tehdit edebilecek birtakım eylemleri suç olarak tanımlanmaktadır. Buradan hareketle kapitalizm gelişip sosyal sınıflar arasındaki çatışmalar devam ettikçe, daha fazla eylem de suç olarak tanımlanmaya devam edecektir (Chambliss, 1975: 150-151).

Chambliss'e göre suç sadece birilerinin gerçekleştirdiği bir eylem değildir. Suç herkesçe işlenir. Önemli olan kimin kimi etiketlediğidir ve bunun altındaki sosyo-politik süreç, ekonomi politiğin belirlediği toplumsal ilişkiler yapısıdır. Bu nedendir ki ceza yasaları ihlal edenlerin genellikle alt sınıf mensuplarınca işlendiği argümanı kabul edilemez (Chambliss, 1975: 165). Kaldı ki hâkim sınıfın suçlanması, suçlansa dahi yargılanması, yargılansa dahi ceza alması ellerindeki ekonomik ve politik güç göz önünde bulundurulduğunda neredeyse imkânsızdır. Bu çerçeveden bakıldığında hâkim sınıfın suç istatistiklerinde daha az yer alması az suç işlediklerinden değil ceza kanunlarının kendilerince ve kendi çıkarlarını korumak amacıyla dizayn edilmesinden kaynaklanmasındandır (Chambliss, 1975: 151). Bu durumu Chambliss (1975: 152) makalesinde şöyle ifade etmektedir:

“Eylemler suç olarak tanımlanır çünkü böyle bir tanımlama hâkim sınıfın çıkarınadır. Bağımlı sınıfın mensupları şiddetle cezalandırılırken hâkim sınıfın üyeleri yasaları dokunulmazlık içinde işleyebilir. Kapitalist toplumlar sanayileştikçe ve burjuvazi ile proletarya arasındaki uçurum derinleştikçe proletaryayı itaate zorlamak için ceza kanununun yetki alanı daha da genişleyecektir.”

Chambliss 2001 tarihli “Güç, Siyaset ve Suç” (Power, Politics and Crime) adlı kitabında ise suç tanımlamasına ve sistem dışında kalan suçlara atıfla Chambliss,

şunları ifade etmektedir (Cowling, 2012: 149-150).

“Mevcut sistem; siyaset, bürokratik örgütsel talepler ve medya popülaritesinin ilerlemesini sağlayan suç, reklam ve istismarın bir neticesidir. Dahası, işsiz olan ve yakın gelecekte de istihdam edilmesi mümkün gözükmeyen Amerikan nüfusunun büyük kısmını denetleyen ve baskılayan bir mekanizmadır. Gerçek şu ki, bu istihdam edilemeyen nüfus baskın bir şekilde Afro-Amerikandır ve dahası, ABD kültüründeki yaygın ırkçı ideolojiyi hem güçlendirmektedir hem de bunun bir ifadesidir...Sistem aynı zamanda iktidar sahiplerinin neden olduğu büyük zararı tümüyle gizlemektedir.”

Bu gizlenen suçlar ise gerek medyada gerekse de suç istatistiklerinde yer almayan fakat her yıl binlerce insanın ağır hasta olmasına eden olan veya onları sakat bırakan veyahut da insanların ölümüne sebebiyet veren, şirketlerin işledikleri suçlardır. Çevrenin kirletilmesi, gerekli tedbirlerin alınmaması sonucu meydana gelen işçi ölümleri, kara para aklama, tıbbi dolandırıcılık gibi şirket suçlarının mali boyutu 200 milyar \$ civarında iken adi sokak suçlarınınki sadece 4 milyar \$ düzeyindedir. Yukarıda ifade edilen şirket suçlarının toplumsal hayat üzerindeki yıkıcı etkilerine rağmen bu suçlar çoğunlukla gizlenmekte ve cezasız kalmaktadır (Cowling, 2012: 150).

Chambliss (1975: 152-153), suçlu davranışın nedenlerini ise şöyle sıralamaktadır.

“Suçlu ve suçlu olmayan davranışlar insanların kendi sınıf pozisyonlarıyla uyum içinde rasyonel olarak hareket etmelerinden kaynaklanmaktadır. Suç, bir insanın sosyal sınıfın yaşam koşullarına bir tepkidir. Suç, toplumların politik ve

ekonomik yapılarına bağlı olarak toplumdaki topluma farklılık arz eder. Sosyalist toplumlar çok daha düşük suç oranlarına sahip olacaktır çünkü daha az sınıf çatışması suça neden olan faktörleri azaltacaktır.”

Chambliss, 1978'deki bir diğer çalışmasında, suçun nedeni olarak yaptığı genellemede suçu ekonomi politiğin etkili çalışmamasının bir ürünü olarak değil tam da ekonomik politiğin ana ürünü olarak değerlendirmektedir. Çalışmasında seks işçiliği, kumar, tefecilik, uyuşturucu gibi organize suçların arkasındaki kirli ilişkileri deşifre etmeye çalışan Chambliss, bu kirli ilişkiler içinde bulunan siyasilerin, emniyet mensuplarının, işadamlarının, dernek başkanlarının ve mafya üyelerinin karmaşık ilişkilerine odaklanır. Chambliss yukarıda ifade edilen suçlara yüksek mevki sahiplerinden gelen taleplerin karşılanmasına karşın ortaya çıkartıl[a]mayışını güç hiyerarşisine dayalı kapitalist sistemin olağan sonucu olarak değerlendirmektedir. Chambliss, sermayedarlar, avukatlar, işadamları, siyasetçiler, kurmazlar, fahişeler, kadın satıcıları, uyuşturucu tüccarları ve kullanıcıları yöneten mafya üyeleri ve bunları yöneten polislerden oluşan organize bir yapılanmadan bahsetmektedir. “Suç Ağı” adını verdiği bu organize yapılanmasının siyasilere önemli miktarlarda para aktardıkları yine Chambliss'in bir diğer iddiasıdır (Cowling, 2012: 143-144).

Chambliss, mevcut kapitalist sistemin ve suçun toplumsal bazı sonuçlarına dikkat çekmiştir. O'na göre suç, sadece suçlulara bir istihdam alanı oluşturmaz, aynı zamanda polis, hâkim, savcı, avukat, gardiyan olmak üzere ceza adalet sistemi içerisinde çalışan profesyoneller ile hukuk ve suç ile ilgili çalışmalarda bulunan akademisyenlere yeni iş imkânları sunmaktadır. Ayrıca bu sömürü düzeni içinde alt sınıf mensupları kendi sorunlarıyla öylesine boğuşmaktadırlar ki sistemin kendilerini

nasıl sömürdüğü üzerine düşün[e]mezler ve dikkatlerini bu yöne çek[e]mezler. Aslında ortada büyük bir oyun oynanmaktadır. Fakat bu oyunun kurallarını koyanlar da oynayanlar da gücü elinde bulunduranlardır. Alt sınıf üyelerininse oynanan oyunun kurallarının belirlenmesi noktasında herhangi etkileri yoktur (Chambliss, 1975: 152).

Chambliss, suça yönelik bazı çözüm önerileri de sunmaktadır. Buna göre yoksullar için daha çok iş imkânı ve daha iyi bir eğitim hizmeti sunulması gerekmektedir. Uyuşturucunun bir suç olmaktan çıkarılması gerektiği ve uyuşturucu ile mücadelede harcanan paraların uyuşturucu tedavisi için kliniklere aktarılması ve eğitime daha çok kaynak ayrılması gerektiğini ileri sürmektedir. Suç raporlarının bağımsız birimlerce hazırlanması gerektiği ve tutuklamadan önce soruna çözüm getirebilen polislerin ödüllendirilmesi önerileri de Chambliss'in diğer teklifleridir (Cowling, 2012: 151).

Radikal Kriminoloji'nin önemli düşünürlerinden Jeffrey Reiman 1979 yılında yayınlanan ve büyük ilgi gören “Zengin Daha da Zenginleşir ve Fakir Hapse Girer” (The Rich Get Richer and The Poor Get Prison), kitabı Marksist bir ideoloji ile kaleme alınmıştır. Reiman büyük kayıplarla elde edilen zafer anlamına gelen “Pirus Zaferi” (Pyrrhic Victory) adını verdiği bir teori geliştirmiştir. Buna göre; ABD ceza adalet sisteminin amacı suçu ortadan kaldırmak veya adaleti sağlamak değildir, asıl gaye Amerikan halkına fakirlerden gelen bir tehdit olarak görünür bir suç tehlikesi imajını yansıtmaktır (Reiman, 2005: 1). Bu amacın gerçekleşmesi için sistem, büyük bir yoksul suçlu nüfusu takdim etmesi gerekmektedir. Bu nedenle yoksul kesimin işlediği suçları ortadan kaldırmak veya önemli ölçüde azaltmak sistemin sürdürülebilirliği adına doğru olmayacaktır. Zaten Reiman, ABD ceza adalet

sisteminin bir suçlu sınıfın devamlılığını sağlamak üzere dizayn edildiğini iddia etmektedir (Reiman, 2005: 3).

Reiman ceza yargılamalarına yönelttiği sert eleştirilerine karşın göre ceza adalet sistemini faydasız olarak da görmemektedir. Örneğin cinayet ve silahlı soygun gibi suçlarını işleyenlerin cezaevine gönderilmesi gerektiği noktasında mevcut ceza yargılamasına karşı çıkmamaktadır. Ancak O'na göre sistem tamamen çarpıtılmıştır. Sistem açısından suçlu genç, siyah ve varoş erkeğidir. Böylece sistem, dikkatleri zenginlerin işledikleri suçlardan alt sınıfların işlediği suçlara kaydırmaktadır. İş kazaları sonrası yaşanan ölümler, mesleki hastalıklar, şirketlerin neden oldukları çevre kirlilikleri, düşük kalitedeki tıbbi malzemeler ve bunlara bağlı ölümler gibi suçlar insanların nazarlarından kaçırılmaktadır. Zaten zenginlerin neden olduğu zararlar, çoğu zaman suç olarak sayılmaz. Suç sayılsa dahi cezai müeyyide ile karşılaşmazlar. Reiman kapitalist ceza adalet sistemi adeta bir sirk aynası gibidir; gerçeklikten çok çarpıtılmış bir suç görünümünü sunmaktadır (Cowling, 2012: 153-154).

Reiman, çarpıtılmış suç görünümünün iyileştirilmesine dönük bazı çözüm önerileri getirmektedir. İşsizliğin ve özellikle de genç işsizliğinin azaltılması gerekmektedir. İşsizliğin azaltılması beyazlara nazaran daha yüksek işsizlik sorunu yaşayan siyahları olumlu manada etkileyecektir. Bireysel silahlanmanın azaltılması ABD gibi bireysel silahlanmanın çok yaygın olduğu bir ülkede acil önlemlerden biri olmalıdır. İşlenen cinayetlerin üçte birinin ateşli silahlar ile gerçekleştirildiği göz önüne alındığında bunun önemi daha da anlaşılacaktır. Uyuşturucunun suç olmaktan çıkarılması da, Reiman'ın önerileri arasında yer almaktadır. Chambliss gibi O da uyuşturucunun suç olmaktan çıkarılıp buralara aktarılan kaynakların sağlık ve

eđitime aktarılması gerektiđi dűşüncesindedir (Cowling, 2012: 155-156).

Austin Turk, 1969 yılındaki “Suçluluk ve Hukuk Düzeni” (Criminality and Legal Order) adlı çalışmasında, suçun yetkiler arasındaki rol farklarından ortaya çıktığını iddia etmektedir. Tabiri diğerle yönetenler ve yönetilenler arasındaki bağlar kopukluk, ilişkilerde sıkıntı bulunmaktadır. Suçlu payesi normlara karşı direnç gösterenlere verilir. O’na göre sosyal düzen, toplumu kontrol etmek isteyen güçlü hâkim sınıfın ürünüdür. Bu kontrol gücü elinde bulunduran sınıfların değer yargılarının ve çıkarlarının kanunlara şekil vermesini ve bu şekilde yapılmış yasaların uygulanmasını sağlamaktadır (Sokullu-Akıncı, 2009: 182-183). Turk ayrıca diğer bazı radikal kriminologlar gibi uyuşturucu kullanımının suç olmaktan çıkarılması, fuşun serbest bırakılması, ülke çapında silahsızlanma ve idam cezasının kaldırılması gibi öneriler getirmektedir (Dolu, 2011: 441).

Radikal kriminoloji Marksist fikirler temelinde şekillenmiş kriminolojiye de önemli katkılar sunmuştur. Radikal kriminologlar, güç ve güç ilişkileri ekseninde teorilerini geliştirirken politik ve ekonomik unsurları dikkate almışlardır. Devletin işleyiş şekline ceza adalet sistemine, kanunlara, kanunların yapılış şekline ve sürecine, kanunlarda yer alan suçun ne olduğuna dair geliştirdikleri eleştirel yaklaşım bizlere mevcut paradigmayı sorgulayıcı ufuklar açmaktadır.

BÖLÜM II

ÇEŞİTLİ EKONOMİK FAKTÖRLERİN SUÇ İLE İLİŞKİSİ

İktisat bir bilim dalı olarak, *“insanların ve toplumların, para kullanarak veya para kullanmadan zaman içinde çeşitli mallar üretmek ve bunları bugün ve gelecekte tüketmek üzere, toplumdaki fertler veya gruplar arasında bölüştürmek için kıt üretim kaynakları kullanmak konusundaki tercihlerini inceler”* (Samuelson, 1973: 5). Kriminoloji ise *“suça etki eden biyolojik, psikolojik, sosyolojik, ekolojik ve diğer faktörleri ve sebepleri araştırarak suçun oluşumuna ilişkin tahminlerde bulunan ve önlenmesine ilişkin çözüm önerileri sunan bir bilim dalıdır”* (Dolu, 2011: 31). Bu çerçevede kriminologlar; yasaların yapılışı ve uygulanışı, suç kalıpları, suç ve suçluluğun nedenleri, suça karşı toplumsal tepkiler, ceza adaleti yönetimi ve suçluların gözüaltına alınmaları, cezalandırılmaları ve rehabilite edilmeleri süreçlerini araştırmaktadırlar (Sheley, 1995: 2-3). İktisat biliminin kriminoloji ile olan ilişkisi, mikro ve makro iktisadi faktörlerin insan davranışları ve suçluluk üzerindeki etkileri üzerinden tanımlanabilir. Bu doğrultuda yapılan suç araştırmalarında; enflasyon, resesyon, büyüme, konjonktürel iktisadi dalgalanmalar, gelir dağılımı, işsizlik, gelir düzeyi, mutlak ve göreceli mahrumiyet gibi iktisadi değişkenlerin önemli faktörler olarak değerlendirildiklerini görmekteyiz. Araştırmalarda kullanılan bu iktisadi faktörler ile birlikte öğrenim düzeyi, medeni durum, aile içi şiddet, iletişim düzeyi, alkol ve madde kullanımı gibi unsurların da çözümlenme araçları olarak kullanıldığı sıklıkla görülmektedir.

İnsanların yakalanma, tutuklanma ve hüküm giyme olasılıklarının yüksekliğine karşın neden suç işlediğine dair sorular, suç etiolojisinin öteden beri cevap aradığı sorulardır. Suça etki edebilecek psikolojik, biyolojik, çevresel, sosyal veya iktisadi faktörlerin neler olabileceği ve hangi suç türleri üzerinde hangi faktörlerin nasıl etkiler gösterebileceği etiolojik tartışmaların merkezinde olagelmıştır. Ancak suçun nedenlerinin saptanması son derece karmaşık bir süreç olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Uyuşturucu madde bağımlısı, psikopat kişilik yapısı ve fakir bir ailede büyümüş işsiz bir yetişkin hırsızlık suçu işlemiş olduğunu varsayalım. Buna göre kişinin suç işlemede uyuşturucu madde bağımlılığının mı, yoksa uyuşturucu madde bağımlılığı ve suçlu davranış onun psikopat kişilik yapısının bir sonucu mudur? Yoksa yoksul bir ailede büyümesi sonucu mu uyuşturucu madde bağımlısı oldu? Bu kişinin uyuşturucu madde kullanması çalıştığı işini kaybetmesine ve ardından hırsızlık yapmasına mı neden oldu? Yoksa uyuşturucu madde bağımlılığı ve suçlu davranışı kişinin öz kontrol eksikliğinden mi kaynaklandı? (Yücel, 2003: 38) Bu döngü mekanizmasında suçluluk davranışına neden olabilecek faktörleri belirleyebilmek, mekanik bir nedensellik sadedinde gerçekleştirilemeyebilir. Bir başka ifade ile sosyal bilimlerde, iki değişken arasında doğrudan bir sebep-sonuç ilişkisi olduğuna işaret eden nedenselliğin (Nadar, 2011: 210) var olduğu iddiasında bulunmak çoğu zaman oldukça zordur. Bir suçluda tespit edilen biyolojik, kültürel, sosyal veya iktisadi bir koşulun diğer bir suçlu için kriminojen bir unsur olamayacağı gerçeği unutulmamalıdır (Yücel, 2003: 38-39). İnsanı suç işlemeye sevk edebilecek nedenlerin çokluğuna karşın bunları genelleştirmek oldukça zor hatta imkânsızdır denilebilir. Her bir bireyin farklı karakter yapısı farklı ve o bireye özgü olması ve aynı zamanda farklı aile ve sosyal

ortamlarda yetişmeleri, bireyler arası farklılıkları daha da çeşitlendirmektedir (Sokullu-Akıncı, 2009: 48). Fakat bu zorluk nedensellik ilişkisinin kurulamayacağı anlamına gelmemektedir. Sosyal bilimler açısından nedensellik ilişkisi olması u şartın aynı anda bulunmasına bağlıdır. Bunlar; zaman önceliği (time precedence), ilişkinin varlığı (existence of relationship) [kovaryasyonun/korelasyonun varlığı (existence of covariation/correlation)] ve iki değişken arasındaki ilişkiyi etkileyen başka bir değişkenin olmamasıdır (Kenny, 1979: 3-5; Babones; Miles ve Shevlin, 2001: 113-115; Gürer vd., 2009: 65-67; 2014: 137-139).² Bu şatlardan herhangi birinin aynı anda bulunmuyor olması herhangi bir nedensellik ilişkisi

² Nedenselliğin u şartından ilki olan zaman önceliği (time precedence) bağımlı değişkeninin, bağımsız değişkenden önce değişmemesi gerekliliğini ifade etmektedir. Diğer bir ifade ile bağımlı değişken, bağımsız değişkenden bağımsız veya önce bir değişim gösteriyorsa bu durumda başka bir değişkenin değişliği ile bağımlı değişkenin değiştiği anlamına gelir. Yani X'in değişiminden önce Y'nin değişim göstermesi Z'nin değişimi ile Y'de bir değişim yaşandığı hükmüne neden olur. Bu durumda iki eğişken arasında zaman önceliği sorunu doğrudan bir sebep-sonuç ilişkisi kurulamaz. Örneğin mala karşı işlenen suç miktarındaki değişiklik, gelir düzeyinde bir değişiklik olmadan veya gelir düzeyindeki değişiklikten önce gerekleşiıyor ise gelir düzeyi mala karşı işlenen suç miktarına neden oluyordur denilemez. Nedensellik ilişkisine dair ikinci koşul ilişkidir (relationship). İki değişken arasında var olan ilişki korelasyon ile ifade edilir. Korelasyon iki değişken arasındaki sistematik bir değişimi ifade etmek için kullanılır. İki değişken arasındaki ilişki pozitif ve negatif olabilir. Buna göre bir değişken artarken diğer değişken de artıyor ise bu pozitif bir ilişkiyi, bir değişken artarken diğer değişken azalıyor ise bu negatif ilişkiyi ifade etmektedir. Örneğin gelir düzeyi arttıkça mala karşı işlenen suç miktarında azalma oluyorsa iki değişken arasında negatif bir ilişki söz konusu iken; gelir düzeyi arttıkça mala karşı işlenen suçlarda bir artış gerekleşiıyor ise iki değişken arasında pozitif bir ilişki söz konusudur. İki değişken arasındaki bu sistematik ilişkinin varlığına korelasyon denilmektedir. Ancak zaman önceliği ve korelasyonun aynı anda bulunuyor olması nedensellik ilişkisinin iddiası ve ispatı için yeter koşullar değildir. Bu iki koşul ile birlikte iki değişken arasındaki ilişkiyi etkileyen başka bir değişkenin olmaması şartının da bulunması gerekmektedir. İki değişken arasında başka bir değişken olması durumunda nedensellik ilişkisinden bahsedilemez. Bu durum İngilizce kaynaklarda nonspuriousness veya isolation ifadeleri ile kavramsallaştırılmasına karşın Türkçe kaynaklarda herhangi bir kavramsallaştırmaya gidilmediği görülmektedir. X ve Y ve Z değişkenleri arasındaki etkişim, X'den Y'ye, Y üzerinden de Z'ye şeklinde olduğunda, X'in Z üzerindeki etkisi dolaylı bir etki haline dönüşerek Z üzerindeki doğrudan etkisi görülememektedir. Bu dolaylı etki, X ve Z arasındaki sebep-sonuç ilişkisini bozarak nedensellik ilişkisinin kurulmasını engellemektedir. Bazen de X ve Z arasındaki ilişkiyi etkileyen değişken X ve Z değişkenleri arasına girerek değil de doğrudan dışarıdan etki edebilir. X'in Z üzerindeki etkisine benzer bir etki Y'den Z'ye X ile Y'nin birbirleri arasında herhangi bir etkileşim yaşanmadan ve doğrudan dışarıdan bir şekilde gerçekleşebilir. Bu nednele X ve Z arasında direkt olarak bir sebep-sonuç ilişkisinden söz edebilmek, X'in Z üzerindeki etkisinin, Y'nin Z üzerindeki etkisine rağmen gerekleşiıyor olduğunun ispatı ile mümkündür. Gelir düzeyi ve mala karşı işlenen suçlar arasında bir sebep-sonuç ilişkisinden bahsedebilmek için eğitim, yaş, medeni durum, öğrenim düzeyi, alkol ve madde kullanımı gibi bireysel, ailevi, çevresel, sosyal diğer faktörlerin de yapılacak analizlere dâhil edilip sonrasında hala böyle bir ilişkinin varlığı halinde iki değişken arasında bir nedensellik ilişkisi vardır denilebilir (Kenny, 1979: 3-5; Babones; Miles ve Shevlin, 2001: 113-115; Gürer vd., 2009: 65-67; 2014: 137-139).

kurulamayacağı anlamına gelmektedir.

Esasen, ekonomik koşullar ve suç arasında bir ilişkiyi irdeleyen düşüncelerin oldukça eskilere dayandığı bilinmektedir. Örneğin, Eflatun ve Aristo'dan bu yana sosyal düşünürler suçlu davranışı üzerinde yoksulluğun etkili olduğuna dair fikir yürütmüşlerdir. Konuyla ilgili olarak yapılan bilimsel araştırmalar ise Belçikalı bir matematikçi ve sosyolog olan Quettelet ve Fransız bir avukat olan Guerry'in 19. yüzyılda istatistiki metotlar kullanarak yaptıkları çalışmalar ile başlamıştır (Messner, 1980: 185). Sonraları hem ekonomistler hem de diğer sosyal bilimciler suçun nedenlerini belirleyebilmek amacıyla farklı nedensellik modelleri geliştirmişlerdir (Kızmaz, 2003: 280-281). Geliştirilen bu modeller, genel olarak iki temel yaklaşım içinde formüle edilebileceği söylenebilir. Bunlar sırasıyla motivasyon (motivational) ve fırsat (oppurtunity) etkileridir (Cantor ve Land, 1985: 317).

Motivasyon etkisi; suç ile olumsuz iktisadi koşullar arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu iddiasındadır. Bu etkiye göre bireyi suç işlemeye motive eden unsurların iki kaynağı vardır. Bunlardan ilki, kişinin bir işe sahip olamaması/sahip olduğu işini korumasının engellenmesi veya hayat standartlarını geliştirememesi/korumasının engellenmesidir. Kişinin engellenme düzeyindeki artışın toplam etkisi ise, suç oranlarında bir yükseliş şeklinde olmaktadır. Özellikle iktisadi durgunluk dönemlerinde bireyin yasal gelir düzeyindeki azalma, onu, yasal olmayan yollara başvurarak gelir düzeyini en azından koruyacak kadar yasadışı eylemlerde bulunmaya motive edebilir. Engellenme hissinin daha da artmasına neden olmaktadır. İkincisi ise rasyonel tercih süreci ile ilgilidir. Buna göre, rasyonel birey yasal olmayan faaliyetten elde edeceği faydaları ve katlanacağı maliyetleri, yasal faaliyetten elde edeceği faydalara ve katlanacağı maliyetlere göre kıyas ederek,

sonuçta yasadışı davranışı karlı bulur ise suç işlemeye karar verecektir (Britt, 1994: 100).

Fırsat etkisi ise suça mağduriyet merkezli bir bakış geliştirmiştir. Motivasyon etkisine göre suç miktarının iktisadi durgunluk dönemlerinde artış göstereceği düşüncesine karşı çıkan bu görüşe göre suç, aslında iktisadi büyümelerin gerçekleştiği dönemlerde artış göstermektedir. Çünkü bu dönemlerde piyasalarda canlılık, bolluk, mal ve para miktarındaki artış, suçu cazip kılarak (özellikle de mala karşı işlenen suçları), suça maruz kalma potansiyelini artırmaktadır. Bir başka ifade ile fırsat etkisi, suç oranlarındaki düşüşün ancak düşük ekonomik koşullarda gerçekleşeceğini varsaymaktadır. Zira ekonomik durgunluk dönemlerinde insanlar vakitlerini daha çok evlerinde geçirirler. Böylece insanların önemli bir kısmı sokakta işlenen suçlara maruz kalmaktan kurtulmuş olurlar. Aynı zamanda insanların zamanlarını evlerinde geçirmeleri, hırsızlar açısından evleri cazip birer hedef olmaktan da çıkarır (Britt, 1994: 100-101).

Aslında bu yaklaşım dahi tek başına, iktisat ve suç arasındaki ilişkisinin nedenli karmaşık olduğuna işaret etmektedir. Çünkü iktisadi koşulların pozitif veya negatif olduğu her durumda, bahsi geçen sınıflandırma şekline göre, suç oranlarında bir artışın gerçekleştiğini varsaymaktadırlar (Kızmaz, 2003: 281).

I. GELİR VE SUÇ İLİŞKİSİ

Suçun ekonomik belirleyicilerinin neler olabileceği düşünüldüğünde ilk olarak akla gelebilecek değişkenlerden biri olan gelir, literatürde (Fleisher, 1966; Becker, 1963; Ehrlich, 1973; Glaeser vd., 1996; Grogger, 1997; Fajnzylber vd., 1998, 2002b; Witt

vd., 1998; Doyle vd., 1999; Gould vd., 2002; Oliver, 2002; Güvel, 2004; Soares, 2004; Mocan ve Rees, 2005; İmrohoroğlu vd., 2006; Brush, 2007; Cömertler ve Kar, 2007; Pazarlıoğlu ve Turgutlu, 2007; Choe, 2008; Scorzafave ve Soares, 2009; Aksu ve Akkuş, 2010; Han vd., 2010; Aaltonen vd., 2011; Bandyopadhyay vd., 2011; Hooghe vd., 2011; Yıldız vd., 2011, Calderon-Martinez, 2012; Chongatera, 2013) suç miktarını açıklamada kullanılan en yaygın değişkenlerden biri olagelmıştır. Suç miktarını gelir değişkeni ile açıklamada en yaygın olarak kullanılan ekonomik değişkenler gelir düzeyi ve gelir dağılımıdır (Yıldız vd., 2011: 21).

Fleisher (1966) “Gelirin Çocuk Suçluluğu Üzerine Etkisi” (The Effect of Income on Delinquency) adlı çalışmasıyla, bireylerin suç işleme kararları üzerinde gelirin oynadığı rolü açıklamasıyla, öncü olarak değerlendirilmiştir (Buonanno, 2003: 4; Fajnzylber, 1998: 3). Bu çalışma, gelir düzeyinin ve gelir dağılımının rasyonel bireylerin suç işleme kararı üzerindeki etkisini inceleyen ilk ekonomik çalışmalardan biri olmuştur (Fajnzylber, 1998: 3, Güvel, 2004: 61). Fleisher’e göre (1966: 120) ; *“düşük gelirin suç aktivitesinde bulunma eğilimini yükselttiğine inanmayı sağlayan temel teorik neden, yakalanmanın olası alternatif maliyetinin düşük olmasıdır. Çünkü düşük gelirli kişiler kendi yasal yaşam boyu kazançlarını az bulmakta ve suç aktivitesinde bulunmaları halinde karşılaşılabilecekleri muhtemel kayıplarının nisbi olarak çok düşük olacağını öngörmektedir. Dahası, eğer yaşam boyu kazanç düşükse, suç aktivitesinde harcanan veya hapiste geçen sürenin alternatif maliyeti de çok düşük olacaktır”*. Tam tersi olarak yani gelirin yüksek olduğu durumlarda ise suç aktivitesine harcanacak zamanın yüksek fırsat maliyet nedeniyle de kişiler, suç işleme noktasında daha çekimser olacaklardır (Huang vd., 2004: 914). Zira kişinin yakalanması durumunda kaybedeceği gelirden dolayı

katlanacağı maliyet, elde edeceği faydadan çok daha yüksek olacaktır.

Ancak kişinin suç işleminde, yalnızca o kişinin yasal yollardan elde etmeyi umduğu gelir düzeyi değil, aynı zamanda suça maruz kalacak muhtemel kişinin gelirinin de belirleyici bir rol oynayabileceği, Fleisher'in diğer bir tespiti olmuştur. Buna göre suça maruz kalacak muhtemel kişilerin gelir düzeyi ne kadar yüksek ise suç işleme arzusu -özellikle de mala karşı işlenen suçlarda- o denli yüksek olacaktır. Bu nedenle ortalama gelir, eşit olması zorunlu olmayan iki yönlü bir etkiye sahiptir (Fleisher, 1966: 121).

Diğer taraftan ekonomik büyüme ve kişi başına düşen gelirdeki veya ücret düzeylerindeki artış daha materyalist bir toplumun oluşmasına, toplumu bir arada tutan değerlerin aşınmasına neden olabilir. Azalan kontrol mekanizmalarına karşın yükselen bireysel kararların daha baskın olduğu toplumdaki artan anomik durumda ise suç miktarının artması beklenen bir durumdur (Meera ve Jayakumar, 1995: 456, Giddens, 2005: 207). Aynı zamanda ekonomik gelişme, yasal faaliyet alanı için yeni iş imkânlarının oluşmasına imkân sağlamakta ancak toplumun diğer üyelerinin refahı artacağı için suçtan beklenen potansiyel gelir de artmış olacaktır. Bu durum ise suç miktarının artmasına neden olabilecek fırsatların oluşması anlamına gelmektedir (Fajnzylber, 2002a: 6). Bununla beraber artan gelir ile birlikte uyuşturucu ve diğer yasadışı mal ve hizmetlerin kullanıcılarının artması –ki alkol ve uyuşturucu gibi birey ve toplum sağlığı için tehdit oluşturabilecek maddelerin suç ile arasında çok güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koyan pek çok akademik çalışma yapılmıştır (Collins, 1981; Carpenter vd., 1988; Kaplan, 1995; Dawkins, 1997; Bennett, 1998; Martin vd., 2004; Graham ve Hommel, 2008; Marshall vd., 2008; Dietze vd., 2013)- gibi çeşitli suç fırsatlarını artırarak suç miktarının artmasına yol açabilecektir (Güvel,

2004:24).

Fleisher, ABD için yaptığı ekonometrik analizleri sonucunda, gelirin suç üzerindeki negatif etkisinin göz ardı edilemeyecek derecede büyük olduğunu, tespit etmiştir. Özellikle suç oranlarının çok yüksek olduğu bölgelerde, gelirdeki % 1’lik bir artışın, suç miktarında % 2.5’lik bir azalmaya neden olduğu belirlenmiştir. Regresyon analiz sonuçlarına göre, yüksek gelir gruplarından genç erkeklerin mahkemelere çıkma oranının ve yine yüksek gelir grubundan genç erkeklerin gasp, evden hırsızlık, hırsızlık ve araba hırsızlığı nedenleriyle tutuklanma oranlarının, düşük gelirli genç erkeklere nazaran daha düşük olduğunu tespit etmiştir. Buna karşın hane halkı gelir seviyesinin en düşük ikinci çeyreğinde tutuklanma ve mahkemeye çıkma oranları artmaktadır. Ancak regresyon analizi yalnızca yüksek gelir grupları için yapıldığında ise gelir ve suç arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır (Fleisher, 1966: 128-135).

Becker’in 1968 yılında yayınlandığında büyük yankı uyandıran “Suç ve Ceza: Ekonomik Bir Yaklaşım” (Crime and Punishment: An Economic Approach) adlı çalışmasında gelir ve suç arasındaki ilişki, negatif yönlü olarak değerlendirilmiştir. Bir başka ifade ile kişinin yasal faaliyetlerinden elde ettiği gelirin düşüklüğü yakalanmanın fırsat maliyetini de düşünerek ve kişileri adeta yasal olmayan faaliyetlerde bulunmaya teşvik etmektedir. Bunun engellenmesi için ise, ya yasal faaliyetlerden elde edilecek gelir düzeyini artırmak ya da eğitim düzeyini yukarı çekerek kişilerin yasalara olan uyum düzeyini yukarı çekmek gerekmektedir (Becker, 1968: 177).

Ehrlich (1973) de suç ile gelir arasındaki ilişkiye dikkat çeken “Yasal Olmayan Faaliyetlere Katılım: Teorik ve Ampirik Bir Araştırma” (Participation in

Illegitimate Activities: A Theoretical and Empirical Investigation) adlı çalışmasında, özellikle mala karşı işlenen suçların getirisinin, suça maruz kalanların sundukları fırsatlara ve bu fırsatların da toplumdaki ortalama gelir düzeyine bağlı olduğunu, ifade etmektedir (Ehrlich, 1973: 538). ABD'nin 1960 yılı suç verileri ile suç oranlarının belirleyicilerini analiz eden Ehrlich (1973a, 546-551), daha yüksek ortalama aile geliri olanların saldırı, tecavüz, adam öldürme gibi şahsa karşı işlenen suçlar ve mala karşı işlenen suçlar –örneğin hırsızlık suçu- ile daha çok ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Bu tespit ise Fleisher'in (1966) bulguları ile örtüşmemektedir. Hem Fleisher (1966) hem de Ehrlich (1973a) yaptıkları çalışmalarda, gelir düzeyinin suç oranı üzerindeki etkisinin işsizliğe göre daha fazla olduğunu, tespit etmişlerdir.

Witte ve Tauchen'in ABD'deki 19-25 yaş grubu şehirli genç erkekler için FBI'nın Yeknesak Suç Raporlarından (Uniform Crime Reports) elde ettiği veriler ile yapmış oldukları çalışmalarında suçun, zekâ, eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve işsizlik gibi değişkenlerle arasındaki ilişkisini araştırmışlardır. Çalışmanın sonuçlarından biri olarak, gelir düzeyinin suç üzerinde negatif yönlü ve güçlü bir etkisi olduğu bulunmuştur (Tauchen ve Witte, 1994: 12).

Baharom ve Habibullah'ın 11 Avrupa Birliği üyesi ülkenin (Güney Kıbrıs, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Yunanistan, Macaristan, Hollanda, Norveç, İsveç ve İsviçre) 1993-2001 dönemi verilerine dayanarak yaptıkları çalışmalarında suç ile işsizlik ve gelir düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Sonuç olarak, her iki bağımsız değişkenin de suç üzerinde önemli etkileri olduğu tespit edilmiştir. Ancak gelir düzeyinin etkisi, negatif yönlü olarak bulunmuştur (Baharom ve Habibullah, 2009: 6).

Hooghe vd., Belçika'nın 2001-2006 dönemi için yaptıkları çalışmalarında suçun, işsizlik, gelir eşitsizliği ve yoksulluk değişkenleri ile ilişkisini araştırmışlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre gelir düzeyinin, hem mala karşı işlenen suçlarla hem de şiddet suçlarıyla negatif yönlü bir ilişkisi vardır. Ancak gelir düzeyinin, şiddet suçları üzerindeki etkisinin, mala karşı işlenen suçlara göre daha fazla olduğu, araştırma sonuçlarında yer almaktadır (Hooghe vd., 2011: 11-12).

Aaltonen vd., ise sosyo-ekonomik statü ve suç arasındaki ilişkiyi Finlandiya için araştırdıkları çalışmalarında, düşük sosyo-ekonomik statünün tüm suç türleri üzerinde etkili olduğunu ancak bu sosyal-ekonomik statüyü oluşturan unsurlardan biri olan gelir düzeyinin suç üzerindeki etkisinin, eğitim, işsizlik, meslek gibi diğer değişkenlerden çok daha az olduğu sonucuna varmışlardır (Aaltonen vd., 2011: 175).

Emeğin üretime katkısı karşılığında ödenen bedel olan ücret ile suç arasındaki ilişki, geliri oluşturan diğer unsurların aksine, literatürde daha fazla araştırma konusu yapılmıştır. Ücret düzeyi ile suç arasında negatif yönlü bir ilişki olabileceği düşüncesine göre zamanını, kişinin ücret düzeyi, tatmin edici seviyede değilse kişi bu düzeye çıkabilmek için ya yasal gelirini artırıcı faaliyetlerde ya da yasal olmayan faaliyetlerde harcayacaktır. Bu durum ise kişinin suç işleme kapasitesini artırabilir (Mustard, 2010: 6).

Örneğin Grogger (1998), ABD verileri ile gençlerin suç aktivitelerine katılım eğilimlerini yaş, ırk ve ücret değişkenleri ile açıklamaya çalışmıştır. Grogger'a göre ücret düzeylerindeki değişimler ile suç miktarındaki değişimler arasında negatif yönlü bir ilişki vardır. Özellikle 1970-1980 döneminde ücretlerde meydana azalmaya paralel olarak aynı dönemde genç suçluluğunda üç katlık bir artış olduğu, Grogger'in tespitlerindedir. Aynı zamanda siyahi gençlerin beyaz gençlerden daha düşük ücret

elde ettiği ve bu ücret uğurumunun siyahi gençleri daha fazla suç işlemeye güdülediği, ęalışmanın bir başka sonucu olmuştur (Grogger, 1998: 787).

Doyle vd., 1984-1993 dönemi ABD verileri ile yaptıkları ęalışmalarında işgücü piyasası, gelir adaletsizliği ve suç arasındaki ilişkiyi analiz etmişlerdir. ęalışmalarının sonucunda, ücretler ile mala ve şahsa karşı işlenen suçlar arasında negatif yönlü ve güçlü bir ilişki bulmuşlardır. Ayrıca ücret düzeyinin suç üzerindeki etkisi işsizliğin suça etkisinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Doyle, 1999: 737).

Fajnzylber vd., Birleşmiş Milletler Dünya Suç Araştırması istatistiklerine dayanarak yaptıkları ęalışmalarında, ücret artışlarının, suç miktarı üzerinde azaltıcı bir etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ancak ücretlerdeki artış refah düzeyini de artırdığı, bunun da bazılarını suça maruz kalma noktasında daha çekici hale getirdiği, elde edilen sonuçlardan biri olmuştur. Fajnzylber ve arkadaşları yaptıkları bir başka benzer ęalışmada, bu kez gelir ile gasp suçu arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır (Fajnzylber vd., 2000; 266, 281; Fajnzylber vd., 2002b: 1348).

Luiz, Güney Afrika verilerine dayanarak, 1960-1993 dönemini incelediği ęalışmasında, kişi başına düşen suç sayısını bağımlı değişken olarak kullanırken, bağımsız değişkenleri; kişi başına gelir, kişi başına polis sayısı, tutuklanma oranı ve politik istikrarsızlık, olarak belirlemiştir. ęalışmasının sonucuna göre, modeldeki ekonomik değişkenler ile mala karşı işlenen suçlar arasında herhangi bir ilişki tespit edilemediği gibi, saldırı suçları ile kişi başına gelir arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur (Luiz, 2001: 58)

Gould vd., 1979-1997 dönemini kapsayan ve ABD verileri ile yaptıkları

çalışmalarında, 1979-1997 yılları arasında vasıfsız erkek çalışanların ücretlerinde % 20'lik düşüş yaşanmasına karşın, 1993 yılından sonra mala ve şahsa karşı işlenen suçlar sırasıyla % 21 ve % 35 oranında artmıştır. Buradan hareketle, ücretlerdeki azalışın, suç miktarındaki artışla ilgisini araştıran Gould vd., düşük vasıfsız erkek çalışanlar üzerinde ücret ve işsizliğin, suçun önemli açıklayıcı değişkenler olduğu ancak ücretin suç üzerindeki etkisinin işsizliğe göre yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Gould vd., 2002: 57-58).

Miyoshi'nin 1976-2005 dönemi illerini kapsayan ve vasıfsız çalışanlara ait veriler ile Japonya için yapmış olduğu çalışmasında, şehirlerdeki ortalama ücretin suç üzerine bir etkisi yokmuş gibi gözükse de, ücretin vasıfsız çalışanların suç işlemelerinde (bilhassa hırsızlık suçunda) güçlü bir negatif etki olduğu, sonuçlardan biridir (Miyoshi, 2011: 576).

II. YOKSULLUK, GELİR DAĞILIMI VE SUÇ İLİŞKİSİ

Yoksulluk, tanım itibariyle üzerinde net mutabakata varılamamış bir kavramdır. Bu kavram çeşitliliğinin ardından yatan temel neden ise yoksulluğun hangi perspektiften açıklandığına dairedir. Bununla beraber genel olarak ortaya konulan ve kabul edilen yoksulluk tanımları, mutlak yoksulluk, görelî yoksulluk, öznel yoksulluk ve insani yoksulluktur. Yoksulluk, en genel manasıyla insanların yaşamlarını sürdürebilmeleri ve minimum yaşam standartlarını için gerekli en temel ihtiyaçlarını karşılayacak gelir düzeyine sahip olamama durumudur (Vold, 1986: 138). Ancak neyin temel ihtiyaç olduğu ise değişkenlik göstermektedir. Dolayısıyla yoksulluk giderilmesi gerekli ihtiyaçların muhteviyatına göre farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Bir

insanın veya hanehalkının fiziksel yaşamlarını idame ettirebilecek minimum refah düzeyini yakalayamama durumu mutlak yoksulluk olarak ifade edilmektedir (Todaro, 1989: 30-31). Bir diğer ifade ile mutlak yoksulluk, minimum tüketim ihtiyaçlarının karşılanamamasıdır. Ancak minimum ihtiyaçların ne olduğu ise gıda ve gıda dışı barınma, giyinme, ısınma unsurlarının dâhil edilip edilmemesine göre değişiklik gösterebilir. Sadece gıda dikkate alınarak kalori üzerinden yapılan hesaplama açlık sınırının belirlenmesinde kullanılırken diğer unsurların buna eklenmesi ile gıda dışı yoksulluk değerleri hesaplanmaktadır (Çalışkan, 2010: 100-101). Göreli yoksulluk ise bireylerin veya hanehalkının mutlak yoksun olmayan ancak toplumsal refah düzeyinin altında yer alma durumunu ifade etmektedir. Göreli yoksulluğun belirlenmesi mutlak yoksulluktan farklı olarak söz konusu toplumdaki ortalama veya ortanca gelirin belli bir yüzdesinin altında kalanların geliri dikkate alınmaktadır (Hashim, 1998: 38-39). Öznel yoksulluk ise mutlak ve göreli yoksulluktan farklı olarak belirlenmiş kriterlerden ziyade alan bireyin veya hanehalkının bizatihi kendini yoksul hissetme durumu ile ilgilidir. Diğer bir ifade ile öznel yoksulluk, kişinin kendini yoksul olarak görüp görmediği ile ilgilidir. Bunun belirlenmesi ise büyük ölçekli anketler ile gerçekleştirilmektedir. Bu anketler vasıtasıyla kişilere ne düzeyde bir gelir ile geçim düzeylerinin çok kötü, kötü, iyi ve çok iyi olabileceği gibi sorular yöneltilmekte ve alınan cevaplara göre refah düzeyleri ile gelir arasında ilişki kurularak, kritik bir refah düzeyi belirlenip ona denk gelen gelir düzeyi yoksulluk çizgisi olarak kabul edilmektedir. Bu yöntem “Layden Yoksulluk Sınırı Yaklaşımı” olarak bilinmektedir (Kaynak, 2007: 80-81). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), 1997 yılındaki İnsani Gelişme Raporu’nda yukarıda ifade edilen ve daha çok gelir üzerinden ölçülen yoksulluk kavramını genişleterek insani yoksulluk

kavramını geliştirmiştir. İnsani yoksulluk kavramı ile yoksulluk salt ekonomik bakış açısının ötesine taşınarak insani gelişim ve insan onuruna yaraşır bir hayat standardında yaşam için gerekli iktisadi, sosyal, kültürel, çevresel vb. olanaklara odaklanılmaktadır. Aynı raporda insani yoksulluğu ölçmek için kullanılacak İnsani Yoksulluk Endeksi ile yaşam süresi, temel eğitim ve sağlık hizmetlerinden mahrumiyet, temiz su kaynakları gibi kamusal ve özel kaynaklara erişebilme gibi insani gelişim için son derece önemli konulara yoğunlaşılmaktadır. UNDP bu endeks ile hem yoksulluğun boyutlarını hem de insani gelişim noktasında geri kalmış kişilerin oranını belirleyebilmektedir (UNDP, 1997: 2-5). İnsani yoksulluk kavramının ardından yatan düşünce ise Amartya Sen tarafından geliştirilmiştir denilebilir. Sen'in yoksulluğun anlaşılabilmesinde insanların ne yapıp yapamadıkları ve ne olup olamadıklarına odaklanılması gerektiğini ifade etmektedir. Diğer bir ifade ile Sen, insanların gelir veya harcamalarından çok ne yapabildiklerine ve ne olabildikleri ile ilgilenmektedir (Sen, 2003: 4-5).

Yoksulluk ve suç arasında ilişki olabileceğine dair düşünce öteden beri tartışma ve araştırma konusu olmuştur. Aristo'nun "Yoksulluk devrimin ve suçun atasıdır" veya Roma İmparatoru Maru Aurelius'un "Yoksulluk suçun anasıdır" söylemeleri toplumda bu konuda var olan genel kabulün yansımaları olarak kabul edilebilir. Ancak bu yaygın kanaatin bilimsel olarak araştırılması her iki düşünürden çok sonraları gerçekleşmiş ve son iki yüzyılı aşkım süredir devam etmektedir. Yoksulluğun, insanın suç işlemesinde önemli bir risk faktörü olduğu ön kabulü ise özellikle suçu ekonomik perspektiften açıklamaya çalışan araştırmalarda önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu nedenle ki suçun nedenlerinin açıklanmasına dair yapılan çalışmalarda yoksulluk değişkeni sıkça kullanılan değişkenlerin başında gelmektedir

(Messner, 1983; Howsen ve Jarrel, 1987; Patterson, 1991; Tsushima, 1996; Kelly, 2000; Fafchamps ve Minten, 2006; Mehlum vd., 2006; Hipp ve Yates, 2011; Pridemore, 2011).

Yoksulluğun suç üzerindeki pozitif yönlü bir etkisinin olduğu düşüncesi, yoksulluğun neden olduğu sonuçlara ilişkindir. Her iki değişken arasında pek çok olasılıklı ilişki kurulması mümkündür. Bu ilişkinin anlaşılmasında yoksulluğun etkilerinin neler olabileceğinin belirlenmesi gereklidir. Yoksulluk herşeyden önce insan metabolizmasına doğrudan etki eden bir olgudur. Yoksulluk derecesine göre farklılık gösterebilmekle birlikte, yoksul insanların zenginlere kıyasla daha yetersiz/dengesiz beslenmesi kuvvetle muhtemeldir (Vold, 1986: 130). Yeterli düzeyde gıda alamayan insanların yaşamlarını sürdürebilmesi için hırsızlık yapması ise sık rastlanılan bir durumdur. Özellikle bakmakla yükümlü olunan çocuk, eş, anne, baba gibi kişilerin varlığı da kişiyi suç işlemeye iten birer faktöre dönüşebilir. Yeterli düzeyde beslenmenin dışında yoksulluğun suç üzerindeki etkisi, yoksulluğun kişinin psikolojisine olumsuz etkilerine ilişkindir. Kişinin yaşadığı geçim zorluğu onda kendinden ekonomik yönden daha iyi konumda olanlara karşı kin ve düşmanca tutum geliştirmesine neden olabilir (Vold, 1989: 130). İçinde büyüyen hırs, kin, intikam gibi negatif hisler ise insanı ufak bir tartışma anında dahi daha saldırgan kılabilir. Yoksul insanların daha çok şehirlerin gecekondu bölgelerinde veya şehrin sosyo-ekonomik yönden daha düşük bölgelerinde yaşıyor olmaları bu negatif duyguların daha da pekişmesine neden olabilir. Kaliteli okulların olmadığı, işsizliğin yaygın, suçlu davranışının sıradan olarak görüldüğü hatta çoğu zaman güvenlik güçlerinin dahi müdahil olmak istemedikleri bu bölgelerde yoksulluk kültürü ile yetişen insanlara adeta suç işlemek için bir sosyal laboratuvar ortamı oluşmaktadır.

Yoksulluk ayrıca bazı insanlarda psikolojik hastalıklara veya ruhsal sıkıntılara neden olabilir ve bu hastalıkların veya sıkıntıların da suç işlemeye etki etmesi mümkündür Zira psikiyatrik hastalıkların suçlu davranışı üzerine etkilerine dair önemli ve geniş bir literatür bulunmaktadır. (Kızmaz, 2003: 290). Bu nedenlerden dolayı yoksulluk suçlu davranışının anlaşılmasında önemli bir unsurdur denilebilir. Ancak tüm diğer sosyal, ekonomik, biyolojik, çevresel ve benzeri faktörler gibi yoksulluğun da suçun tek başına bir nedeni olamayacağı gibi hatta suçlu davranışı üzerinde hiçbir etkisi de olmayabilir. Örneğin beyaz yaka suçlar, çoğunlukla yoksul olmayan ve daha çok yüksek ekonomik ve sosyal konuma sahip profesyonellerce işlenen bir suç türüdür. Ancak yoksulluk suçlu davranışını açıklamada her zaman dikkate alınması gerekli önemli bir risk faktörüdür.

Yoksulluk ve suç arasındaki ilişkiyi inceleyen ampirik araştırmalar incelendiğinde farklı sonuçların elde edildiği görülmektedir. Messner (1983) ABD'nin 100.000 nüfuslu 204 şehirdeki adam öldürme suçunu şiddet alt kültürü hipotezini test ederek incelemiştir. FBI'm Yeknsak Suç Raporlarından elde edilen cinayet oranlarını; beş yıldan az okula gitme oranı, bebek ölüm oranı, 1.000 \$ gelirin altında olan aile oranı, tek ebeveyn ile yaşayan çocukların oranı, Silahlı Kuvvetler Akıl Testi (The Armed Forces Mental Test) başarısızlık oranı, siyahi nüfus oranı, Gini katsayısı, 20-34 yaş arasındaki kişilerin oranı gibi bağımsız değişkenler ile açıklanmaya çalışılan araştırmanın sonucuna göre, yoksulluk sınırının altında olan bölgelerde cinayet oranlarının diğer bölgelere kıyasla çok daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Howsen ve Jarrell (1987) Kentucky'nin 120 bölgesinin 1980-1981 yılları verileri ile gerçekleştirdikleri araştırmalarında; soygun, evden hırsızlık ve diğer

hırsızlıklar gibi malvarlığına karşı işlenen suç oranlarındaki değişimi ekonomik bir perspektif ile incelemişlerdir. Siyahi nüfus oranı, lise eğitimini bitirenlerin oranı, 15-24 yaş arası nüfus oranı, yoksuluk sınırının altında olan nüfusun oranı, sanayileşme düzeyi, işsizlik oranı, aile bağları zayıf olan hanehalklarının oranı, turizm seviyesi, düşük gelirlili ailelere yardım, polis sayısı, tutuklama oranı ve kentleşme gibi değişkenlerin kullanıldığı araştırma sonuçlarına göre, yoksulluk, zayıf aile bağları, işsizlik oranı, polisin varlığı, tutuklama oranı ve turizm gibi değişkenlerin malvarlığına karşı suç işlemede etkili faktörler oldukları belirlenmiştir. Buna karşın; mahkûmiyet süresi, sanayileşme sanayileşme düzeyi, yoksul ailelere yapılan yardımlar ve genç nüfus oranı ile malvarlığına karşı işlenen suçlar arasında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir. Howsen ve Jarrell malvarlığına karşı işlenen suçları açıklamada ekonomik faktörlerin önemine dikkat çekse de suçun yalnızca ekonomik değişkenler veya ekonomik bir perspektif ile açıklanmasının yetersiz olacağını vurgulamaktadırlar (Howsen ve Jarrell, 1987: 446, 452-456).

Patterson (1991), 1977 yılında ABD'nin New York'un Rochester, Missouri'nin St. Louis, ve Florida'nın Tampa-St.'deki 57 bölgesinde gerçekleştirilen bir alan araştırmasının verileri ile yoksulluk ve gelir eşitsizliğinin şiddet suçları ile evden hırsızlık suçları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre mutlak yoksulluk ile ağır şiddet suçları arasındaki ilişkinin pozitif ve çok güçlü olduğu belirlenmiştir. Buna karşın göreceli yoksulluk ve gelir eşitsizliği ile ağır şiddet suçları arasındaki ilişki ise mutlak yoksulluk kadar güçlü olmasa da istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ekonomik değişkenler ve şiddet suçları arasındaki pozitif ve anlamlı ilişkinin tespitine karşın aynı çalışmada ne mutlak yoksulluk, ne göreceli yoksulluk ne de gelir eşitsizliği ile evden hırsızlık suçları

arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir (Patterson, 1991: 764, 769-771).

Fafchamps ve Minten (2006) tartışmalı geçen 2002 başkanlık seçimleri sonrasında ülkenin dağlık bölgelerinde yaşanan petrol arzındaki sorunlar ve sonrasında yaşanan yüksek enflasyon ve beraberinde artan yoksulluk ile suç oranları arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Yaşanan ekonomik krizin en bunalımlı dönemi olarak kabul edilen Haziran 2002 döneminde yapılan geniş bir saha araştırmasının verileri kullanılarak yapılan araştırma sonuçlarına göre yoksulluk artışı ile birlikte özellikle ekin hırsızlığı oranlarında önemli artışlar yaşanmaktadır. Araştırmada ayrıca, kolluk kuvvetlerinin sayısındaki artışın büyükbaş hayvan hırsızlığı – Madagaskar’da yoğun olarak görülen bir organize suç türü- suçlarında azalış gözlenmektedir. Çalışmada ulaşım maliyetlerindeki artışın ve kırsal yoksulluğun özellikle hırsızlık suçları üzerinde pozitif bir etkisi olduğu vurgulanmaktadır (Fafchamps ve Minten, 2006: 579).

Mehlum vd. (2006), 19. yy Almanya’sının Bavyera bölgesindeki yoksulluğun suç üzerine etkilerini incelemiştir. Çalışmada Bavyera polis teşkilatı kayıtlarından elde edilen 100.000 kişi başına düşen suç sayısı, bağımlı değişken olarak belirlenmişken, o dönemde önemli bir yaşam standardı göstergesi olan çavdar fiyatları, çavdar ekimine etkisi olan yağmur yağışları, reel ücretler ise yoksulluk göstergeleri olarak kullanılarak, söz konusu değişkenlerin suç üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre yağış miktarı ile çavdar fiyatları arasında negatif yönlü bir ilişki belirlenmiştir. Azalan yağışla birlikte çavdar fiyatlarındaki artışın ise malvarlığına karşı işlenen suçlara pozitif etkisi olduğu belirlenmiştir. Çavdar fiyatları ile ilgili olarak standart sapmadaki bir artışın malvarlığına karşı

işlenen suçlarda % 8'lik artışa neden olduğu tespit edilmiştir. Ancak yüksek çavdar fiyatlarının şiddet suçları üzerindeki etkisinin ise anlamlı bir şekilde negatif olduğu çalışmanın bir diğer bulgusudur. Yazarlar, çavdar fiyatlarındaki artışın bira fiyatlarını artışa neden olduğunu, bunun da bira (alkol) tüketimini azaltarak şiddet suçlarının azalmasına pozitif katkı sağladığı sonucuna varmışlardır. Çalışmada yoksulluk göstergesi olarak kullanılan bir diğer değişken olan reel ücretlerin malvarlığına karşı suçlar üzerindeki etkisi ise çavdar fiyatlarındaki artıştan çok daha yüksek bulunmuştur. Buna göre reel ücretlere ilişkin bir standart sapmadaki düşüş malvarlığına karşı işlenen suçlarda % 15'lik bir artışa neden olduğu tespit edilmiştir. (Mehlum vd., 2006: 373, 376, 383, 386).

Hipp ve Yates (2011), ABD'nin 25 şehrine ait 2000 yılı verileri ile yaptıkları çalışmalarında yoksulluğun yoğun bir biçimde yaşandığı bölgelerde suç miktarının artış hızına etkisinin olup olmadığı sorusuna cevap aramışlardır. Polis kayıtlarından elde edilen saldırı, soygun, adam öldürme, evden hırsızlık ve oto hırsızlığı çalışmanın bağımlı değişkenleri olarak belirlenmiştir. Yoksulluk sınırının altında kalan hanehalkı yüzdesi, hanehalkı geliri, gini katsayısı ve etnik heterojenlik gibi değişkenler ise çalışmanın bağımsız değişkenleri olarak kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre yoksulluğun suç miktarının artış hızına olan etkisinin çok sınırlı düzeyde kaldığı ancak bu etkinin adam öldürme suçlarında daha belirgin olduğu tespit edilmiştir (Hipp ve Yates, 2011: 955, 964-968). Pridemore da (2011) ABD için gelir eşitsizliği ve yoksulluğun adam öldürme suçu üzerindeki etkilerini incelemiş ve gelir eşitsizliği ile yoksulluğun aynı model içinde yer aldığı durumlarda yoksulluk ile adam öldürme suçları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişkinin olduğunu tespit etmiştir (Pridemore, 2011: 739)

Gelir ve suç arasındaki ilişkiyi açıklamada kullanılan gelire ilişkin değişkenlerden bir diğeri, gelir dağılımıdır. Quetelet ve Guerry'nin 19. yüzyılda yaptıkları çalışmalara kadar sosyal düşünürlerde suçlu davranışı üzerinde daha çok yoksulluk faktörünün etkili olduğu görüşü kanaatini hâkimdi. Fakat bu iki önemli düşünür, suçlu davranışı üzerinde yoksulluktan ziyade diğer ekonomik faktörlerin de etkili olabileceğinin farkına varmıştır. Bu faktörler arasında gelir dağılımı ve göreceli mahrumiyet Quetelet ve Guerry'nin üzerinde önemle durdukları unsurlar olmuştur (Messner, 1980: 185). Örneğin Box (1987), gelir eşitsizliğinin cinayet hariç diğer suçlar ile çok güçlü bir ilişki içerisinde olduğunu vurgulamaktadır. Suçun ekonomik belirleyicileri üzerine yapılmış çalışmaların ekserisinde gelir dağılımı değişkeninin (Fleisher, 1966; Ehrlich, 1973; Danziger ve Wheeler, 1975; Blau ve Blau 1982; Freeman, 1982; Carroll ve Jackson, 1983; Kranh vd., 1986; Box, 1987; Allen, 1996; Fowles ve Mevra, 1996; Chiu ve Madden, 1998; Witt vd., 1998, 1999; Kawachi, 1999; Kelly, 2000; Fajnzylber, 2002a, 2002b; Oliver, 2002; Bourguignon vd., 2003; İmrohoroğlu vd., 2004; Nilsson, 2004; Neumayer, 2005; Choe, 2008; Cheong ve Wu, 2013) kullanıldığı görülmektedir.

Gelir dağılımı, bir ülkede, belirli bir dönemde üretilen mal ve hizmetlerin; kişiler, hane halkları, toplumsal gruplar, bölgeler ya da üretim faktörü sahipleri arasında nasıl bölüştüğünü ifade eden bir kavramdır. Bu bölüşüm; kişiler ya da hane halkları temel alınarak tanımlanabileceği gibi, sektörler, bölgeler ve üretim faktörleri esas alınarak da tanımlanabilir (Türk, 2004: 313-317). Ayrıca, faktör gelirlerinin çeşitli maliye politikası araçlarıyla devlet tarafından yeniden dağıtılmasını tanımlamak üzere geliştirilen yeniden dağılım kavramı da bulunmaktadır (Çalışkan, 2010: 92).

İnsanların hayatlarının devamlılığını sağlayan iktisadi değerlerin bireyler, bölgeler, ülkeler hatta kıtalar gibi farklı birimler arasında dengeli dağılıp dağılmadığı problemi, insanlık tarihinin süregelen tartışmalarındandır (Doğan ve Tek, 2007: 98). Belli bir zaman diliminde veya toplumda yaşayan tüm kişilerin, sınıfların, üretim faktörlerinin veya bölgelerin milli gelirden mutlak eşit pay aldıkları görülmemiştir (Eğilmez ve Kumcu, 2005: 126, Pınar, 2006: 287). Bu nedenle akademik yazındaki tartışmalar da, mutlak eşitliğin sağlanmasından çok, mevcut gelirin sosyal refahın maksimize edilmesi amacıyla, farklı toplum kesimlerince bölüşümünün nasıl düzenleneceği üzerine odaklanmaktadır (Pınar, 2006: 281).

Bir ülkede gelir dağılımına ilişkin eşitsizliğin hangi düzeyde olduğunun tespit edilmesi ve kabul edilebilir bir gelir dağılımının veya eşitsizliğin ne olması gerektiği (Pınar, 2006: 287), bu sorunun ortadan kaldırılması veya azami düzeyde iyileştirici adımların atılması noktasında oluşturulacak politikalar için önem arz etmektedir. Zira bu problemin tespit edilememesi, gerekli önlemlerin alınamaması ve müdahalelerin yapılamaması sonrasında, var olan eşitsizlik daha da artacaktır. Bu durum ise büyüme, kalkınma, kaynakların etkin dağılımı, toplumsal hoşnutsuzluk, kin ve nefret duygularının toplumsal düzeyde çoğalması ve suç miktarında artış gibi ciddi sosyo-ekonomik toplumsal sorunlara yol açtığı bilinen bir gerçektir.

Milli gelirin bireyler arasındaki eşitsiz bir şekilde bölüşümünü/dağılımını ifade eden ekonomik eşitsizlik ile suç arasında pozitif bir ilişkinin var olduğu düşüncesinin altında yatan önemli nedensellik mekanizması ise göreceli mahrumiyet kavramı ile açıklanmaktadır (Fowles ve Mevra, 1996: 164).

Fajnzylber vd., Birleşmiş Milletler Dünya Suç Araştırmasına dayanan, 1970-1994 dönemini kapsayan ve 15 gelişmiş batı, 11 Latin Amerika, 4 Doğu Avrupa, 3

Orta Doğu ve 12 de Asya ülkesinin ulusal suç miktarlarının belirleyicilerini, Birleşmiş Milletler Dünya Suç Araştırması verilerini kullanarak yaptıkları çalışmalarında, gelir dağılımındaki eşitsizliğin adam öldürme ve gasp suçları üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuşlardır. Fajnzylber vd.'in eşitsizlik ve şiddet suçları arasındaki ilişkiyi araştırdıkları ve yukarıda bahsedilen çalışma ile aynı yıl yayınlanan çalışmalarında, gelir dağılımındaki eşitsizliğin şiddet suçları üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Fajnzylber vd., 2002a: 25; Fajnzylber vd., 2002b: 1349).

Fleisher gelir ve suç arasındaki ilişkiyi, ABD için incelediği çalışmasında gelir dağılımındaki eşitsizliğin, suça teşvik eden önemli bir değişken olduğunu tespit etmiştir (Fleisher, 1966: 132). Ehrlich de benzer bir sonuca ulaşarak gelir dağılımındaki eşitsizliğin, toplumdaki transfer edilebilir varlıkların ve malların düzeyini temsil ettiğini ve gelir dağılımı ne kadar eşitsiz bir dağılım sergiliyorsa transfer edilebilir varlıkların ve malların düzeyinin de o denli yüksek olacağını ifade etmiştir. O'na göre ortalama gelir düzeyi veri iken, gelir dağılımındaki eşitsizlik, yasal ve yasal olmayan faaliyetler arasındaki getiri farklılığının göstergesi olarak kullanılabilir. Özellikle de mala karşı işlenen suçlarda gelir dağılımındaki adaletsizliğin etkisinin yüksek olduğu belirlenmiştir (Ehrlich, 1973: 538-540).

Danziger ve Wheeler, 53 büyük ABD metropolitan alanına ait 1949-1970 dönemi için yaptıkları çalışmalarında hem gasp hem de evden hırsızlık suçları üzerinde gelir eşitsizliğin pozitif yönlü bir etkisi olduğu sonucuna varmışlardır (Danziger ve Wheeler, 1975:).

Freeman, ABD işgücü piyasası ile suç arasındaki ilişkiyi, araştırma konusu yaptığı çalışmasında gelir eşitsizliğinin suç üzerindeki etkisinin pozitif olduğunu

tespit etmiştir (Freeman, 1982: 10). Aynı yılın bir diğer çalışmasında Blau ve Blau, ABD'nin en büyük 125 metropoliteni için, FBI'nın Yeknesak Suç Raporları (Uniform Crime Reports) verilerini kullanarak suç ile yoksulluk, ırk, gelir dağılımı gibi değişkenler arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışmanın sonuçlarına göre siyah ve beyazlar arasındaki sosyo-ekonomik eşitsizliklerin suç üzerinde doğrudan ve pozitif bir etkisi vardır. Gelir eşitsizliğinin toplam suçlar üzerinde dolaylı etkisi tespit edilmişken, adam öldürme ve saldırı suçları üzerindeki etkisi anlamlı ve pozitif bulunmuştur (Blau ve Blau, 1982: 126)

Chiu ve Madden gelir eşitsizliği ve evden hırsızlık suçu arasındaki ilişkiyi ele aldıkları çalışmalarında hırsızların hedef evleri kalitelerine göre seçtikleri ve gelir eşitsizliğinin bu suç türü üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisinin olduğu belirlenmiştir (Chiu ve Madden, 1998: 123, 136). Fowles ve Mevra ise ABD'nin 1975-1990 dönemini araştırdıkları çalışmalarında, ücret eşitsizliği ve suç arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bu çalışmanın sonucunda, ücret eşitsizliği düzeyindeki bir artışın, adam öldürme ve saldırı gibi şiddet suçlarında önemli bir artışa neden olduğu ortaya konmuştur. Ancak bu pozitif ilişki mala karşı işlenen suçlar için tespit edilememiştir (Fowles ve Mevra, 1996: 178-179).

Witt ve arkadaşları İngiltere ve Galler için yaptıkları iki farklı çalışmada birtakım ekonomik ve sosyal değişkenler ile suç arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışmışlardır. Çalışmalarından ilki 1979-1993 yılları arasını kapsarken, ikinci çalışmanın hedef aldığı dönem 1986-1996 dönemi olmuştur. Her iki çalışmada da açıklayıcı değişkenler olarak; ücret eşitsizliği, işsizlik, nüfus yoğunluğu, polis sayısı ve yaş kullanılmıştır. Bu değişkenlerin hepsinin, mala karşı işlenen suçlar ile pozitif ve anlamlı bir ilişkisi olduğu tespit edilirken ayrıca ücret eşitsizliğindeki artışın,

özellikle de, evden hırsızlık, araçtan hırsızlık ve gasp suçları ile pozitif ve anlamlı ilişkisi olduğu sonucuna varılmıştır (Witt vd., 1998: 266-277 ; Witt vd., 1999: 398).

Kelly (2000), ise FBI'nın 1991 Yeknesak Suç Raporunu kullanarak şiddet suçları (adam öldürme, güç kullanılarak yapılan tecavüz, gasp ve tehlikeli veya öldürücü bir silahla yapılan saldırı) ve mala karşı suçlar (evden hırsızlık, hırsızlık ve oto hırsızlığı) ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmasında, başta gasp ve saldırı suçları olmak üzere tüm şiddet suçları ile gelir eşitsizliği arasında güçlü bir ilişkinin olduğunu tespit etmiştir. Kelly ayrıca, suçların çoğunun toplumun dezavantajlı konumda olan bireyleri tarafından işlenmesine karşın bu kişilerin eşitsizliği fazla olduğu bölgelerde suç işleme noktasında baskılara ve tahriklere maruz kaldıklarını belirtmektedir (Kelly, 2000: 537).

Nilsson, 2004 yılındaki çalışmasında gelir eşitsizliği ile şiddet suçları ve mala karşı işlenen suçlar arasındaki ilişkiyi İsveç özelinde araştırmıştır. Çalışmasında 1973-2000 dönemi verilerini kullanmıştır. Bu çalışmasının sonucunda, gelir eşitsizliğinin gasp ve araç hırsızlığı suçları üzerinde önemli etkisi olduğunu ancak aynı etkinin evden hırsızlık suçu üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını ifade etmiştir. Aynı zamanda gelir eşitsizliğinin, toplam suç miktarı üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğu, tespitlerden bir diğeridir (Nilsson, 2004: 28).

İmrohoroglu vd. (2004), suç miktarındaki düşüşün nelerle açıklanabileceğine dair yaptıkları çalışmalarında, ABD'nin 1980-1996 dönemini ele almışlardır. Şiddet suçları ve mala karşı işlenen suçların açıklayıcılarının neler olabileceği üzerine odaklanan araştırmacılar, açıklayıcı olarak, yaş, eğitim, polis sayısı, gelir, işsizlik oranı ve gelir eşitsizliği gibi değişkenleri kullanmışlardır. Çalışma sonunda gelir eşitsizliğindeki yükselişin önüne geçildiğinde suç miktarındaki azalışın daha fazla

olacağı vurgulanmıştır (İmrohoroğlu vd., 2004: 723).

Choe, ABD için gelir eşitsizliği ve suç ilişkisini araştırma konusu yaptığı çalışmada, FBI'nın Yeknesak Suç Raporlarını kullanmıştır. 100.000 kişiye düşen suç sayısını bağımlı değişken olarak kullandığı çalışmasının bağımsız değişkenleri ise; işsizlik, lisans mezuniyeti, yaş, ırk, şehirleşme oranı ve yoksulluk oranı olarak belirlenmiştir. Sonuç olarak gelir eşitsizliğinin, evden hırsızlık ve gasp suçları üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü etkisi olduğu tespit edilmiştir (Choe, 2008: 33).

Cheong ve Wu, Çin için yaptıkları çalışmalarında bölgelerarası gelir eşitsizliği ve suç arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. 1997-2007 döneminin incelendiği çalışmada 10.000 kişi başına düşen suç ve soruşturma sayısı bağımlı değişken olarak kullanılırken, bağımsız değişkenler olarak; işsizlik, kişi başına gelir, eğitim, şehirleşme oranı, gelir eşitsizliği ve enflasyon gibi değişkenler kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda gelir eşitsizliği ve suç miktarındaki artışın, eş zamanlı olarak gözlemlendiği ve bununla beraber bölgeler arası gelir eşitsizliğinin suç oranları ile pozitif ve anlamlı bir ilişkisi olduğu tespit edilmiştir (Cheong ve Wu, 2013: 31-32).

Gelir dağılımındaki eşitsizlik ve suç arasındaki ilişkinin pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğuna ilişkin yapılan bu çalışmalara karşın; bu ilişkiyi istatistiksel olarak anlamsız bulan çalışmalarda mevcuttur. Örneğin Allen (1996), ABD'nin 1959-1992 dönemini incelediği araştırmasında, sosyo-ekonomik faktörlerin mala karşı işlenen suçlar üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Çalışmasının sonucunda, gelir eşitsizliğinin gasp suçunu etkilediğini tespit etmesine rağmen bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığını ifade etmiştir. Benzer şekilde Oliver (2002), ABD 1960-1998 dönemi için yaptığı çalışmada kullandığı gelir dağılımı dâhil hiçbir ekonomik değişken ile suç oranı arasında anlamlı bir ilişki tespit edememiştir.

Bourguignon ve arkadaşları (2003) ise Kolombiya'nın 7 büyük şehri için 1985-2000 dönemini araştırdıkları çalışmalarında, gelir eşitsizliği ve mala karşı işlenen suç ilişkisini araştırmışlardır. Sonuç olarak, mala karşı işlenen suçlar ile gelir dağılımındaki eşitsizlik arasında anlamlı herhangi bir sonuca ulaşılamamıştır. Neumayer (2005), İnterpol ve Birleşmiş Milletler verilerini kullanarak toplam 37 gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeyi kapsayan çalışmasının sonucuna göre, gelir eşitsizliği ile gasp ve hırsızlık suçları arasında güçlü ve anlamlı bir ilişki tespit edememiştir.

III. GÖRECELİ MARUMİYET VE SUÇ İLİŞKİSİ

Bazen yoksul veya işsiz olan birinin kendi durumunu algılayış ve değerlendiriş biçiminin suçlu davranış ile olan ilişkisi, yoksulluk ve işsizlik kavramından daha belirleyici olabilmektedir. Bir başka ifade ile bazı durumlarda insanın görece yaşam koşulları, standartları ve bunu algılama biçimi çok daha önemli olabilmektedir (Kızmaz, 2003: 292). Yoksulluğa karşı oluşabilecek toplumsal tepki özellikle gelir dağılımındaki adaletsizliğin yaygın olarak görüldüğü ülkelerde büyük kızgınlıklara yol açabilir. Ancak bu kızgınlık durumunun derecesi, ülkelerin gelişmişlik derecelerine göre farklılık gösterebilir. Örneğin, daha yoksul toplumlara kıyasla, gelir dağılımının daha eşitsiz olduğu ve sınıf uçurumlarının daha belirgin olduğu zengin toplumlardaki yoksullar arasındaki kızgınlık ve nefret duyguları çok daha fazla olabilir. İnsanlar çoğu zaman nasıl bir yoksulluk içinde yaşadıklarını veya kendi durumlarını toplumun kalan kısmı ile kıyaslayarak yapar. Bu nedenle yoksulluk, suçun ekonomik bir belirleyicisi olma potansiyeline sahip olmakla birlikte, göreceli mahrumiyet suçun belirleyicisi olma bakımından daha anlamlı bir değişken olarak

değerlendirilmektedir. Bu nedenle bazı araştırmalardaki ekonomik düzeyi de iyi olanların daha fazla suç işlediğine dair bulgular, göreceli mahrumiyet kavramı ile açıklanmaya çalışılmıştır (Conklin, 1981: 189). Conklin (1981: 189-190) bu durumu şu sözlerle ifade etmektedir:

“Gelişmekte olan ülkelerdeki yoksulların suç oranları ABD’deki bazı grupların suç oranlarından daha düşüktür ki bu gruplar mutlak manada daha yüksek standartlarda yaşamaktadır. ABD’deki siyahlar daha yüksek standartlarda yaşıyor olmalarına rağmen, Afrika’daki siyahlardan daha yüksek bir suç oranına sahiptirler. Önemli olan şey, insanların görece yaşam standartlarıdır. Yoksulluğun hıncı, zengin bir toplumun yoksulları arasında, mutlak anlamda daha düşük yaşam standartlarına sahip bir toplumun yoksullarına göre büyük olasılıkla daha yüksektir.”

Göreceli mahrumiyet teorisi (relative deprivation theory), aslında ikinci dünya savaşı sırasında güneyli ve kuzeyli Afro-Amerikan askelerinin memnuniyet dereceleri üzerine yapılan çalışmalar (örn. Stouffer vd., 1949) ile ortaya çıkmıştır. Bu teorinin temel varsayımı, kişi veya grubun memnuniyetinin, kendisinin sahip olduğu koşullara göre değil de diğer kişi ve grupların sahip olduklarıyla ilişkili olmasıdır. Burada önemli olan kişinin sahip olduklarından çok kendilerini kıyasladıkları kişilerin nelere sahip olduklarıdır. Bu nedenle, toplumda gerçekten mahrum durumda olan kişiler, gerçekten mahrum durumda olmayan kişilere göre kendilerini daha az yoksun hissedebilirler. Bir başka ifade ile göreceli mahrumiyet teorisi, “insan davranışının bazı yönelimlerinin ekonomik göstergelere göre gerçekleşmekten çok, bireyin onu algılama ve değerlendirme biçimine göre oluştuğunu öngörmektedir” (Kızmaz, 2003: 292). Bu durum, kişinin kendi durumunu kıyaslamak için seçtiği hedefle ilgili bir durumdur (Dambrun vd., 2006: 1032). Örneğin Easterlin (1974),

mutluluk ve gelir arasındaki ilişkiyi incelemiş ve bireysel mutluluğun mutlak gelir düzeyi ile değil; kişinin neye sahip olması gerektiği düşüncesi ile tayin edilebileceği sonucuna varmıştır. Benzer şekilde Quetelet, 19. Yüzyılda Avrupa kırsal alanlarında yaşamını sürdüren yoksulların Avrupa'nın kırsal alanlarında yaşayan yoksulların genellikle dürüst olmalarına karşın, refaha ve cezbedici unsurlara daha yakın olan şehirli yoksulların suça daha eğilimli olduklarını gözlemlemiştir. Bu farkın nedeni ise mutlak yoksulluktan ziyade göreceli mahrumiyet ile açıklanmıştır. Yine aynı dönem ABD'si için yapılan çalışmalar göstermiştir ki özellikle gelir eşitsizliğinin çok yüksek olduğu şehirlerdeki suç oranlarının diğer bölgelere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Radzinowicz ve King, 1977: 77).

Göreceli mahrumiyetle ilgili bir diğer husus, insanların beklentileri (expectations) ile imkânları (capabilities) arasındaki uyumsuzluğa ilişkindir. Bu uyumsuzluk veya fark ne kadar büyük olursa, yaşanan hayal kırıklıkları ve isyan eğilimi de o kadar yüksek olmaktadır (Yılmaz, 2011: 66). Beklentilerden kastedilen, kişinin kendisi için hak olarak gördüğü mallar ve yaşam koşulları iken, imkânlardan anlaşılması gereken, toplumun kişiye sağladığı araçlarla, elde edebileceğini düşündüğü mal ve yaşam koşullarıdır (Gurr, 1970: 13). Bu iki durum arasındaki uyumsuzluk ise göreceli mahrumiyet olarak ifade edilmektedir.

Peki, beklentiler ve imkânlar arasındaki fark nasıl açılır? Göreceli mahrumiyet teorisyenlerinden Gurr (1970), insanları isyana sürükleyen unsurların nedenlerini araştırdığı eserinde (Why Men Rebel), göreceli mahrumiyetin üç durumda oluşacağını ifade etmiştir. Bunlardan ilki, beklentiler sabit iken, bu beklentileri gerçekleştirebilecek imkânların azalması (decremental deprivation). İkincisi, belirli bir süre hem beklentilerin, hem de beklentileri karşılayacak

imkânların yükselmesine karşın imkânlar, beklentiler kadar artmaması ve bir süre sonra düşüşe geçmesi (progressive deprivation). Üçüncüsü ise, imkânların sabit kalmasına karşın beklentilerin yükselmesi (aspirational deprivation) durumudur (Gurr, 1970: 47-53). Her bir durum, beklentiler ile imkânlar arasındaki farkın büyüdüğüne işaret etmektedir. Bu farkın büyümesi ise toplumsal şiddet potansiyelini artırıcı bir rol oynayabilir. Ancak bu potansiyel, toplumdaki farklı kesimlerin yaşadıkları göreceli mahrumiyetin derecesi ve büyüklüğüne göre değişkenlik gösterebilir (Keleş ve Unsal, 1982: 16).

Sahip olunan para miktarıyla ölçülen başarının en büyük hedef olarak görüldüğü toplumlarda, suç oranının yüksek olmasının önemli nedenlerinden birisi de beklentiler ile imkânlar arasındaki uçurumdur. Kişinin sahip oldukları ile beklentilerini karşılamayı veya toplumun dayatmış olduğu “başarılı olma” hedefini gerçekleştirmeyi, istenilen düzeyde maddi unsurlara sahip olmayı, meşru yollardan karşılayamıyor olmanın vermiş olduğu hayal kırıklığı, kişinin gayrimeşru zeminlere kaymasına neden olabilir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde büyükşehirlere göç etmiş kişilerin üzerinde, bu şehirlerde yaşanan zengin yaşam tarzı, bir baskı unsuru oluşturabilir. Çünkü bu kişiler yakından görme şansı buldukları bu yaşam tarzı seviyesinde olmasa da, gösteriş etkisiyle (demonstration effect) bu kişileri daha yüksek hayat standartlarında yaşamaları gerektiğini düşündürebilir ve bu amacın meşru veya gayri meşru yollarla gerçekleştirilmesine yönelik bir motivasyon sağlayabilir (Conklin, 1981: 190).

Bu durum Dollard, Doob, Miller, Mowrer ve Sears’ın. (1939) geliştirdikleri “Engellenme-Saldırganlık Hipotezi” (Frustration-Aggression Hypothesis) ile açıklanabilir. Bu hipoteze göre kişinin meşru hedefler için engellenmesi süreçlerinin

insanda saldırgan eylemlerde bulunma eğilimini artırmaktadır. İsteddiği hedefe ulaşamayan kişi veya grupların hedeflerine ulaşmalarındaki engellerin onlarda kızgınlık hissini açığa çıkaracağı ve bunun saldırganlığa neden olacağı hipotezin öngörüsüdür. Engellenmişlik hissi göreceli mahrumiyetin var olduğu durumlarda ise daha belirgin bir şekilde hissedilerek kişi veya grupları diğer kişi ve gruplara karşı daha öfkeli ve onlara karşı daha saldırgan bir ruh haline sokabilir. Birilerinin hedeflerine ulaşırken kısmen veya tamamen engellenmesine karşın birilerinin böyle bir engellenmeye maruz kalmadan hedeflerine ulaşması yaşanan göreceli mahrumiyet hissi ile toplumsal gerilimlere neden olabilir. Göreceli mahrumiyetin kişilerde engellenme hissini ortaya çıkararak saldırganlığa neden olacağı da hipotezin görüşleri arasındadır (Dollard vd., 1939). Dollard vd., geliştirdikleri hipotezin keskin söylemlerini ve eksikliklerini daha sonra yeniden ele alarak bazı değişikliklere gitmişlerdir. Engellenmişlik hissini her daim saldırganlığa neden olacağı düşüncesi, engellenme duygusunun saldırganlığın olası nedenlerinden biri olabileceğine doğru evrilmiştir (Dollard vd., 1970). Özellikle de engellenmişlik hissini yoğunluğunun saldırganlık üzerine etkisinin önemli olabileceğine dikkat çekilerek hipotezin söylemleri kanaatimizce daha gerçekçi bir zemine oturtulmuştur. Berkowitz (1969) ise engellenmenin kızgınlığa, kızgınlığın ise saldırganlığa neden olabileceğini ifade ederek Dollard vd.'nin geliştirdikleri hipotezdeki engellenme-saldırganlık ilişkisini engellenme-kızgınlık-saldırganlık şeklinde yeniden formüle etmiştir.

Yukarıda ifade edilen gösteriş etkisi, kurumsal iktisatçılardan Veblen (1915)'in gösteriş tüketimi³ (conspicuous consumption) anlayışının olumsuz sonuçlarından biri olarak da değerlendirilebilir. Zira Veblen, tüketicilerin harcamaları

³Gösteriş tüketimi (conspicuous consumption) ile ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz. Veblen, (1915).

üzerine dikkat çekerek onların bu harcamaları ile toplumda yer aldıkları sosyal sınıf arasında bir bağ kurmuştur. Veblen (1915) “Aylak Sınıfın Teorisi” adlı kitabının dördüncü bölümünü gösteriş tüketimine ayırmış ve burada her ne kadar gösteriş tüketiminin tüm toplumsal sınıflarda görülebileceğini ifade etmiş olsa da, aslında bu amaçlı tüketimlerin daha çok zenginlerce yapıldığı için bu kişileri daha fazla suçlamıştır (Veblen, 1915: 68-101). Kişinin kendine sağladığı faydadan ziyade, sahip olduğu ekonomik gücü göstermenin amaçlandığı bu türlü tüketimlerin ise toplum üzerinde hayranlık duymanın yanında, imkânların yetersizliğinden de kaynaklanabilecek; kıskançlık, hırs, haset, kin ve nefret gibi, başta suç olmak üzere olumsuz bir takım sonuçlar doğurabilecek duyguların bireysel ve toplumsal düzeyde artarak anomik durumların oluşmasına neden olabilir. Bununla birlikte gösteriş amaçlı tüketimler kişiye daha yüksek sosyal bir statü kazandırabilir, fakat diğer taraftan bakıldığında bu kişilerin yüksek düzeydeki tüketimleri onları özellikle de malvarlığına karşı işlenen suçlar açısından açık bir hedef haline getirebilir (Chester, 1976: 30; Baloğlu, 2000: 149; Mejia ve Restrepo, 2010: 26-27).

Varlıklı olduğu düşünülen veya toplumumuzda “gösteriş meraklısı” olarak nitelendirilebilecek kişilerin, hedef olmalarıyla ilgili olarak Wright ve Decker, suçluların ifadelerine dayanarak hazırladıkları kitapta yer alan bir sokak hırsızın şu sözleri konunun daha rahat açıklanmasına yardımcı olabilir (Wright ve Decker, 1997: 82).

“Belirli bir kişiyi soymaya karar verip vermeyeceğim, (hedef kişinin) neye sahip olduğuna bağlıdır. Örneğin eğer iyi giyiniyorsa, mücevher takıyorsa...anlarsın işte...kısaca böyle. Bir insana bakarsın ve dersin ki bu kişide para var. Bazen de insanlar etrafta dolanırlar ve herkese şu kadar param var ya da şuyum var derler.”

Göreceli mahrumiyete dair meselenin en anlaşılabilir özetinin Marks'ın (1974: 46) şu ifadeleri ile yapılabileceği kanaatindeyiz.

“Bir ev, büyük veya küçük olabilir, çevresindeki evler de aynı ölçüde küçük oldukları sürece, bu ev, bir konuttan beklenen toplumsal talepleri karşılar. Fakat küçük evin yanı başında bir saray yükselirse, küçük ev bir kulübe derecesine düşer. O zaman bu küçük ev, sahibinin güç beğenir bir kişi olmadığını veya ancak alçakgönüllü istekleri olabileceğinin kanıtı olur. Ama uygarlığın ilerleyişi boyunca, küçük ev ne denli büyürse büyüsün, eğer komşu saray da aynı hızla veya daha büyük ölçüde büyürse, göreceli olarak küçük evde oturan kişi, kendi dört duvar arasında, kendini, gitgide daha rahatsız, daha hoşnutsuz, daha darda hissedecektir.”

Seepersad (2009) Toronto Üniversitesi'nde, Trinidad Tobago örneği için yapmış olduğu ve suç-sapma davranışı ile göreceli mahrumiyet arasındaki ilişkiye odaklandığı doktora çalışmasında, Trinidad-Tobago'nun 70 farklı bölgesindeki 16-30 yaş arasında bulunan 1.000 erkek ile yapılan anket verilerini kullanmıştır. Çalışmada hedeflenen örneklem büyüklüğü 1.000 olmakla birlikte çeşitli nedenlerle araştırmada kullanılabilir sağlıklı anket sayısı 950 olarak gerçekleşmiştir. Bilişsel ve duygusal göreceli mahrumiyet kavramlarının bireysel ve grup düzeyinde belirlenerek bağımsız değişken olarak belirlenmiş çalışmanın bağımlı değişkenleri ise bireysel olarak veya grupla birlikte işlenmiş olan toplam 31 farklı suç türü kullanılmıştır. Çalışmada ayrıca yaş, etnisite, yoksulluk, eşitsizlik, eğitim, çalışma hayatı, caydırıcılık, öz kontrol, sosyal destek, suçlu akran grubu ve illegal fırsatların varlığı gibi değişkenlerde çalışmada yer almıştır. Araştırma sonuçlarına gerek grup düzeyde gerek se de bireysel olarak yaşanan göreceli mahrumiyet hissi ile suç arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Çalışmada bilişsel

mahrumiyetin içinde kızgınlık, hayal kırıklığı ve tatminsizlik hislerini barındıran duygusal göreceli mahrumiyete neden olduğunu, duygusal göreceli mahrumiyetin ise suçlu davranışına etki eden önemli bir faktör olduğu belirlenmiştir. Ancak göreceli mahrumiyet ile birlikte kişi veya grupların suçlu davranışları üzerinde suça dair yaklaşımlarının, suçlu akranların varlığının, illegal fırsatların, düşük öz kontrolün ve caydırıcı unsurların eksikliğinin önemli etkileri olduğu bunların görüldüğü durumlarda göreceli mahrumiyetin suç üzerindeki etkisinin daha fazla olduğu araştırmanın sonuçlarındandır (Seeparsad, 2009: 171-184, 360-361).

İzlanda için yapılan bir diğer çalışmada ise göreceli mahrumiyetin ergenler üzerindeki etkileri incelenmiştir. 129 okuldaki 15-16 yaşlarındaki 9. ve 10. sınıflarda okuyan 7.430 öğrenci ile yapılan anketler, yeniden değerlendirmeye tabi tutularak 83 okul ve 5.491 kişi ile sınırlandırılmıştır. Yapılan analiz sonuçlarına göre, göreceli mahrumiyet ile öğrencilerin yaşadıkları sosyal ortamla ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Göreceli mahrumiyetin asabiyet duygusunu arttırdığı, öğrencilerin norm dışı davranış sergileme olasılıklarını artırarak daha fazla şiddete ve suça başvurmalarına neden oldukları ortaya konmuştur. Ekonomik mahrumiyetin nadir olduğu yerlerde ikamet eden öğrencileri, mahrumiyetin yaygın olarak yaşandığı bölgelerde yaşayan öğrencilere göre çok daha fazla şiddet uyguladıkları ve suç işledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir ifade ile yaşanan bölgede ekonomik mahrumiyet yaşayan insan sayısı arttıkça mahrumiyetin insanda neden olduğu asabiyet ve kuralsızlık durumlarının ve suç işleme olasılığının azaldığı belirlenmiştir (Bernburg vd., 2009: 1230-1231, 1236-1239).

Göreceli mahrumiyet, her ne kadar yukarıda daha çok bireysel suçlu davranışını açıklamada kullanılan bir değişken gibi ifade edilmiş olsa da, aslında bu

kavram, toplumsal ve siyasal şiddetin açıklanmasında daha çok kullanılmaktadır. Örneğin Gurr (1970), insanların neden isyan ettiği üzerine yaptığı çalışmasının merkezine altmışlı yılların öğrenci hareketlerini almıştır. Gurr, ekonomik yoksunluğun psikolojik yönüne dikkat çekerek bunun devrimi, isyanı veya şiddeti harekete geçirmesinde oynadığı role dikkat çekmek istemiştir. Bunu yaparken de önemle üzerinde durduğu kavram göreceli mahrumiyet olmuştur. O'na göre göreceli yoksunluğun neden olduğu hayal kırıklıkları, toplumsal isyan ve şiddetin baş aktörü olmuştur ve yaşanan hayal kırıklıkları ve hüsranslar ne denli derin olursa, şiddet eğilimli davranışların vuku bulması o denli yüksek ihtimaldir (Ubeyd, 2012: 14).

Göreceli yoksunluk, Muhammed Buazizi isimli Tunuslu bir gencin kendini yakması ile fitili ateşlenen, Tunus'ta başlayan ve sonrasında birçok ülkeyi de etkisi altına alan, pek çoklarınınca daha fazla özgürlük ve demokrasi arayışı olarak algılanan ve de romantik bir kavramsallaştırma ile adına Arap Baharı (Arab Spring) denilen bu sürecin analizinde kullanılan argümanlardan biri olmuştur. Teknolojik gelişmeler, iletişim ve ulaşım imkânlarındaki inanılmaz yüksek hızlı gelişim, başlarında diktatöryel hükümetler de olsa, ülkeleri etkisi altına almaktadır. Baş döndürücü gelişmelerin yaşandığı dünyada, ülkelerin refah düzeyindeki artışa rağmen, paylaşımındaki adaletsizlikler, o ülkelerdeki insanları fazlasıyla rahatsız etmektedir. Bilhassa geniş yoksul kitlelerin kendilerini sürekli olarak kıyasladıklarındakilerin imkânlarına sahip olamayışları ve gelecekte de olamayacakları düşüncesi, ülkede var olan yüksek düzeyli gelir adaletsizliği iletişim ve ulaşım kanallarındaki gelişmeye bağlı olarak gelişmiş ülkelerdeki refah düzeyinden haberdar olunmasıyla birleşince, devlet başkanını öldürecek kadar şiddetli bir öfke patlamasına yol açmaktadır. Oysa iletişim, ulaşım ve diğer teknolojik buluşlar ve ilerlemeler bu denli gelişmiş

olmasaydı, bir başka ifade ile kendi durumlarını kıyas edebilecekleri kişilerin imkânlarını her gün yazılı ve görsel basında veya internette görmüyor olsalardı, içinde buldukları durumu kabullenmeleri çok daha kolay olabilirdi. Ancak çeşitli iletişim kanalları ve ulaşım imkânları vasıtasıyla insanlar sürekli bir kıyas yapma imkânı elde etmektedir. İmkânları artırıl[a]mayan yüksek beklentili bu insanlar var olan adaletsizliklerin hesabını sormak için Arap Baharında olduğu gibi adaletsiz olduğunu düşündükleri düzene isyan etmek durumunda kalmaktadırlar (Yılmaz, 2011: 66-67). Bununla ilgili olarak TEPAV’ın hazırlamış olduğu değerlendirme notunda, “Anlaşılan Mağrip ve Mısır’ın işsiz ve mutsuz Arap sokakları, Arap saraylarını çağımızın yaşam imkânları setine ulaşmalarının önündeki engel olarak görmektedir” ifadelerine yer verilerek, burada yaşanan isyanın göreceli mahrumiyet kaynaklı bir hareket olduğu vurgusu yapılmaktadır (Cünedioğlu vd., 2011: 1). Momani de benzer bir biçimde, Arap Baharı ile ilgili yaptığı değerlendirmelerde göreceli mahrumiyetin, Arap halkının hükümetlerine karşı başkaldırmalarında önemli bir faktör olduğunu belirtmektedir (Momani, 2012: 1).

Ancak gerek bireysel gerekse de toplumsal suç ve/veya şiddetin yalnızca göreceli mahrumiyet ile açıklanması, sosyal hadiselerin karmaşık yapısı göz önünde bulundurulduğunda, neredeyse imkânsız gibidir. Kaldı ki eşit bir gelir dağılımının kişilerce değerlendirilmesi içinde yaşadıkları sosyo-ekonomik çevreyle ilgilidir. Bu nedenle göreceli yoksunluk, ekonomik eşitsizliğin dini ve kültürel değerlerin bir sonucu olarak kabul edilebildiği toplumlarda önemli bir karakteristik olmayabilir (Stack, 1984: 233). Bu nedenle yoksunluk duygusu içindeki her insan şiddete veya toplumsal hareketlenmelere katılması söz konusu olmayabilir. Bazıları ne kadar zor durumda olursa olsun veya ne kadar baskı altında kalırsa kalsın buldukları durumu

kabullenebilirler.

IV. İŞSİZLİK VE SUÇ İLİŞKİSİ

İşsizlik; birey, aile ve toplum üzerinde olumsuz etkileri farklı büyüklüklerde ve yönlerde olan, çok boyutlu bir fenomendir. İşsizlik sorunu, gelişmişlik düzeyleri nedenli farklı olursa olsun, belli bir dönemde veya sürekli olarak tüm ülkelerin ortak problemlerinin en önemlilerinden biri olagelmıştır. Basitçe, çalışma istek ve arzusunda bulunulduğu halde, cari ücret düzeyinden iş bulunulamaması şeklindeki işsizlik tanımlamasının içerisinde yer alanlar genel olarak; işveren tarafından işten çıkarılanlar, işine son verilmiş veya işten kendisi ayrılmış ve bir başka iş arayanlar, işgücüne yeni veya yeniden katılan ancak henüz iş bulamayanlar, şeklinde ifade edilmektedir (Ehrenberg ve Smith, 1991: 23). İşsizlik sorunu; birey, aile ve toplum üzerindeki etkileri ve göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti gibi küresel sorunların bir parçası olması nedeniyle de yalnızca iktisat için değil aynı zamanda sosyoloji, kriminoloji, psikoloji, uluslararası ilişkiler gibi farklı disiplinlerce de fazlasıyla çalışılan konulardan biri olmaya devam etmektedir.

Suç ve işsizlik arasındaki ilişkiye dair toplumsal genel kanı, bu iki değişken arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin var olduğu yönündedir. Diğer bir ifade ile işsizlik oranlarındaki artışın suç oranlarında da bir artışa neden olacağı kanaati yaygındır. Bu genel kanının yanı sıra özellikle anomi ve gerilim teorileri perspektifinden bakıldığında, işsizliğin suç üzerinde önemli bir etkisi olacağı düşünülebilir (Dolu, 2011: 336). Buradan hareketle Weatherburn, bu genel kanının ardında yatan gerekçenin, işsizliğin insanlara dezavantajlarının üstesinden suç

işleyerek geleceklere motivasyonu olduğunu ifade etmektedir (Weatherburn, 2001: 5). Buna göre, işsizliğin arttığı dönemlerde veya ortamlarda suç miktarı artacak; aksi durumda ise, suç miktarında azalma olacaktır (Pedulla ve Newman, 2011: 242). Zira işsizlik, içinden çıkılmaz ekonomik sorunların ve ardından yaşanabilecek psikolojik bunalımların baş göstermesi ile bazen kişinin suç işlememe iradesini ortadan kaldıracak büyük bir soruna dönüşebilir. Fakat yine de işsizliğin suç üzerindeki etkisinin sınırlı olabileceği ve de suç türlerine göre farklılık gösterebileceği göz ardı edilmemelidir. Farklı araştırma bulguları da göstermektedir ki, bu iki değişken arasında var olduğu düşünülen ilişki, her daim doğrulanmış bir gerçeklik değildir.

İşsizliğin suça etki eden bir faktör olarak görülmesinin nedeni, bireye, aileye ve topluma yüklediği maliyetlerinin sonuçlarından biri olarak da görülebilir. Sen (2000: 19-22), bu maliyetleri şu şekilde sıralamıştır:

- Üretim miktarındaki kayıp,
- Beceri kayıpları ve uzun dönemli hasarlar,
- Özgürlük kaybı ve sosyal dışlanmışlık,
- Psikolojik zarar ve ıstırap,
- Hastalık ve ölüm,
- İnsan ilişkilerinde zayıflama,
- Motivasyon kaybı ve bu kaybın gelecekte çalışmayı da olumsuz etkilemesi,
- Cinsiyet ve ırk eşitsizliği ile sosyal değerlerin zayıflaması.

Her şeyden önce işsizliğin iktisadi bir takım maliyetleri vardır. Bu maliyetlerin ilki, işsizlik nedeniyle ekonominin tam istihdamda olamamasından kaynaklanan gayrisafi hasılda ortaya çıkan kayıptır. Zira işsizlik, kişilerin işsiz olmamaları halinde gerçekleştirecekleri üretimin eksik yapıyor olmasıdır (Sen, 2000: 19). İşsizlikle gelir kaybına uğrayanlar ve daha yoksul hale gelenler, öncelikli olarak işsiz kalan bireyler gibi gözükse de, bu durum suya atılan taşın oluşturduğu ve giderek büyüyen halkalar gibi toplumun tüm kesimlerini etkilemektedir. Daha düşük bir gayrisafi hasılaya neden olan yüksek işsizlik oranları, işsizliğin doğal seviyesine göre daha yoksul bir toplumun oluşmasına neden olmaktadır (Çakmak ve Güney, 2012: 224).

İşsizliğin bir diğer iktisadi maliyeti ise toplam vergi gelirlerindeki azalma ve kamu harcamalarındaki artıştır. Özellikle esnek bir vergi sistemine sahip ülkelerde, işsizlikle birlikte başta gelir vergisi olmak üzere tüketim vergisi gelirlerinde de azalma beklenir. Aynı zamanda işsizlik sigortası gibi otomatik istikrarlandırıcıların mevcut mali yapı içerisinde yer alıyor olması, işsizliğin arttığı dönemlerde kamu harcamalarını artıracaktır. İşsizliğe bağlı olarak ortaya çıkan vergi gelirlerindeki bu azalmaya karşın işsizlik sigortası gibi kamu harcamalarındaki artış ise bütçe açıklarına neden olacaktır (Pınar, 2006: 56).

İşsizlik, fakir insanları zenginlere göre daha fazla etkilemektedir (Dornbusch vd., 2007: 178). Bu nedenle işsizliğin gelir dağılımı üzerindeki olumsuz etkisi, onun bir diğer iktisadi maliyetidir. Emeğinin karşılığı ücret geliri dışında başka bir geliri ve/veya serveti ol[a]mayan kişilerin, bu geliri kaybettiklerinde katlanacakları maliyet, ücret dışında geliri ve/veya serveti olanlara nazaran çok daha fazla olacağı açıktır (Çakmak ve Güney, 2012: 225).

İşsizliğin bir başka iktisadi maliyeti ise, işsiz kalanlarda sıklıkla görülen beceri kayıplarının yaşanmasıdır. İnsanlar için kolay öğrenme yollarından biri olan “yaparak öğrenme” işsizlik ile “yapmayarak unutma” şekline dönüşmektedir (Sen, 1997: 161). Ayrıca işsiz kalan kişilerin çalışmayarak daha tembel bir kişi hale gelebileceği muhtemeldir. Kaybedilen bu beceri kayıplarının yeniden kişiye kazandırılması ve ataletin ortadan kaldırılması için, gerek zaman gerekse de finansal kaynakların ekonominin üretkenliğinde kullanılacakken, aktarılması kaynak tahsisinde etkinsizliğe yol açmaktadır (Çakmak ve Güney, 2012: 225).

İşsizlik, bireyler, firmalar ve ülkeler için toplam talepte daralma ve bunun neticesinde gelir kaybı, bütçe açığı, gelir dağılımında adaletsizlik, beceri kaybı ve tembellik gibi iktisadi maliyetlere neden olma dışında, gelecekte telafisi çok daha zor sonuçların kaynağını teşkil eden, bireysel ve sosyal maliyetlere de neden olmaktadır (Yılmaz vd., 2004: 165). Bu maliyetlerin ölçümü, tespiti ve çözümlenmesine ilişkin politik önermelerin dizayn edilmesi ise işsizliğin ortaya çıkardığı iktisadi sorunların çözümünden çok daha zaman alıcı, karmaşık, zor ve sadece iktisatçıların çözüm üretemeyeceği kadar güçtür (Çakmak ve Güney, 2012: 225).

İşsizliğin suç ile ilişkisinin daha iyi anlaşılabilmesinde, onun iktisadi maliyetlerinin dışında, başta birey olmak üzere, aile ve topluma yüklediği maliyetlerinin de neler olduğunun bilinmesi yerinde olacaktır. Bu nedenle işsizliğin, bireyin iç dünyasından başlayarak tüm yaşam biçimini olumsuz bir şekilde nasıl etkileyebileceğini ve onu suç işleme noktasına getirmede nasıl bir risk faktörü oluşturabileceği önem arz etmektedir.

İşsiz kalmanın yaratacağı olumsuz etkiler, ilk olarak bu durumdan doğrudan etkilenen yani işini kaybeden bireyler üzerinde görülür. Zira bir insanın hayatındaki en üzücü ve rahatsızlık verici ekonomik olaylardan biri şüphesiz işini kaybetmesidir. Çünkü çalışma, yalnızca kişinin kendisinin ve/veya bakmakla yükümlü olduğu kişilerin geçimini sağlamak için gelir elde etme çabası değil aynı zamanda bireyin toplumsal statüsünü, başarıma duygusunu, kendine güvenini ve öz saygısını kazandığı en önemli iktisadi ve sosyal faaliyetlerin başında gelmektedir. Bu nedenle kişinin işini kaybetmesi, ekonomik kayıplarının ötesinde; mevcut yaşam standartlarda düşüş, geleceğe dair endişe duyma ve özsaygının ve özgüvenin yitirilmesi, şeklinde

değerlendirilebilir (Mankiw, 2004: 291).

Bireylerin işsizlik olgusu karşısında ortaya koydukları tepkileri Swinburne (1981: 49); şok, endişe, korku, geleceğe dair belirsizlik, amaç duygusu kaybı, acı duyma, öfke, kızgınlık, dışlanmışlık ve işe yaramazlık hissi, utanç, statü kaybı ve öz saygının yitirilmesi olarak ifade etmiştir. İşsizliğin psikolojik sonuçları üzerine yapılan pek çok ampirik çalışma, Swinburne'yi destekler niteliktedir. Örneğin, işsiz kalmanın kişide; özsaygı azalmasına ve beceri kaybına (Gurney, 1981; Winefield vd., 1987), yaşam doyum (life satisfaction) düzeyinde azalmaya (Fagin, 1981), depresyona (Tiggemann ve Winefield, 1984), artan strese (Baum vd., 1986; Dooley ve Catalano, 1988; Winefield ve Tiggemann, 1989) ve genel refah düzeyinde azalmaya (Kinicki, 1985; Winefield ve Tiggemann, 1990) neden olduğu, yapılan araştırmalar ile tespit edilmiştir.

Liem ve Liem, işsiz kalan kişiler ve çalışanlar üzerinde yaptıkları çalışmalarında, işsizliğin ilk altmış günü sonrasında bireyin psikolojisini tahrip etmesi neticesinde ortaya çıkan bazı psikolojik rahatsızlıkları; endişe, somatik rahatsızlıklar, düşmanlık ve paranoya, şeklinde sıralamışlardır. Aynı çalışmada, bu rahatsızlıkların altmış günü takip eden dört-beş ay içerisinde daha da arttığı, sekiz-on iki ay arası işsiz kalma durumunda ise ruhsal sağlığın ciddi olarak bozulduğu tespit edilmiştir (Liem ve Liem, 1988: 91-92).

Yukarıda ifade edilen psikolojik rahatsızlıkların, işsizlikle beraber yaşanacak gelir kaybına bağlı beslenmedeki olası yetersizlik ve düzensizlikle beraber, bir süre sonra fizyolojik rahatsızlıklara neden olması muhtemeldir. Bu rahatsızlıklara örnek olarak; iştah kaybı, uyku bozuklukları, cinsel isteksizlik, kolesterolde ciddi

yükselmeler ve değişimler, gösterilebilir (Linn vd., 1985: 502, 504; Sen, 2000: 20). Bununla birlikte işsizlik ile sosyal güvencelerden yoksun kalan işsizlere yönelik, eğer söz konusu ülkede sağlık hizmetlerinden bedelsiz veya çok cüzi bir bedel karşılığı yararlanma imkânı da yok ise, bu hastalıkların tedavisinde ciddi sıkıntılar yaşanabilir. Böylece bu hastalıklı durumun bireye, aileye ve topluma yükleyeceği maliyetler çok daha fazla ve hissedilir olacaktır.

İşsizliğin yıkıcı etkisi, gerçekte işini kaybedenlerden çok, aile üzerinde daha fazla hissedilebilmektedir. Bilhassa, ataerkil aile yapısı anlayışının yaygın olduğu toplumlarda, işsizlik nedeniyle aile içindeki rollerin parçalanmasıyla, başta aile reisi olmak üzere tüm aile fertleri üzerinde ciddi olumsuzluklar yaratabilir. Sadece aile reisinin çalıştığı, evin iâşe ve ibatesini temin ettiği ailelerin yaşayabilecekleri olumsuzlukların daha fazla olacağı açıktır. Ailenin tek gelir kaynağını kaybetmesinin ardından, hane halkı fertleri iş arama gayreti içerisine gireceklerdir. Bu durum, ataerkil aile anlayışı çerçevesinde düşünüldüğünde, aile reisinin yaşayabileceği öz saygı ve öz güven kayıplarının ne denli yüksek olacağı açıktır. Tüm aile fertleri onun eline bakarken, şimdi onun eşinin veya çocuklarının eline bakıyor olması, önemli psikolojik tahribatlara yol açabilir. Fatura ödeyen konumundan, faturası ödenen konumuna düşmek pek çoklarınca kabul edilebilir bir durum değildir (Kurt, 2006: 366-367). Bu durum kişiyi daha kızgın, öfkeli ve saldırgan bir ruh haline sokabilir. Bu negatif duyguların dışı vurumun yaşanabileceği ilk yer ise şüphesiz aile olacaktır. Aile reisinin işsizlikle zayıflayan otoritesini, şiddet ile yeniden tesis etmeye çalışması durumunda ise boşanma nedenleri arasında giderek artmaktadır (Demirkan vd., 2009). Boşanma sonrasında çocuklar üzerinde azalan ailevi denetim mekanizması, çocukların veya geçlerin suça yönelmelerinde önemli bir belirleyen olmaktadır

(Kızmaz, 2006: 77). Oysa çocukların suça sürüklenip sürüklenmemesinde ailenin rolüne dikkat çeken pek çok çalışma yapılmıştır (Wright ve Wright, 1995; Seydlitz ve Jenkins, 1998; Comanor ve Philips, 2002; Muehlenberg, 2002; Demuth ve Brown, 2004, Sanni vd., 2010).

Ancak bazı kişilerde işsizliğe karşı geliştirilen tepki, yukarıda ifade edildiği gibi şiddet içermez. Hatta kişi kendi içine kapanır ve onunla iletişim çok daha zorlaşabilir. Bu durum kişide gelişen yoğun dışlanmışlık duygusunun bir yansıması şeklinde değerlendirilebilir. Uzun süreli işsizlikle beraber yaşanabilecek içe kapanma süreci, kişiyi intihara sürükleyebilecek kadar güçlü şekilde yaşanabilir (Sen, 1997: 161). Nitekim işsizlik ve intihar arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğunu ortaya koyan önemli akademik çalışmalar (Rushing, 1968; Yang ve Lester, 1995; Beautrais vd., 1998; Crawford ve Prince, 1999; Chuang ve Huang, 2007, Chen vd. 2012) yapılmıştır. Özellikle de işsiz erkeklerin yaşanan finansal sıkıntılardan etkilendiği ve intihara daha meyilli olduğu bu alanda yapılan araştırmaların yaygın bulgularındandır.

İşsizliğin neden olabileceği ve yukarıda ifade edilen psikolojik ve fiziksel rahatsızlıkların boyutu, kişinin sahip olduğu ruhsal ve fiziksel direnç düzeyi ile birlikte, yaş, işsizlik öncesi sosyo-ekonomik koşullar, ailevi durum, sosyal sınıf ve eğitim düzeyi gibi farklı değişkenlere bağlı olarak farklılık arz edebilir (Wadsworth, 1999: 1491). Tüm bu direnç mekanizmalarına karşın işsizliğin birey üzerinde hiçbir etkisinin olmadığını söylemek imkânsızdır. Ancak olası etkinin büyüklüğü bireyler arası değişkenlik gösterebilir.

İşsizliğin birey ve aile üzerinde yarattığı bunca olumsuzluğun toplumsal

hayattaki en belirgin yansımalarından biri suçtur. İşsizlikle beraber; öz saygısını ve öz güvenini yitiren, kendini değersiz ve anlamsız hissedene, toplumsal statüsü ve aile içerisindeki saygınlığı kaybolan, topluma faydalı olma ve işe yarama duygusunu kaybeden, sosyal dışlanmaya maruz kalan, çeşitli psikolojik ve fiziksel hastalıklara yakalanan ve belki de kendi hayatına kast etme noktasına gelen birey, bu durum ve şartlar içinde yasal olmayan yollara başvurabilir. Çünkü bireyin yaşayabileceği bu ve bunun gibi olumsuz hisler, bireyde topluma ve yasal unsurlara karşı saldırgan bir tutum geliştirmesinde etkili olabilmektedir.

Gottfredson ve Hirschi (1998: 163), işsizlik ile suç arasında olduğu düşünülen pozitif yönlü ilişkinin varlığını destekleyen beş nedeni şöyle sıralamışlardır:

1. Bir işe sahip olma durumu, çalışanın zamanını ve enerjisini o iş için harcaması anlamına gelmektedir. Bu nedenle, kişi çalışıyorsa suç işlemek için gerekli fırsatları işsiz olma durumuna göre daha azdır. Bu durum, “boş durana şeytan iş bulur” deyiimiyle özetlenebilir.
2. Bir işe sahip olmanın parasal getirisi vardır. Bu nedenle, bireylerin en azından ekonomik menfaat temin etmek amacıyla suç işleme arzularının azalması beklenir. Diğer bir ifade ile meşru kazanç yollarından elde edilen gelir, memnuniyet verici bir düzeyde ise kişinin herhangi bir şey çalma gereksinimi olmayacaktır.
3. İş, bireylere statü ve öz saygı duygusu kazandırır. Bu nedenle birey, illegal yollarla bunları kaybetmek istemez.

4. İşi olan, çalışan birinin suç işlemesi halinde işini kaybetme olasılığı yüksektir. Bu nedenle böylesine önemli potansiyel bir riskin varlığı kişiyi suç işlemekten alıkoyacak önemli bir faktördür.
5. İş sahibi olma, bireye dakiklik, sorumluluk ve nefesine hâkim olma yönünde bir kişilik inşa etmesini sağlamaktadır.

İşsizliğin tüm bu olumsuzlukları dışında neden olabileceği bir diğer problem de göçtür. İşsizlik gerekçesiyle kırsal alandan büyük kentlere yapılan göçler, çoğu zaman beklentilere karşılık verecek şekilde sonuçlanmayabilir. Bu durum beraberinde kültür şoku, uyum sorunu, değerlerin aşınması, yalnızlaşma, yabancılaşma ve ailelerin çözülmesi gibi sosyal zorluklar bireyleri suç işlemeye güdüleyebilir. İşsizlik, özellikle aile bağlarını ve enformel kontrol mekanizmalarını zayıflatmaktadır. Buradan hareketle işsizliğin, suç üzerinde doğrudan ve dolaylı olarak etkisi olduğu düşünülebilir (Kızmaz, 2003: 283; Taşcı, 2009: 191-196).

İşsizlik ve suç arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar, diğer ekonomik değişkenler ve suç ilişkisinde olduğu gibi, karmaşık sonuçlar sunmaktadır. Bir başka ifade ile araştırmaların sonucunda elde edilen bulguların birbirlerine paralel sonuçlar ortaya koyduğunu söylemek mümkün değildir. Bu çerçevede bazı araştırma bulguları, bu ilişkinin pozitif yönlü olduğu sonucunu ortaya koyarken; bazılarında söz konusu ilişki, negatif yönlü olarak saptanmıştır. Bazı araştırmalarda ise böyle bir ilişkinin varlığı tespit edilememiştir.

İşsizlik ve suç arasındaki ilişkiye dair ilk ampirik çalışmayı, Fleisher yapmıştır. Fleisher (1963), “İşsizliğin Çocuk Suçluluğu Üzerine Etkisi” (The Effect of Unemployment on Juvenile Delinquency) adlı çalışmasında, kamu politikası

açısından, çocuk suçluluğu ile işgücü piyasası koşulları arasındaki ilişkinin araştırılmasının önemine dikkat çekmiştir. Ayrıca Fleisher, gelir düzeyi ve bölüşümü ile nüfus dağılımının belirlenmesinin, zamanın yasal ve yasal olmayan faaliyetlere ayrılması üzerine önemli etkileri olabileceğini ifade ederek, işgücü piyasasının işleyişinin diğer yönlerine dikkat çekmek istemiştir (Fleisher, 1963: 543). Fleisher çalışmasının sonunda, işsizliğin, her yaş türünde çocuk ve genç suçluluğu üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca çocuk suçluluğu oranı ile yaş ve zaman değişkeni birlikte dikkate alındığında işsizliğin etkisinin, özellikle 16 yaş ve üzerindeki gençlerde, daha fazla olduğu sonucuna varmıştır (Fleisher, 1963: 553-554). Fleisher bir diğer çalışmada çocuk suçluluğunun gelir ile olan ilişkisini araştırmış ancak bu çalışmada da işsizlik değişkenini kullanmıştır. Araştırmasının sonucunda, çocuk suçluluğu üzerinde gelirin etkisinin işsizlikten daha fazla olduğu ancak işsizliğin de bu ilişkiyi açıklamada önemli bir etkiye sahip olduğunu tespit etmiştir (Fleisher, 1966: 135-136).

Ehrlich (1973) işsizliğin suç üzerindeki etkisini analiz eden araştırmacıların başında gelmektedir. O'na göre işsizlik oranı, yasal işgücü piyasasından elde edilebilecek gelir fırsatlarını tamamlayıcı bir gösterge olarak görülmelidir. Bu doğrultuda, işsizlik oranlarındaki bir yükseliş veya işgücüne katılma oranlarındaki bir düşüş, yasal çalışma ve kazanç fırsatlarını azaltacaktır. Bu durum, suç faaliyetinden elde edilecek gelirin görece yükselmesine neden olacaktır (Gillani, 2009: 81).

Cantor ve Land (1985), ABD için yaptıkları zaman serisi analizi ile işsizlik ve yedi farklı suç türü (adam öldürme, tecavüz, saldırı, evden hırsızlık, gasp, hırsızlık,

oto hırsızlığı) arasındaki ilişkiyi, 1946-1982 dönemine ait verilerle araştırmışlardır. Aslında onların bu çalışması, kendilerinden önce bu konu ile ilgili yapılmış ancak farklı bulgular ortaya koymuş çalışmalara bir cevap niteliği taşımaktadır. Şöyle ki, Cantor ve Land'in bu araştırmasından önce yapılmış çalışmaların bazılarında, işsizlik ve suç arasındaki ilişki negatif, bazılarında ise pozitif olarak tespit edilmiştir. Bu birbirinden tutarsız sonuçların nedenlerini araştırmak amacıyla Cantor ve Land, toplam işsizliğin fırsat ve motivasyon etkilerini test etmeye karar vermişlerdir. Onlar'a göre, fırsat ve motivasyon etkilerinin dikkate alınmadığı durumlarda, bu konu üzerine yapılan daha önceki araştırmaların sonuçları gibi tutarsız sonuçların ortaya çıkması kaçınılmaz olmaktadır (Cantor ve Land, 1985: 317). Esasında Cantor ve Land, işsizliğin suç işleme motivasyonunu artırırken, suçlulara sunulan fırsatları azalttığını iddia etmektedirler. Suç işlemek için, özellikle de mağdurlarca sunulan, fırsatlardaki değişim ile işsizlik oranındaki değişimler eşzamanlı olarak ortaya çıkmaktadır. Buna karşın, işsiz kalan kişinin suç işlemesi için gerekli motivasyondaki değişimler, kurumsal ve/veya sosyal destek mekanizmalarının hafifletici etkileri nedeniyle gecikmelidir (Cantor ve Land, 1985: 322). İşsizlik maaşları, toplumsal ve ailevi destek gibi unsurlar, kişiyi suç işlemeye sevk edecek motivasyonu, en azından bir süre düşürmede katkı sağlayacaktır. İşsizliğin toplam etkisinin pozitif motivasyon ve negatif fırsat etkilerinin toplamından oluştuğu iddiasında olan Cantor ve Land, işsizlik ve suç arasındaki ilişkinin pozitif, negatif veya anlamsız olabileceğini ifade etmektedirler. Bu ilişkinin işareti, suç türlerine göre farklılık arz edeceği ve işsizliğin, her bir suç türü üzerindeki, motivasyon veya fırsat etkilerinin doğrudan ölçülmesinin çok zor olacağı düşüncesi, çalışmanın bir diğer sonucudur. Ancak yine de, II. Dünya Savaşı sonrası ABD verilerinden yola çıkılarak yaptıkları çalışmalarının sonucunda,

işsizlik ve suç arasındaki ilişkide, fırsat etkisinin daha baskın olduğu, ifade edilmiştir. Çalışmanın önemli bulgularından biri de, işsizlik ve suç arasında, zayıf fakat istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunması, olmuştur (Cantor ve Land, 1985: 329-330).

Box (1987: 86-90), suçun işsizlik ve gelir eşitsizliği ile arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla bu konu üzerine yapılmış 50 üst düzey ekonometrik çalışmayı yeniden incelemiştir. Bu çalışmaların 32'si yatay kesit analizinin, 18'i ise zaman serisi analizinin kullanıldığı araştırmalardan oluşmaktadır. Yatay kesit analizinin yapıldığı 32 çalışmanın 19'unda suç oranı ile işsizlik düzeyi arasında anlamlı pozitif bir ilişki olduğu saptanırken; diğer 13 çalışmada ise böyle bir ilişki tespit edilememiştir. Zaman serisi analizinin yapıldığı 18 araştırmanın 13'ünde ise işsizlik ve suç arasında pozitif bir ilişkinin olduğu, kalan 5 çalışmada ise bu ilişkinin kurulamadığı tespit edilmiştir (Weatherburn, 2001: 4). Box'ın çalışmasının daha önemli sonucu ise gelir eşitsizliği ile suç arasındaki ilişkinin çok daha güçlü olduğunu ortaya koymuş olmasıdır (Amatrudo, 2009: 24).

Chiricos (1987), Box gibi daha önceden ABD için yapılmış ve işsizlik-suç ilişkisini araştıran 63 çalışmayı incelemiştir. Bu çalışmaların 40'ında 1970'lere ait veri setleri kullanılmışken, diğer 23 çalışmada ise 1970'ler öncesi veri setleri kullanılmıştır. Bu çalışmaların % 75'inde tüm suçlar için, işsizlik ve suç arasında pozitif bir ilişki bulunmuşken, pozitif ilişki bulunan çalışmaların % 31'inde ise istatistiksel olarak pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Mala karşı işlenen suçlarda (evden hırsızlık, hırsızlık, araç hırsızlığı, genel ve diğer mala karşı işlenen suçlar) bu oranlar % 85-% 40, şiddet suçlarında (adam öldürme, gasp, tecavüz,

saldırı, genel şiddet suçları) ise % 64-% 22 olarak gerçekleşmiştir. Bu ilişkinin pozitif yönlü olma ve istatistiksel olarak pozitif-anlamli olma durumuna ilişkin elde edilen sonuçlar, suç türlerine göre ise şöyle gerçekleşmiştir: evden hırsızlık % 86- % 14, hırsızlık % 84- % 47, oto hırsızlığı % 79-% 21, adam öldürme % 66-% 16, gasp % 66-% 22, tecavüz % 71-% 35 ve saldırı % 52-% 12 (Chiricos, 1987: 193).

Chiricos, çalışmaları veri setlerinin dayandığı dönemler itibariyle de değerlendirmeye tabi tutmuştur. 1970 öncesi verilere dayalı yapılan çalışmalar ile 1970'lere ait veriler ile yapılan çalışmaların sonuçları ise, yukarıda belirtilen genel toplama ilişkin sonuçlardan çok daha çarpıcıdır. Örneğin 1970 öncesi veriler ile yapılan çalışmaların % 65'i işsizlik ve suç arasında pozitif bir ilişki bulmuş iken bunların sadece % 14'ü istatistiksel olarak pozitif ve anlamlı sonuçlar vermiştir. Oysaki bu rakamlar, 1970'lere ait veriler ile yapılan çalışmalar için sırası ile % 92-% 48 olarak tespit edilmiştir. Benzer şekilde mala karşı işlenen suçlarda 1970 öncesi verilere dayanan çalışmalardan elde edilen sonuçlar % 74-% 17 iken, 1970'lere ait veriler ile yapılan çalışmaların sonuçları % 98-% 60 olarak gerçekleşmiştir. Şiddet suçlarında ise, 1970 öncesi verilere dayalı çalışmaların sonuçları % 55-% 12 iken 1970'ler için yapılan çalışmalarda bu rakamlar % 85- % 30 olarak tespit edilmiştir. Chiricos, 1970 öncesi verilere ait çalışmaların sonuçları ile 1970'lere ait verilere çalışmaların sonuçlarının böylesine farklılaşmasını ise, 1970'ler dünyası ve Amerika'sındaki değişimler ile açıklamıştır. Asya ve Avrupa ülkelerinin iktisadi gelişimi, ABD enflasyon oranının 1970'lerde önceki döneme kıyasla iki katından fazla artması, fiyat artışlarının işgücü maliyetlerine olumsuz etkisi, sekiz gelişmiş ülkedeki kişi başına gelirin ABD rakamlarını geçmesi, üretimin işgücü maliyetlerinin düşük olduğu yerlere doğru kaydırılması, ticari birleşme ve satın almalar, gelişen

teknoloji ile birlikte emeğe duyulan ihtiyacın azalması gibi sebepler, 1970'lerin ABD için zor geçmesine neden olmuştur. Chiricos, 1970'lerdeki yüksek işsizlik ve suç miktarında görülen önemli yükselişleri, işsizliğin suç üzerindeki motivasyon etkisinin daha belirgin olması ile açıklanabileceğini ifade etmektedir (Chiricos, 1987: 198-201).

Kennedy vd. (1991), Kanada'nın, 1981 yılında yapılan nüfus sayımına göre, nüfusu 100.000 kişiden fazla 24 büyük şehrini kapsayan araştırmalarında, bazı sosyo-ekonomik değişkenlerin (gini katsayısı, gelir, işsizlik, göç, boşanma, yaş, nüfus ve nüfus yoğunluğu), adam öldürme suçu üzerine etkilerini, son iki nüfus sayımının yapıldığı 1971, 1976 ve 1981 yıllarının verileri ile karşılaştırarak incelemişlerdir. Araştırmanın bağımlı değişkeni olan adam öldürme suçunu belirlemek için, son beş yıl içindeki adam öldürme sayılarının 100.000 kişiye düşen ortalama değerleri bulunmuştur. Buna göre, 1971 yılı için 1967-1971; 1976 için 1972-1976 ve 1981 için 1977-1981 yıllarının adam öldürme suçlarının ortalamaları alınmıştır. Çalışmanın sonucunda, işsizlik ve adam öldürme suçları arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Araştırmacılar bu negatif ilişkinin nedenini, ülkedeki işsizlik sigortası ve sosyal yardım mekanizmalarının varlığı ile açıklamışlardır. Buna göre, işsiz kalan kişi, kısa sürede ekonomik güçlüklerle karşılaşmamakta ve işsizlik öncesi hayat standartlarını koruyabilmektedir (Kennedy vd., 1991: 400-406).

Allen (1996), ABD'nin 1959-1992 dönemi için yaptığı araştırmasında, sosyo-ekonomik faktörlerin (yoksulluk, konjonktürel dalgalanmalar, enflasyon, demografik faktörler, ceza adalet sistemi uygulamaları ve aile yapısı), mala karşı işlenen üç suç

türü (gasp, evden hırsızlık ve oto hırsızlığı) üzerindeki etkisini incelemiştir. FBI'ın Yeknesak Suç Raporlarına dayandırılarak yapılan çalışmada, zaman serisi analizi yapılmıştır (Allen, 1996: 293). Çalışmanın işsizlik ve suç arasındaki ilişkiye dair sonuçları, suç türlerine göre farklılık arz etmektedir. İşsizliğin, gasp ve evden hırsızlık suçları üzerindeki etkisi, istatistiksel olarak pozitif ve anlamlı olarak tespit edilmişken, oto hırsızlığı için bu etki negatif bulunmuştur. Buna ilaveten Allen, modeline işsizliğin 1 yıl ve 2 yıl gecikmeli değerlerini de eklemiştir. Bu gecikmeli değerlerin suç üzerindeki etkileri ise cari işsizlik rakamlarının suça olan etkisinden farklı olmuştur. Buna göre, işsizliğin hem bir yıl hem de iki yıl gecikmeli değerleri, modelde yer alan tüm suç türleri (gasp, evden hırsızlık ve oto hırsızlığı) üzerinde, istatistiksel olarak negatif ve anlamlı bir etki yaratmıştır. Allen, bu negatif etkinin sebeplerini Cantor ve Land'in çalışmasındaki gerekçelere dayandırmıştır. Şöyle ki, kişiler işsiz kaldıkları işsizlik sigortası ve ailenin koruyucu fonksiyonlarının devreye girmesi ile, suç işlemeyi tetikleyecek motivasyon ortadan kaybolmaktadır. Ayrıca işsizlerin çok büyük kısmı bir veya iki yıl içerisinde yeni bir iş bulmaktadır. Ayrıca işsiz kişiler zamanlarının büyük kısmını evlerinde geçirerek, suç mağduru olma ihtimallerini düşürmektedirler (Allen, 1996: 303). Bu gerekçeler ise, daha önce ifade edilen fırsat etkisinin unsurlarını oluşturmaktadır.

Tsushima (1996), Japonya 47 bölgesine ait 1984, 1985 ve 1986 yıllarına ait suç istatistikleri ile yaptığı araştırmasında, bağımlı değişken olarak belirlediği suç türleri, adam öldürme, gasp ve hırsızlık iken; bu suç türlerine etki edebileceği düşünülen bağımsız değişkenler ise yoksulluk, eşitsizlik, işsizlik, ikametgâh hareketliliği, sanayileşme, şehirleşme, yaş ve cinsiyet olarak belirlenmiştir. Çalışma sonucunda, ekonomik değişkenlerin suç oranları üzerindeki etkisinin pozitif olduğu

tespit edilmiştir. Ancak işsizlik, yoksulluk ve eşitsizlik gibi ekonomik değişkenlerin etkisinin, farklı suç türleri üzerinde değişkenlik gösterdiği ifade edilmiştir. Buna göre, yoksulluk düzeyi ile adam öldürme pozitif ve anlamlı bir ilişki saptanırken, bu ilişki gasp ve hırsızlık suçları için tespit edilememiştir. Ekonomik eşitsizlik ile araştırmada kullanılan tüm suç türleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuşken, söz konusu suçlarla en güçlü ilişkiye sahip olan değişken ise, işsizlik olarak saptanmıştır (Tsushima, 1996: 506-508).

Papps ve Winkelmann (2000), Yeni Zelanda için, 16 farklı polis bölgesine ait ve 1984-1996 dönemini kapsayan çalışmalarında, bir dizi suç tipi (şiddet suçları, uyuşturucu ve anti-sosyal davranışlara bağlı suçlar, dolandırıcılık suçları, mala zarar verme suçları, malı kötüye kullanma suçları, cinsel suçlar ve idari suçlar) ile işsizlik arasındaki ilişkinin ortaya konması için panel veri analizi yapmışlardır. Panel veri analizlerinden, Sabit Etki (Fixed Effect) ve Tesadüfi Etki Modelleri (Random Effects Models) çerçevesinde, işsizlik ve suç arasında nedensellik ilişkisi olasılığı araştırılmıştır. Çalışmanın temel sonucu, işsizliğin suç üzerinde önemli etkileri olduğuna dair bulguların elde edilmiş olmasıdır. Bu sonuç, hem toplam suçlar hem de bazı özel suç tipleri (hırsızlık, dolandırıcılık, evden hırsızlık vs.) için de geçerlidir (Papps ve Winkelmann, 2000: 53, 56, 68).

Carmichael ve Ward (2000, 2001), birer yıl ara ile yaptıkları çalışmalarında, İngiltere ve Galler için 1985-1995 ve 1989-1996 dönemlerini kapsayan veriler ile panel veri analizleri yaparak, işsizlik ile farklı suç türleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Yapılan ilk çalışmanın bağımlı değişkenleri olarak; evden hırsızlık, hukuken cezai yaptırım gerektiren fiil, gasp, hırsızlık, kişiye karşı şiddet ve toplam

suç, belirlenmiştir. Bağımsız değişkenler ise; genç ve yetişkin işsizliği, beyaz nüfusun yüzdesi, yakalanma olasılığı, hapis cezası alan mahkûmların yüzdesi ve ortalama ceza süresi, olarak belirlenmiştir. Araştırma sonunda genel olarak, işsizlik ile suç arasında pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ancak farklı suç türleri genç ve yetişkin işsizlik oranlarından farklı düzeylerde etkilenebilmektedir. Örneğin evden hırsızlık, hem genç hem de yetişkin işsizlik oranlarından pozitif olarak etkilenen tek suç türü olarak belirlenmiştir. Hukuken cezai yaptırım gerektiren fiil ve gasp suçların sadece genç işsizlik oranları ile pozitif bir ilişkiye sahip olduğu tespit edilmişken, hırsızlık suçunun sadece yetişkin işsizlik oranları ile pozitif ilişkili olduğu saptanmıştır. Hem genç hem de yetişkin işsizliği ile kişiye karşı şiddet suçu arasında ise herhangi anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Carmichael ve Ward, 2000: 559).

Carmichael ve Ward'ın bir yıl sonraki çalışmalarında bazı değişikliklere gidilerek yeni bir analiz yapılmış. Bir önceki çalışmada, 15 bölgeye ait 11 yıllık veriler kullanılmışken, burada 42 ilçe (county) ve 8 yıllık veriler kullanılmıştır. Ayrıca yeni çalışmada bağımlı ve bağımsız değişkenlere yenileri eklenmiştir. Modele eklenen yeni suç türleri, dolandırıcılık ve sahtecilik olurken, bağımsız değişkenlere eklenenler ise; nüfus yoğunluğu ve evlilik dışı doğum yüzdesi, olmuştur. Çalışmalarının sonucunda, hem genç hem de yetişkin işsizliği ile dolandırıcılık, sahtecilik, evden hırsızlık suçları ve toplam suç miktarı arasında istatistiksel olarak pozitif ve anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, sadece yetişkin erkek işsizliği ile gasp suçu arasında pozitif ilişki tespit edilmişken, hukuken cezai yaptırım gerektiren fiil ve şiddet suçları üzerinde ne genç ne de yetişkin işsizlik oranlarının herhangi anlamlı bir etkisi bulunamamıştır (Carmichael ve Ward, 2001: 112-115).

Raphael ve Winter-Ebmer (2001), 1971-1997 dönemi ABD'si için yaptıkları çalışmalarında, Washington D. C.'ye ait olanlar hariç, 50 eyaletin panel veri setini kullanarak, işsizlik ile malvarlığına karşı işlenen suçlar (evden hırsızlık, hırsızlık ve oto hırsızlığı) ve şiddet suçları (adam öldürme, gasp, saldırı ve tecavüz) arasındaki ilişkiyi, panel birim kök testleri ve dinamik mekân-zaman panel veri modellerinden yararlanarak araştırmışlardır. Çalışmanın sonucunda, işsizlik ile malvarlığına karşı işlenen suçlar arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Bu ilişki, hem toplam mala karşı işlenen suçlarda hem de mala karşı işlenen suçların alt kategorilerinde tespit edilmiştir. Ayrıca 1990'larda mala karşı işlenen suçlardaki düşüş, o dönem işsizlikte görülen düşüğe bağlanmıştır. Buna karşın, işsizliğin şiddet suçları ile olan ilişkisi çok daha zayıf bulunmuştur (Raphael ve Winter-Ebmer, 2001: 259).

Lee, Asya Pasifik ülkelerinden; Güney Kore, Japonya ve Avustralya'nın 1972-2001 dönemine ait farklı suç türleri verilerini kullanmışlardır. Uzun dönem denge ilişkisi ve işsizlik-suç değişkenleri arasında herhangi bir nedensellik ilişkisinin olup olmadığını test etmek için ise, Johansen Eşbütünleşme ve Granger Nedensellik testlerini kullanmış ve bir zaman serisi analizi yapmışlardır. Çalışma sonunda, Güney Kore için işsizlik ve farklı suç türlerine ait uzun dönem denge ilişkisinin var olduğu tespit edilmiştir. Güney Kore için 15-19 yaş arası geç işsizliği ile toplam malvarlığına karşı ve şiddet suçları arasında uzun dönem denge ilişkisi bulunmuştur. Sahtecilik ve ahlak suçları ile işsizlik arasında ise küçük bir eş bütünleşme ilişkisi, çalışmanın bir diğer sonucudur. Avustralya için ise toplam işsizlik ile gasp ve araç hırsızlığı suçları, erkek işsizliği ile evden hırsızlık suçu arasında eş bütünleşme ilişkisi tespit edilmiştir. Eş bütünleşme ilişkisi, Japonya için sadece tecavüz suçu için bulunabilmiştir.

Nedensellik ilişkisine bakıldığında, Güney Kore için toplam işsizlik ile şiddet ve sahtecilik suçları arasında bir nedensellik tespit edilmişken, Avustralya için herhangi bir nedensellik ilişkisi bulunamamıştır. Japonya için ise eş bütünleşme ilişkisine benzer şekilde, işsizlikle yalnızca tecavüz suçu arasında bir nedensellik ilişkisi tespit edilebilmiştir (Lee, 2003: 82-83).

Coomer (2003), makroekonomik etkenlerin, suç üzerine etkisini araştırmıştır. ABD'ye ait 1960'ların ikinci yarısı ile 1990'ların sonu arasındaki verileri kullandığı çalışmada bir zaman serisi analizi yapmıştır. Analizinde, suç üzerindeki etkilerini ölçmek için ilk olarak; işsizlik, enflasyon, yoksulluk, cezaevi nüfusu, lise ve üniversite eğitimi ile gelir eşitsizliği bağımsız değişkenlerini kullanmış daha sonra ise anlamsız değişkenleri çıkararak analizi tekrardan yapmıştır. Bunun sonucunda ise suç üzerinde etkili olan değişkenler olarak; işsizlik, enflasyon ve yoksulluk tespit edilmiştir. Buna göre ABD'deki işsizlik, enflasyon ve yoksulluktaki bir artış, suç oranlarındaki artış için güdüleyici unsurlar olarak ifade edilmiştir.

Edmark, İsveç'in 21 vilayetinin 1988-1999 dönemine ait verileri kullanarak işsizliğin, malvarlığına karşı işlenen suçlar üzerindeki etkisini, panel veri analizi yöntemi ile araştırmıştır. Çalışmada aynı zamanda, şiddet suçları için de bazı değerlendirmelerde bulunulmuştur. 1988-1999 dönemini araştırmasının nedenini, o dönem işgücü piyasalarındaki daha önce benzeri görülmemiş değişimlerin yaşanmasının işsizliğin etkilerini araştırmada eşsiz fırsatlar sunacağı şeklinde ifade etmiştir. Edmark, çalışmasının sonucunda işsizliğin, malvarlığına karşı işlenen suçların toplamı ile dolandırıcılık, evden hırsızlık, oto hırsızlığı ve bisiklet hırsızlığı suçları üzerinde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğunu tespit

etmiştir. Analizde yer alan işyerinde gasp, hırsızlık ve araçtan hırsızlık suçlarında ise istatistiksel herhangi anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Araştırmada işsizlik ve şiddet suçları (adam öldürme, saldırı ve tecavüz) arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Edmark, 2005: 353, 362-365).

Narayan ve Smyth (2004), 1964-2001 dönemi verilerine dayanarak, Avustralya'daki genç erkek işsizleri ve erkeklerin haftalık reel ücretleri ile şiddet suçları ve malvarlığına karşı işlenen suçlar arasındaki ilişkiyi, Granger Nedensellik testiyle ölçmeye çalışmışlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre; genç erkek işsizliği ve erkeklerin haftalık reel ücretleri ile dolandırıcılık, adam öldürme ve oto hırsızlığı suçları arasında istatistiksel olarak pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna karşın, bu değişkenler ile haneye tecavüz, gasp, saldırı ve basit hırsızlık suçları arasında uzun dönemli bir ilişki tespit edilememiştir (Narayan ve Smyth, 2004: 2079).

Gillani vd. (2009), Pakistan için, 1975-2007 dönemini kapsayan çalışmalarında, yoksulluk, işsizlik ve enflasyon gibi ekonomik değişkenler ile suç arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Bu çalışmada ele alınan zaman serilerinin durağanlık analizi, Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) birim kök testi kullanılarak yapılmıştır. Değişkenler arasındaki uzun dönem ve nedensellik ilişkilerini ölçmek amacıyla, Johansen Eşbütünleşme ve Granger Nedensellik testleri uygulanmıştır. Bu testlerin sonucunda, suç ile işsizlik, yoksulluk ve enflasyon arasında uzun dönem eşbütünleşme ilişkisinin var olduğuna dair bulgular tespit edilmiştir. Uzun dönem Granger nedensellik ilişkisinin incelemesi için ise, Toda-Yamamoto prosedürü uygulanmıştır. Nedensellik testi sonucunda işsizlik, yoksulluk ve enflasyon, suçun

Granger nedenidir (Gillani vd., 2009: 79).

Hooghe vd. (2011), Belçika'nın 589 bölgesi ve 2001-2006 dönemine ait veriler ile yaptıkları çalışmalarında, yoksunluk göstergelerinin suç üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Yapılan mekânsal regresyon analizleri sonucunda, işsizliğin suç üzerindeki etkisinin, istatistiksel olarak pozitif ve anlamlı olduğu tespit edilmiştir. İşsizliğin suç üzerindeki etkisinin, gelir düzeyinin suç üzerindeki etkisinden daha fazla olduğu ise, araştırmanın tespitlerindedir. İşsizliğin hem mala karşı işlenen suçları hem de şiddet suçları için güçlü bir belirleyici olduğu ise çalışmanın bir diğer sonucudur (Hooghe vd., 2011: 10-11-12).

Saridakis ve Spengler (2012), Yunanistan'ın 1991-1998 dönemine ait bölgesel veri setleri ile panel veri analizi yaptıkları çalışmada Genelleştirilmiş Momentler (Generalized Method of Moments) tahmin yöntemi kullanılarak; işsizlik, yakalanma olasılığı ve suç ilişkisini araştırmışlardır. Çalışmada, işsizlik ile arasında ilişki aranan suç türleri olarak; haneye tecavüz, oto hırsızlığı, gasp, adam öldürme, saldırı ve tecavüz, seçilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre işsizliğin, malvarlığına karşı işlenen suçlar (haneye tecavüz, oto hırsızlığı ve gasp) üzerindeki etkisi pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Şiddet suçlarından adam öldürme ve saldırı suçlarında ise işsizliğin etkisi, istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç elde edilememiştir. Bir başka ifade ile işsizliğin, kişilerin bu suç türlerini işlemesi noktasında herhangi bir etkisi olmadığı tespit edilmiştir. Çalışmada ayrıca, işsizlik ile tecavüz suçları arasında negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Saridakis ve Spengler, 2012: 167, 171).

Altındağ (2012), ağırlıklı olarak AB ülkelerini kapsayan, 1995-2003 dönemine ait 33 ülke veri setleri ile yaptığı araştırmasında, panel veri analizi yapmıştır. Çalışmanın bağımlı değişkenleri olan suç türleri; adam öldürme, saldırı, tecavüz, gasp, evden hırsızlık, hırsızlık ve oto hırsızlığı şeklinde belirlenmişken, bağımsız değişkenler olarak ise; işsizlik oranı, işsizlerin eğitim düzeyi, polis sayısı, kişi başına gelir, şehir nüfusu, uyuşturucu ve alkol kullanımı ve yaş olarak belirlemiştir. Çalışmada ayrıca, işsizlik üzerine etkileri göz önünde bulundurularak; döviz kuru, büyük endüstriyel kazalar (fabrika binasının çökmesi veya büyük patlamaların yaşanması gibi) ve deprem değişkenleri de kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; işsizliğin mala karşı işlenen suçlar üzerinde, (evden hırsızlık, hırsızlık ve oto hırsızlığı) pozitif bir etkisi olduğu ve bu değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu, tespit edilmiştir.

Maddah (2013), amacının İran'ın illeri arasında, işsizlik ve hırsızlık suçları arasındaki ilişkisini incelemek olarak belirlediği araştırmasında, Genelleştirilmiş Momentler tahmin yöntemi kullanmıştır. Çalışmada, 1997-2006 dönemini kapsayan yıllık veriler kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan bağımlı değişkenler; oto ve oto aksesuarları hırsızlığı, hayvan hırsızlığı, evden hırsızlık, işyerinden hırsızlık ve diğer hırsızlıklardır. Söz konusu hırsızlık türleri üzerinde etkisi olduğu düşünülen bağımsız değişkenler ise; işsizlik oranı, yoksulluk, 15-19 yaş nüfusu, 20-24 yaş nüfusu ve nüfus yoğunluğu olarak belirlenmiştir. Araştırmanın sonucunda, işsizlik ve hırsızlık suçları arasında, güçlü, anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmuştur. Maddah, İran'daki hırsızlık suçundaki değişimlerin işsizlik ile açıklanabileceği iddiasındadır. Bu nedenle, hükümetin işsizliği azaltıcı politikalar üretmesi gerektiği, düşüncesindedir (Maddah, 2013: 50-53).

V. KİRACILIK SORUNU VE SUÇ İLİŞKİSİ

Kiracılık kavramı, temelde insanların ev sahibi olamayacak düzeyde düşük bir ekonomik refah seviyesinde olduklarını ifade eden bir durumdur. Ne var ki, bunun zıddı durumlar da yok denemeyecek kadar çoktur. Zira pek çok insanın sahip olduğu bir evi veya bir ev alabilecek kadar ekonomik imkânı olduğu halde çeşitli nedenlerle kiracılığı tercih edebilmektedir. Bu araştırmaya konu olan “kiracılık sorunu” esas itibariyle ekonomik yoksunluğun önemli göstergelerinden biri olarak ve çoğunlukla da düşük sosyoekonomik düzeye sahip insanlar arasında yaygın bir durum olarak suç işleyen ve kanunlara saygılı insanlar arasındaki oranları itibariyle önemli bir ayıraç olarak değerlendirilen bir sosyal olgudur.

Kiracılık sorunu ile suç arasındaki ekonomik perspektifli ilişki, düşük gelir düzeyine sahip insanların uzun yıllar süren kira ödeme zorunluluğunun onlara getirmiş olduğu ciddi finansal zorunluluklara ilişkin olabilir. Özellikle büyükşehirlerde yaşayan ve asgari ücret düzeyinde bir gelire sahip kişilerin bütçelerinde kira giderleri içinde ciddi bir orana sahiptir. Çoğu zaman temel gıda masraflarını dahi karşılayamayacak durumda olan insanların omuzlarına yüklenmiş olan kira ödeme zorunluluğu ailenin geçiminden sorumlu kişi başta olmak üzere ailenin tüm fertlerinde önemli rahatsızlıklara ve gerilimlere neden olmakta ve ailelerin problemlerin üstesinden gelebilme kapasitelerini azaltıcı önemli negatif bir motivasyon unsuruna dönüşmektedir. Kirasını ödeyemediği için intihar eden, ev sahibi ile kavga eden veya iki taraf arasında öldürmeye kadar giden haberlere yazılı ve görsel basından sürekli olarak şahit olmaktayız. Aynı zamanda düşük gelir düzeyi

ile yaşanan konutun yaşam standartlarının son derece düşük olacağı da bir gerçektir. Çoğu zaman başlarını sokacakları bir ev olması dışında başkaca talepleri olmayan insanların düşük standartlara sahip evlerde yaşamak zorunda kalmaları, bu kişileri gecekondu bölgeleri veya şehrin pek çok yönden geri kalmış kenar mahallelerinde ev tutmak zorunda bırakmaktadır. Bu yerleşim yerlerindeki suçlu sayıları ve suçluluk oranları ise şehrin diğer bölgelerine göre daha yüksek düzeydedir. Özellikle suçu çevresel faktörler ile açıklayan teoriler şehirlerin bu bölgelerine dikkat çekerek suçluluğu açıklamaya çalışmaktadırlar.

Suçtu çevresel faktörlerin bir sonucu olarak gören Shaw ve McKay, kentleşme ve suç arasındaki ilişkiyi ortaya koyan kişilerin başında gelmektedirler. Suçun nedenlerini, nüfus hareketliliği (göç alma-verme), etnik heterojenlik ve yoksullukta arayan Shaw ve McKay, sağladığı koşullar itibariyle bir laboratuvara konumundaki Şikago şehri üzerinden tüm dünyada büyük yankı uyandıran “Sosyal Düzensizlik Teorisi”ni geliştirmişlerdir (Cullen ve Agnew, 2003: 95-96; Miller vd., 2006: 78). Shaw ve McKay’e göre, nüfus hareketlilikleri, etnik heterojenlik ve yoksulluk gibi faktörler kentlerde sosyal çözülmeye neden olmakta, bu da bireylerin toplumsal değerlere olan bağlılıklarının azalmasına sebebiyet vererek onların suç işlemesine etki etmektedir (Kızmaz, 2012: 68).

Göç ile birlikte artan konut talebinin karşılanamaması, gerekli altyapının hazırlanamaması, yeterli ve gerekli politik-ekonomik önlemlerin alınamaması gecekondu bölgelerinin oluşumunu kaçınılmaz kılmaktadır. Gecekondu alanlarının genişlemesi ise suç oranlarında ciddi artışları beraberinde getirmektedir. Suçların önlenmesinde ve güvenlik hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde sağlanmasında önem arz

eden çevresel koşulların bu bölgelerdeki yetersizliği suç oranlarını artıran bir diğer nedendir. Zira güvenlik, sadece yeterli düzeyde güvenlik görevlileri ile sağlanan bir hizmet değil; aynı zamanda çevre temizliğini, yeterli sokak aydınlatmasını, rahat akan bir trafiği, doğru yapılaşmayı, iyi bir iskân politikasını da içine alan çok kapsamlı bir kavramı ifade etmektedir (Göksu ve Bilgiç, 2010: 171). Gecekondu bölgelerinde sıklıkla rastlanan metruk binaların varlığı, çarpık yapılaşma, altyapı eksiklikleri, geniş bir literatüre sahip Kırık Camlar Teorisi'nin (Broken Windows Theory) işaret ettiği üzere gerilimli ve güvensiz ortamların oluşmasına zemin hazırlamaktadır (Wilson ve Kelling, 1982).

Bu nedenle bir yandan ödenmek zorunda olan aylık kira bedelinin aileler üzerinde oluşturduğu baskı bir yandan düşük kira bedeli ödemek için yaşanan bölgelerin sosyoekonomik statüsünün şehrin diğer bölgelerine göre dezavantajlı oluşu suçluluk için önemli risk faktörlerini oluşturmaktadır.

VI. SUÇ VE EKONOMİ İLİŞKİSİNE DAİR TÜRKİYE'DE YAPILMIŞ AMPİRİK ÇALIŞMALAR

Literatürde sosyo-ekonomik faktörlerin suç üzerindeki etkilerini araştıran ampirik çalışmaların sayısının fazlalığına karşın, Türkiye'de akademisyenlerin bu konuya ilgisi 2000'li yıllarda başlamıştır. Suç oranlarındaki artışın gösterdiği sürekliliğe karşın bu alanda yapılmış araştırmaların sayısının sınırlı kalmasında, akademisyenlerin disiplinler arası çalışma kültürlerindeki eksiklikleri kadar, siyasi iradenin baskısıyla suç istatistiklerinin gizli tutulmasının, akademik çalışmalar için dahi paylaşılmamasının, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün bu konudaki bilimsel

çalışmalara kapalı olmasının da son derece etkili olduğu görülmektedir. Ancak tüm zorlukları aşarak bu alanda yapılmış sınırlı sayıdaki çalışmaları ayrı bir başlık altında değerlendirmek yerinde olacaktır.

İçli (1993), Türkiye’de suçluların sahip oldukları sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklerini araştırdığı çalışmasında Şehir ve kırsal ölçeğinde bir ayrıma tabi gidilerek genellemelerde bulunmuştur. İçli’nin çalışmasına göre suçluluk, organize ve mesleki bir davranış Őekli değerildir. Suç tiplerine göre belirgin bir cinsiyet ayrımı yoktur. Cana karşı işlenen suçlar daha çok kırsal kesimde görülürken, malvarlığına karşı işlenen suçlar il ve ilçe merkezlerinde daha yaygındır. Suçluların, ebeveynlerinin ve arkadaş çevrelerinin eğitim düzeyi düşüktür. Suçluların ve ailelerinin gelir düzeyi düşüktür. Bunların çoğunluğu tarımsal işlerde çalışan veya serbest meslek sahibi kişilerdir. Suçlular hanehalkı byklğu yüksek olan ailelerden gelmektedirler. Suçluların pek çoğu yaşadığı yerin yerlisidir ve gç suç işlemede önemli bir etkiye sahip değerildir (İçli, 1993: 157-172).

Alpay vd.,(1995), Bakırköy Ryh ve Sınır Hastalıkları Hastanesi Alkol ve Madde Bağımlıları Araştırma ve Tedavi Merkezi’ne (AMATEM) yatırılarak tedavisi gerçekleştirilen 2.180 kişinin suç işleme davranışlarını araştırmışlardır. Suçlar, uyuşturucu madde bulundurmak ve kullanmak, yaralama, cinayet, kaçakçılık, hırsızlık, gasp, diğer suçlar ve bu suçlardan en az ikisini işlemek Şeklinde kategorize edilmiştir. Araştırma bulgularına göre, 2.180 kişiden 1.678’i (% 77) suç işlemekten hapse girdiği veya ceza aldığı tespit edilmiştir. Bunlardan 1.120 (% 51) kişi uyuşturucu madde bulundurma ve kullanma, 121 kişi (% 5,5) yaralama, 6 kişi (% 0,2) cinayet, 60 kişi (% 2,8) hırsızlık, 10 kişi (% 0,4) gasp, 287 kişi (% 14) diğer ve

74 kişi (% 3,5) bu suçlardan en az ikisini işlemeden dolayı hapse girdiği veya ceza aldığı belirlenmiştir.

Kutlar (2003), Türkiye'deki suç oranlarını, gelir, yaş grubu, meslek ve caydırıcılık değişkeni olarak tahliye arasındaki ilişkiyi iki farklı analiz yöntemi ile incelemiştir. Bu yöntemlerden ilki, 1980-1994 dönemi verileri ile panel veri analizi iken; ikincisi ise 1964-1994 yıllarını kapsayan ve değişkenler arasında uzun dönem ilişkisinin olup olmadığını ele alan hata düzeltme modelidir. Yapılan analizlerin sonuçlarına göre, suç oranının uzun dönemde gelir, yaş ve meslek grubu ile uzun dönem ve pozitif bir ilişki içinde olduğu tespit edilmiştir. Ancak bu değişkenlerdeki değişme oranının suç oranı üzerinde daha az bir etkisi olduğu da diğer bir sonuç olarak belirlenmiştir. Çalışmanın sonuçlarından biri de caydırıcılıkla ilgilidir. Türkiye'de uygulanan genel aflarla tahliyelerin artması veya cezaların eskiye nispeten daha az uygulanması cezaların caydırıcılığının azalmasında önemli bir rolü olduğu tespit edilmiştir (Kutlar, A., 2003: 298, 302, 306-307).

Gümüş (2004), çalışmasında her ne kadar ABD'nin 200.000 veya daha fazla nüfusa sahip büyük şehirlerindeki şahsa ve malvarlığına karşı işlenmiş suçların sosyo-ekonomik değişkenlerini araştırmış olsa da, makale Türkiye'de yayımlandığı için araştırmaya bu başlık altında yer vermeyi uygun görüyoruz. Gümüş, şahsa ve malvarlığına karşı işlenen farklı suç türleri üzerinde etkisi olabileceğini düşündüğü bağımsız değişkenler olarak; nüfus, ırk, gelir eşitsizliği, hane halkı ortalama geliri, işsizlik oranı, kişi başına şehir gelirini kullanmıştır. Çalışmada çapraz kesit verilerini kullanarak ampirik bir analiz yapılmıştır. Araştırma sonucunda, kişi başına gelir, gelir eşitsizliği, nüfus ve nüfus içindeki siyah ırkın varlığının şehirlerdeki suçları

açıklamada önemli faktörler olduğu tespit edilmiştir (Gümüş, 2004: 101-102, 107-108).

Güvel (2004), 1995-2002 verilerini kullanarak, toplam suç sayısı, cinayet, hırsızlık ve soygun suç sayılarını, işsizlik, kişi başı reel GSYİH, eğitim, nüfus, polis sayısı, reel toplam tüketim harcamaları, ücretler, okullaşma oranı, toplam nüfus, cinsiyet, yaş ve göç gibi sosyo-ekonomik değişkenler ile açıklamaya çalıştığı araştırmasında veri problemi yaşamasından dolayı istatistiksel anlamlılıkları ve nedensellik ilişkilerini test edememiştir. Ancak yine de yazar, kuramsal referanslar ile ilişkilerin yönü hakkında bazı değerlendirmelerde bulunmuştur. Buna göre, cinayet ile işsizlik arasındaki ilişkinin, doğrusal ve negatif yönlü olduğunu belirtmiştir. Ayrıca ekonominin genişleme dönemlerinde, işsizlik oranı azaldığında ve tüketim harcamaları arttığında adam öldürme olay sayısı da artmaktadır. Durgunluk dönemlerinde ve yüksek işsizlik dönemlerinde ise adam öldürme sayısının arttığını ifade etmiştir. Reel ücretler ile adam öldürme sayısı arasında ise doğrusal bir ilişki bulunamamıştır. Okullaşma oranı ve nüfus ile adam öldürme sayısı arasında hafif doğrusal ilişki bulunmuş, erkek cinsiyeti ile adam öldürme sayısı arasında ise doğrusal bir ilişki tespit edilmiştir. Soygun ve hırsızlık suçları ile işsizlik arasında ise doğrusal bir ilişki bir ilişki bulunmuştur. Çalışmada ayrıca toplam suç olay sayısı ile nüfus arasında doğrusal bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre toplam nüfus arttıkça, toplam suç sayısının da arttığı belirlenmiştir. Eğitimin ise toplam suç sayısı üzerinde hemen hemen hiç etkisi olmadığı saptanmıştır (Güvel, 2004: 149-170).

Oğuzlar (2005), Bursa Emniyet Müdürlüğü ile yapılan ortak bir proje (Uludağ Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi No. EMN-2002/61) kapsamında, ahlak,

yankesicilik ve narkotik bürolarına ilişkin verilerden yararlanarak suçlu profilinin belirlenmesi amacıyla, lojistik regresyon analizi yapmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, ahlak suçunu işleyenlerin okuryazar ve ilkokul mezunu olduğu ve ağırlıklı olarak emekli oldukları belirlenmiştir. Yankesicilik suçunu işleyenler ise daha çok okuryazar ve ilkokul mezunlarından oluştuğu tespit edilmiştir. Ev hanımlarının bu suçu daha fazla işlemeye meyilli olduğu sonucu ise çarpıcıdır. Yankesicilik suçunu işleyenlerin çoğu ise Doğu Anadolu doğumlu kişilerdir. Narkotik suçu ile ilgili sonuçlarda ise öğrenim durumunun diğer suç türlerinde olduğu gibi bu suç türünde de etkili olduğu ve bu suçu işleyenlerin okuryazar olmayanlardan veya ilkokulu mezunlarından oluştuğu, çalışma sonuçlarında yer almaktadır. Ayrıca narkotik suçu işleyenlerin ağırlıklı olarak Akdeniz bölgesi doğumlu olması, tespitlerden bir diğeridir (Oğuzlar, 2005: 21, 34).

Yamak ve Topbaş (2005), işsizlik ve suç ilişkisini araştırdıkları çalışmalarında, Türkiye İş Kurumu istatistiklerini kullanarak 1995-2002 yıllarına ait 67 il için panel veri nedensellik analizi yapmışlardır. Granger Nedensellik testi sonuçlarına göre, işsizlik oranından suça anlamlı bir nedensellik tespit edilmiştir. Bir diğer ifade ile işsizlik oranlarındaki artışın suç sayısında artışa neden olduğu belirlenmiştir. Suçtan elde edilecek potansiyel kazancın artmasının, ekonomik nitelikli (ağırlıklı olarak mala karşı işlenen suçlar) suç miktarında artışa neden olacağı çalışmanın diğer sonuçlarındandır (Yamak ve Topbaş, 2005: 714).

Çiftçi ve Bahar (2005), 2000-2001 ekonomik krizleri ve suç arasındaki ilişkiyi Muğla özelinde 1995-2003 dönemini araştırmışlardır. Çalışmada işsizlik verileri, tescil ve terkin olan firma sayıları, esnaf ve sanatkârlar siciline giriş ve çıkış

yapanların sayıları ile Muğla İl Jandarma Komutanlığı ve İl Emniyet Müdürlüğü'nden elde ettikleri suç sayıları arasında nedensellik araştırması yapılmıştır. Yapılan araştırma sonuçlara göre, Muğla ilinde ekonomik krizle beraber faaliyetlerine son veren firma sayısının ve bununla doğru orantılı bir biçimde işsizliğin arttığı, yeni açılan firma sayısının ise azaldığı buna karşın şahsa ve malvarlığına karşı işlenen suçlarda çok büyük miktarlarda ve oranlarda artış yaşandığı tespit edilmiştir (Çiftci ve Bahar, 2005: 116-121).

Kızmaz (2006), Elazığ E Tipi Cezaevinde mükerrer suç işlemiş 40 kişi üzerinde yaptığı ve betimleyici özelliği ağır basan araştırmasında, derinlemesine görüşmeler, suç dosyalarının incelenmesi ve anket formunun uygulanması gibi üç araştırma tekniğini kullanmıştır. Araştırmanın suçluların sosyo-ekonomik statüleri ve ekonomik faaliyetleri ile ilgili bölümünden elde edilen sonuçlara göre, mükerrer suç işlemiş suçluların önemli bir kısmı düşük sosyo-ekonomik profile sahip kişilerdir. Mükerrer suç işlemiş kişilerin düzenli bir işe sahip olmadıkları, çalıştıkları geçici işlerin ise vasıfsız ve bedeni güce dayalı işler olduğu, çoğunun yaptığı işten memnuniyet duymadığı, küçük yaşlarda suç işlemeye başladıkları, kolay para kazanılan işlerde çalışma arzularının yüksek olduğu, kendilerini alt ve orta sınıfta görmeyen yaygın olarak görüldüğü (anket uygulanan mahkûmların % 60'ı kendini alt sınıf, % 30'u ise orta sınıf kategorisi içerisinde görmektedirler), yoksulluğun yaygın olduğu, ebeveynlerinin de benzer şekilde düşük sosyo-ekonomik statüye sahip oldukları, ebeveynlerin eğitim düzeylerinin tıpkı mahkûmlar gibi düşük olduğu, % 37.5'inin başka yerleşim yerlerinden göç ettiği, göç edenlerin % 75'inin köylerden ve % 56'sının iş nedeniyle göç ettiği, araştırmanın bazı tespitlerindedir. Aslında söz konusu çalışmaya konu olan mahkûmların pek çoğunun profilini özetleyebilecek

sözler bir mahkûmca şöyle ifade edilmiştir (Kızmaz, 2006: 60-61, 70, 78, 150-171).

“10 yaşındayken ailemle Bingöl ilinden buraya (Elazığ) göç ettik. İlk olarak sokakta tartıcılık yapıyordum. Mahalledeki arkadaşlarım beni gezmeye götürüyorlardı. Bisiklet çalıp satıyorduk. Maddi durumumuz iyi değildi. Daha önceden de ben beş yaşındayken, babamın işi için İstanbul’a göç etmiştik. Babam inşaatlarda çalışıyormuş. Herhalde işleri iyi değildi ki, yeniden Bingöl’e döndük. Sonradan da buraya yerleştik.”

Pazarlıoğlu ve Turgutlu (2007), malvarlığına, şahsa, devlete, kamu güvenliğine, genel ahlaka, kamu esenliğine, özel kanunlara, genel töreler ve aile düzenine karşı işlenen suçlarla, işsizlik oranı ve kişi başına düşen gelir arasındaki uzun dönemli ilişki araştırmışlardır. Çalışmada, 1968–2004 dönemi verileri kullanılmış ve suç ile bağımsız değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkinin varlığı Johansen eşbütünleşme testi ile belirlenmeye çalışılmıştır. Granger nedensellik testiyle de değişkenler arasındaki nedenselliğin yönü tespit edilmiştir. Tahmin edilen denklemden yararlanılarak eşbütünleşme testinde kullanılacak uygun gecikme sayısı ise Akaike bilgi kriteri (AIC) ile belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, suç ile ekonomik değişkenler arasında bir etkileşimin olduğu belirlenmiştir. Çalışma ile ayrıca Türkiye’de toplam suç, devlete karşı, kamu güvenliğine karşı, genel ahlaka karşı işlenen suçlar ile kişi başına gayrisafi yurtiçi hâsıla ve toplam işsiz sayısı arasında uzun dönemli denge ilişkisinin varlığı tespit edilmiştir. Çalışmada gelir artarken suça olan eğilimin de artıyor olması sonucu ise dikkat çekici olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca işsizliğin toplumsal algının aksine suç için önemli bir risk faktörü olmadığı belirlenmiştir (Pazarlıoğlu ve Turgutlu, 2007: 65-68).

Aytaç vd. (2007), suç türleri üzerinde hangi değişkenlerin daha fazla etkili olduğunu ölçmek için Bursa'da 2004 yılı içerisinde Emniyet Müdürlüğü Olay Yeri Ekipler Amirliğine getirilen işyerinde suç işleyenler üzerinde bir anket çalışması yaparak, multinominal lojistik regresyon analizinden yararlanmışlardır. Toplam 807 kişiye yapılan anket çalışmasının analiz sonuçlarına göre; sanıkların %8'i kadınlardan, %92'si ise erkeklerden oluşmaktadır. Sanıkların %10'unun okuma yazma dahi bilmediği, %50'ye yakınının hiçbir geliri olmadığı, %72'sinin daha önce kolluk kuvvetlerince gözaltına alındığı, %66'sının daha önce gözaltına alınma nedeninin anketin uygulandığı andaki suç türüyle aynı olduğu ve %41'inin daha önce cezaevine girdiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte anket yapılan kişiler arasında, şahsa karşı suç işleyenlerin sayısının diğer suç türlerinden daha fazla olduğu ve işyeri ile bir ilişkisi olmayanların daha fazla şahsa karşı suç işlediği belirlenmiştir. Babası vefat etmiş sanıkların daha fazla suç işledikleri ise çalışmanın bir diğer bulgusudur. Malvarlığına karşı suç işlemede ise ekonomik saiklerin ön planda olduğu, kamu güvenliğine karşı işlenen suçlarda ise daha çok psikolojik nedenlerin etkili olduğu belirlenmiştir. Önceden suç işlemiş kişilerin sonrasında da yine aynı suçları işlemeyi sürdürdüğü, gençlerin daha fazla mala karşı suç işlediği ve gündüzleri daha fazla şahsa karşı suç işlendiği, çalışmanın diğer bulgularındandır.

Cömertler ve Kar (2007), 2000 yılına ait 81 il verilerini kullanarak yatay kesit analizi yapmışlardır. Suçun sosyo-ekonomik belirleyicilerini araştırdıkları çalışmalarında, suç oranı bağımlı değişken olarak seçilmişken; kişi başına gelir, okullaşma oranı, yeşil kartlı kişi oranı, şehirleşme oranı, güvenlik görevlisi, göç, yoksulluk, nüfus yoğunluğu ve doğum hızı gibi değişkenler ise çalışmanın bağımsız değişkenleri olarak belirlenmiştir. Yapılan analizde 36 farklı model tahmin edilmiştir.

Çalışmada geliştirilen 36 modelin 19’unda işsizliğin suç oranlarının artışı noktasında pozitif yönde etkisi sonucuna ulaşılmıştır. Toplam 8 modelde kullanılan kişi başına göç oranının tüm modellerde suç oranını pozitif yönde etkilediği belirlenmiştir. Benzer şekilde şehirleşme oranı da 8 modelde kullanılmış ve suç oranı ile pozitif bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Kişi başına gelir değişkeni ise 8 modelde yer almış ve suç oranını beklenenin aksine pozitif yönlü olarak etkilediği belirlenmiştir. Buna göre kişi başına gelir düzeyi arttıkça suç miktarı da artmaktadır. Eğitim değişkeni ise 11 farklı modelde kullanılmış ve suç oranı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ancak eğitim düzeyi ve suç arasında var olduğu düşünülen negatif yönlü ilişkinin aksine eğitimin yükselmesinin suç oranlarında bir düşmeye neden olmadığı tespit edilmiştir. Fert başına bütçe gelirleri ile suç oranı arasında ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yoksulluk göstergesi olarak kullanılan yeşil kartlı kişi oranının kullanıldığı toplam 8 modelde, bu değişkenin suç oranını negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Nüfus yoğunluğu ve doğum hızı değişkenleri ise toplam 13 modelde yer almış ve katsayıların istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve suç oranlarını artırdıkları tespit edilmiştir. İl gelişmişlik indeksi ise sadece 4 modelde kullanılmış ve gelişmişlik düzeyi ile suç arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin varlığı belirlenmiştir (Cömertler ve Kar, 2007: 46-54).

Öncü vd. (2007), sosyo-ekonomik faktörlerin ve sosyo demografik özelliklerin psikotik rahatsızlıkları olan kişilerin suç üzerindeki etkilerini araştırdıkları çalışmalarını, 17 ildeki yaklaşık 25 milyon kişiye hizmet vermekte olan Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi’nde yapmışlardır. Hastanenin adli psikiyatri biriminde yer alan Dr. Zati Dokuz Servisi’nde ceza mahkemelerince tedavi edilmelerine karar verilmiş ve psikotik bozukluğu (sanrılı bozukluk ve paylaşılmış

psikotik bozukluk hariç) bulunan 70 erkek hasta incelenmiştir. Aynı zamanda suç geçmişi olmayan ancak benzer psikotik bozukluklara sahip 70 kişiden oluşan bir kontrol grubu da oluşturulmuştur. Her iki grupta yer alan kişilere, demografik ve sosyo-ekonomik verilerini toplamak amacıyla bir anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrenim düzeyinin adli psikiyatri grubunda yer alanlarda belirgin şekilde düşük olduğu, daha az oranda şehirde yaşadıkları tespit edilmiştir. Her iki grup için de işsizlik oranı % 86-93 olarak hesaplanmıştır. Yüksek işsizlik dışında, suç işleyenlerin % 48,6'sının herhangi bir sosyal güvenceye sahip olmadığı, kontrol grubunda yer alanların ise sadece % 15,7'sinin sosyal güvencesinin olmadığı tespit edilmiştir. Yapılan lojistik regresyon analizlerine göre sosyal güvencesin olmayışı ile suç işleme arasında güçlü bir ilişki saptanmıştır. Sosyal güvencenin olmayışı düzenli tedavi alınmasını engellediğinden dolayı hastalık-suç ilişkisinde önemli rol oynadığı belirlenmiştir. Ancak gelir düzeyinin suç işleme üzerinde herhangi bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yazarlar, kişinin sosyal güvencesinin olup da kendine ait bir geliri olmasa dahi, tedavi görmesi nedeniyle suçtan uzak kalabildiği iddiasındadırlar (Öncü vd., 2007: 6, 8-11).

Durusoy vd. (2008), 81 ilde işlenen toplam malvarlığına ve kişilere karşı işlenen suçlar ile yoksulluk, kişi başına gelir, genç nüfus oranı, gelir dağılımında eşitsizlik, işsizlik, göç, ortalama hane halkı sayısı, yeşil kartlı sayısı, zorunlu sosyal sigorta kapsamında olanların sayısı, ilkökul mezunlarının sayısı, mesleki ve teknik eğitim veren okul mezunlarının sayısı ve üniversite mezunlarının sayısı gibi değişkenler arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışmada doğrusal regresyon yöntemi kullanılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, sosyo-ekonomik değişkenlerin malvarlığına karşı işlenen suçlar üzerindeki etkisinin diğer suç türleri üzerindeki

etkisinden çok daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İşsizliğin yalnızca mala zarar verme suçlarının sayısını artırmada etkili olduğu, yeşil kartlı sayısı fazla olan illerde ise sadece fuhşa teşvik ve kadın ticareti, ırza teşebbüs ve ırza geçme suçlarının belirgin bir şekilde az olduğu tespit edilmiştir. Zorunlu sosyal sigortaya tabi nüfusu daha çok olan illerde malvarlığına karşı işlenen toplam suç, hırsızlık, kapkaççılık, yankesicilik ve dolandırıcılık suçlarının toplam sayısı anlamlı bir biçimde daha çok gerçekleştiği belirlenmiştir. Ortalama hane halkı sayısı büyük olan illerde, fuhşa teşvik ve kadın ticareti, ırza teşebbüs, ırza geçme, kasten, ihmal veya kazaen öldürme, öldürmeye teşebbüs suçları ve kaçakçılık dışındaki ekonomik nitelikli suçlar hariç diğer suç türlerinin sayısı önemli derecede düşük çıktığı saptanmıştır. Göçün ise daha çok şahsa karşı işlenen suçlar ile ilişkisi olduğu, göç alan illerde ise mala karşı işlenen suçların da fazla olduğu, tespit edilmiştir. Mesleki ve teknik eğitim okullarından mezunların fazla olduğu illerde ise toplam asayiş suçları, malvarlığına ve şahsa karşı işlenen suçlar, mala zarar verme, hırsızlık, kapkaççılık, yankesicilik ve dolandırıcılık, fuhşa teşvik ve kadın ticareti, ırza teşebbüs, ırza geçme, yaralama ve darp suçlarının anlamlı düzeyde daha az gerçekleştiği, belirlenmiştir. Sonuç olarak, yapılan çalışmada, sosyo-ekonomik ve demografik faktörlerin çoğunun farklı suç türlerinin neredeyse tamamı ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu tespit edilmiştir denilebilir (Durusoy vd., 2008: 188-189, 197-198).

Karasu (2008), Türkiye'deki kentleşme dinamiklerinin suç üzerindeki etkilerini araştırdığı çalışmasında, 2000-2006 dönemine ait 30 farklı ilin verilerini kullanmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni olarak seçilen suç oranı ile 10.000 kişiye düşen asayiş suçları kastedilmektedir. Bağımsız değişkenler olarak ise; illerin nüfus büyüklükleri, illerin kentleşme oranı, illerin gelişmişlik sıralaması, illere göre

kişi başına düşen GSYH miktarı, illerin nüfus yoğunluğu ve illerin net göç hızı, seçilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, illerin nüfus büyüklükleri, illerin kentleşme oranı, illerin gelişmişlik sıralaması, illere göre kişi başına düşen GSYH miktarı, illerin nüfus yoğunluğu ve net göç hızları ile suç oranları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çalışmada kentleşme oranı yüksek, gelişmiş, kişi başına geliri yüksek, nüfus yoğunluğu fazla ve göç alan illerde daha çok suç işlendiği, tespit edilmiştir. Karasu bu şehirlerdeki suç miktarlarının fazla oluşunda, sağlıksız kentleşme sürecinin de etkili olduğunu ifade etmiştir. Çalışmada, gelişmişlik düzeyi düşük, kişi başına geliri az, sürekli göç veren bir olan Tunceli'deki suç oranlarının yüksek oluşu istisna olarak değerlendirilmiştir (Karasu, 2008: 261-462, 278-279).

Dinler ve İçli (2009), “Türkiye'nin Suçlu Profili: Cezaevinde Bulunan Hükümlülerin Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Özellikleri” adlı projenin Isparta ile ilgili verilerini kullandıkları çalışmalarında; Isparta cezaevindeki hükümlülerin profillerini ortaya çıkarmaya çalışmış ve yoksulluğun suç üzerindeki etkisini araştırmışlardır. 2005 Aralık ayında cezaevinde yaptıkları anketi 120 kişi ile gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, hükümlülerin öğrenim düzeyi düşük çıkmıştır. Toplam hükümlüler arasında ilkokul mezunu ve okuma yazma bilmeyenler en büyük kesimi oluşturmaktadır. Hükümlüler, eğitimlerini yarıda bırakmalarının en büyük nedeni olarak ise maddi yetersizlikleri göstermişlerdir. Hükümlülerin suç işlemeden önceki yaşamlarında emek yoğun işlerde çalıştıkları tespit edilmiştir. En son çalıştıkları işten elde ettikleri gelirin ise geçimlerine yetmediği, diğer tespitlerdendir. Cezaevine girmeden önce işsiz olduğu veya geçimini başkalarının sağladığı hükümlü sayısının da kayda değer miktarda olduğu belirlenmiştir. Hükümlülerin kalabalık ailelerden geldiği, ailelerin ekonomik güçlük

yaşadığı, ebeveynlerin düşük öğrenim düzeyine sahip olduğu, büyük çoğunluğunun hayatlarının bir döneminde göç etmiş kimseler olduğu, çalışmada tespit edilmiş hususlardandır. Yazarların yoksulluk ve suç arasındaki ilişkiye dair görüşleri ise, yoksulluğun suç oranları üzerinde etkili olduğu şeklindedir. Özellikle malvarlığına karşı işlenen suçların yoksullar tarafından işlendiği, uyuşturucu ve kalpazanlık suçlarının ise daha çok yüksek gelirli kişilerce işlendiği, çalışma sonuçları arasında yer almaktadır. Araştırmada ayrıca ekonomik kaygılar ile suç işleyenler arasında yoksulların payının daha yüksek olduğu vurgulanmıştır (Dinler ve İçli, 2009: 2472, 2484-2485).

Sevim ve Soyaslan (2009), Elazığ ilindeki hırsızlık suçlularının sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini belirleyebilmek için yaptıkları çalışmada bu özelliklere ait; cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi, memleketi, ikamet adresi, gelir durumu, meslek, aile yapısı, arkadaş grubu, alkol ve uyuşturucu kullanma, göç etme, suç geçmişi gibi değişkenleri incelenmiştir. Hırsızlık suçundan yakalana 74 kişiye 01.09.2007–01.03.2008 tarihleri arasında uygulanan anket sonuçlarına göre, hırsızlık suçunun erkeklerce daha fazla işlendiği tespit edilmiştir. Hırsızlık yapmış suçluların 16-23 yaş grubunda oldukları belirlenmiştir. Ayrıca suçluların kendilerinin ve ailelerinin öğrenim düzeyi oldukça düşük çıkmıştır. Hırsızlık suçlularının daha çok bekâr, işsiz veya düşük düzeyli işlerle uğraşan ve ekonomik olarak alt sınıf üyeleri arasından çıktığı çalışmanın diğer bulguları arasındadır. Hırsızlık suçlularının kardeşlerinin ve arkadaşlarının özellikle hırsızlık suçundan sabıka kaydı bulunduğu araştırmanın önemli sonuçları arasındadır (Sevim ve Soyaslan, 2009: 30-37).

Günel ve Şahinalp (2009), Şanlıurfa'daki hırsızlık suçlarının mekânsal analizini yaptığı çalışmalarında 2006 yılı verilerini kullanılmışlardır. Şehrin mahallelerinin düşük, orta ve yüksek gelirli olarak üçe bölüdüğü çalışmanın sonuçlarına göre, 2006 yılında hırsızlık suçunu işlemiş 193 kişiden 141'i düşük, 41'inin orta ve 11'inin yüksek gelirli mahallelerde ikamet ettiği tespit edilmiştir. 2006'da gerçekleşen toplam 363 hırsızlık suçunun dağılışına bakıldığında ise, suçların rastgele bir dağılışı göstermediği belirlenmiştir. Şehrin arazi kullanımının ve sosyo-ekonomik yapının bu dağılımda önemli belirleyiciler oldukları tespit edilmiştir. Özellikle şehrin yüksek gelirli bölgelerindeki hırsızlık olaylarının sayısı oldukça yüksek çıkmıştır. Hedef ve imkânların varlığı ve artışı suçların bu bölgelerde yoğunlaşmasında etkili olduğu ifade edilmiştir. Suçluların yerlilik durumlarına göre yapılan değerlendirmelerde ise ilginç sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre, Şanlıurfa'nın yerlisi olan suçlular hedef olarak daha çok fakir mahalleleri tercih ettiler, şehir dışından gelen suçluların ise yüksek gelirli mahalleleri hedef seçtikleri tespit edilmiştir. Yazarlar bu durumu, yerel suçluların mekânı tanımalarının, şehir dışından gelenlerin ise cazip hedefleri daha çok önemsemelerinin sonucu olarak görmüşlerdir (Günel ve Şahinalp, 2009: 103, 107, 113, 143).

Aksu ve Akkuş (2010), 1970-2007 dönemi için, Türkiye'de işlenen malvarlığına karşı işlenen suçların sosyo-ekonomik unsurlardan etkilenme biçimini araştırmışlardır. Bu amaçla oluşturdukları ekonometrik modellerde bağımlı değişken olarak malvarlığına karşı işlenen suçları, bağımsız değişkenler olarak ise enflasyon oranı, işsizlik oranı, reel kişi başına geliri, ortaöğretim okullaşma oranlarını kullanmışlardır. Sınır Testi Yaklaşımı'nı uyguladıkları araştırmalarının sonuçlarına göre, sosyo-ekonomik faktörler ile malvarlığına karşı işlenen suçlar arasında uzun

dönemli bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre malvarlığına karşı işlenen suçların; enflasyon, işsizlik ve okullaşma oranlarından pozitif yönlü, reel kişi başına gelirinden ise negatif yönlü olarak etkilendiği tespit edilmiştir. Yapılan tahminlere göre, malvarlığına karşı işlenen suçları belirleyen faktörlerin kısa ve uzun dönem etkilerinin benzer yönde ve büyüklükte olduğu, ortaya konmuştur. Gerek kısa gerekse de uzun dönemde malvarlığına karşı işlenen suçlar üzerindeki en büyük etkinin ise kişi başına düşen reel gelir olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada ayrıca ekonomik gelişmenin malvarlığına karşı işlenen suçları azaltacağı iddiasında bulunulmuştur (Aksu ve Akkuş, 2010: 191).

Yıldız vd. (2010), Oğuz Öcal'ın doktora tez çalışmasından ürettikleri çalışmalarında, 2002-2008 dönemini kapsayan Kayseri ilindeki malvarlığına ve şahsa karşı işlenen 11 farklı suç türünü bağımlı değişken olarak kullanmışlardır. Suç türleri üzerinde etkisi olduğu düşünülen sosyo-ekonomik bağımsız değişkenler olarak ise, eğitim düzeyi, iş, gelir durumu, il geneli nüfusu ve polis sayısı kullanılmıştır. Panel regresyon modelinin kullanıldığı araştırmanın sonuçlarına göre, suç ile işsizliğin ve nüfusun pozitif ilişkili olduğu buna karşın gelir ve polis sayılarının ise negatif ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca il merkezindeki nüfus sayısı ile lise mezun sayısı arttıkça suç miktarında artış olduğu, elde edilen sonuçlar arasındadır (Yıldız, 2010: 23-27).

Ata (2011), 27 AB üyesi ülkenin 2008 yılı verilerini temel alarak yapmış olduğu çalışmada işsizlik ve ücret bağımsız değişkenlerin malvarlığına karşı işlenen suçlar arasındaki ilişki, yatay kesit analizi ile test etmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, işsizliğin malvarlığına karşı işlenen suçlar üzerinde istatistiksel

olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir etkiye sahip olduğu saptanırken, ücret düzeyinin ise negatif yönlü bir etkiye sahip olduğu fakat istatistiksel olarak anlamsız bir ilişki içinde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca işsizlik oranındaki %1’lik bir artışın suç miktarı üzerinde 3,7244 değerinde bir artışa neden olacağı da sonuçlar arasındadır (Ata, 2011: 125-128).

İçli vd. (2011), Polis Akademisi’nin kurumsal ve TÜBİTAK’ın maddi desteği ile “Türkiye’nin Suçlu Profili: Cezaevinde Bulunan Hükümlülerin Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Özellikleri” adlı proje ile suça etki eden sosyal, ekonomik ve kültürel faktörleri belirlemeye çalışmışlardır. Bu çalışma bir nedensellik araştırmasından çok cezaevlerinde bulunan hükümlülerin profilini çıkarmaya yöneliktir. Araştırma kapsamında 27 açık ve kapalı cezaevinde terör ve organize suçlar gibi örgütsel suçlular dışındaki 2.778 yetişkin mahkûm ile anket çalışması yapılmıştır. Araştırma sonuçları; cana karşı işlenen suçlar, cinsel suçlar ve malvarlığına karşı işlenen suçlar şeklinde kategorize edilmiştir. Cana karşı suç işleyen hükümlü grubunda yer alanların büyük bir kısmının eğitim düzeyi çok düşük düzeyde çıkmıştır. Bu tür suçlardan ötürü hükümlü olanlar ağırlıklı olarak; esnaf, zanaatkâr, çiftçi ve işçilerden oluştuğu belirlenmiştir. Hükümlülerin yarıdan fazlasının ise geçimini güçlkle sağladığı diğer bir tespittir. Cinsel suçları işleyenlerin profili ise cana karşı suç işleyenler ile benzerlikler göstermektedir. Öğrenim düzeylerindeki düşüklük, zanaatkâr ve hizmet sektöründe işçi olarak çalışmak, bu suç türünü işleyenler arasında ağırlıklı olarak karşılaşılan özelliklerdir. Çok çocuklu aile fertlerinden gelmeleri ve geçimlerini zorlukla sağlamaları bu cinsel suç işleyenlerin diğer özellikleri olarak çalışma sonuçlarında yer almaktadır. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin eğitim düzeyi de tıpkı diğer suç türlerine ait suçlu profillerinde olduğu

gibi düşük düzeyde tespit edilmiştir. Hükümlülerin ebeveynlerinin öğrenim durumları ise çok daha düşük seviyede olduğu belirlenmiştir. Hükümlülerin öğrenim hayatlarını bırakmamış olanlar beşte bir düzeyinde saptanmıştır. Eğitim hayatının yarıda bırakılmasının ardında yatan en büyük gerekçenin ise ekonomik sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin beşte üçünün daha önce de aynı suçu işlediği belirlenmiştir. Yine kalabalık ailelerden ve parçalanmış ailelerden gelenlerin daha fazla malvarlığına karşı suç işledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bu suç grubunda yer alan suçların işlenmesinde çocukluk yıllarında yaşanan ekonomik sorunlar ilk sırada gösterilmiştir. Hükümlülerin suç işlemeyen önce çalıştıkları işlerinden elde ettikleri gelirin geçimlerini sağlamada çok yetersiz olduğu çalışmanın bir diğer sonucudur (İçli vd., 2011: 90-93, 253-271).

Kaya ve Bozkurt (2011), Türkiye’de yeşil kart uygulamasına geçildiği 1993 yılı ile 2009 yılı arası dönemine ait veriler ile zaman serisi analizi yapmışlardır. Çalışmalarında yeşil kart ile işsizlik oranları, kişi başına reel milli gelir ve suç oranları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu ilişkileri belirlemek amacıyla en küçük kareler yöntemi kullanılmıştır. Yapılan araştırmanın analiz sonuçlarına göre, işsizlik ve suç oranı ile yeşil kartlı sayısı arasındaki ilişki pozitif ve doğrusal olarak tespit edilmiş iken; modelde yoksulluk göstergesi olarak da kullanılan kişi başına reel milli gelir ile yeşil kartlı sayısı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Kaya ve Bozkurt, 2011: 135-138).

Kızmaz ve Bilgin (2012), Diyarbakır E Tipi Kapalı Cezaevi’nde ev hırsızlığı suçlarından tutuklu ve hükümlü bulunan, 50 suçlu üzerinde derinlemesine mülakat ve anket formu uygulaması yöntem ve teknikleri uygulanarak kapsamlı bir araştırma

gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, 50 suçlunun 42'si 18-26 yaş aralığında yer aldıkları, cezaevine girmeden önce Diyarbakır'ın daha çok gelir düzeyi düşük mahallelerinde ikamet ettikleri, % 30'unun başka yerleşim yerlerinden göç ettikleri, % 66'sının okulu terk ettikleri veya okuldan atıldıkları, % 66,6'sının ilköğretim düzeyinde eğitim aldığı, ailelerinin düşük eğitim düzeyine sahip oldukları, babalarının ağırlıklı olarak esnaf/zanaatkâr meslek grubunda yer aldıkları, annelerinin % 94'ünün ev hanımı oldukları, ailelerinin % 24'ünün 500 TL'den az, % 38'inin ise 500 TL - 1.000 TL arasında gelir düzeyinde olduğu, yoğun ekonomik problemler yaşadıkları, çoğunun kalabalık ailelere sahip olduğu ve ilk cezaevine girenlerin % 72'sinin 18 yaş ve altında olduğu araştırmanın önemli bulgularındandır. Çalışmada ayrıca hırsızlık yapılacak semtlerin daha çok ekonomik açıdan orta ve üst gelir grubunda yer alanların yaşadığı, sessiz, sakin, polis karakollarının az olduğu ve daha çok yeni yerleşim yerleri arasından seçildiği tespit edilmiştir (Kızmaz ve Bilgin, 2012: 135-158, 273-276).

Uğur (2013), malvarlığına karşı işlenen suçların mekânsal analizini, 2008 verileri ile Denizli özelinde yapmıştır. Çalışmada malvarlığına karşı işlenen suçların mahallelere göre dağılımını; mahallelerin nüfusu, binaların kullanım özellikleri, gelir dağılımı ve bu değişkenlerin kendi aralarındaki bağlantı oranı, korelasyon yöntemi uygulanarak test edilmiştir. Çalışma sonunda Denizli ilinde malvarlığına karşı işlenen suçların, daha çok şehrin doğu ve kuzeydoğu mahallelerinde yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Şehrin bu bölgelerinin ise daha çok düşük gelirlilerin yaşadığı ve nüfus yoğunluğunun şehrin diğer bölgelerine göre daha fazla olduğu görülmüştür. Aynı zamanda bu mahallelere yoğun bir göç hareketinin olduğu, bu yerlerde işsizliğin yüksek ve geçim sıkıntısının yoğun bir şekilde yaşandığı belirlenmiştir.

Ayrıca söz konusu mahallelerin güney bölümlerinde iş ve ticaret alanlarının yoğun bir şekilde bulunması, malvarlığına karşı suçların bu bölgelerde işleniş nedenlerini açıklamada yardımcı olduğu vurgusu yapılmıştır (Uğur, 2013: 9, 29-30).

Polat vd. (2013), hırsızlık suçunu etkileyen faktörleri araştırdıkları çalışmalarında regresyon ve hareketli ortalamalar gibi nicel analiz yöntemlerini kullanmışlardır. Çoklu regresyon analizlerinde bağımsız değişkenler olarak, hırsızlık sayısı, hırsızlık hükümlüsü olarak cezaevinden tahliye edilen erkek sayısı, yaz sıcaklık ortalaması, ilçenin yüzölçümü, ilçenin nüfusu, turist sayısı, kişi başına katma değer⁴ ve terör olay sayısı belirlenmiştir. Çalışma sonucunda, bir önceki yıl hırsızlık sayısındaki artışın veya azalışın, izleyen yıldaki hırsızlık sayısında aynı yönlü bir etkide bulunduğu belirlenmiştir. Cezaevinden tahliye edilen erkek hırsızlık hükümlü sayısı ile hırsızlık suçları arasında ise pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Buna göre eski erkek hırsızların tahliyesi ile geri dönmeleri hırsızlık suç miktarını artıracığı tahmin edilmiştir. Yaz sıcaklık ortalamasının artışı da hırsızlık suçunu pozitif yönde etkilemektedir. Özellikle turistik bölgelerde turizm amacıyla kullanılan konutlar kullanılmadıkları dönemde hedef haline gelmektedirler. Sıcakların yoğun olduğu saatlerde insanlar araç ve evlerinden uzak kaldığı için kolay hedef oldukları saptanmıştır. Ayrıca yazın kapı ve pencerelerin açık bırakılmasının da hırsızların iştahını artırdığı belirlenmiştir. İlçenin yüzölçümünün artması da hırsızlık sayısını artırdığı tespit edilmiştir. İlçe nüfus artışı hırsızlık olaylarının yaşanmasında bir diğer faktör olarak belirlenmiştir. Nüfusun artması ile potansiyel fail ve mağdur sayısının da artacağı iddia edilmiştir. Turist sayısının artışı da hırsızlık suçunun artmasında önemli bir etken olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kişi başı gayrisafi katma değer ve

⁴Yazarlarca kişi başına gayrisafi katma değer (GSKD), cari fiyatlarla bölgesel gayrisafi katma değer'in yıl ortası bölge nüfus tahminine bölünmesi ile TL cinsinden tespit edilmiştir (Polat vd., 2013: 18).

hırsızlık suçu arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Yazarlar, ticari faaliyetlerdeki genişleme, artan gelir düzeyi ve gelir dağılımındaki eşitsizliğin hırsızlık suç miktarını artıracakı iddiasındadırlar. Son olarak terör olayı sayısı ile hırsızlık suç miktarı arasında ise farklı olarak negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre terör olayları arttıkça hırsızlık sayısı azalmaktadır. Yazarlar bu durumu terör olayları meydana geldiğinde insanların geceleri evlerini zorunlu olmadıkça terk etmemeleri, kişilerin daha az hareketli olmaları, kolluk kuvvetlerinin daha tedbirli olması ile açıklamışlardır. Hayvan sayısı, eğitim durumu, işsizlik, göç hareketleri, asayiş hizmetlerinde görev alan Jandarma personel sayısı gibi değişkenler için ise yapılan analizler neticesinde anlamlı sonuçlar çıkmamıştır (Polat vd., 2013: 12-18).

Akdeniz ve Üzümcü (2013), suçun sosyoekonomik nedenlerini Kars Ceza İnfaz Kurumu'nda gerçekleştirdikleri anket çalışması verileri ile araştırdıkları çalışmalarında, 63 hükümlünün hüküm giydiği suç türü ile yaş, cinsiyet, medeni durum, öğrenim düzeyi ve ekonomik durum arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Mikro düzeyli bir çalışma olan bu araştırmanın sonuçlarına göre hükümlülerin ve ailelerinin öğrenim düzeyleri düşük olarak tespit edilmiştir. Ayrıca hükümlülerin önemli bir kısmının yoksul olduğu ve kalabalık bir aile yapısına sahip oldukları belirlenmiştir. 63 kişilik örneklem içerisinde en çok rastlanan ilk iki suç ise sırasıyla adam öldürme ve hırsızlık olarak tespit edilmiştir. Hükümlülerin çoğunun ailesinde veya arkadaş çevresinde daha önce hüküm giymiş kişilerin bulunduğu araştırmanın tespitleri arasındadır. Göç etmiş hükümlüler arasında göç öncesi beklentilerin aksine göç sonrası bu beklentilerin karşılanamamış olduğu ve bu nedenle suça yöneldikleri araştırmanın bir diğer bulgusudur. Ayrıca suç işleme nedenlerinin suç türlerine göre dağılımı analiz edildiğinde, adam öldürme suçları; namus-şeref uğruna, kan davası,

sarhoşken çıkan kavga, arazi anlaşmazlığı, bunalım, tahrik ve kavga küfür hakaret gibi nedenlerle işlenmiştir. Yaralama suçunun nedenleri olarak ise evlenmek için kız kaçırma ve para alacağı nedenleri belirleyici olmuştur. Yaşanan maddi sorunlar nedeniyle ise yalnızca maddi menfaat sağlamaya yönelik suçların işlendiği belirlenmiştir. Buna göre maddi sıkıntı yaşadığını belirten 9 hükümlünün 6'sı hırsızlık, biri yankesicilik, ikisi ise gasp ve kapkaç suçlarını işlemişlerdir. Ailevi sorunlar nedeniyle suç işlediklerini ifade eden hükümlülerin işledikleri suçların biri gasp, biri adam yaralama, ikisi adam öldürme ve üçü uyuşturucu suçlarıdır. Çalışmanın medeni durum değişkenine ilişkin bulgularına göre 63 hükümlünün 35'nin suç işledikleri dönemde evli oldukları; 25 kişinin ise bekâr olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın medeni durum başlığı altındaki ilginç bulgusu ise evli olanların bekârlara göre suç işleme nedenleri olarak ekonomik sıkıntıları daha çok belirtmeleri olmuştur. Araştırmada yer alan hükümlülerin yaş dağılımları incelendiğinde 23-32 yaş aralığında bulunanların oranın % 46 olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın öğrenim değişkeni dikkate alındığında mahkûmların % 58,7'sinin ilköğretim mezunu olduğu, ayrıca hükümlülerin % 87'sinin lise düzeyinden daha düşük bir öğrenime sahip oldukları, yükseköğretim mezunu hükümlü oranının ise sadece % 4,3 düzeyinde olduğu belirlenmiştir. (Akdeniz ve Üzümcü, 2013: 115, 125-137).

BÖLÜM III

ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

Metodoloji bölümünün amacı araştırma sürecini betimlemektir. Bu bölümde, araştırma metodu, araştırma sorusu, hipotezleri, örneklem seçimi, veri toplama aracının geliştirilmesi, verilerin toplanma süreci ve analiz teknikleri hakkında bilgiler sunulmuştur.

I. ARAŞTIRMA METODU

Bu araştırma açıklayıcı (explanatory research) bir çalışmadır. Açıklayıcı araştırmalar davranış ve olayların ortaya çıkış sürecinde ‘niçin’ sorusuna odaklanmaktadır. Bu tür çalışmalar tanımlayıcı (descriptive research) ve keşfedici (expolaratory research) çalışmaların olayları tanımlamak ve ortaya koymak için “Ne ve Nasıl” sorularının ötesinde, problemin ortaya çıkma nedenleri üzerine odaklanır. Diğer bir ifade ile bu tür araştırmalar değişkenler arasındaki sebep-sonuç ilişkilerini anlamlandırmaya çalışmaktadır (Maxfield ve Babbie, 2000: 18-20; Böke, 2010: 14)

Bu çalışmanın verilerinin toplanması amacıyla anket metodu kullanılmıştır. Anketler veri toplanmasında yaygın olarak kullanılan araçlardan biridir. Bununla birlikte anketler, geniş evrenlerin betimlenmesinde, tutumların, algıların, görüşlerin, geçmişe yönelik tecrübelerin ölçülmesinde en elverişli araçlardan kabul edilmektedir (Hagan, 2003: 144-145; Maxfield ve Babbie, 2000: 246). Bu çalışmada herhangi bir suçtan hüküm giymiş olan yetişkinlerin ekonomik yönden dezavantajlı olma noktasında farklılık gösterip göstermedikleri ve böyle bir dezavantajlı konumda olan

kişilerin diğer suçlara kıyasla maddi getiri sağlayıcı suçları mı daha çok işledikleri araştırılmaktadır. Böyle bir ölçüme yönelik en uygun veri toplama yönteminin ise anket olduğu düşünülmüştür.

II. ARAŞTIRMA SORUSU VE HİPOTEZLER

Bu araştırmanın açıklamaya çalıştığı temel soru, “Acaba, ekonomik açıdan dezavantajlı olan kişiler, diğer suçlara kıyasla maddi kazanç elde etmelerini sağlayacak suçları daha mı çok işlerler?” olarak belirlenmiştir. Başka bir deyişle, maddi kazanç elde etmeye yönelik suçları işleyenlerin ekonomik durumu, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha mı kötüdür? Bu araştırma sorusunu test edebilmek için, ekonomik kazanç elde etmeye elverişli suçlar ile ekonomik dezavantaj durumunu ölçen değişkenlerin ilişkilendirilmesiyle oluşturulan her biri 15 hipotezden oluşan, 7 set halinde toplam 105 adet hipotez oluşturulmuştur. Bu çerçevede araştırmada test edilen hipotezler şunlardır:

Hipotez Seti 1—Evden hırsızlık ve ekonomik dezavantaj ilişkisi

1. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin aylık şahsi gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
2. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin aylık hane gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
3. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
4. Evden hırsızlık suçunu işleyenler diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksek bir işsizlik oranına sahiptir.

5. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşük bir istikrarlı çalışma hayatına sahiptir.
6. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla herhangi bir sosyal güvenlik sistemine dâhil olma (SSK, Bağkur, Emekli Sandığı ve Yeşil Kart gibi) oranı daha düşüktür.
7. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin herhangi bir yerden aynı ya da nakdi yardım alma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
8. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin kiracı olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
9. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin ev kirasını düzenli ödeyememe olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
10. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
11. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin evlerinin bulunduğu muhitin ekonomik durumu diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
12. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Yoksulluk Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
13. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Açlık Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
14. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Maddi Yoksunluk" kriterine uyma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
15. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin göreceli mahrumiyet puanları diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

Hipotez Seti 2—Oto hırsızlığı ve ekonomik dezavantaj ilişkisi

1. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin aylık şahsi gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
2. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin aylık hane gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
3. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
4. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksek bir işsizlik oranına sahiptir.
5. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşük bir istikrarlı çalışma hayatına sahiptir.
6. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla herhangi bir sosyal güvenlik sistemine dâhil olma (SSK, Bağkur, Emekli Sandığı ve Yeşil Kart gibi) oranı daha düşüktür.
7. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin herhangi bir yerden aynı ya da nakdi yardım alma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
8. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin kiracı olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
9. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin ev kirasını düzenli ödeyememe olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
10. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
11. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin evlerinin bulunduğu muhitin ekonomik durumu diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.

12. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Yoksulluk Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
13. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Açlık Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
14. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Maddi Yoksunluk" kriterine uyma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
15. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin göreceli mahrumiyet puanları diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

Hipotez Seti 3—Diğer hırsızlık türleri ve ekonomik dezavantaj ilişkisi

1. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin aylık şahsi gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
2. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin aylık hane gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
3. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
4. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksek bir işsizlik oranına sahiptir.
5. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşük bir istikrarlı çalışma hayatına sahiptir.
6. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla herhangi bir sosyal güvenlik sistemine dâhil olma (SSK, Bağkur, Emekli Sandığı ve Yeşil Kart gibi) oranı daha düşüktür.
7. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin herhangi bir yerden aynı ya da nakdi yardım alma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

8. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin kiracı olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
9. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin ev kirasını düzenli ödeyememe olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
10. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
11. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin evlerinin bulunduğu muhitin ekonomik durumu diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
12. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin TÜİK'in "Yoksulluk Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
13. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin TÜİK'in "Açlık Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
14. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin TÜİK'in "Maddi Yoksunluk" kriterine uyma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
15. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin göreceli mahrumiyet puanları diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

Hipotez Seti 4—Hırsızlık suçları ve ekonomik dezavantaj ilişkisi

1. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin aylık şahsi gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
2. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin aylık hane gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
3. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.

4. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksek bir işsizlik oranına sahiptir.
5. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşük bir istikrarlı çalışma hayatına sahiptir.
6. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla herhangi bir sosyal güvenlik sistemine dâhil olma (SSK, Bağkur, Emekli Sandığı ve Yeşil Kart gibi) oranı daha düşüktür.
7. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin herhangi bir yerden aynı ya da nakdi yardım alma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
8. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin kiracı olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
9. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin ev kirasını düzenli ödeyememe olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
10. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
11. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin evlerinin bulunduğu muhitin ekonomik durumu diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
12. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin TÜİK'in "Yoksulluk Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
13. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin TÜİK'in "Açlık Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
14. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin TÜİK'in "Maddi Yoksunluk" kriterine uyma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

15. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin göreceli mahrumiyet puanları diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

Hipotez Seti 5—Dolandırıcılık ve ekonomik dezavantaj ilişkisi

1. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin aylık şahsi gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
2. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin aylık hane gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
3. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
4. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksek bir işsizlik oranına sahiptir.
5. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşük bir istikrarlı çalışma hayatına sahiptir.
6. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla herhangi bir sosyal güvenlik sistemine dâhil olma (SSK, Bağkur, Emekli Sandığı ve Yeşil Kart gibi) oranı daha düşüktür.
7. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin herhangi bir yerden aynı ya da nakdi yardım alma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
8. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin kiracı olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
9. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin ev kirasını düzenli ödeyememe olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
10. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

11. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin evlerinin bulunduğu muhitin ekonomik durumu diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
12. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Yoksulluk Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
13. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Açlık Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
14. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Maddi Yoksunluk" kriterine uyma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
15. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin göreceli mahrumiyet puanları diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

Hipotez Seti 6—Yağma suçları ve ekonomik dezavantaj ilişkisi

1. Yağma suçunu işleyenlerin aylık şahsi gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
2. Yağma suçunu işleyenlerin aylık hane gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
3. Yağma suçunu işleyenlerin aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
4. Yağma suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksek bir işsizlik oranına sahiptir.
5. Yağma suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşük bir istikrarlı çalışma hayatına sahiptir.
6. Yağma suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla herhangi bir sosyal güvenlik sistemine dâhil olma (SSK, Bağkur, Emekli Sandığı ve Yeşil Kart gibi) oranı daha düşüktür.

7. Yağma suçunu işleyenlerin herhangi bir yerden aynı ya da nakdi yardım alma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
8. Yağma suçunu işleyenlerin kiracı olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
9. Yağma suçunu işleyenlerin ev kirasını düzenli ödeyememe olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
10. Yağma suçunu işleyenlerin ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
11. Yağma suçunu işleyenlerin evlerinin bulunduğu muhitin ekonomik durumu diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
12. Yağma suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Yoksulluk Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
13. Yağma suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Açlık Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
14. Yağma suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Maddi Yoksunluk" kriterine uyma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
15. Yağma suçunu işleyenlerin göreceli mahrumiyet puanları diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

Hipotez Seti 7—Malvarlığı karşı işlenen suçlar ve ekonomik dezavantaj ilişkisi

1. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin aylık şahsi gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
2. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin aylık hane gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.

3. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
4. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksek bir işsizlik oranına sahiptir.
5. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşük bir istikrarlı çalışma hayatına sahiptir.
6. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla herhangi bir sosyal güvenlik sistemine dâhil olma (SSK, Bağkur, Emekli Sandığı ve Yeşil Kart gibi) oranı daha düşüktür.
7. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin herhangi bir yerden ayni ya da nakdi yardım alma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
8. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin kiracı olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
9. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin ev kirasını düzenli ödeyememe olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
10. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
11. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin evlerinin bulunduğu muhitin ekonomik durumu diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
12. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin TÜİK'in "Yoksulluk Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
13. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin TÜİK'in "Açlık Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

14. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin TÜİK'in "Maddi Yoksunluk" kriterine uyma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

15. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin göreceli mahrumiyet puanları diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

III. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmada zaman ve mekân olmak üzere iki temel sınırlılık bulunmaktadır.

(1) Araştırmada kesitsel araştırma dizaynı kullanıldığı için çalışma sınırlı bir zaman dilimi çerçevesinde ve hâlihazırda cezaevinde bulunan hükümlüler üzerinde yapılmıştır. Bu nedenle, araştırma ile ortaya konan bulguların başka zaman dilimlerinde de sağlamlasının yapılması gerekmektedir. Zira araştırmanın yapıldığı dönem ve öncesinde meydana gelmiş olması muhtemel çok önemli sosyal ve ekonomik hadiselerin suçlu davranışlar üzerinde araştırma ekibinin tahmin edemeyeceği veya öngöremeyeceği etkilerde bulunma olasılığı her zaman vardır. Literatürde benzer araştırmaların boylamsal araştırma dizaynı kullanılarak uzun bir zaman serisi çerçevesinde yapıldığı görülmektedir. Bu tür çalışmalarla, suçların uzun bir dönemde hangi değişkenlerden etkilendiğini daha sağlıklı bir biçimde ortaya koymak mümkündür. Ne var ki, bu çalışmalar için gereken bütçe ve insan kaynağının büyüklüğü, araştırmacıları daha çok kesitsel araştırmalar yapmaya itmektedir. Bu nedenlerle, bu çalışmada da kesitsel araştırma dizaynı kullanılmıştır. Çalışmanın uzun vadede en azından birkaç dalga halinde tekrarlanması halinde, bu çalışma ile ortaya konan bulguların geçerlilik durumu daha sağlıklı bir biçimde anlaşılabilir.

(2) Araştırmaya esas teşkil eden veri, Türkiye genelinde yapılan bir araştırmanın Ankara özelinde toplanan kısmından çekilen bir örneklemden elde edilen veriyi içermektedir. Örnekleme, Ankara’da suç işlemiş ve bu suçlardan dolayı hüküm giymiş mahkûmlar bulunmaktadır. Araştırmanın bulgularının başka şehirlerden elde edilen verilerle de doğrulanmaya ihtiyacı bulunmaktadır.

Yukarıda sıralanan sınırlılıklara ek olarak, literatürde “triangulation” (nirenge) adı verilen ve ulaşılan bir sonucun farklı kaynaklardan doğrulanması esasına dayanan bir yaklaşım çerçevesinde, anket metoduyla toplanan verilerin resmi verilerle karşılaştırmasının yapılması elde edilen bulguların güvenilirlik ve geçerliliklerini teyit etme bakımından son derece faydalı olabilir. Zira literatürde suçlular üzerinde yapılan çalışmaların genel olarak polis ve hapisane verilerine dayalı olarak yapıldığını görmekteyiz (Maxfield ve Babbie, 2000: 94). Ancak, ülkemizde politik sebepler başta olmak üzere çeşitli nedenlerle suç verilerinin paylaşımı konusunda ciddi bir direnç bulunmaktadır. Bu nedenle İçişleri Bakanlığı tarafından bu verilerin kamuoyuyla paylaşılmamaktadır. Hapisane verileri ise gerek TÜİK, gerekse Adalet Bakanlığı tarafından paylaşılmakla birlikte, bu kurumların paylaştıkları veriler bazen gruplanarak, bazen de çapraz tablolar halinde sunulmak suretiyle özetlenerek meta veri formatında paylaşıldığı, ham verilerin ise yayınlanmadığı bilinmektedir. Bu itibarla, bu alanda araştırma yapmak isteyen kimselerin doğrudan sahaya inerek ihtiyaç duydukları verileri kendilerinin toplaması gerekmektedir. Elbette, bu süreç bile gerekli izinlerin alınması için yapılan yazışmalar ve çeşitli bürokratik aşamaların tamamlanması için en azından birkaç aylık bir zaman dilimi ve sıralı bütün kurumların ve amirlerin onayına bağlı son derece zor bir süreçtir. Resmi suç

kayıtlarının ham veri olarak paylaşılmaması nedeniyle bu araştırmada doğrudan mahkûmlarla yüz yüze görüşülerek toplanan veriler kullanılmıştır.

IV. VERİ

Bu tez çalışmasında kullanılan veri, Doç. Dr. Osman Dolu yürütücülüğünde yapılan ‘‘Suçun Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri Araştırması’’ isimli ulusal araştırma ile elde edilen verilerden Ankara’da işlenen suçlara ilişkin olanlarının süzülmesi ile oluşturulmuştur. Veriler araştırma çerçevesinde oluşturulan bir anket formu ile ve mahkûmlarla yüz yüze görüşülmek suretiyle toplanmıştır. Araştırma, Adalet Bakanlığı’ndan gerekli izinler alınmak suretiyle aşağıda isimleri yazılı bulunan cezaevlerinde gerçekteştirilmiştir:

- Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurum
- Ankara 1 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
- Ankara 2 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
- Sincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu,
- Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu
- Sincan Açık Ceza İnfaz Kurumu

V. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bahsi geçen ulusal araştırma kapsamında araştırmanın Ankara ayağı için evren 4.220 mahkûmdan oluşturmaktadır. Bu çerçevede, öncelikle farklı cezaevleri listelenmiş ve bu cezaevlerinde bulunan mahkûmların hangi suçlardan dolayı bu mahkûmiyeti aldıkları cezaevi yönetimlerinden alınmıştır. Bu noktada, öncelikle tüm cezaevleri

arasından farklı cezaevi türlerini temsilen birer cezaevi seçilmiş, ardından da bu cezaevlerinde bulunan farklı suçlu türlerini temsil eden 2'şer koğuş seçilmiştir. Teorik olarak suçluların buldukları koğuşlar, bu kişilerce işlenen suç türlerine göre maksimum homojenliği sağlayacak şekilde oluşturulmaktadır. Ancak, uygulamada zaman zaman farklı suç tiplerinden mahkûm olan kişilerin aynı koğuştaki karışık olarak bulduklarına da rastlanmıştır. Bu nedenle, örneklem içinde bütün suçluların hedeflenen ölçüde ideal bir dağılım göstermemiştir. Bununla birlikte, her bir suç türünü temsilen belli bir minimum sayının altına da inilmemiştir. Bu tez çalışmasında kullanılan veri seti için örneklem belirlenirken, Ankara'da suç işleyen ve haklarındaki hüküm kesinleşmiş olan mahkûmlar seçilmiştir. Zira her ne kadar her bir cezaevi genel olarak kendi bölgesinden gönderilen mahkûmları barındırmakla birlikte, ülkenin herhangi bir yerinden oraya transfer olan mahkûmlar da bulunabilmektedir. Bu nedenle, çalışma sonucunda yapılacak çıkarımların Ankara'ya özel yapılabilmesi için, örneklemde yalnızca Ankara'da işledikleri suçtan dolayı bu cezaevlerinde bulunan kişilere yer verilmiştir. Ayrıca, büyük araştırma kapsamında tutuklular da bulunduğu ve bu kişiler hakkında kesin bir hüküm verilmemiş olduğundan dolayı, bu kimseleri daha en baştan suçlu gibi kabul etmenin gerek etik gerekse hukuki açıdan önemli bir problem teşkil edeceği düşüncesiyle örneklemde tutuklu olan kimselere de yer verilmemiştir. Bu değerlendirmeler neticesinde, örneklem tabakalı rastgele örnekleme ile belirlenen 607 kişi olarak belirlenmiştir. Bu örneklem üzerinde yapılan sosyal ve demografik dağılım analizleri, örneklemin Ankara genelinde bulunan mahkûmların özellikleriyle farklı kriterler bakımından genel olarak %1'den daha düşük bir hata payıyla büyük bir benzerlik gösterdiğini ortaya koymuştur.

VI. DEĞİŞKENLER

Herhangi istatistiksel bir analiz yapabilmek için teorik kavramların uygun bir biçimde ölçülerek değişkenlere dönüştürülmesi ve standart hale getirilmesi gerekmektedir. Zira değişkenler kavramların sayısal olarak ölçülebilen halleri olduklarından oluşturulan hipotezlerin de test edilebilmesine imkân tanırılar. Değişkenler farklı sınıflandırmalara tabi tutulabilir. Bu sınıflandırmalar değişkenlerin kontrol durumlarına, aldıkları değerlere ve ölçme güçlerine ve değişiklik gösterir. Bu çerçevede değişkenler, kontrol durumlarına göre; bağımsız, bağımlı ve ara değişkenler, aldıkları değerlere göre; sürekli-sürekli değişkenler, ölçme durumlarına göre; kategorik-sayısal değişkenler şeklinde kategorize edilebilmektedirler (Gürer vd., 2010: 72-74).

Yapılan bu alan araştırmasında, ölçülebilen birçok farklı değişken kullanılmıştır. Anket formunda ölçülen birçok değişken olmasına karşın, çalışma kapsamı içerisinde ağırlıklı olarak hipotez setlerinde yer alan değişkenler, aşağıda bağımlı ve bağımsız değişken grubu olarak iki ayrı başlıkta anlatılmıştır. Bununla birlikte betimleyici istatistikler başlığı altında örneklemin daha iyi kavranabilmesine yardımcı olabileceği düşüncesiyle hipotez tetlerinde kullanılan değişkenlerdenn farklı değişkenlere de yer verilmiştir.

A. BAĞIMLI DEĞİŞKEN

Bağımsız değişkendeki değişimin etkisiyle değişebilen değişken bağımlı değişken olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle bağımlı değişkenin alacağı değer bağımsız değişkene bağlıdır (Field, 2009: 7).

Analizde bağımlı değişken olarak malvarlığına karşı işlenen suçlar test edilecektir. Suç kavramı ile kastedilen Türk Ceza Kanunu'na göre suç olarak tespit edilmiş olan bir suç eylemini gerçekleştirmeleri ve bu eylemin sonucunda bu suçtan mahkemece mahkûm edilmeleridir. Evden hırsızlık, oto hırsızlığı, diğer hırsızlıklar, dolandırıcılık, yağma, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma, suç eşyasını satın alma gibi malvarlığına karşı işlenen suçlar çalışmanın bağımlı değişken grubunu oluşturmaktadır. 79. soruda mahkûmların şu an hapiste olmalarına neden suç türü malvarlığına karşı işlenen suçlar arasında yer alıyorsa 1, diğer suç türleri (kişilere karşı, genel ahlaka karşı, kamu idaresinin güvenilirliğine ve işleyişine karşı, kamu sağlığına karşı işlenen suçlar gibi) arasında yer alıyorsa 0 olarak SPSS programında analiz edilmek üzere kodlanmıştır.

B. BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER

Bilimsel çalışmalarda nedensel bir bağlantı kurmada bazı etkilere neden olduğu veya belirleyici olduğu düşünülen değişkenler bağımsız değişken olarak tanımlanmaktadır (Field, 2009: 7). Tablo-2'de yedi hipotez testinde ortak olarak kullanılan değişkenler yer almaktadır.

Tablo 2: Bağımsız ve Bağımlı Değişkenler

Bağımsız Değişkenler	Bağımlı Değişken
Demografik değişkenler	
H1. Aylık şahsi gelir düzeyi	
H2. Aylık hane gelir düzeyi	
H3. Aylık eşdeğer hanehalkı geliri düzeyi	
H4. İşsizlik durumu	
H5. İş hayatında istikrar	
H6. Herhangi bir sosyal sigortaya sahip olmama durumu	Malvarlığına kaşı işlenen
H7. Ayni ve/veya nakdi yardım alıp/almama durumu	suçlar (Eviden Hırsızlık, Oto
H8. Kiracılık durumu	Hırsızlığı, Diğer Hırsızlıklar,
H9. Ev kirasını düzenli ödeyememe	Toplam Hırsızlık,
H10. Ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma	Dolandırıcılık ve Yağma)
H11. Yaşanılan muhitin ekonomik düzeyi	
H12. Açlık sınırının altında olma durumu	
H13. Yoksulluk sınırının altında olma durumu	
H14. Maddi yoksunluk	
H.15 Göreceli mahrumiyet	

1. Demografik Değişkenler

Demografik değişkenler, cinsiyet, yaş, hükümlünün kendi ile evli ise eşi, annesi ve babasının öğrenim düzeyi, hükümlünün medeni durumu, var ise çocuk sayısı,

hükümlünün mesleği, suç öncesi yaşanan yerin özelliği ve evde birlikte yaşadığı kişi sayısı sorularından oluşmaktadır.

2. Ekonomik Olarak Dezavantajlı Olma Durumuna İlişkin Değişkenler

Çalışmanın temel önermesi olan ekonomik dezavantaja sahip olma durumu göstergeleri olarak; düşük gelir düzeyi, işsizlik, çalışma hayatında istikrarsızlık, sosyal sigortaya sahip olmama, ayni ve/veya nakdi yardım alma, kiracı olma, ev kirasını düzenli ödeyememe, ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma, yaşanan muhitin ekonomik düzeyi, açlık sınırının altında olma, yoksulluk sınırının altında olma, maddi yoksun olma ve göreceli mahrumiyet yaşama değişkenleri kullanılmıştır.

Bağımsız değişkenler içerisinde, hükümlülerin aylık şahsi gelir durumları, aralıklı değişken olarak anketin 25. sorusunda ucu açık bir soru ile toplanmıştır. Bu değişken betimsel analizlerde aktarılırken 0-500 TL, 501-891 TL, 892-1.000 TL, 1.001-1.500 TL, 1.501-2.000 TL, 2.001-2.500 TL, 2.501-3.000 TL, 3.001-3.500 TL, 3.501-4.000 TL, 4.001 TL ve üstü şeklinde kategorilere ayrılmıştır. Bu ayırım sadece örnekleme ait şahsi gelir düzeylerinin daha kolay gösterilebilmesi ve anlaşılabilmesine imkân tanıdığı düşünüldüğü için yapılmıştır. Her hipotez setinin birinci hipotez testleri yapılırken ise bu kategorik ayırım dikkate alınmadan ham veri kullanılmıştır. Benzer kategorik ayırım aylık hane geliri için de yapılmıştır. 26. soruda ucu açık soru ile ölçülen aylık hane geliri ise hipotez setlerinin ikinci hipotez testlerinde bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.

Gelir eşitsizliğinin bireysel gelirler arasındaki farklar dikkate alınarak ölçülmesi nedeniyle hane gelirinin bireysel gelire dönüştürülmesi gerekmektedir.

Bunun için ise ailedeki yetişkin ve çocukları dikkate alarak bir hesaplama yapmak gerekmektedir. Çünkü yetişkin ve çocukların tüketim alışkanlıkları birbirlerinden farklıdır. Bu doğrultuda OECD bir ölçek geliştirmiştir. Buna göre hanehalkındaki referans kişi “1”, 14 yaş ve üzerindeki kişiler “0,5” ve 14 yaşın altındaki kişiler ise “0,3” katsayısı ile çarpılarak hanehalkı eşdeğer sayısına ulaşılmaktadır (TÜİK, 2012). Ancak bu araştırma TÜİK’in yapmış olduğu gelir ve yaşam koşulları anketi gibi kapsamlı bir hane araştırması olmadığından dolayı veri setimizde hanedeki 14 yaşın altındaki kişileri tespit edebileceğimiz bir veri bulunmamaktadır. Oluşabilecek hata payını minimize etmek amacıyla ise 2014 adrese dayalı nüfus sayımı sonuçları dikkate alınarak bir hesaplama yapılmıştır. 2014 yılı nüfusunun neredeyse % 25’i 14 yaşın altındadır. Buradan hareketle örneklemdaki hane sayısının % 25’i 14 yaşın altında kabul edilmiştir. Ancak bu hesaplama bekâr veya evli olup sadece 2 kişinin olduğu haneler dâhil edilmemiştir. Elde edilen eşdeğer hane sayısı toplam hane gelirine bölünerek eşdeğer hanehalkı gelirleri belirlenmiştir.

Hükümlülerin suç öncesi çalışma hayatlarına ilişkin sorular anketin 19. ve 20. soruları ile ölçülmüştür. Çalışma durumuna ilişkin veri, “Kamu sektöründe bir işte çalışıyordum”, “Kendi işim/dükânım vardı”, “Özel sektörde tam gün bir işite çalışıyordum”, “Özel sektörde yarım gün bir işite çalışıyordum”, “Çalışmıyordum (ev hanımı, emekli, öğrenci)” seçenekleri için “0”, “İşsizdim” seçeneği için “1” kodu kullanılarak elde edilmiştir. Oluşturulan işsizlik değişkeni ile veri setlerinin dördüncü hipotez testleri gerçekleştirilmiştir.

Suç öncesi hükümlülerin çalışma hayatlarındaki istikrarı ise likert tipi 20. soru ile ölçülmüştür. Bağımsız değişken grubunda yer alan işte istikrar durumu, 9 kategoride, “Her zaman düzenli bir işim vardı”, “İstisnalar dışında, genel olarak

düzenli bir işim vardı”, “Yılın çoğu zamanında işim oluyordu”, “Yılın yarısından fazla işim vardı”, “Yılın yarısında işim vardı”, “Yılın yarısından az kısmında işim vardı”, “Yılın küçük kısmında işim oluyordu”, “İstisnalar dışında, genel olarak işsizdim” ve “Hep işsizdim” olarak kodlanmıştır. Kişinin çalışma hayatındaki istikrar durumu ile her setin beşinci hipotezleri test edilmiştir.

Hükümlülerin suç öncesi herhangi bir sosyal sigorta sahip olup olmadıkları ve hangi tür bir sosyal güvenceye sahip oldukları 27. soru tespit edilmiştir. Sosyal sigortaya sahip olup olmamaya ilişkin veri, bağ-kur, emekli sandığı, yeşil kart, diğer sigorta türleri için “0” ve herhangi bir sigortası olmayanlar ise “1” olarak kodlanarak oluşturulmuş ve hipotez setlerinde yer alan altıncı hipotezleri test etmede kullanılmıştır.

Mahkûmların suç öncesi herhangi bir yerden ayni/nakdi yardım alıp almadıkları ve alıyordularsa bunu nereden aldıkları, 28. soru ile nominal düzeyde ölçülmüştür. Yardım alma/almamaya ait veri, “İşsizlik sigortasından”, “Kaymakamlık/Valiliklerden”, “Belediyelerden”, “Diğer kamu kurum ve kuruluşlarından”, “Vakıf veya sosyal yardım kuruluşlarından, derneklerden”, “Birinci derece akrabalarından”, “Diğer akrabalarından”, “Komşulardan” ve “Arkadaşlardan” için “0” ve “Hiçbir yerden yardım almıyordum” seçeneği ise “1” olarak kodlanmış ve hipotez setlerinde yer alan yedinci hipotezleri test etmede kullanılmıştır.

Hipotez setlerinin sekizinci hipotezinde yer alan kiracılık durumu 34. soruda nominal düzeyde ölçülmüştür. Mahkûmların suç öncesi yaşadıkları evde kiracı olama durumlarını ölçen kiracılık değişkeni için “Hayır, ev sahibiydim” ve “Hayır,

oturduğum ev aileme/akrabama aitti, kira ödemiordum” seçenekleri “0”, “Evet, kiracıydım” ise “1” olarak kodlanmıştır.

Suç öncesi kiracı olup da kirasını düzenli ödemede zorluk yaşayanların ölçümü için kullanılan ev kirasını düzenli ödeyememe değişkeni 41. soru ile nominal düzeyde ölçülmüştür. Bu çerçevede ev kirasını düzenli ödeyememe ilişkin veri, “Hayır, ödeyebiliyordum” ve “Bu tür bir ödeme yok” için “0”, “Evet, ödeyemiyordum” için ise “1” kodlanarak oluşturulmuştur. Ev kirasını düzenli ödemede zorluk yaşama değişkeni ile hipotez setlerinde yer alan dokuzuncu hipotezleri test etmede kullanılmıştır.

Hipotez setlerinin onuncu hipotezleri için kullanılan bağımsız değişken ise ekonomik gerekçelerle farklı bir adrese taşınma durumudur. Söz konusu değişken anketin 33. sorusu ile ölçülmüştür. Bu veri, “Evlilik”, “Yeni ev alma”, Tayin veya görev değişikliği”, “Yeni iş bulduğu için”, “Eğitim”, “Sağlık”, “Önceki evimizde ailemin can güvenliğini olmaması”, “Önceki evimizde kendi can güvenliğimin olmaması”, “Akrabalarımızın yeni taşındığımız yerde olması”, “Önceki evimizin çevresindeki kötü sosyal ortamdan kaçmak”, “Suç işlemek için” ve “Diğer” seçeneğinde yer alan ekonomik zorluk ifade etmeyen gerekçeler “0” olarak, “Geçim sıkıntısı”, “Önceki evimizin kirasının yüksek olması” ve diğer seçenekleri içinde belirtilen “Lojmana taşınmak” ile “Banka haczi” gibi farklı bir adrese taşınmanın ardında yatan ekonomik gerekçeler ise “1” olarak kodlanarak oluşturulmuştur.

Suç öncesi mahkûmların yaşadıkları muhitin ekonomik durumunu belirlemeye yönelik değişken likert tipi olarak hazırlanmış 35. soru ile ölçülmüştür. Mahkûmun yaşadığı muhitin ekonomik düzeyi “Tamamen yokluk içinde olma”, “Oldukça fakir”, “Fakir”, “Normal”, “Zengin Sayılabilir”, “Zengin” ve “Çok zengin”

olma durumu arasında bir değer almaktadır. 1 ile 7 arasında değişen puanlamaya göre değer ne kadar yükselirse yaşanan muhitin ekonomik düzeyi o denli düşük olmaktadır. Diğer bir ifade 7 tamamen yokluk durumunu ifade ederken 1 ise yaşanan muhitin çok zengin olduğunu göstermektedir. Bu değişken ile hipotez setlerinin on birinci hipotezleri test edilmiştir.

Bağımsız değişkenlerden bir diğeri açlık sınırının altında olma durumudur. TÜİK tarafından en son 2010 yılını kapsayan ve gıda harcamalarından oluşan hane halkı büyüklüğüne göre belirlenmiş açlık sınırı rakamları tarafımızca temel gıda fiyatları enflasyon oranları dikkate alınarak 2011, 2012, 2013 ve 2014 yılları için hesaplanmıştır. Hesaplama kullanılan enflasyon değerleri; 2011 için % 12.21, 2012 için % 3.9, 2012 için % 9.67 ve 2014 için % 12.73'tür (TÜİK, 2015). Bu hesaplama sonunda elde edilen açlık sınırları mahkûmların gelir düzeyine oranlanmış ve çıkan sonuç sıfırın altında ise "1", üzerinde ise "0" olarak kodlanmıştır. Yoksulluk sınırının altında olma değişkeni ile hipotez setlerinin on ikinci hipotezleri test edilmiştir

Yoksul sınırının altında olma değişkeni, TÜİK tarafından en son 2010 yılında hane kişi sayısı ve gıda ve gıda dışı harcamalar esas alınarak hesaplanan dikkate alınarak yayınlamış olan veriler, TÜİK'in parasal değerleri güncelleme aracı (TÜİK, 2015) kullanılarak 2011, 2012, 2013 ve 2014 yılları için tarafımızca hesaplanmıştır. Hesaplama sonunda elde edilen yoksulluk sınırları mahkûmların gelir düzeyine oranlanmış ve çıkan sonuç sıfırın altında ise "1", üzerinde ise "0" olarak kodlanmıştır.

TÜİK'çe (2014), "Ciddi finansal sıkıntıyla karşı karşıya olan nüfusun oranı olarak tanımlanan ve belirlenmiş dokuz maddeden en az dört tanesini karşılayamama

ya da mahrum olma durumunu tanımlanan ‘maddi yoksunluk’ oranı”, TÜİK tarafından düzenli olarak yapmış olduğu gelir ve yaşam koşulları anketi ile ölçülmektedir. Maddi yoksunluk hesaplamasında kullanılan dokuz madde şunlardır. Söz konusu dokuz madde şunlardır (TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi):

1. Beklenmedik mecburi bir harcama olduğunda bunu karşılayabilme.
2. Ailecek iki günde bir et, tavuk veya balık içeren yemek yiyebilme.
3. Ailecek bir haftalık tatil masrafını karşılayabilecek olma.
4. Evin ısınma maliyetini karşılayabilme.
5. Son on iki ay içerisinde ev kirası, konut kredisi, faturalar, ev kredisi dışındaki kredi, kredi kartı ve/veya elden borçların düzenli olarak ödenebilmiş olması.
6. Evde renkli bir televizyona sahip olma. (Günümüz için renkli televizyon sahibi olma durumu çok anlamlı olmadığına araştırmamızda mahkûmların suç öncesi yaşadıkları evlerinde televizyon olup olmadıkları sorulmuştur.)
7. Telefon sahibi olma. (TÜİK ev telefon sahipliğini soruyor olsa da araştırmamızda cep telefonlarının yaygınlığı ve eskisi kadar ev telefonlarına ihtiyaç duyulmadığından her iki telefondan birine veya ikisine aynı anda sahip olma durumu sorulmuş ve en az birine sahip olan kişi, bu madde açısından yoksun kabul edilmemiştir.)
8. Otomobil sahibi olma.
9. Çamaşır makinesi sahibi olma.

Eğer kişinin bu maddelerden en az dördünü karşılayamama veya mahrum olma durumu varsa, söz konusu kişi maddi yoksun olarak kabul edilmektedir.

Yukarıda ifade edilen dokuz madde anketin 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45 ve 51 numaralı soruları ile ölçülmüştür. Maddi yoksun olanlar için “1”, olmayanlar için ise “0” kodlamaları yapılarak, hipotez setlerinin on üçüncü hipotezleri test edilmiştir.

Bağımsız değişkenlerin sonuncusu olan göreceli mahrumiyete ilişkin ölçeğin oluşturulmasında 2009 yılında Toronto Üniversitesi’nde, Trinidad Tobago örneği için yapılmış olan ve suç ile göreceli mahrumiyet arasındaki ilişkiye odaklanan çalışmadaki ölçek dikkate alınmıştır. Söz konusu çalışma başlı başına bir göreceli mahrumiyet ve suç ilişkisine odaklandığından göreceli mahrumiyetin farklı boyutları da araştırılmıştır (Seepersad, 2009). Ancak bu çalışma sadece göreceli mahrumiyet üzerine odaklanmış bir çalışma olmadığından söz konusu ölçek bu çalışmaya sınırlılıklar içinde uyarlanmıştır. Bu çalışmada göreceli mahrumiyet bilişsel ve duygusal olmak üzere olarak iki düzeyde ölçülmüştür: “Bilişsel Göreceli Mahrumiyet” ve “Duygusal Göreceli Mahrumiyet”. Bilişsel göreceli mahrumiyet, bir kişinin kendini referans aldığı başka bir kişi ile değer verdiği belli hususlarda kıyaslayarak mahrum olduğunu fark etmesi iken duygusal göreceli mahrumiyet ise kişinin kendini referans aldığı başka bir kişi ile değer verdiği belli hususlarda kıyaslayarak mahrum olma durumuna ilişkin yaşadığı hisleri ifade etmektedir (Seepersad, 2009: 175). Ankette yer alan 59. 60, 61 ve 62 numaralı sorular bilişsel göreceli mahrumiyet düzeyini, 67, 68, 69 ve 70 numaralı likert tipi sorular ise duygusal göreceli mahrumiyet düzeyini ölçmek için kullanılmıştır. Beş seçenekli cevaplar (Çok düşük, düşük, aynı seviye, yüksek, çok yüksek) sonucunda her iki mahrumiyet türü için minimum 4 ve maksimum 20 puan elde edilmiştir. Puanlar arttıkça kişinin yaşadığı mahrumiyet düzeyi de artmaktadır. Göreceli mahrumiyet değişkeni ile hipotez setlerinin on beşinci hipotezleri test edilmiştir.

VII. ANALİZDE KULLANILAN İSTATİSTİKSEL TEKNİKLER

İstatistiksel analizler yapılmadan önce dikkat edilmesi gerekli en önemli nokta verilerin kategorik (nominal, ordinal) veya sürekli (aralıklı, oransal) olup olmadığının bilinmesi ve bu doğrultuda uygulanacak analiz tekniklerinin belirlenmesidir. Veriler sürekli değişkenlerden oluşuyorsa parametrik testler, kategorik değişkenlerden oluşuyorsa parametrik olmayan testler kullanılır (Kalaycı: 2008: 85). Bu çalışmada kullanılacak değişkenler ise türleri itibariyle hem kategorik hem de sürekli değişkenlerden oluşmaktadır.

Sahip olunan değişkenler doğrultusunda ve çalışmanın temel sorusu çerçevesinde hazırlanan hipotezler, parametrik hipotez testlerinden Bağımsız Örneklem T-Testi (Independent-Samples t-Test) ile parametrik olmayan hipotez testlerinden Ki-Kare Bağımsızlık ve Mann-Whitney U testleri kullanılarak analiz edilmiştir. Bu farklı analiz tekniklerinin seçilmesindeki temel gerekçe ise yukarıda ifade edildiği üzere değişken türü ile ilişkilidir. Örneğin Bağımsız Örneklem T-Testi tekniği ile iki farklı örneklem grubunun ortalamaları karşılaştırılarak aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığı belirlenmektedir (Cunningham ve Aldich, 2012: 105-106). Ancak eğer iki kategorik değişken arasında ilişkinin var olup olmadığını bilmek istiyorsak Ki-Kare Testi kullanılmalıdır. Ki-Kare Testi parametrik olmayan testler içinde en yaygın olarak kullanılan testlerdendir. Bu test ile nominal veya ordinal değişkenlerin aralarındaki ilişkinin ortaya çıkarılması hedeflenmektedir (Field, 2009: 688). Mann-Whitney U Testi ise Ki-Kare Testi gibi parametrik olmayan bir analiz yöntemidir. Bu yöntem aralıksız ölçülen iki bağımsız grup arasındaki farklılıkların belirlenmesi amacıyla kullanılmaktadır. Bir diğer ifade

ile Mann-Whitney U Testi, bağımsız örnekler için uygulanan t-testlerinin parametrik olmayan alternatifidir. Ancak t-testinden farklı olarak grupların ortalamaları değil ortancalarını karşılaştırmaktadır. Bu teknik ile sürekli değişkenlerin, iki grup içerisinde, değerlerini sıralı hale dönüştürerek iki grup arasındaki sıralamanın farklı olup olmadığı tespit edilir. Değerler sıralı hale dönüştürüldüğünden dolayı da değerlerin dağılımının önemi ortadan kalkmaktadır (Kalaycı, 2008: 99). Veri setinden seçilen değişkenlerin, bu testlerin temel varsayımları ile uygunluğu anlaşıldıktan sonra analiz safhasına geçilmiştir.

Tez çalışması kapsamında regresyon analizleri yapılamamıştır. Çünkü bu çalışma ile incelenen değişkenlerin tamamı ekonomik faktörlerden oluştuğundan, bu değişkenlerin aynı model içinde yer alması, istatistik literatüründe “multicollinearity” olarak adlandırılan sorunu doğurmakta, bunun sonucunda da modeldeki değişkenler birbirinin etkisini ortadan kaldırmaktadır. Zira değişkenlerin hemen hepsi mahkûmların ekonomik özelliklerini irdelediği için, sorular ufak farklılıklarla bu kimselerin hep aynı yönünü ölçmektedir (McClendon, 1994: 161-162). Yani, bir kesişim kümesinde farklı değişkenlerin hep aynı bölgeyi taraması gibi bir durum ortaya çıkmaktadır. Dahası, araştırma kapsamında incelenen grup tamamen suçlulardan oluştuğu ve çalışmada kıyaslama yapılacak bir kontrol grubu olmadığı için, farklı suçları işleyen mahkûmlar arasındaki farklılıklar çok değişkenli bir regresyon modelinde tamamen ortadan kalkmaktadır. Bu nedenle tez kapsamında yalnızca ikili analizlere yer verilmiştir.

VIII. PİLOT ÇALIŞMA

Anket uygulanmadan önce, gerekli eksikliklerin giderilmesi için pilot çalışmanın yapılması önerilmektedir. Pilot test, Ankara 1 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda 50 hükümlü üzerinde uygulanmıştır. Pilot testi sonucunda, sorun oluşturması olası sorular dikkate alınarak anket formu yeniden dizayn edilmiştir. Ayrıca anketin gerek uygulanması gerekse de anket formunun veri girişlerinin yapılması esnasında gerekli önlemler alınmıştır.

BÖLÜM IV

İSTATİSTİKSEL ANALİZLER VE SONUÇLARI

Çalışmanın bu bölümünde, uygulanan anketlerin analizlerinin yapılmış, ileri sürülen düşünce ve hipotezlerin kabul ya da reddedilmesini sağlayacak bulgu ve sonuçlar sunulmuştur. Öncelikle bu bölümde, anket formunu dolduran katılımcıların kendileri ve aileleri hakkında betimsel analizler yapılmıştır. İkinci aşamada ise malvarlığına karşı işlenen suçlar kategorisi içerisinde yer alan suç türleri ekonomik yönden dezavantajlılık genel perspektifi açısından çeşitli boyutlarıyla ölçmek için oluşturulan değişkenlerle, malvarlığına karşı suç işlemiş mahkûmlar ile bu suçlardan farklı suç işlemişler arasında anlamlı farklılıklar olup olmadığı Bağımsız T, Ki-Kare bağımsızlık ve Mann-Whitney U testleri marifetiyle analiz edilmiştir. Son olarak da bu analizlerden elde edilen sonuçlar ilgili literatür bulguları ile karşılaştırılmıştır.

I. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN TEK YÖNLÜ TABLOLAR İLE ANALİZİ

Bu başlık altında örneklemin daha ayrıntılı anlaşılmasına yardımcı olacağı düşünülen demografik bazı değişkenlere ve hipotez testlerinde kullanılacak olan bağımsız değişkenlerin örneklem içindeki dağılımları tablolar halinde sunulmuştur.

A. CİNSİYET

Tablo 3: Hükümlülerin Cinsiyet Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Kadın	21	3,5	3,5	3,5
	Erkek	584	96,2	96,5	100,0
	Toplam	605	99,7	100,0	
Kayıp	Sistem	2	,3		
Toplam		607	100,0		

Tablo 4: Türkiye'deki Ceza İnfaz Kurumlarındaki Yetişkin Hükümlülerin Cinsiyet Dağılımı (Aralık 2014)

Cinsiyet	Sayı	%
Kadın	4.792	3.5
Erkek	128.892	96.4
Toplam	133.684	100

Kaynak: CTE, (2015), İstatistikler, <http://www.cte.adalet.gov.tr>, İstatistiklere çocuk hükümlü sayısı dâhil edilmemiştir.

Araştırmaya dâhil olan 607 kişilik örneklem grubunun cinsiyet dağılımına baktığımızda, mahkûmların 21'nin kadın, 584'ünün ise erkek olduğunu görmekteyiz. Mahkûmlardan iki kişinin ise bu soruya cevap vermediği görülmektedir. Genel suç literatürüyle uyumlu bir biçimde araştırma örnekleminde de ağırlıklı olarak erkek suçluların yer aldığı anlaşılmaktadır. Örnekleme erkeklerin oransal olarak %96.2'lik, kadınların ise %3.5'lik ve cevap bu soruya cevap vermek

istemeyenlerin %0.3'lük bir büyüklükte olduğu görülmektedir. Türkiye'nin cezaevlerindeki yetişkin hükümlülerin cinsiyet dağılımının erkek ve kadınlar için sırasıyla %96.4 ve %3.5 olduğu dikkate alındığında, örneklemin cinsiyet değişkeni açısından Türkiye ile aynı oranlara sahip olduğu görülmektedir.

B. YAŞ

Tablo 5: Hükümlülerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Aralığı*	Kişi Sayısı
	0
Çocuk, 12-17 yaş arası	94
Genç, 18-20 yaş arası	391
Genç-Orta Yaşlı, 21-39 yaş arası	183
İleri Yetişkin, 40-64 yaş arası	7
Yaşlı, 65-79 yaş arası	0
İleri Yaşlı, 80+	2
Yaş Grubu Bilinmeyen	607
Toplam	

*Yaş aralıkları CTE'ye uyumlu şekilde belirlenmiştir.

Tablo 6: Hükümlülerin Yaşlarına İlişkin Merkezi Eğilim Ölçütleri

N	Geçerli	603
	Kayıp	4
Ortalama		30,89
Ortalamanın Standart Hatası		,439
Ortanca		29,00
Tepe Değer		25
Standart Sapma		10,772
Varyans		116,032
Aralık		57
Minimum		18
Maksimum		70
Toplam		18629

Tablo 7: Hükümlülerin Yaş Gruplarına Göre Örneklem ve Türkiye Geneli Karşılaştırması

Yaş Aralığı* Örneklem	%	Yaş Aralığı Türkiye	%
Çocuk, 12-17 yaş arası	0	Çocuk, 12-17 yaş arası	.0037
Genç, 18-20 yaş arası	3.9	Genç, 18-20 yaş arası	3.3
Genç-Orta Yaşlı, 21-39 yaş arası	64.6	Genç-Orta Yaşlı, 21-39 yaş arası	64
İleri Yetişkin, 40-64 yaş arası	30.2	İleri Yetişkin, 40-64 yaş arası	30.6
Yaşlı, 65-79 yaş arası	1.1	Yaşlı, 65-79 yaş arası	.001
İleri Yaşlı, 80+	0	İleri Yaşlı, 80+	.0008
Yaş Grubu Bilinmeyen	.2	Yaş Grubu Bilinmeyen	.0002
		...	
Toplam		Toplam	
	100		100

Kaynak: CTE, (2015), İstatistikler, <http://www.cte.adalet.gov.tr>.

Türkiye geneline ait veriler CTE istatistiklerinden tarafımızca hesaplanmıştır.

*Yaş aralıkları CTE'ye uyumlu şekilde belirlenmiştir.

Araştırmanın örnekleminin yaş dağılımı, verilerin daha derli toplu olarak kategorik bir biçimde görülebilmesi ve istatistikî analizlere daha elverişli olması nedeniyle belirli yaş aralıklarına bölünmüştür. Mahkûmların anketin uygulandığı zamanki yaş dağılımını incelediğimizde, bu kişilere ait minimum yaşın 18, maksimum yaşın 70 olduğunu, en çok tekrar eden yaşın 25, ortanca yaşın 29, ortalama yaşın 30,89 ve ortalama yaş için standart sapmanın ise 10,772 olduğunu görmekteyiz. Örneklemimizde yer alan denekler ile Türkiye'nin tüm ceza infaz kurumlarındaki hükümlüleri yaş grupları itibariyle gruplandırdığımızda, örneklemin çoğu yaş grubu itibariyle Türkiye ile uyumlu olduğu ve bu anlamdaki temsil kabiliyetinin de yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 8: Hükümlülerin Suç İşledikleri Zamanki Yaşlarına İlişkin Merkezi Eğilim Ölçütleri

N	Geçerli	599
	Kayıp	8
Ortalama		30,68
Ortalamanın Standart Hatası		,433
Ortanca		29,00
Tepe Değer		18
Standart Sapma		10,609
Varyans		112,554
Aralık		48
Minimum		12
Maksimum		60
Toplam		18,380

Tablo 9: Hükümlülerin Suç İşledikleri Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Aralığı*	Kişi Sayısı	Oran
Çocuk, 12-17 yaş arası	42	6.9
Genç, 18-20 yaş arası	68	11.2
Genç-Orta Yaşlı, 21-39 yaş arası	372	61.2
İleri Yetişkin, 40-64 yaş arası	117	19.4
Yaşlı, 65-79 yaş arası	0	0
İleri Yaşlı, 80+	0	0
Yaş Grubu Bilinmeyen	8	1.3
Toplam	607	100

*Yaş aralıkları CTE'ye uyumlu şekilde belirlenmiştir.

Mahkûmların şu an hapiste olmalarına neden olan suçu işledikleri zamanki yaşlarının dağılımını incelediğimizde, bu kimselerin hapse girmesine neden olan suçu işlediği dönemdeki minimum yaşın 12, maksimum yaşın 60 olduğunu, en çok tekrar eden yaşın 18, ortanca yaşın 30.68, ortalama yaşın 29 ve ortalama yaş için standart sapmanın ise 10,609 olduğunu görmekteyiz. Örneklemimizde yer alan hükümlüleri yaş grupları itibariyle gruplandırdığımızda suçların genel suç literatürüyle uyumlu bir biçimde daha çok genç ve orta yaş grubunda yer alanlarca (%72.4) işlendiği görülmektedir. Bu gruba çocuk yaşta suç işleyenler de dâhil edildiğinde, suçların %79.3'ünün 39 ve altında bir yaşa sahip olanlarca işlendiği sonucuna varılmaktadır.

C. HÜKÜMLÜLERİN SUÇ ÖNCESİ VE ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE YAŞANDIKLARIN YERİN ÖZELLİKLERİ

Tablo 10: Hükümlülerin Suç İşlendiğinde Yaşadığı Yerin Özellikleri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Şehir Merkezi	308	50,7	50,7	50,7
Gecekondu Bölgesi	229	37,7	37,7	88,5
Belde	45	7,4	7,4	95,9
Köy	25	4,1	4,1	100,0
Toplam	607	100,0	100,0	100,0

Tablo 11: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine Göre Yıllar İçinde Türkiye'nin İl/İlçe ve Belde/Köy Nüfus Oranları

Yıllar	İl ve İlçe Merkezi (%)	Belde ve Köyler (%)	Toplam (%)
2007	70,5	29,5	100
2008	75	25	100
2009	75,5	24,5	100
2010	76,3	23,7	100
2011	76,8	23,2	100
2012	77,3	22,7	100
2013	91,3	8,7	100
2014	91,8	8,2	100

Kaynak: TÜİK (2014), Konularına Göre İstatistikler, Nüfus ve Demografi, <http://www.tuik.gov.tr/Start.do>

Hükümlülerin en son suçlarını işlediklerinde yaşadıkları yeri tanımlamaları istenmiştir. Alınan cevaplar doğrultusunda Mahkûmların %50.7'sinin şehir merkezinde, %37.7'sinin şehrin gecekondü bölgelerinde, %7.4'ünün beldelerde ve %4.1'inin ise köylerde yaşadığı tespit edilmiştir. 2007 yılından itibaren Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine (ADNKS) temelinde gerçekleştirilen sayımlara göre 2013-2014 yıllarında “14 Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁵”un da etkisi ile Türkiye nüfusunun çok büyük bir bölümü (%91.3-%91.8) il

⁵ Kanun Numarası: 6360
Kabul Tarihi: 12.11.2012

Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 6.12.2012, Sayı: 28489

Kanun ile büyükşehir sayıları artırılmış, 14 il büyükşehir statüsü kazanmış, eski ve yeni büyükşehirlerdeki illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçenin belediyesine katılmıştır. Yalnızca, İstanbul ve Kocaeli il mülki sınırları içerisinde bulunan köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak bağlı buldukları ilçe

veya ilçe merkezlerinde yaşamakta iken belde veya köylerdeki bu oran çok düşük düzeylerde (%8.7-%8.2) gerçekleşmiştir. Hükümlülerin %88.5'i il veya ilçelerde yaşarken, yalnızca %11.5'i belde veya köylerde yaşadığı dikkate alındığında, örneklemin yaşanılan yerlerin özellikleri bakımından Türkiye geneli ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 12: Hükümlülerin Çocukluklarının Geçtiği Yerin Özelliği

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Şehir Merkezi	238	39,2	39,2	39,2
Gecekondu Bölgesi	237	39,0	39,0	78,3
Belde	64	10,5	10,5	88,8
Köy	68	11,2	11,2	100,0
Toplam	607	100,0	100,0	

Hükümlülerin çocukluklarının geçtiği yerler incelendiğinde ise şehirde yaşayanların oransal büyüklüğünün suç zamanı şehirde yaşama oranına göre daha az olduğu buna karşılık kırsal bölgeleri ifade etmek için kullanabileceğimiz belde ve köylerde çocukluk geçirme oranının ise daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak gecekondu bölgelerinde çocukluğunu geçiren hükümlü sayısı ve oranının benzer bir biçimde suç öncesi yaşanılan yerin sayı ve oranı ile benzerlik gösterdiği belirlenmiştir. Bu durum gecekondu bölgelerinde doğum büyüyenlerin iktisadi ve sosyal gelişmişliklerini bir üst aşamaya taşıyamadıklarını göstermektedir. Aslında bu durum Türkiye'deki

belediyesine mahalle olarak katılmıştır. Böylece belde ve köy nüfusları kanun ile birlikte %60'ın üzerinde azalmıştır.

gecekondu bölgelerinin alt kültürü iyi analiz edildiğinde anlaşılabilir bir durumdur. Göçle oluşan gecekondu bölgeleri, hızla göçle birlikte bu insanların kendilerine yetecek ve kendilerine benzer, yeter sayıdaki insan topluluklarının yaşadıkları bölgelere dönüşmüştür. Akraba ve tanıdık insanlar kısa sürede kendilerine yetecek büyüklükte topluluklara dönüşerek kentlerde baskın bir karaktere büründüler. Bu durum kırsal bölgelerde yaşayan özellikle işsiz ve yoksul olan ve gecekondu bölgelerinde tanıdık veya akrabaları olanlar için büyük kentlere göç ederek oradaki gecekondu bölgelerinde hayat kurabilme ümidine dönüşerek önemli bir motivasyon unsuru haline gelmiştir. Kendilerini yabancı bir ortamda bulmayan gecekondu sakinleri, sosyal sermayesi yüksek şehrin bu kenar mahallerinde adeta bir köy/cemaat hayatı yaşamayı sürdürmektedirler (Kılınç ve Bezci, 2011: 329). Dışarıdan bakıldığında belki daha fakir, daha eğitimsiz, daha işsiz, daha güvensiz vb. pek çok negatif sayılabilecek unsurlarla örüntülü yerler gibi gözükse de, sahip olunan yüksek dayanışma arzusu, cemaat kültürü, hemşericilik anlayışı gibi yüksek sosyal sermaye yaratan unsurların bir arada görülmesi burada ikamet edenlerin yaşadıkları bölgeye diğer bölgelerde yaşayanlara kıyasla çok daha yüksek motivasyonla sahip çıkmalarına ve buralardan şehrin diğer bölgelerine taşınmama arzusunu beraberinde getirmektedir. Anketin uygulandığı dakikalar dışında hükümlüler ile geçirilen vakitlerde gecekondu bölgelerinden gelenlerde yukarıda ifade edilen hususların pek çoklarınınca ifade edildiği gözlenmiştir. Örneğin hırsızlık suçundan hüküm giymiş ve Ankara'da güvenlik güçlerinin bile girmeye çekindiği, düşük gelir ve eğitim düzeyine sahip Çiçin Bağları Mahallesi'nde, göç etmiş bir ailenin çocuğu olarak doğmuş ve orada büyümüş mahkûm şu sözleri yukarıdaki ifadeleri doğrular niteliktedir. Bu ve benzer ifadeler suç öncesi şehirlerin gecekondu bölgelerinde

yaşayan pek çok mahkûm tarafından da ifade edilmiştir.

“Hocam, bizim kaderimiz burada yazılmış. Burası ben, ben de burası olmuşum. Herkes beni, ben de herkesi tanırım burada. Zaten çoğu da akrabam olur. Biz burada sahip olduğumuz ne varsa paylaşırız. Evde tuz yoksa komşudan alabileceğimizi biliriz. Bakmayın siz adımız çıkmış bizim. Çiçin’in ortamını hiçbir yerle değişmem.”

D. ÖĞRENİM DURMU

Tablo 13: Hükümlülerin Öğrenim Durumu Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Okuryazar değil	23	3,8	3,8	3,8
	Okuryazar fakat hiç okula gitmemiş	20	3,3	3,3	7,1
	İlkokul öğrencisi veya terk	54	8,9	8,9	16,0
	İlkokul mezunu	134	22,1	22,1	38,1
	Ortaokul öğrencisi veya terk	57	9,4	9,4	47,5
	Ortaokul mezunu	102	16,8	16,8	64,4
	Lise öğrencisi veya terk	85	14,0	14,0	78,4
	Lise mezunu	77	12,7	12,7	91,1
	Üniversite öğrencisi veya terk	21	3,5	3,5	94,6
	2 yıllık üniversite mezunu	12	2,0	2,0	96,5
	4 yıllık üniversite mezunu	20	3,3	3,3	99,8
	Doktora mezunu	1	,2	,2	100,0
	Toplam		606	99,8	100,0
	Kayıp	Sistem	1	,2	
Toplam		607	100,0		

Tablo 14: Hükümlülerin Eşlerinin Öğrenim Durumu Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Okuryazar değil	23	3,8	6,8	6,8
	Okuryazar fakat hiç okula gitmemiş	10	1,6	3,0	9,8
	İlkokul öğrencisi veya terk	33	5,4	9,8	19,6
	İlkokul mezunu	117	19,3	34,7	54,3
	Ortaokul öğrencisi veya terk	17	2,8	5,0	59,3
	Ortaokul mezunu	41	6,8	12,2	71,5
	Lise öğrencisi veya terk	17	2,8	5,0	76,6
	Lise mezunu	52	8,6	15,4	92,0
	Üniversite öğrencisi veya terk	6	1,0	1,8	93,8
	2 yıllık üniversite mezunu	9	1,5	2,7	96,4
	4 yıllık üniversite mezunu	9	1,5	2,7	99,1
	Yüksek lisans mezunu	1	,2	,3	99,4
	Doktora mezunu	2	,3	,6	100,0
	Toplam	337	55,5	100,0	
Kayıp	Sistem	270	44,5		
Toplam		607	100,0		

Tablo 15: Hükümlülerin Babalarının Öğrenim Durumu Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Okuryazar değil	76	12,5	13,0	13,0
	Okuryazar fakat hiç okula gitmemiş	54	8,9	9,2	22,2
	İlkokul öğrencisi veya terk	61	10,0	10,4	32,6
	İlkokul mezunu	240	39,5	41,0	73,5
	Ortaokul öğrencisi veya terk	32	5,3	5,5	79,0
	Ortaokul mezunu	46	7,6	7,8	86,9
	Lise öğrencisi veya terk	15	2,5	2,6	89,4
	Lise mezunu	41	6,8	7,0	96,4
	Üniversite öğrencisi veya terk	3	,5	,5	96,9
	2 yıllık üniversite mezunu	4	,7	,7	97,6
	4 yıllık üniversite mezunu	11	1,8	1,9	99,5
	Yüksek lisans mezunu	2	,3	,3	99,8
	Doktora mezunu	1	,2	,2	100,0
	Toplam	586	96,5	100,0	
Kayıp	Sistem	21	3,5		
Toplam		607	100,0		

Tablo 16: Hükümlülerin Annelerinin Öğrenim Durumu Dağılımı

		Frekans	Yüzde Geçeri	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Okuryazar değil	190	31,3	32,3	32,3
	Okuryazar fakat hiç okula gitmemiş	49	8,1	8,3	40,6
	İlkokul öğrencisi veya terk	57	9,4	9,7	50,3
	İlkokul mezunu	191	31,5	32,5	82,8
	Ortaokul öğrencisi veya terk	19	3,1	3,2	86,1
	Ortaokul mezunu	35	5,8	6,0	92,0
	Lise öğrencisi veya terk	6	1,0	1,0	93,0
	Lise mezunu	31	5,1	5,3	98,3
	Üniversite öğrencisi veya terk	3	,5	,5	98,8
	2 yıllık üniversite mezunu	1	,2	,2	99,0
	4 yıllık üniversite mezunu	5	,8	,9	99,8
	Yüksek lisans mezunu	1	,2	,2	100,0
	Doktora mezunu	588	96,9	100,0	
	Kayıp	Sistem	19	3,1	
Toplam		607	100,0		

Tablo 17: Hükümlü Eş Baba ve Anne Öğrenim Durumlarına İlişkin Merkezi Eğilim Ölçütleri

		Hükümlü	Eş	Baba	Anne
N	Geçerli	606	337	586	588
	Kayıp	1	270	21	19
Ortalama		5,63	5,21	4,13	3,27
Ortalamanın Standart Hatası		,094	,136	,092	,090
Ortanca		6,00	4,00	4,00	4,00
Tepe Değer		4	4	4	4
Standart Sapma		2,305	2,494	2,236	2,182
Varyans		5,312	6,222	5,000	4,763
Açıklık		12	12	12	12
En Düşük		1	1	1	1
En Yüksek		13	13	13	13
Toplam		3411	1757	2421	1923

Tablo 18: Türkiye’deki Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Yetişkin Tutuklu ve Hükümlülerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı (03.02.2015)

Öğrenim Düzeyi	Sayı	%
Okuma-Yazma Bilmeyen	5.608	3.5
Okur-Yazar Olup Bir Okul Bitirmeyen	6.980	4.3
İlkokul Mezunu	66.304	41.3
İlköğretim Mezunu	18.495	11.5
Ortaokul veya Dengi Meslek Okul Mezunu	29.659	18.5
Lise veya Dengi Meslek Okul Mezunu	23.397	14.6
Yüksekokul veya Fakülte Mezunu	4.117	2.5
Yüksek Lisans Mezunu	78	.0004
Doktora Mezunu	15	.0000
Öğrenim Durumu Bilinmeyen	5.506	3.4
Toplam	160.159	100

Kaynak: CTE (2015), İstatistikler, <http://www.cte.adalet.gov.tr>

Mahkûmların kendilerinin, evli iseler eşlerinin, baba ve annelerinin öğrenim durumlarını incelediğimizde, genel olarak mahkûmların genel olarak eş, baba ve anne öğrenim düzeylerinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Tüm gruplarda ise en çok tekrar eden öğrenim düzeyinin ilkokul mezunu düzeyi olduğu belirlenmiştir. Mahkûmların %38.1’i ilkokul mezunu ve altında bir öğrenim düzeyine sahip iken, eşlerde bu oran %54.3’e çıkmaktadır. Ayrıca Mahkûmların baba ve annelerinin öğrenim durumları incelendiğinde, babaların %73.5’inin, annelerin ise %82.8’inin ilkokul mezunu oldukları tespit edilmiştir. Baba ve anneler arasındaki okur-yazar olmama durumu ise oldukça dikkat çekicidir. Okur-yazar olmayan babaların oranı %13 iken annelerde bu oran %32.3’tür. Tüm gruplarda lise mezuniyet derecesinin üzerinde olanların oranı ise son derece düşüktür. Mahkûmların %8.9’u, eşlerin %8’i, babaların %5.6’sı ve annelerin ancak %1.7’si lise mezuniyet derecesinin üzerinde bir öğrenim düzeyine sahip oldukları hesaplanmıştır. Mahkûmların öğrenim düzeyleri ile ilgili olarak çalışma konusu örneklem ve Türkiye geneli hükümlü profili arasında bir kıyaslama yapmak için yeterli düzeyde veri bulunmamaktadır. Çünkü CTE ceza infaz kurumlarında bulunan kişileri, öğrenim

düzeyleri verisi açısından hükümlü-tutuklu ayırımına tabi tutmayarak genel bir istatistik yayınlamaktadır. Oysa araştırma konusu örnekleme oluşturan tüm denekler hükümlüdür. Ancak toplam tutuklu sayısının ceza infaz kurumları içerisindeki oranının %13.9 olduğu ve çoğunluğun hükümlüler tarafından oluşturulduğu dikkate alındığında bazı kıyaslamalarda bulunulabilir. Örneğin, tüm ceza infaz kurumlarındaki kişilerin %3.5'inin okuma-yazma bilmediği halde, örnekleme dâhil olanlardaki okuma-yazma bilmeme oranının çok az bir farkla %3.8 olarak gerçekleştiği görülmektedir. İlkokul mezunu kişilerin oranı ülke cezaevleri genelinde %41.3 iken, örnekleme bu oran %22.1 olarak hesaplanmıştır. Ortaokul mezunu olmada ise oranlar birbirine oldukça yakındır, Türkiye için bu oran %18.5 iken, araştırmaya konu olan deneklerde ise %16.8'dir. Ancak 8 yıllık zorunlu ilköğretim mezunları ile ortaokul mezunları birlikte değerlendirildiğinde Türkiye'deki ceza infaz kurumlarında bulunanların oranı %30'a ulaşarak, örnekleme ortadaki ortaokul mezunlarının oranının neredeyse iki katına çıkmaktadır. Lise mezunları arasında ise Türkiye ve örnekleme arasında benzer oranlar görülmektedir. Buna göre Türkiye genelinde lise mezunu ceza infaz kurumlarında bulunanların oranı %14.6 iken, örneklemin oranı ise %12.7'dir. Lise üzerinde bir öğrenim düzeyine sahip hükümlü ve tutukluların Türkiye oranı %2 iken, örnekleme %9 ile daha yüksek bir orana sahiptir.

E. MEDENİ DURUM, ÇOCUK SAYISI VE EVDE YAŞAYAN KİŞİ SAYISI

Tablo 19: Hükümlülerin Medeni Hal Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli	
				Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Evli	319	52,6	52,7	52,7
	Bekâr	249	41,0	41,2	93,9
	Dul-Eşinden boşanmış	32	5,3	5,3	99,2
	Dul-Eşi vefat etmiş	5	,8	,8	100,0
	Toplam	605	99,7	100,0	
Kayıp	Sistem	2	,3		
Toplam		607	100,0		

Tablo 20: Hükümlülerin Çocuk Sayılarının Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Çocuk Sayısı					
Geçerli	0	292	48,1	48,1	48,1
	1	85	14,0	14,0	62,1
	2	102	16,8	16,8	78,9
	3	71	11,7	11,7	90,6
	4	29	4,8	4,8	95,4
	5	15	2,5	2,5	97,9
	6	4	,7	,7	98,5
	7	6	1,0	1,0	99,5
	8	1	,2	,2	99,7
	9	1	,2	,2	99,8
	11	1	,2	,2	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Tablo 21: Hükümlülerin Evlerinde Birlikte Yaşadıkları Kişi Sayısı

	Kişi Sayısı	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	1	25	4,1	4,1	4,1
	2	31	5,1	5,1	9,2
	3	101	16,6	16,6	25,9
	4	145	23,9	23,9	49,8
	5	149	24,5	24,5	74,3
	6	77	12,7	12,7	87,0
	7	41	6,8	6,8	93,7
	8	16	2,6	2,6	96,4
	9	8	1,3	1,3	97,7
	10	7	1,2	1,2	98,8
	11	2	,3	,3	99,2
	12	1	,2	,2	99,3
	13	2	,3	,3	99,7
	14	1	,2	,2	99,8
	15	1	,2	,2	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Tablo 22: Hükümlülerin Evlerinde Birlikte Yaşadığı Kişi Sayısına İlişkin Merkezi Eğilim Ölçütleri

N	Geçerli	607
	Kayıp	0
Ortalama		4,65
Ortalamanın Standart Hatası		,079
Ortanca		5,00
Tepe Değer		5
Standart Sapma		1,936
Varyans		3,749
Aralık		14
Minimum		1
Maksimum		15
Toplam		2823

Tablo 23: Türkiye'deki Ceza İnfaz Kurumlarındaki Hükümlülerin Medeni Durum Dağılımı

Medeni Durum	Sayı	%
Evli	59.645	42.7
Bekâr	59.304	42.4
Dul (Boşanma+Eşin Vefatı)	19.917	17.9
Bilinmeyen	720	.0051
Toplam	139.586	100

Kaynak: CTE, İstatistikler, <http://www.cte.adalet.gov.tr/>

Mahkûmların suç öncesi medeni hal durumları Tablo 19'da yer almaktadır. Buna göre, grubun mahkûmların yarısından fazlasının (%52.6) evli, %41'nin bekâr, %6.1'inin boşanma veya eş ölümü nedeniyle dul grubunu oluşturduğu görülmektedir. Deneklerden ikisi medeni hallerine ilişkin bir bilgi vermemiştir.

Türkiye'deki ceza infaz kurumlarındaki hükümlüler medeni durumlarına bakacak olursak, evlilerin oranı %42.7, bekâr hükümlülerin oranı %42.4 ve dul mahkûmların oranı ise %17.9'dur. Buna ek olarak Tablo 20'de %48.1'inin hiç çocuğu olmadığı, %14'ünün tek, %16.8'nin 2, %11.7'sinin 3 çocuğu olduğu, %9.4'ünün ise 4 ve üzerinde çocuğa sahip olduğu belirlenmiştir. Mahkûmların şu an hapiste olmalarına neden olan suçu işlemeyen önce evlerinde kaç kişi ile birlikte yaşadıkları Tablo 21'de yer almaktadır. Bu tabloya göre mahkûmların neredeyse yarısı (%49.8) kendileri de dâhil en fazla 4 kişilik, %74.3'ünün ise en fazla 5 kişilik bir ailede yaşadıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca en büyük orana (%24.5) sahip aile yapısı 5 ve ikinci en büyük orana (%23.9) sahip aile yapısı ise 4 kişiden oluşmaktadır. Ailede yaşayan kişi sayısının dağılımını incelediğimizde ise, bu kişilerin kendileri dâhil birlikte yaşadıkları kişi sayısı minimum 1, maksimum ise 15 olduğunu, en çok tekrar eden kişi sayısının 5, ortanca kişi sayısının 5, ortalama kişi sayısının 4,65 ve ortalama kişi sayısı için standart sapmanın ise 1,936 olduğunu görmekteyiz.

F. GELİR

Tablo 24: Hükümlülerin Aylık Şahsi Geliri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
0-500 TL	102	16,8	16,9	16,9
501-891 TL (Asgari Ücret)	85	14,0	14,1	31,1
892-1.000 TL	100	16,5	16,6	47,7
1.001-1.500 TL	121	19,9	20,1	67,8
Geçerli 1.501-2.000 TL	78	12,9	13,0	80,7
2.001-2.500 TL	23	3,8	3,8	84,6
2.501-3.000 TL	34	5,6	5,6	90,2
3.001-3.500 TL	8	1,3	1,3	91,5
3.501-4.000 TL	10	1,6	1,7	93,2
4.001+ TL	41	6,8	6,8	100,0
Total	602	99,2	100,0	
Kayıp Sistem	5	,8		
Toplam	607	100,0		

Tablo 25: Hükümlülerin Aylık Şahsi Gelirlerine İlişkin Merkezi Eğilim Ölçütleri

N	Geçerli	602
	Kayıp	5
Ortalama		3,96
Ortanca		4,00
Tepe Değer		4
Standart Hata		2,477
Varyans		6,135
Aralık		9
Minimum		1
Maksimum		10
Toplam		2386

Tablo 26: Hükümlülerin Aylık Hane Geliri

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
	0-500 TL	37	6,1	6,2	6,2
	501-891 TL (Asgari Ücret)	69	11,4	11,5	17,7
	892-1.000 TL	78	12,9	13,0	30,8
	1.001-1.500 TL	112	18,5	18,7	49,5
	1.501-2.000 TL	97	16,0	16,2	65,7
	2.001-2.500 TL	42	6,9	7,0	72,7
Geçerli	2.501-3.000 TL	51	8,4	8,5	81,3
	3.001-3.500 TL	20	3,3	3,3	84,6
	3.501-4.000 TL	27	4,4	4,5	89,1
	4.001+ TL	65	10,7	10,9	100,0
	Toplam	598	98,5	100,0	
Kayıp	Sistem	9	1,5		
Toplam		607	100,0		

Tablo 27: Hükümlülerin Aylık Hane Gelirlerine İlişkin Merkezi Eğilim Ölçütleri

N	Geçerli	598
	Kayıp	9
Ortalama		5,02
Ortanca		5,00
Tepe Değer		4
Standart Sapma		2,627
Varyans		6,901
Aralık		9
Minimum		1
Maksimum		10
Toplam		3004

Tablo 28: Hükümlülerin Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
	0-500 TL	218	35,9	38,0	38,0
	501-891 TL (Asgari Ücret)	144	23,7	25,1	63,1
	892-1.000 TL	27	4,4	4,7	67,8
	1.001-1.500 TL	78	12,9	13,6	81,4
Geçerli	1.501-2.000 TL	48	7,9	8,4	89,7
	2.001-2.500 TL	13	2,1	2,3	92,0
	2.501-3.000 TL	17	2,8	3,0	94,9
	3.001-3.500 TL	4	,7	,7	95,6
	3.501-4.000 TL	7	1,2	1,2	96,9
	4.001+ TL	18	3,0	3,1	100,0
	Total	574	94,6	100,0	
Sistem	Kayıp	33	5,4		
Total		607	100,0		

Tablo 29: Hükümlülerin Aylık Eşdeğer Hanehalkı Gelirlerine İlişkin Merkezi Eğilim Ölçütleri

N	Geçerli	574
	Kayıp	33
Ortalama		2,8066
Ortanca		2,0000
Tepe Değer		1,00
Standart Sapma		2,24484
Varyans		5,039
Aralık		9,00
Minimum		1,00
Maksimum		10,00
Toplam		16,11

Araştırmanın örnekleminin gelir dağılımı, verilerin daha derli toplu olarak kategorik bir biçimde görülebilmesi ve istatistikî analizlere daha elverişli olması nedeniyle belirli gelir aralıklarına bölünmüştür. Hükümlülerin aylık şahsi ve hane gelirleri açık uçlu sorular ile ölçülmüştür. Ancak tüm deneklerin gelirlerini tablolar halinde

sunmak anlaşılması güç ve karmaşık bir görüntü oluşturacağından şahıs ve hane gelirleri gruplara halinde sunulmaktadır. Analizlerde ise böyle bir sınırlandırmaya gidilmeyerek ham veriler üzerinden değerlendirilmelerde bulunulacaktır. Bu ayrıma göre, mahkûmların %17.7'si Temmuz-2014 sonrası geçerli olan net asgari ücret veya daha altında bir hane gelirine sahip olduğu görülmektedir. Ancak şahsi gelirler bakımından örneklem incelendiğinde ise asgari ücret ve altında gelir elde edenlerin oranı %31.1 olarak görülmektedir. Ayrıca mahkûmların neredeyse yarısı (%49.5) 1.500 TL'nin, %72.7'sinin ise 2.500 TL ve altında bir hane gelirine sahip olduğu anlaşılmaktadır. En üst gelir grubunu ifade eden 4.001 TL ve üstündeki kişi sayısı 65 ile örneklem içinde %10.7'lik oransal büyüklüğe sahiptir. Aynı gelir dilimine ilişkin kişi sayısı ve oranlar şahsi gelir düzeyi açısından ise sırasıyla 41 kişiye ve %6.8'e düşmektedir. Ayrıca mahkûmların %67.8'i 1.500 TL ve %84.6'sı ise 2.500 TL ve altında şahsi gelire sahip oldukları hesaplanmıştır. Mahkûmların şu an hapsedilmelerine neden olan suçu işledikleri zamanki hane gelirlerinin dağılımını incelediğimizde, en çok tekrar eden hane gelir grubunun 1.001-1.500 TL, ortanca ve ortalama gelirin ise 1.501-2000 TL, ortalama hane geliri için standart sapmanın ise 2,627 olduğunu görmekteyiz. Şahsi gelirden ise en çok tekrar eden, ortalama ve ortanca gelirin ise 1.001-1500 TL olduğu, ortalama şahsi gelir için standart sapmanın ise 2,477 olduğu tespit edilmiştir. Deneklerden dokuzu hane gelirine, beşi ise şahsi gelire ilişkin herhangi bir bilgi vermemiştir. Hükümlülerin eşdeğer aylık hanehalkı gelirleri incelendiğinde ise gelirlerin %63.1'in asgari ücret ve altında kaldığı görülmektedir. Eşdeğer hanehalkı gelirinin neredeyse %90'ı 2.000 TL ve altında yer almaktadır.

G. İŞ HAYATI

Tablo 30: Hükümlülerin Çalışma Hayatındaki İstikrar Durumu

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hep işsizdim	58	9,6	9,8	9,8
	İstisnalar dışında, genel olarak işsizdim	31	5,1	5,2	15,1
	Yılın küçük bir kısmında işim oluyordu	26	4,3	4,4	19,5
	Yılın yarısından az kısmında işim vardı	31	5,1	5,2	24,7
	Yılın yarısında işim vardı	37	6,1	6,3	31,0
	Yılın yarısından fazlasında işim vardı	40	6,6	6,8	37,7
	Yılın çoğu zamanında bir işim oluyordu	32	5,3	5,4	43,1
	İstisnalar dışında, genel olarak düzenli bir işim vardı	89	14,7	15,1	58,2
	Her zaman düzenli bir işim vardı	247	40,7	41,8	100,0
	Toplam	591	97,4	100,0	
Kayıp	Sistem	16	2,6		
Toplam		607	100,0		

Tablo 31: Hükümlülerin İş Durumu

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	İşi var	523	86,2	87,2	87,2
	İşsiz	77	12,7	12,8	100,0
	Toplam	600	98,8	100,0	
Kayıp	Sistem	7	1,2		
Toplam		607	100,0		

Tablo 32: İşsiz Hükümlülerin İşsizlik Sürelerinin Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	1 Ay	2	2,6	4,0	4,0
	2-12 Ay	7	9,1	14,0	18,0
	13-24 Ay	9	11,7	18,0	36,0
	25-36 Ay	6	7,8	12,0	48,0
	37-48 Ay	3	3,9	6,0	54,0
	49-60 Ay	5	6,5	10,0	64,0
	61-72 Ay	5	6,5	10,0	74,0
	73-84 Ay	2	2,6	4,0	78,0
	85-96 Ay	2	2,6	4,0	82,0
	85+ Ay	9	11,7	18,0	100,0
	Toplam		50	64,9	100,0
Kayıp	Sistem	27	35,1		
Toplam		77	100,0		

Hükümlülerin suç öncesi çalışma hayatlarına hayatlarındaki istikrar durumuna bakıldığında, kendini sürekli işsiz olarak tanımlayanların sayısının 58 ve oransal büyüklüklerinin ise %9.6 olduğu görülmektedir. Ayrıca istisnalar dışında genel olarak işsizdim diyenler de sürekli işsiz olanlara eklendiğinde %14.7'ye ve bu toplama da yılın küçük bir kısmında işi olanlar eklendiğinde ise büyüklük %19'a ulaşmaktadır. Yılın yarısından az bir kısmında işi olanlar veya altında yer alanlar için ise %24.1'lik bir oran hesaplanmaktadır. Diğer bir ifade ile hükümlülerin suç öncesi işteki istikrar durumları incelendiğinde, mahkûmların neredeyse ¼'ü yılın yarısından az bir zaman diliminde çalışabilmektedir. İstisnalar dışında bir işte çalışanlar ile her zaman düzenli olarak çalışanların toplam sayısı 336 ve oransal büyüklüğü %55.4'tür. Suç öncesi işsiz olduğunu beyan edenlerin sayısı ise 77'dir ve bu sayı örneklemin %12.7'sini oluşturmaktadır. Söz konusu işsizlerin işsiz kalma süreleri dikkate alındığında, TÜİK'in işsizlik verilerini oluştururken kullanmış olduğu referans süre olan 1 ay veya altında bir süre işsiz olduğunu beyan edenlerin oranı sadece %4'tür. İşsiz hükümlüler geçerli yüzdeler üzerinden değerlendirildiğinde çok

büyük bir bölümünün (%82) 1 yılın üzerinde bir süredir işsiz oldukları anlaşılmaktadır. İşsizlik değişkeni üzerinden örneklem ve Türkiye kıyaslaması yapmak Türkiye geneli veya il bazlı verilerin eksikliği ile mümkün olmasa da TÜİK'in en son 2008 yılına ait ceza infaz kurumlarına ait veriler ile bir mukayese yaptığımızda, örneklemdeki işsizlik oranının %12.6 olduğu, Ankara'da suç işleyenlerin içindeki işsizlerin oranının ise %23.8 olduğu görülmektedir. Aynı dönem Türkiye genelindeki hükümlülere ait işsizlik oranı ise Ankara ile benzer bir biçimde %23.8 olarak hesaplanmıştır (TÜİK, 2008). Ancak örneklemdeki işsizlere, istisnalar dışında işsiz olanlar, yılın küçük kısmında işi olanlar ve yılın yarısından az kısmında işi olanlar da eklendiğinde toplam büyüklük %24.7'ye yükselmekte ve Ankara ile Türkiye ortalamasının (%23.8) üzerinde çıkmaktadır.

H. MESLEK

Tablo 33: Hükümlülerin Meslek Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Acenteci	2	,3	,3	,3
	Aşçı	10	1,6	1,7	2,1
	Ayakkabı boyacısı	2	,3	,3	2,4
	Bahçıvan	3	,5	,5	3,0
	Balıkçı	1	,2	,2	3,1
	Bankacı	2	,3	,3	3,5
	Berber/Kuaför	12	2,0	2,1	5,6
	Çaycı	17	2,8	3,0	8,5
	Çiftçi/Hayvancılık	10	1,6	1,7	10,2
	Demirci	8	1,3	1,4	11,6
	Din görevlisi	1	,2	,2	11,8
	Eczacı	1	,2	,2	12,0
	Elektrikçi	12	2,0	2,1	14,1
	Emlakçı	12	2,0	2,1	16,1
	Esnaf/Zanaatkâr	48	7,9	8,3	24,5
	Kâğıt Toplayıcısı	6	1,0	1,0	25,5
	Ev Hanımı	8	1,3	1,4	26,9
	Garson	17	2,8	3,0	29,9
	Gazeteci	2	,3	,3	30,2
	Hamal	9	1,5	1,6	31,8
	Hurdacı	13	2,1	2,3	34,0
	İşçi	56	9,2	9,7	43,8
	Madenci	2	,3	,3	44,1
	Marangoz	19	3,1	3,3	47,4
	Memur	10	1,6	1,7	49,1
	Mevsimlik işçi	7	1,2	1,2	50,3
	Muhasebeci	7	1,2	1,2	51,6
	Mühendis	2	,3	,3	51,9
	Nakliyecisi	10	1,6	1,7	53,6
	Öğretmen	1	,2	,2	53,8
	Öğrenci	9	1,5	1,6	55,4
	Oto tamircisi	22	3,6	3,8	59,2
	Polis	2	,3	,3	59,5
	Sekreter	2	,3	,3	59,9
Serbest meslek	62	10,2	10,8	70,7	
Seyyar satıcı	10	1,6	1,7	72,4	
Şoför	77	12,7	13,4	85,8	
Asansör teknisyeni	1	,2	,2	85,9	

	Barmen	2	,3	,3	86,3
	Bilgisayar teknisyeni	2	,3	,3	86,6
	Bilgisayar yazılımcısı	2	,3	,3	87,0
	Bilgisayar satış-tamirat	1	,2	,2	87,2
	Danışman	3	,5	,5	87,7
	Dövmeci	1	,2	,2	87,8
	Fırıncı	2	,3	,3	88,2
	İş makinası operatörü	1	,2	,2	88,4
	Fotoğrafçı	1	,2	,2	88,5
	Güvenlik görevlisi	2	,3	,3	88,9
	İnşaat dekorasyon	1	,2	,2	89,1
	İşletmeci	1	,2	,2	89,2
	İşportacılık	1	,2	,2	89,4
	Kalite kontrol	1	,2	,2	89,6
	Kasap	3	,5	,5	90,1
	Kaynakçı	2	,3	,3	90,5
	Rütbeli asker	2	,3	,3	90,8
	Kitapçı	1	,2	,2	91,0
	Kuyumcu	1	,2	,2	91,1
	Özel sektörde yönetici	1	,2	,2	91,3
	Manav	1	,2	,2	91,5
	Matbaa	3	,5	,5	92,0
	Mermerci	2	,3	,3	92,4
	Mobilya boyacısı	2	,3	,3	92,7
	Muhtar	1	,2	,2	92,9
	Müteahhit	1	,2	,2	93,1
	Müziyen	2	,3	,3	93,4
	Optik	2	,3	,3	93,8
	Oto dekorasyon-dizayn	2	,3	,3	94,1
	Oto galeri	1	,2	,2	94,3
	Oto kiralama	1	,2	,2	94,4
	Otopark	4	,7	,7	95,1
	Oto yedek parça	1	,2	,2	95,3
	Pazarıcı	5	,8	,9	96,2
	Satış danışmanı-temsilcisi	4	,7	,7	96,9
	Psikolog	1	,2	,2	97,0
	Terzi	3	,5	,5	97,6
	Torna-tesviye	2	,3	,3	97,9
	Turizm	2	,3	,3	98,3
	Diğer	10	1,6	1,7	100,0
	Toplam	576	94,9	100,0	
Kayıp	Sistem	31	5,1		
Toplam		607	100,0		

Tablo 34: Hükümlülerin Mesleklerinin Uluslararası Standart Meslek Sınıflaması

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Yöneticiler	3	,5	,5	,5
	Profesyonel Meslek Mensupları	13	2,1	2,1	2,6
	Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	33	5,4	5,4	8,1
	Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	13	2,1	2,1	10,2
	Hizmet ve Satış Elemanları	102	16,8	16,8	27,0
	Nitelikli Tarım, Ormancılık ve Su Ürünleri Çalışanları	11	1,8	1,8	28,8
	Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar	73	12,0	12,0	40,9
	Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar	90	14,8	14,8	55,7
	Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	219	36,1	36,1	91,8
	Silahlı Kuvvetlerle İlgili Meslekler	2	,3	,3	92,1
	Diğer (Ev Hanımı, Öğrenci, Emekli, Bilinmeyen)	48	7,9	7,9	100,0
	Toplam	607	100,0	100,0	

Tablo 35: Ankara ve Türkiye Geneline Suç İşleyen Hükümlülerin Mesleki Dağılımları

	Ankara	Türkiye
Kanun Yapıcılar, Üst Düzey Yöneticiler ve Müdürler	978	11.965
Profesyonel Meslek Mensupları	126	1.026
Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	149	1.765
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	41	328
Hizmet ve Satış Elemanları	357	4.641
Nitelikli Tarım, Ormancılık ve Su Ürünleri Çalışanları	165	8.729
Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar	781	10.394
Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar	323	5.670
Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	517	6.793
Silahlı Kuvvetlerle İlgili Meslekler	246	2.802
Diğer (Ev Hanımı, Öğrenci, Emekli, Bilinmeyen)	257	2.223
İşi Olmayan	1.237	18.283
Toplam	5.177	76.607

Kaynak: TÜİK, Adalet İstatistikleri, 2008,

<http://tuikapp.tuik.gov.tr/girenhukumluapp/girenhukumlu.zul>.

Mahkûmların mesleklerine ilişkin yukarıda iki tablo yer almaktadır, ilki anket ile elde edilen ham verilere ilişkin iken, ikincisi ham verilerin uluslararası karşılaştırmalarda kullanılan mesleki sınıflandırmaya uyarlanması ile oluşturulmuştur. Ayrıntılı tabloya göre en suçlular içinde en fazla (14.3) taşıt kullanımına ilişkin meslekleri (şoför, nakliyeci) icra edenlerin olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise %10.2 ile serbest meslek mensupları, %9.2 ile işçi grubu ve ardından %7.9 ile esnaf ve zanaatkarlar gelmektedir. Mesleklere ilişkin ikinci tablo ile hükümlülerin meslekleri, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) meslek bilgilerini tanımlamada ve sunumunda zorunlu bir araç olarak kabul ettiği ISCO-08'e (International Standard Classification of Occupations-Uluslararası Standart Meslek Sınıflaması) göre 10 ana gruptan oluşan "Seviye 1"e göre tasnif edilmiştir. Tabloda ISCO-08'i meslek kodları içinde yer almayan öğrenci, ev hanımı, emekli "diğer" adı altında toplandığından meslek ana gruplandırması 11'li olarak yapılmıştır. ISCO-

08'e göre ayrıca 28 alt ana gruptan oluşan "Seviye 2", 116 gruptan oluşan "Seviye 3" ve 390 birim grubundan oluşan "Seviye 4" adıyla farklı mesleki sınıflandırmalar da mevcuttur (TÜİK, 2015). Seviye 1 düzeyinde yapılan sınıflandırmaya göre, mahkûmların önemli bir bölümü (%36.1) nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlardan oluşmaktadır. Hizmet ve satış elemanları %16.8 ile ikinci büyük grubu oluştururken, tesis ve makine operatörleri ve montajcılar %14.8 ile üçüncü, sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar ise %12 ile dördüncü sırada yer almaktadır. Hükümlüler arasında en düşük orana sahip meslek kategorisi ise %.03 ile silahlı kuvvetler mensupları ve %.05 ile yöneticilerdir. Hükümlülerin suç öncesi mesleklerine dair güncel Türkiye veya daha düşük düzeyde bir kıyaslama yapabilmek ne yazık ki mümkün değildir. Zira TÜİK ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülere ait bilgileri ayrıntılı olarak en son 2008 yılında yayınlamıştır. Her ne kadar kıyaslama için yakın geçmişe ait veri olmasa da mevcut veriler ışığında bir değerlendirme yapılabilir. Buna göre Ankara'da suç işlemiş ve 2008 yılında ceza infaz kurumlarına girmiş kişilerin mesleklerine bakıldığında örneklemin aksine en yüksek oran işsizlerden oluşmaktadır. İkinci sırada ise Kanun yapıcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürler, üçüncü de ise sanatkârlar ve ilgili işlerde çalışanlar, nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar ise %13.1 ile dördüncü sırada yer almaktadır.

Tablo 36: Hükümlülerin Sahip Oldukları Sosyal Sigorta Türü Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	BAĞ-KUR	71	11,7	11,7	11,7
	SSK	244	40,2	40,2	51,9
	Emekli Sandığı	21	3,5	3,5	55,4
	Yeşil Kart	90	14,8	14,8	70,2
	Diğer	2	,3	,3	70,5
	Hiçbir Sosyal Sigortası Yok	170	28,0	28,0	98,5
	Kayıp Veri	9	1,5	1,5	100,0
	Toplam		607	100,0	100,0

Katılımcıların sahip oldukları sosyal sigorta türleri incelendiğinde, hükümlülerin dörtte birinden fazlasının (%28) herhangi bir sosyal sigortası olmadığı görülmektedir. Herhangi bir sigortası olanlar içinde ise SSK'lılar %40.2 ile en yüksek orana sahip iken, 14.8 ile yeşil kart sahipleri ikinci ve %11.7 ile BAĞ-KUR'lular üçüncü sırada yer almaktadır. Emekli Sandığı mensubu hükümlülerin oranı ise sadece %3.5 olarak görülmektedir. Hükümlülerin suç öncesi hangi sosyal sigorta türüne sahip oldukları veya olmadıklarına dair herhangi bir istatistik bulunmadığından örneklemin böyle bir karşılaştırmaya tabi tutulamamasına neden olmaktadır. Ancak Türkiye geneli sigortalılık oranının %81.9 ve buna karşın herhangi bir sigortası olmayanların oranının %18.1 olduğu (SGK, 2013) dikkate alırsak, hükümlüler arasındaki herhangi bir sosyal sigortası olmayanların oranının Türkiye genelinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

İ. AYNİ/NAKDİ YARDIM ALMA

Tablo 37: Hükümlülerin Herhangi Bir Yerden Yardım Alma Durumu

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır, yardım almıyordum	415	68,4	68,4	68,4
	Evet, yardım alıyordum	192	31,6	31,6	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Tablo 38: Hükümlülerin Yardım Aldıkları Yerlerin Dağılımı

Yardım Alınan Kişi veya Kurum	Kişi Sayısı
İşsizlik Sigortası	1
Valilik/Kaymakamlık	74
Belediye	83
Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşları	4
Vakıf, Dernek veya Diğer Sosyal Yardım Kuruluşları	17
Birinci Derece Akraba	43
Diğer Akraba	8
Komşu	3
Arkadaş	9
Diğer	5
Toplam	192

Suç öncesi işsizlik sigortası, valilik, kaymakamlık, belediye, vakıf, akraba, komşu veya arkadaş gibi kurum ve/veya kişilerden aynı veya nakdi yardım alıp almadığı sorusuna hükümlülerin %31.6'sı "evet" cevabını vermiştir. Bu durum hükümlülerin önemli bir bölümünün hayatlarını idame ettirebilmek için dışarıdan aynı veya nakdi yardıma ihtiyaç duyan veya bu yardımlara açık olan ailelere mensup kişilerden oluştuğunu göstermektedir. Mahkûmların %68.4'ünün ise herhangi bir yerden yardım almadıkları belirlenmiştir. Yardım alınan kurum veya kişiler incelendiğinde ise en fazla belediyelerden ve valilik/kaymakamlıklardan yardım alındığı görülmektedir. Kamu kuruluşları dışında ise hükümlülerin en fazla yardım aldıkları kişilerin yakın akrabaları olduğu belirlenmiştir.

J. KİRACILIK VE ÖDEMELERDE SÜREKLİLİK DURUMU

Tablo 39: Hükümlülerin Kiracılık/Ev Sahipliği Durumu

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Ev Sahibi	193	31,8	31,8	31,8
	Ev Ailesine/Akrabasına Ait, Kira Ödemiyor	79	13,0	13,0	44,8
	Kiracı	335	55,2	55,2	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Tablo 40: Hükümlülerin Suç Öncesi Son 12 Ayda Kira Ödeme Durumu

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Ödenmemiş	219	36,1	36,3	36,3
	Ödenmiş	133	21,9	22,1	58,4
	Bu Tür Bir Ödeme Yok	251	41,4	41,6	100,0
	Toplam	603	99,3	100,0	
Kayıp	Sistem	4	,7		
Toplam		607	100,0		

Tablo 41: Hükümlülerin Suç Öncesi Son 12 Ayda Konut Kredisi Ödeme Durumu

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Ödenmemiş	16	2,6	2,7	2,7
	Ödenmiş	36	5,9	6,0	8,7
	Bu Tür Bir Ödeme Yok	545	89,8	91,3	100,0
	Toplam	597	98,4	100,0	
Kayıp	Sistem	10	1,6		
Toplam		607	100,0		

Tablo 42: Hükümlülerin Suç Öncesi Son 12 Ayda Fatura Ödeme Durumu

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Ödenmemiş	256	42,2	42,5	42,5
	Ödenmiş	336	55,4	55,8	98,3
	Bu Tür Bir Ödeme Yok	10	1,6	1,7	100,0
	Toplam	602	99,2	100,0	
Kayıp	Sistem	5	,8		
Toplam		607	100,0		

Tablo 43: Hükümlülerin Suç Öncesi Son 12 Ayda Borç Ödeme Durumu

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Ödenmemiş	171	28,2	28,5	28,5
	Ödenmiş	130	21,4	21,7	50,3
	Bu Tür Bir Ödeme Yok	298	49,1	49,7	100,0
	Toplam	599	98,7	100,0	
Kayıp	Sistem	8	1,3		
Toplam		607	100,0		

Hükümlülerin suç öncesi yaşadıkları evde kiracı olup olmadıkları ve yaşamış olabilecekleri finansal zorluklar olarak ifade edilebilecek parasal ödemeleri, suç öncesi son on iki ay içerisinde düzenli olarak yapıp yapamadıklarına dair veriler yukarıdaki tablolarda yer almaktadır. Buna göre, hükümlülerin %55.2'si kiracı iken %31.8'i ev sahibidir. Yaşadığı ev bir yakınının olup karşılıksız olarak bu evlerde yaşayanların oranı ise %13'tür. Kiracı olup da son on iki ay içinde kirasını en az bir defa ödeyememiş olanlar incelendiğinde ise %65.3'ünün kira ödemelerinde sorun yaşadığı tespit edilmiştir. Hükümlüler arasında sadece 52 kişi tarafından kullanılmış olan konut kredisini ödemedeki sorun yaşayanlar 16 kişi ile %2.6 oranlık bir paya sahiptir. Elektrik, su, telefon gibi harcamalara ilişkin faturaların ödenmesine ilişkin zorluk yaşayanların oranı %42.2 düzeyinde ve söz konusu ödemelerde sorun yaşamayanların oranı ise %55.4 olarak gerçekleşmiştir. Kredi kartı, şahıs borcu ve konut kredisi dışında kredi borcu olanların bu borçlarını düzenli ödemede sorun yaşayanların oranı %28.2 ve bu tür borcu olup düzenli ödeme yapanların oransal büyüklüğü ise %21.4'tür.

Kiracılık sorununa ilişkin önemli noktalardan biri de kiracılar ile kiracı olmayan kişiler arasındaki gelir düzeyi farkına ilişkindir. Aşağıdaki iki tablo ile örnekleme dâhil mahkûmların kiracı olma durumu ile aylık hane gelir ortalamalarının test edildiği bağımsız t testi analizde kiracı olanların kiracı olmayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı miktarda daha düşük bir aylık hane gelir ortalamasına sahip olduğunu görmekteyiz ($p=0.000$). Kiracıların aylık hane gelirleri ortalaması 1,818.46 TL iken, kiracı olmayanların ortalaması ise 3,055.54 TL'dir. Özetle suç öncesi kiracı olan mahkûmlarla kiracı olmayanlar arasında aylık hane geliri açısından anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Bu tablo göstermektedir ki suç öncesi kiracı durumunda olan kişiler maddi olarak daha dezavantajlı konumdadır. Hem daha düşük bir gelir düzeyine sahip olmak hem aynı zamanda kira ödemek zorunda olmak bu kişilerin olası ekonomik problemleri daha da derinleştirebilir. Artan ekonomik baskı ise kişiyi özellikle malvarlığına karşı bir suç işleme noktasında motive unsuruna dönüşebilir.

Tablo 44: Özet İstatistik Tablosu

	Kiracı Olma Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalamanın Standart Hatası
Aylık Hane Geliri	Kiracı	329	1973,46	1818,541	100,259
	Kiracı değil	269	3055,54	4460,560	271,965

Tablo 45: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği Levene Testi		Ortalamaların Eşitliği T Testi							
		Anlamlılık F Düzeyi		Serbestlik Derecesi t		Anlamlılık Düzeyi		Standart Hata Farkı		95%'lik Güven Aralığı	
		F Düzeyi		t Derecesi) r Farkı		Farkı		Üst Alt Limit Limit	
Aylık Hane Gelir	Eşit Varyans Olmayan Varyans	17,031	,000	-4,012	596	,000	-1082,080	269,724	-1611,805	-552,355	-511,946
				-3,733	340,652	,000	-1082,080	289,857	-1652,215	-511,946	

K. EKONOMİK GEREKÇELERLE TAŞINMA

Tablo 46: Ekonomik Gerekçelerle Başka Adrese Taşınma

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Taşınmamış	434	71,5	71,5	71,5
	Taşınmış	173	28,5	28,5	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Hükümlülerin iş arama, geçim sıkıntısı, önceki evin kirasının yüksek olması, lojmana taşınmak ve banka haczi gibi nedenlerle farklı bir adrese taşınma durumunda kalmaya ilişkin tabloya göre, 607 kişilik örneklem içinde 173 mahkûmun ekonomik gerekçelerle farklı bir adrese taşınmış olduğu görülmektedir. Bu sayı oransal olarak ise %28.5 ile örneklem dördte birinden daha fazla bir büyüklüğe sahip olduğunu bizlere göstermektedir.

L. YAŞANAN MUHİTİN EKONOMİK DÜZEYİ

Tablo 47: Yaşanan Muhitin Ekonomik Düzeyi

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Çok zengin	7	1,2	1,2	1,2
	Zengin	27	4,4	4,5	5,6
	Zengin sayılabilir	63	10,4	10,4	16,1
	Normal	334	55,0	55,3	71,4
	Fakir	108	17,8	17,9	89,2
	Oldukça fakir	41	6,8	6,8	96,0
	Tamamen yokluk içinde	24	4,0	4,0	100,0
	Toplam	604	99,5	100,0	
Kayıp	Sistem	3	,5		
Toplam		607	100,0		

Hükümlülerin suç öncesi en son yaşadıkları evin bulunduğu muhitin ekonomik düzeyinin nasıl olduğuna ilişkin soruya verilen cevaplar neticesinde, evlerinin bulunduğu muhiti tamamen yokluk içinde olduğunu ifade edenlerin oranı %4 (24 kişi), oldukça fakir diyenlerin oranı %6.8 (41 kişi) ve yaşadığı muhiti fakir olarak görenlerin oranı ise %17.8 (108 kişi) büyüklüğündedir. Diğer bir ifade ile yaşadığı evin bulunduğu muhitini normallik derecesinin altında görenlerin oranı %28.6'dır (173 kişi). Yaşadığı muhiti çok zengin olarak nitelendirenlerin oranı %1.2 (7 kişi), zengin olarak görenlerin oranı %4.4 (27 kişi) ve zengin olarak nitelendirilebilir diyenlerin oranı ise %10.4 (63 kişi) olarak hesaplanmıştır. Yaşadığı muhiti normallik düzeyinin üzerinde görenlerin oranı %16 (97 kişi) büyüklüğündedir. Yaşadığı muhiti normal bir diğer ifade ile ortalama bir yer olarak kabul edenlerin oranı ise % 55'tir (334 kişi). Özetle hükümlülerin suç öncesi yaşadıkları muhitin ekonomik düzeyinin normallik düzeyinin altında olanların oranı (%28.6), bu düzeyin üzerinde olanlarınkinden (%16) %12.6 daha fazladır. Bu nedenle suç işlemede yaşanan muhitin önemli bir risk faktörü olabileceği dikkate alınmalıdır.

M. AÇLIK SINIRININ ALTINDA OLMA DURUMU

TÜİK tarafından en son 2010 yılını kapsayan ve gıda harcamalarından oluşan hane halkı büyüklüğüne göre belirlenmiş açlık sınırı rakamları tarafımızca temel gıda fiyatları enflasyon oranları ile 2011, 2012, 2013 ve 2014 yılları için hesaplanmıştır.

Tablo 48: TÜİK Açlık Sınırı (TL)

Hanehalkı Büyüklüğü (Kişi)	2002	2003	2004	2005	2006	2007**	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*	2014*
1	59	75	81	84	91	105	122	127	141	159	165	181	204
2	90	113	122	127	138	159	185	192	213	239	248	272	307
3	113	143	154	161	174	201	233	243	269	302	313	344	388
4	133	168	182	190	205	237	275	287	318	357	371	407	458
5	152	192	207	217	235	271	313	328	363	407	423	464	524
6	170	214	230	242	261	301	350	365	404	453	471	517	582
7	187	235	253	264	287	331	382	401	444	498	518	568	640
8	201	253	275	287	311	359	414	435	482	541	562	584	658
9	215	271	294	306	331	387	446	465	515	578	600	658	742
10	230	288	315	325	351	404	471	495	548	615	639	701	790

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı Büyüklüğüne Göre Yoksulluk Sınırları, Türkiye, 2010, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1013.

(*) Hesaplama da kullanılan enflasyon değerleri; 2011 için %12.21, 2012 için %3.9, 2013 için %9.67 ve 2014 için %12.73'tür.

(**) Yeni nüfus projeksiyonlarına göre revize edilmiştir.

Mahkûmların aylık eşdeğer hanehalkı gelirlerinden Tablo 48'de yer alan açlık sınırı miktarı çıkarılarak kaç mahkûmun açlık sınırının altında veya üstünde olduğu tespit edilmiştir. Buna göre eşdeğer hanehalkı geliri hesaplanabilen 599 Mahkûmdan 37'si (%6.2) bu sınırın altında iken, 562'si (%93.8) ise açlık sınırının üzerinde yer almaktadır. Açlık sınırının Türkiye geneli ile oransal olarak kıyaslayabileceğimiz en son veri 2009 yılı için %0.48 olarak hesaplanmıştır (TÜİK, 2010). 2002-2009 yılları içinde genel olarak düşüş eğilimi gösteren açlık sınırı oranı eğer 2014 yılına kadar hesaplanmaya devam etse idi muhtemelen hükümlüler için hesaplanmış %6.2 olan

değerin altında olacaktı. Zira TÜİK açlık miktarları ve oranları yerine 2010 yılından itibaren 1 \$, 2.15 \$ ve 4.3 \$ altında olan nüfusun oranlarını açıklamaktadır. Bu veriler açısından bir değerlendirme yapıldığı takdirde dahi hükümlüler için hesaplanmış olan açlık oranı olan %6.2'ye yakın bir değer hesaplanmamıştır. Örneğin 2013 için 4.3 doların altında geliri olan nüfusun oranı Türkiye geneli için %2.06 iken, bu oran kentler için daha da düşerek %0,64 olarak hesaplanmıştır. Kır bölgeleri için hesaplanan değer ise %5.13'tür. Ancak örneğimizde yer alan katılımcıların %88.5'i kentlerde yaşamaktadır. 1 \$ ve 2.15 \$ altında olan nüfusun oranları ise çok daha düşük hesaplanmıştır. Dolayısıyla hükümlüler arasındaki açlık sınırı oranı Türkiye geneli açlık sınırı oranının çok üzerinde seyrettiği söylenebilir. Dolayısıyla açlık sınırının altında olma durumu suçluluk için önemli ve dikkat edilmesi gerekli bir faktördür denilebilir.

Tablo 49: Açlık Sınırının Altında Olma Durumu

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Üstünde	562	92,6	93,8	93,8
	Altında	37	6,1	6,2	100,0
	Toplam	599	98,7	100,0	
Kayıp	Sistem	8	1,3		
Toplam		607	100,0		

N. YOKSULLUK SINIRININ ALTINDA OLMA DURUMU

Açlık sınırı gibi yoksulluk sınırına ilişkin veriler TÜİK tarafından en son 2010 yılı için hesaplanmıştır. Gıda ve gıda dışı harcamalar esas alınarak hesaplanan yoksulluk bedeli için TÜİK'in parasal değerleri güncelleme aracı kullanılarak 2011, 2012, 2013 ve 2014 yıllarına ait yoksulluk değerleri hesaplanmıştır.

Tablo 50: TÜİK Yoksulluk Sınırı (TL)

Hanehalkı Büyüklüğü (Kişi)	2002	2003	2004	2005	2006	2007**	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*	2014*
1	137	186	190	216	244	283	341	365	396	437	464	498	539
2	208	280	288	327	368	428	515	552	599	662	703	755	817
3	262	354	363	414	466	540	651	699	759	838	890	956	1.034
4	310	417	429	487	549	638	767	825	896	990	1.051	1.129	1.221
5	353	476	488	557	627	728	874	944	1.025	1.132	1.202	1.291	1.396
6	395	531	543	620	697	809	976	1.050	1.140	1.149	1.220	1.310	1.417
7	433	582	597	679	766	889	1.066	1.153	1.252	1.383	1.468	1.577	1.706
8	466	629	649	737	831	965	1.154	1.251	1.358	1.500	1.592	1.710	1.850
9	498	672	692	786	884	1.040	1.242	1.336	1.451	1.603	1.702	1.828	1.977
10	535	714	742	836	938	1.088	1.313	1.423	1.545	1.706	1.811	1.945	2.104

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı Büyüklüğüne Göre Yoksulluk Sınırları, Türkiye, 2010,

http://tuikapp.tuik.gov.tr/medas/donuToplam_hesap.zul

(*) Veriler TÜİK'in parasal güncelleme aracı ile hesaplanmıştır.

(**) Yeni nüfus projeksiyonlarına göre revize edilmiştir.

Mahkûmların aylık eşdeğer hane gelirlerinden tablodaki alan yoksulluk sınırı miktarı çıkarılarak kaç mahkûmun yoksulluk sınırının altında veya üstünde olduğu tespit edilmiştir. Buna göre eşdeğer hane geliri hesaplanabilen 599 Mahkûmdan sadece 237 kişi (%39.6) bu sınırın altında iken, 362 kişi (%60.4) ise yoksulluk sınırının üzerinde yer almaktadır. Açlık sınırının Türkiye geneli ile oransal olarak kıyaslayabileceğimiz en son veri açlık sınırında olduğu gibi 2009 yılına aittir ve bu oran %18.8'dir (TÜİK, 2010). Bu oran aynı dönem için kentlerde %8.86 ve kırsalda ise %38.69. Hükümlüler

arasındaki %39.6'lık göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye geneli, kent veya kırsala ait değerlerin hiçbiri örneklemin sahip olduğu yoksulluk oranından daha yüksek olmadığı görülecektir. Ayrıca örnekleme oluşturanların çok büyük bir bölümü kentlerde yaşamaktadır. Kentlerdeki yoksulluk oranı dikkate alınarak bir kıyaslama yapıldığında ise örneklem yoksulluk oranının Türkiye kent genelindeki yoksulluk oranından neredeyse 4.5 kat fazla olduğu görülmektedir. Bu nedenle suç işlemede yoksulluğun önemli bir risk faktörü olabileceği dikkate alınmalıdır.

Tablo 51: Yoksulluk Sınırının Altında Olma Durumu

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Üstünde	362	59,6	60,4	60,4
	Altında	237	39,0	39,6	100,0
	Toplam	599	98,7	100,0	
Kayıp	Sistem	8	1,3		
Toplam		607	100,0		

O. MADDİ YOKSUNLUK

TÜİK (2014) tarafından, “Ciddi finansal sıkıntıyla karşı karşıya olan nüfusun oranı olarak tanımlanan ve belirlenmiş 9 maddeden en az 4 tanesini karşılayamama ya da mahrum olma durumunu tanımlayan “maddi yoksunluk” oranı”, TÜİK’in düzenli olarak yapmış olduğu gelir ve yaşam koşulları anketi ile ölçülmektedir. Bu ölçümlere göre maddi yoksunluk oranı en son 2013 için %49.7 olarak hesaplanmıştır. Bir önceki yıl için ise bu oran %59.2, 2011 için %60.4, 2010 için %66.6, 2009 için %63, 2008 için %63, 2007 için %63.8 ve 2006 için %65.1 olarak hesaplanmıştır (TÜİK, 2014). Araştırma örnekleme için ise bu oran %49.9 olarak belirlenmiştir. Diğer bir ifade ile mahkûmların neredeyse yarısı suç işlemeden önceki yaşamlarında ciddi

finansal güçlükler çekmektedir. Bu nedenle maddi yoksunluk oranlarındaki yükseklik, suç için önemli bir risk faktörü olabileceğine işaret etmektedir.

Tablo 52: Maddi Yoksun Olma Durumu

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Yoksun değil	290	47,8	48,9	48,9
	Yoksun	303	49,9	51,1	100,0
	Toplam	593	97,7	100,0	
Kayıp	Sistem	14	2,3		
Toplam		607	100,0		

P. GÖRECELİ MAHRUMİYET

Tablo 53: Bilişsel Göreceli Mahrumiyet

	Puan	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde	
Geçerli	4	6	1,0	1,0	1,0	
	5	2	,3	,3	1,3	
	6	1	,2	,2	1,5	
	7	9	1,5	1,5	3,0	
	8	22	3,6	3,7	6,7	
	9	17	2,8	2,9	9,6	
	10	30	4,9	5,1	14,6	
	11	37	6,1	6,2	20,9	
	12	62	10,2	10,4	31,3	
	13	40	6,6	6,7	38,0	
	14	41	6,8	6,9	44,9	
	15	51	8,4	8,6	53,5	
	16	124	20,4	20,9	74,4	
	17	50	8,2	8,4	82,8	
	18	42	6,9	7,1	89,9	
	19	23	3,8	3,9	93,8	
	20	37	6,1	6,2	100,0	
		Toplam	594	97,9	100,0	
	Kayıp	Sistem	13	2,1		
	Toplam		607	100,0		

Tablo 54: Duygusal Göreceli Mahrumiyet

	Puan	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	4	20	3,3	3,4	3,4
	5	9	1,5	1,5	4,9
	6	11	1,8	1,8	6,7
	7	25	4,1	4,2	10,9
	8	76	12,5	12,8	23,7
	9	22	3,6	3,7	27,4
	10	26	4,3	4,4	31,8
	11	39	6,4	6,6	38,3
	12	52	8,6	8,7	47,1
	13	33	5,4	5,5	52,6
	14	45	7,4	7,6	60,2
	15	32	5,3	5,4	65,5
	16	58	9,6	9,7	75,3
	17	27	4,4	4,5	79,8
	18	37	6,1	6,2	86,1
	19	27	4,4	4,5	90,6
	20	56	9,2	9,4	100,0
	Toplam	595	98,0	100,0	
Kayıp	Sistem	12	2,0		
Toplam		607	100,0		

Tablo 55: Hükümlülerin Göreceli Mahrumiyetine İlişkin Merkezi Eğilim Ölçütleri

		Bilişsel Göreceli Mahrumiyet	Duygusal Göreceli Mahrumiyet
N	Geçerli	594	595
	Kayıp	13	12
Ortalama		14,32	12,96
Ortalamanın Standart Hatası		,142	,185
Ortanca		15,00	13,00
Tepe Değer		16	8
Standart Sapma		3,460	4,513
Varyans		11,970	20,364
Aralık		16	16
Minimum		4	4
Maksimum		20	20
Toplam		8509	7710

Göreceli mahrumiyet ile ilgili soruları mahkûmların 595'inin (%98) cevapladığı ve bilişsel göreceli mahrumiyet için sadece 13 (%2.1) ve duygusal göreceli mahrumiyet için ise 12 mahkûmun (%2) ilgili soruları yanıtlamaktan kaçındığı görülmektedir. Göreceli mahrumiyet puanları minimum 4 ile maksimum 20 arasında bir dağılım göstermekte ve puanlama arttıkça göreceli mahrumiyet düzeyi de artmaktadır. Bilişsel ve duygusal olmak üzere iki düzeyde ölçülen göreceli mahrumiyet sonuçlarını incelediğimizde bilişsel göreceli mahrumiyet düzeyi ortalamasının (14,32), duygusal göreceli mahrumiyet ortalamasından (12,96) daha yüksek olduğu görülmektedir. Standart sapma ise bilişsel göreceli mahrumiyet için 3,460 iken duygusal göreceli mahrumiyet için ise 4,513 olarak hesaplanmıştır. Bilişsel göreceli mahrumiyet için en çok tekrar eden değer 16 iken, göreceli mahrumiyet için ise bu değer 8 olarak belirlenmiştir.

**Q. TÜRKİYE GENELİ CEZA İNFAZ KURUMLARINDA BULUNANLARIN
SAYISI VE SUÇ TÜRLERİNE GÖRE DAĞILIMI**

Tablo 56: Türkiye Geneli Yetişkin Hükümlü Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam
2000*	23.708	894	24.602
2001*	26.286	903	27.189
2002*	33.079	1.181	34.260
2003*	35.297	1.207	36.504
2004*	29.074	925	29.999
2005*	28.420	882	29.302
2006*	34.458	1.086	35.544
2007*	50.650	1.620	52.270
2008*	60.444	1.948	62.392
2009*	73.063	2.305	75.368
2010*	83.289	2.748	86.037
2011*	89.252	2.955	92.207
2012*	100.617	3.278	103.895
2013*	113.378	3.956	117.334
2014*	131.136	4.855	135.991
2015**	136.289	5.002	141.291

Kaynak: CTE, (2015), İstatistikler, <http://www.cte.adalet.gov.tr/>

* 2000-2014 yılları verileri her yılın Aralık ayı hükümlü sayıları ile hesaplanmıştır.

** 2015 verileri 28.Şubat tarihli hükümlü sayılarına aittir.

Tablo 57: Türkiye Geneli Bazı Suç Gruplarına Göre Dağılım

Suç Türü	Kişi Sayısı (Yetişkin)	%
Hırsızlık	34.973	22
Dolandırıcılık	4.720	2.9
Yağma	18.930	11.9
Adam öldürme	27.333	10.9
Cinsel Suçlar	12.898	8.1
Fuhuş	2.203	1.3
Uyuşturucu	28.597	18
Yaralama	19.654	12.3
Adam Öldürmeye Teşebbüs	1.875	1.1
Sahtecilik	7.331	4.6
Toplam	158.514	100

Kaynak: CTE, (2015), İstatistikler, <http://www.cte.adalet.gov.tr/>

Veriler 31.01. 2015 tarihlerine aittir.

Suçların yıllar içindeki dağılımı, Türkiye geneli için incelendiğinde sayının genel olarak bir artış eğilimi gösterdiği görülmektedir. 15 yıl içindeki hükümlü sayısındaki dramatik artış 5 kattan fazladır. Bu artış karşısında cezaevlerinin doluluk oranları hızla artmış ve yeni hapisaneler inşa edilmek zorunda kalmıştır. Örneğin 2006'da 7, 2007'de 8, 2008 13, 2009'da 8, 2010'da 7, 2011'de 2, 2012'de 14, 2013'de 10 ve 2014'de ise 14 yeni ceza infaz kurumu inşa edilerek hizmete açılmıştır (CTE, 2015). Artan hükümlü ve tutuklu sayısı karşısında sadece yeni ceza infaz kurumları inşa ederek bu kişilere kalacak yer temin etme sorunu çözülemeyeceğinden yeni ceza infaz kurumlarından ayrı olarak mevcut ceza infaz kurumlarının da kapasitelerinin artırılma çalışmalarının yapıldığı görülmektedir. Türkiye genelinde işlenen suçlar türleri itibariyle incelendiğinde, en fazla işlenen suçun hırsızlık (%22), ikinci olarak yaralamanın (%12.3), üçüncü olarak ise yağmanın (%11.9) olduğu görülmektedir (CTE, 2015).

R. ÖRNEKLEMDE YER ALAN SUÇ TÜRLERİNİN YILLARA GÖRE DAĞILIMI

Tablo 58: Suçların İşlendiği Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Malvarlığına Karşı Suçlar	Kişilere Karşı Suçlar	Kamu Sağlığına Karşı Suçlar	Kamu İdaresininim Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar	Genel Ahlaka Karşı Suçlar	Diğer Suçlar
1989	1	0	0	0	0	0
1992	0	1	0	0	0	0
1993	1	0	0	0	0	0
1994	1	0	0	0	0	0
1997	2	0	0	0	0	0
1998	3	1	0	0	0	0
1999	4	1	0	0	0	0
2000	0	1	1	0	0	0
2001	1	1	1	0	0	0
2002	7	1	0	0	0	0
2003	4	4	1	0	0	2
2004	7	15	3	0	1	2
2005	7	16	1	0	0	0
2006	13	12	2	1	1	3
2007	23	25	2	0	0	1
2008	17	23	3	0	0	2
2009	16	14	5	1	0	3
2010	19	37	6	0	1	0
2011	23	21	10	1	0	2
2012	23	34	13	1	0	4
2013	17	18	8	0	0	1
2014	27	27	19	0	1	9
Toplam	215	252	75	4	4	29

28 suçun ne zaman işlendiği, hükümlülerin mevcut yaşlarını ve/veya suç zamanındaki yaşlarını bildirmemelerinden dolayı hesaplanamamıştır.

Suçların işlendikleri tarihler dikkate alınarak incelendiğinde, malvarlığına karşı işlenen suçların 2006 ve sonrasındaki yıllarda yoğunlaştığı, buna karşın kişilere karşı işlenen suçlara ait yoğunluğun 2004 ve sonrasında başladığı görülmektedir. Şüphesiz bu farkın oluşmasındaki en önemli neden olarak kişilere karşı işlenen suçlardaki ceza sınırlarının (örneğin, kasten öldürme) malvarlığına karşı işlenen suçlara (örneğin, yağma) göre daha fazla olduğu düşünülmektedir. Kamu sağlığına karşı suçlarda (uyuşturucu) ise 2014 ve öncesi birkaç yılda yığılma olduğu görülmektedir.

S. ÖRNEKLEMDE YER ALAN SUÇ TÜRLERİNİN CİSİYET DAĞILIMI

Tablo 59: Örneklem İçinde Yer Alan Suçların Cinsiyet Dağılımı

Suç Grubu	Suç Türleri	Kadın	Erkek	Toplam	
Malvarlığına Karşı Suçlar	Evden Hırsızlık	1	24	25	
	Oto Hırsızlığı	1	20	21	
	Diğer Hırsızlıklar	3	63	66	
	Dolandırıcılık	2	51	53	
	Yağma	4	45	49	
	Güveni Kötüye Kullanma	0	1	1	
	Suç Eşyasını Satın Alma	0	1	1	
	Mala Zarar Verme	0	2	2	
Kişilere Karşı Suçlar	Adam Öldürme	3	48	51	
	Yaralama	1	120	121	
	Tehdit	0	11	11	
	Cinsel Taciz	0	40	40	
	Tecavüz	0	13	13	
	Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma	0	6	6	
	Ölümlü Yaralamalı Trafik Kazası	0	15	15	
Kamunun Sağlığına Karşı İşlenen Suçlar	Uyuşturucu	3	72	75	
Genel Ahlak Karşı Suçlar	Fuhuş	1	3	4	
	Kumar Oynamaya Yer Temin Etme	0	1	1	
Devletin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar	Zimmet	0	3	3	
	Rüşvet	0	1	1	
Diğer Suçlar	Vergi Suçları	0	2	2	
	Kaçakçılık	0	2	2	
	Suç Örgütüne Üye Olmak	0	1	1	
	Bilişim/Siber Suçlar	1	3	4	
	Yardım ve Yataklık	1	5	6	
	Trafik Güvenliğini Tehlikeye Sokmak	0	3	3	
	Tazyik Hapsi	0	1	1	
	Taahhüdü İhlal	0	2	2	
	Nafaka	0	1	1	
	Mühür Fekki	0	1	1	
	İzinsiz Define Araştırma	0	1	1	
	Ruhsatsız Silah Bulundurma	0	5	5	
	Toplam		21	567	587
	Kayıp Veri			19	19

Suç türlerinin cinsiyet açısından dağılımı incelendiğinde kadın mahkûmların daha çok malvarlığına karşı suçlardan hüküm giydikleri ve en çok işledikleri suçun ise yağma olduğu görülmektedir. Erkeklerin ise malvarlığına ve kişilere karşı suçları işleme bakımından daha dengeli bir dağılıma sahip oldukları söylenebilir. Ancak erkeklerin kişilere karşı (253) suçları, malvarlığına karşı (207) işlenen suçlara göre daha çok işlemiş oldukları görülmektedir. Erkeklerin en fazla işledikleri üç suç ise yaralama (120), hırsızlık (107) ve uyuşturucudur (72).

T. ÖRNEKLEMDE YER ALAN SUÇLARIN TÜRLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Tablo 60: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Evden Hırsızlık

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	582	95,9	95,9	95,9
	Evet	25	4,1	4,1	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Tablo 61: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Oto Hırsızlığı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	586	96,5	96,5	96,5
	Evet	21	3,5	3,5	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Tablo 62: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Diğer Hırsızlıklar

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	541	89,1	89,1	89,1
	Evet	66	10,9	10,9	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Tablo 63: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Hırsızlık Toplam

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	495	81,5	81,5	81,5
	Evet	112	18,5	18,5	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Mahkûmların işlemiş oldukları hırsızlık suçlarının dağılımlarına baktığımızda, 25'nin evden hırsızlık, 21'nin oto hırsızlığı ve 66'sının ise diğer hırsızlık suçunu işlemiş olduklarını görmekteyiz. Üç hırsızlık türünün birleştirilmesi ile oluşturulmuş olan toplam hırsızlık suçunu işleyenlerin sayısı ise 112 olarak tespit edilmiştir. Örnekleme diğer hırsızlıkların oransal olarak %10.9, evden hırsızlıkların %4.1 ve oto hırsızlıklarının ise %3.5'lik bir büyüklükte olduğu görülmektedir. Tüm suçlar içerisinde toplam hırsızlık suçlarının oransal büyüklüğünün ise %18.5 olduğu belirlenmiştir. Türkiye genelinde ise ceza infaz kurumlarında hırsızlık suçunu işlemiş olduğu veya işlediği iddia edilen kişilerin sayısı 34.973 ve suç türleri içindeki oransal büyüklüğü %22 düzeyindedir⁶.

Tablo 64: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Dolandırıcılık

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	554	91,3	91,3	91,3
	Evet	53	8,7	8,7	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Dolandırıcılık suçundan dolayı hüküm giymiş Mahkûm sayısının 53 olduğu ve dolandırıcılık suçunun tüm suç türleri içinde oransal %8.7'lik büyüklüğe sahip

⁶ CTE'nin, 02.03.2015 tarihli istatistiklerde hükümlü ve tutuklu ayırımına gitmeyerek iki grupta yer alanları toplu olarak hesaplamaya dâhil etmiştir. Ayrıca bir kişinin birden fazla işlediği suçlar da sayılmış olup suç sayısını göstermektedir. Bu nedenle, istatistiklerdeki genel toplam (160.495) aynı tarihte ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlü sayısı (çocuk tutuklu-hükümlüler dâhil 165.056) ile uyuşmamaktadır. Söz konusu istatistikler, 10 suç türü dikkate alınarak oluşturulmuştur. Bunlar, adam öldürme, adam öldürmeye teşebbüs, cinsel suçlar, dolandırıcılık, fuhuş, hırsızlık, sahtecilik, uyuşturucu, yağma veya gasp ve yaralama suçlarıdır. Bundan sonraki Türkiye ceza infaz kurumlarındaki suç türlerinin dağılımı istatistikleri ile ilgili olarak bu açıklamanın dikkate alınması gerekmektedir. (<http://www.cte.adalet.gov.tr>)

olduğu görülmektedir. Türkiye genelinde ise ceza infaz kurumlarında hırsızlık suçunu işlemiş olduğu veya işlediği iddia edilen kişilerin sayısı 4.720 ve suç türleri içindeki oransal büyüklüğü neredeyse %3 düzeyindedir⁷.

Tablo 65: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Yağma

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	558	91,9	91,9	91,9
	Evet	49	8,1	8,1	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Malvarlığına karşı işlenen suçlar içerisinde hırsızlıktan sonra önemli bir büyüklüğe sahip olan yağma suçunu işleyenlerin sayısı 49'dur ve bu suç türünün oransal büyüklüğü %8.1 düzeyindedir. Türkiye'deki ceza infaz kurumları genelinde yağma suçundan dolayı içeride bulunan kişi sayısı ise 18.930 ve bu suçun oransal büyüklüğü %11.9'dur⁸.

Tablo 66: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Güveni Kötüye Kullanma

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	606	99,8	99,8	99,8
	Evet	1	,2	,2	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Tablo 67: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Suç Eşyasını Satın Alma

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	606	99,8	99,8	99,8
	Evet	1	,2	,2	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

⁷ Dipnot 6'ya bakınız.

⁸ Dipnot 6'ya bakınız.

Tablo 68: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Mala Zarar Verme (Vandalizm)

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	605	99,7	99,7	99,7
	Evet	2	,3	,3	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Malvarlığına karşı işlenen suçlar içerisinde yer alan güveni kötüye kullanma, suç eşyasını satın alma ve mala zarar verme (Vandalizm) suçları Türkiye genelinde olduğu gibi örneklemimizde de toplam suç sayıları ve oranları içerisinde son derece düşük düzeylerde yer almaktadırlar. Buna göre hem güveni kötüye kullanma hem de suç eşyasını satın alma suçlarından mahkûm olanların sayıları birer kişi ile sınırlı iken mala zarar verme (vandalizm) suçundan hüküm giymiş kişi sayısı ise 2'dir. Bu üç suçun toplam suçlar içerisindeki toplam oransal büyüklüğü ise %1'in altında olduğu görülmektedir.

Tablo 69: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	389	64,1	64,1	64,1
	Evet	218	35,9	35,9	100,0
Toplam		607	100,0	100	

TCK'ya göre tasnif edilmiş ve malvarlığına karşı işlenen suçlar kategorisi altında yer alan suçların toplam büyüklüğüne bakıldığında, malvarlığına karşı işlenen suçların sayısının 218 olduğu görülmektedir. Bu sayının toplam suç miktarı içerisindeki oransal büyüklüğü ise % 35.9 olarak belirlenmiştir. Türkiye genelindeki malvarlığına karşı işlenmiş suçlardan dolayı ceza infaz kurumlarında olan kişileri incelediğimizde, toplam 58.623 kişinin, toplam suçlu veya suçlu olduğu iddia edilen kişi sayısının %36.9'unu oluşturmaktadır. Diğer bir ifade ile Türkiye'de en fazla

malvarlığına karşı suçların işlenmektedir. Malvarlığına karşı işlenen suçlar dikkate alındığında, örneklem ile Türkiye geneline ait oranların çok yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 70: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Adam Öldürme

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	556	91,6	91,6	91,6
	Evet	51	8,4	8,4	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Mahkûmların işlemiş oldukları adam öldürme suçu incelendiğinde, 51'inin bu suçtan dolayı ceza infaz kurumlarında olduğu görülmektedir. Adam öldürme suçunu işleyenlerin oransal büyüklüğü ise %8.4 olarak belirlenmiştir. Adam öldürme suçu nedeniyle hapiste olanların Türkiye genelindeki sayısı 27.333 ve bu sayı %10.9 büyüklüğündedir.

Tablo 71: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Yaralama

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	486	80,1	80,1	80,1
	Evet	121	19,9	19,9	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Tablo 72: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Tehdit

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	596	98,2	98,2	98,2
	Evet	11	1,8	1,8	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Örneklem içinde yer alan hükümlülerin 121'i yaralama suçunu işledikleri ve bu sayının oransal büyüklüğünün ise %19.9 olduğu görülmektedir. Türkiye genelinde ise yaralama suçundan dolayı ceza infaz kurumlarında olanların sayısı 19.654 ve suçlar içindeki oransal büyüklüğü %12.3'tür. Tehdit suçu incelendiğinde ise toplam

hükümlü sayısının sadece 11 ve oransal büyüklüğünün ise %1.8 olduğu görülmektedir.

Tablo 73: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Cinsel Taciz

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	567	93,4	93,4	93,4
	Evet	40	6,6	6,6	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Tablo 74: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Tecavüz

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	594	97,9	97,9	97,9
	Evet	13	2,1	2,1	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Örnekleme içinde yer alan cinsel suçlar incelendiğinde taciz suçunu işleyenlerin, tecavüz suçunu işleyenlerden daha çok olduğu ve toplamda 53 kişinin cinsel suçlardan dolayı hüküm giydiği görülmektedir. Cinsel taciz suçunun toplam suçlar içindeki oransal büyüklüğü %6.6, tecavüz suçunun oranı %2.1 ve toplam büyüklüğün ise %8.7 olduğu hesaplanmıştır. Türkiye genelindeki cinsel suçlar incelendiğinde hapiste olanların oransal büyüklüğünün örnekleme yakın bir değerle %8.7 olduğu görülmektedir. Ceza infaz kurumlarında cinsel suçlardan dolayı bulunan tutuklu ve hükümlü sayısı ise 12.898'dir.

Tablo 75: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	601	99,0	99,0	99,0
	Evet	6	1,0	1,0	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Tablo 76: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Ölümlü Yaralamalı Trafik Kazası

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	592	97,5	97,5	97,5
	Evet	15	2,5	2,5	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Kişilere karşı işlenen suçlar içinde yer alan kişiyi hürriyetinden yoksun kılma ve ölümlü/yaralamalı trafik kazalarının toplam sayısal büyüklükleri 21 ve oranı ise %3.5'tir. Türkiye genelinde ise kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna dair veriler CTE tarafından yayınlanmamış olmakla, birlikte TÜİK'in yayınlamış olduğu 2013 yılına ilişkin adalet istatistiklerinden bu suç türüne ait verilere ulaşılabilmektedir. Bu verilere göre, 2.383 kişi bu suç işlemekten veya işlediği iddiasıyla ceza infaz kurumlarında bulunmaktadır. Genel hükümlü ve tutuklu sayıları içindeki oranları ise %1.5 olarak görülmektedir.

Tablo 77: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Kişilere Karşı İşlenen Suçlar

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	350	57,7	57,7	57,7
	Evet	257	42,3	42,3	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Kişilere karşı işlenen suçlar içerisinde yer alan suçların toplam büyüklüğüne bakıldığında, kişilere karşı işlenen suçların sayısının 257 olduğu görülmektedir. Bu sayının toplam suç miktarı içerisindeki oransal büyüklüğü ise % 42.3 olarak hesaplanmıştır. Türkiye genelinde ise kişilere karşı işlenmiş suçluların sayısı ise 48.862, oransal büyüklüğü ise %30.8'dir. Bu sayı ve oranlar, Türkiye'de malvarlığına karşı işlenen suçlardan sonra en fazla kişilere karşı suç işlendiğini göstermektedir. Ancak seçilen örnekte şahsa karşı işlenen suç oranının Türkiye ortalamasından %11.5 daha yüksek olduğu görülmektedir.

TCK'ya göre uyuşturucu veya uyuşturucu madde imal ve ticareti, kullanılmasının kolaylaştırılması, kullanmak için satın almak, kabul etmek veya bulundurmak gibi eylemler kamunun sağlığına karşı işlenen suçlar kategorisi altında düzenlenmiştir. Bu kategori altında zehirli madde imal ve ticareti, zehirli madde katma gibi suçlar da sıralanmış olsa da araştırmada ilgi alanında olan suç türü uyuşturucuya ilişkin olanlardır. Dolayısıyla kamunun sağlığına karşı işlenen suçlar kategorisi bu araştırma için uyuşturucu suçlarını ifade etmektedir. Uyuşturucu suçları incelendiğinde, toplam suçlar içindeki sayının 75, toplam suçlar içindeki oranının %12.4 olduğu görülmektedir. Türkiye genelinde ise 28.597 kişinin uyuşturucu suçlarından dolayı hükümlü veya tutuklu olarak ceza infaz kurumlarında olduğu ve bu sayının %18'lik bir büyüklüğe sahip olduğu Tablo'da görülmektedir. Örneklem ve Türkiye geneli oransal olarak kıyaslandığında çok büyük farkların olmadığı söylenebilir.

Tablo 78: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Kamunun Sağlığına Karşı İşlenen Suçlar (Uyuşturucu)

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	532	87,6	87,6	87,6
	Evet	75	12,4	12,4	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Tablo 79: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Fuhuş

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	603	99,3	99,3	99,3
	Evet	4	,7	,7	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Tablo 80: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Kumar Oynamak İçin Yer Temin Etme

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	606	99,8	99,8	99,8
	Evet	1	,2	,2	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Tablo 81: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Genel Ahlaka Karşı İşlenen Suçlar

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	602	99,2	99,2	99,2
	Evet	5	,8	,8	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Örnekleme içinde yer alan fuhuş ve kumar oynamak için yer temin etme suçları TCK'da genel ahlaka karşı işlenen suçlar başlığı altında düzenlenmiştir. Toplamda sadece 5 kişiden oluşan bu suç kategorisinin oransal büyüklüğü ise sadece %0,8'dir. Fuhuş suçunu işlemiş hükümlülerin sayısına bakıldığında 4 kişinin örnekleme içinde yer aldığı görülmektedir. Bu kişilerin toplam örnekleme içerisindeki ağırlığı yok denecek kadar azdır (%0,7). Fuhuş suçu için Türkiye'deki hükümlü ve tutuklu sayısı 2.203 ve tüm suçlara oranı ise %1,3'tür.

Tablo 82: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Zimmet

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	604	99,5	99,5	99,5
	Evet	3	,5	,5	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Tablo 83: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Rüşvet

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	606	99,8	99,8	99,8
	Evet	1	,2	,2	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Tablo 84: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	603	99,3	99,3	99,3
	Evet	4	,7	,7	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Kamu idaresinin güvenilirliğine ve işleyişine karşı suçlar bölümü içerisinde yer alan zimmet ve rüşvet suçları incelendiğinde, bu suçların örneklem içerisinde %7 büyüklüğe sahip oldukları ve örnekleme dâhil suçlu sayısının ise yalnızca 4 olduğu görülmektedir. Kamu idaresinin güvenilirliğine ve işleyişine karşı suçlar, Türkiye genelinde de sık görülen suç türlerinden değildir. Örneğin zimmet suçundan dolayı hüküm giymiş kişi sayısı 2013 yılında 416 iken, rüşvet suçunda bu sayı 251 olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2015, Adalet İstatistikleri). Her iki suçun tüm suçlar içindeki toplam oransal büyüklüğü %04'tür.

Tablo 85: Hükümlülerin İşledikleri Suçlara Göre Dağılımı: Diğer Suçlar

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Hayır	578	95,2	95,2	95,2
	Evet	29	4,8	4,8	100,0
Toplam		607	100,0	100,0	

Örnekleme yer alan ve az sayıda bulunan pek çok suç için TCK sınıflandırması dikkate alınmayarak sadece sayısal büyüklükler dikkate alınarak diğer suçlar kategorisi oluşturulmuştur. Diğer suçların örneklem içerisindeki sayısı 29 ve oransal büyüklüğü ise %4,8'ini oluşturmaktadır. Diğer suçlar içerisinde; vergi suçları, kaçakçılık, suç örgütüne üye olmak, siber suçlar, yardım ve yataklık, trafik güvenliğini tehlikeye sokma, tazyik hapsi, taahhüdü ihlal, nafaka, mühür fekki, izinsiz define araştırma, ruhsatsız silah bulundurma suçları yer almaktadır.

II. HİPOTEZ TESTLERİ SONUÇLARI

A. HİPOTEZ SETİ-1

EVĐEN HİRSIZLIK VE EKONOMİK DEZAVANTAJ İLİŞKİSİ

1. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin aylık şahsi gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
2. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin aylık hane gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
3. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
4. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksek bir işsizlik oranına sahiptir.
5. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşük bir istikrarlı çalışma hayatına sahiptir.
6. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla herhangi bir sosyal güvenlik sistemine dâhil olma (SSK, Bağkur, Emekli Sandığı ve Yeşil Kart gibi) oranı daha düşüktür.
7. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin herhangi bir yerden ayni ya da nakdi yardım alma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
8. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin kiracı olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
9. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin ev kirasını düzenli ödeyememe olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
10. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

11. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin evlerinin bulunduğu muhitin ekonomik durumu diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
12. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Yoksulluk Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
13. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Açlık Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
14. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Maddi Yoksunluk" kriterine uyma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
15. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin göreceli mahrumiyet puanları diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

H1.1- Aylık Şahsi Gelir ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi

Tablo 86: Özet İstatistik Tablosu

	Evden Hırsızlık	N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalamanın Standart Hatası
Aylık Şahsi Gelir	Evet	25	805,20	610,90	122,18
	Hayır	577	1743,91	2086,14	86,84

Tablo 87: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği				Ortalamaların Eşitliği T Testi				
		Levene Testi				Anlamlılık		Standart	95%'lik Güven	
		Anlamlılık	Serbestlik	Düze	Derecesi	Düze	Ortalamalar	Hata	Alt Limit	Üst Limit
		F	Düze	t	Derecesi	(2 Kuyruklu)	Farkı	Farkı	Alt Limit	Üst Limit
Aylık Şahsi Gelir	Eşit Varyans	3,89	,049	-2,24	600	,025	-938,71	418,30	-1760,23	-117,18
	Eşit Olmayan Varyans			-6,26	53,80	,000	-938,71	149,90	-1239,26	-638,15

Evden hırsızlık suçunu işleyen mahkûmlarla diğer suçları işleyen mahkûmların aylık şahsi gelir ortalamalarını karşılaştırdığımız bu analizde, evden hırsızlık suçunu işleyen mahkûmların diğer mahkûmlara kıyasla istatistiksel olarak anlamlı miktarda daha düşük bir aylık şahsi gelir ortalamasına sahip olduğunu görmekteyiz ($p=0.000$). Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin aylık şahsi gelirleri ortalaması 805,20 TL iken, diğer suçları işleyen hükümlülerin ortalaması 1,743.91 TL'dir. Yani, hipotezde ifade edilen beklenti çerçevesinde aylık şahsi gelir düzeyi ile evden hırsızlık suçunu işleme arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

H1.2- Aylık Hane Geliri ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi

Tablo 88: Özet İstatistik Tablosu

	Evden Hırsızlık	N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalamanın Standart Hatası
Aylık Hane Geliri	Evet	25	1309,20	621,26	124,25
	Hayır	573	2510,43	3383,02	141,32

Tablo 899: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği			Ortalamaların Eşitliği T Testi					
		Levene Testi			Ortalamaların Eşitliği T Testi					
		Anlamlılık		Serbestlik	Anlamlılık	Standart	95%'lik Güven			
		F	Düzeyi	t	Derecesi	Düzeyi	Ortalamalar	Hata	Aralığı	
						(2 Kuyruklu)	Farkı	Farkı	Alt Limit	Üst Limit
Aylık Hane Geliri	Eşit Varyans	3,85	,050	-1,77	596	,077	-1201,23	677,62	-2532,06	129,59
	Eşit Olmayan Varyans			-6,38	117,98	,000	-1201,23	188,18	-1573,88	-828,58

Evden hırsızlık suçunu işleyen mahkûmlarla diğer mahkûmların aylık hane gelir ortalamalarını karşılaştırdığımız bu analizde, evden hırsızlık suçunu işleyen mahkûmların istatistiksel olarak anlamlı miktarda daha düşük bir aylık hane gelir ortalamasına sahip olduğunu görmekteyiz ($p=0.000$). Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin aylık hane gelir ortalaması 1,309.20 TL iken, diğer suçları işleyen hükümlülerin ortalaması yaklaşık iki katlık bir miktar karşılığı olan 2,510.43 TL'dir. Yani, hipotezde ifade edilen beklenti çerçevesinde aylık hane gelir düzeyi ile evden hırsızlık suçunu işleme arasında anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır.

H1.3- Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi

Tablo 90: Özet İstatistik Tablosu

	Evden Hırsızlık	N	Ortalama	Standart	Ortalamanın
				Sapma	Standart Hatası
Eşdeğer Hanehalkı Geliri Aylık	Evet	25	514,71	266,107	53,22
	Hayır	573	1105,89	1640,28	68,52

Tablo 91: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği		Ortalamaların Eşitliği T Testi						
		Levene Testi		Anlamlılık				Standart	95%'lik Güven	
		F	Anlamlılık Düzeyi	t	Serbestlik Derecesi	Düzeyi (2 Kuyruklu)	Ortalamalar Farkı	Hata Farkı	Alt Limit	Üst Limit
Aylık Eşdeğer Hane Halkı Geliri	Eşit Varyans	4,38	,037	-1,80	596	,072	-591,18	328,50	-1236,34	53,97
	Eşit Olmayan Varyans			-6,81	151,99	,000	-591,18	86,76	-762,60	-419,76

Evden hırsızlık suçunu işleyen mahkûmlarla diğer mahkûmların aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalamalarını karşılaştırdığımız bu analizde, evden hırsızlık suçunu işleyen mahkûmların istatistiksel olarak anlamlı miktarda daha düşük bir aylık hane gelir ortalamasına sahip olduğunu görmekteyiz ($p=0.000$). Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin aylık eşdeğer hane gelir ortalaması 514.71 TL iken, diğer suçları işleyen hükümlülerin ortalaması iki katından fazla bir miktar karşılığı olan 1,105.89 TL'dir. Yani, hipotezde ifade edilen beklenti çerçevesinde aylık eşdeğer hanehalkı gelir düzeyi ile evden hırsızlık suçunu işleme arasında anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır.

H1.4- İşsizlik ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi

Tablo 91: Çapraz Tablo Testi

		Evden Hırsızlık			
		Hayır	Evet	Toplam	
İş Durumu	İşi var	Sayı toplamı	507	16	523
		İş durumu içindeki % oranı	96,9%	3,1%	100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	88,0%	66,7%	87,2%
	İşsiz	Sayı toplamı	69	8	77
		İş durumu içindeki % oranı	89,6%	10,4%	100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	12,0%	33,3%	12,8%
Toplam	Sayı toplamı	576	24	600	
	İş durumu içindeki % oranı	96,0%	4,0%	100,0%	
	Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%	

Tablo 92: Ki-Kare Testi

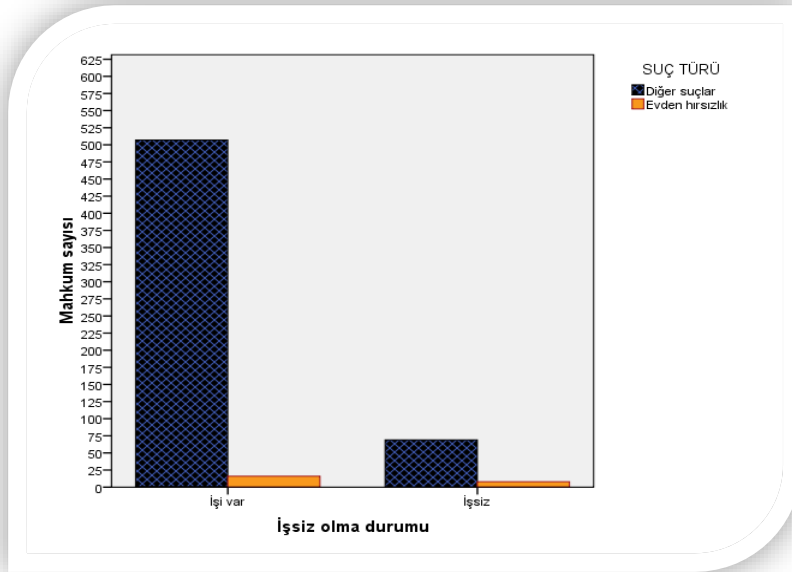
	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	9,392 ^a	1	,002		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	7,580	1	,006		
Olasılık Katsayısı	7,075	1	,008		
Fisher Kesinlik Testi				,007	,007
Doğrusal İlişki Katsayısı	9,376	1	,002		
Geçerli Gözlem Sayısı	600				

a. 1 tane hücrede (25,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 3,08'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Tablo 93'e baktığımızda evden hırsızlık ve işsizlik arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($p=0,007$). Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 92'ye baktığımızda, evden hırsızlık suçunu işleyenlerin işsiz olanlar arasındaki oranı (%10.4) işi olanlar içindeki (%3.1) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında işi olanların oranı (%88), evden hırsızlık suçunu işleyenler arasında işi olanların oranından (%66.7) daha yüksektir. Özetle, evden hırsızlık suçunu işleyenlerin işsizler içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında iş sahibi olma oranı daha yüksektir.

Grafik 1: İşsiz Olma Durumu Evden Hırsızlık ve Diğer Suçlar

H1.5- İşte İstikrar ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi

Tablo 93: Sıralamalar Özet Tablosu

	Evden Hırsızlık	N	Sıralama	Sıralamalar
			Ortalaması	Toplamı
Çalışma Hayatındaki İstikrar Durumu	Hayır	569	299,88	170631,00
	Evet	22	195,68	4305,00
	Toplam	591		

Tablo 94: Parametrik Olmayan Test Sonuçları^a

Çalışma Hayatındaki İstikrar Durumu	
Mann-Whitney U	4052,000
Wilcoxon W	4305,000
Z	-2,926
Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	,003

a. Grup değişkeni: Evden hırsızlık

Tablo 95'e baktığımızda, evden hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmlar ile daha farklı suçlardan hüküm giymiş mahkûmların suç öncesi çalışma hayatlarındaki istikrarına ilişkin bir farklılık bulunup bulunmadığı Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Buna göre olasılık değeri (p) 0.003 hesaplandığından sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır ve evden hırsızlık suçu işlemiş mahkûmlar ile bu tür bir suç işlememiş mahkûmlar arasında çalışma hayatındaki istikrar bakımından farklılık bulunmaktadır. Tablo 94'e bakıldığında evden hırsızlık suçunu işlemişlerin daha istikrarsız bir çalışma hayatına sahip oldukları görülmektedir. Çünkü Tablo 94'te görünen "Sıralama Ortalaması" katsayısı büyüdükçe, bireyin daha istikrarlı bir çalışma hayatına sahip olduğu anlaşılmaktadır.

H1.6- Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi

Tablo 95: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,296 ^a	1	,587		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,098	1	,754		
Olasılık Katsayısı	,287	1	,592		
Fisher Kesinlik Testi				,645	,367
Doğrusal İlişki Katsayısı	,295	1	,587		
Geçerli Gözlem Sayısı	598				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 6,82'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Herhangi bir sosyal sigortaya sahip olma ile evden hırsızlık arasındaki ilişkiyi test ettiğimiz Ki-Kare sonuçları ($p= 0,367$) bize evden hırsızlık suçunu işleyenler ile bu suçu işlemeyenler arasında sosyal sigortaya sahip olma bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir.

H1.7- Aynı ve/veya Nakdi Yardım Alma ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi

Tablo 96: Bağımsız Örneklem T Testi

		Evden Hırsızlık			
		Hayır	Evet	Toplam	
Aynı/Nakdi Yardım Alma Durumu	Yardım almayan	Sayı toplamı	406	9	415
	Aynı veya nakdi yardım alma durumu içindeki % oranı		97,8%	2,2%	100,0%
	Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı		69,8%	36,0%	68,4%
Yardım alan	Yardım alan	Sayı toplamı	176	16	192
	Aynı veya nakdi yardım alma durumu içindeki % oranı		91,7%	8,3%	100,0%
	Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı		30,2%	64,0%	31,6%
Toplam	Sayı toplamı		582	25	607
	Aynı veya nakdi yardım alma durumu içindeki % oranı		95,9%	4,1%	100,0%
	Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı		100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 97: Ki-Kare Testi

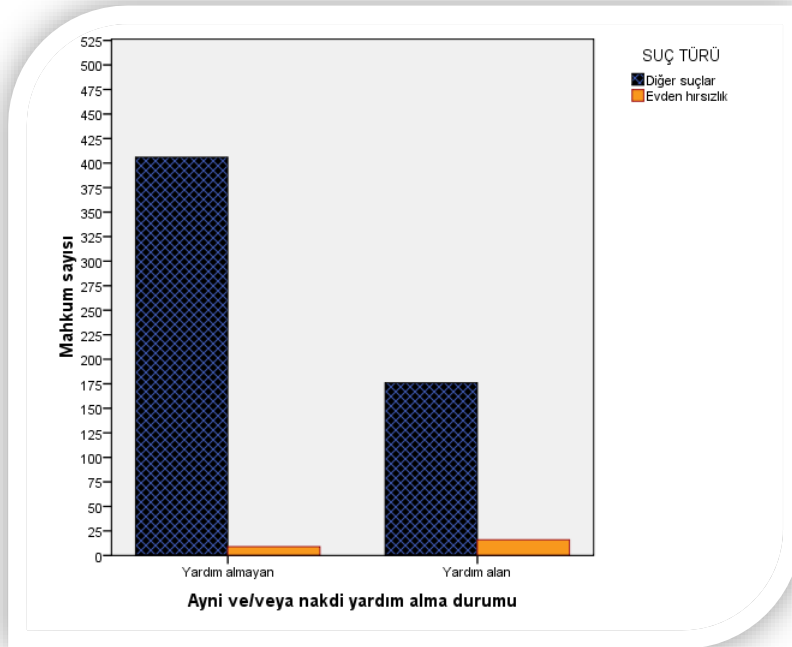
	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	12,633 ^a	1	,000		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	11,120	1	,001		
Olasılık Katsayısı	11,531	1	,001		
Fisher Kesinlik Testi				,001	,001
Doğrusal İlişki Katsayısı	12,612	1	,000		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 7,91'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Tablo 98'e baktığımızda evden hırsızlık ve herhangi bir yerden aynı ve/veya nakdi yardım alma arasında istatistiksel olarak anlamlı ve güçlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($p=0,001$). Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 97'ye baktığımızda, evden hırsızlık suçunu işleyenlerin yardım alanlar arasındaki oranı (%8.3) yardım almayanlar içindeki (%2.2) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında yardım almayanların oranı (%69.8), evden hırsızlık suçunu işleyenler arasında yardım almayanların oranından (%36) daha yüksektir. Özetle, evden hırsızlık suçunu işleyenlerin herhangi bir yerden aynı ve/veya nakdi yardım alanlar arasındaki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında yardım almama oranı daha yüksektir.

Grafik 2: Aynı/Nakdi Yardım Alma Durumu Evden Hırsızlık ve Diğer Suçlar

H1.8- Kiracılık Durumu ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi

Tablo 98: Çapraz Tablo Testi

		Evden Hırsızlıklar			
		Hayır	Evet	Toplam	
Kiracı Olma Durumu	Kiracı değil	Sayı toplamı	265	7	272
		Kiracı olma durumu içindeki % oranı	97,4%	2,6%	100,0%
		Evden hırsızlık suçları içindeki % oranı	45,5%	28,0%	44,8%
	Kiracı	Sayı toplamı	317	18	335
		Kiracı olma durumu içindeki % oranı	94,6%	5,4%	100,0%
		Hırsızlık suçları içindeki % oranı	54,5%	72,0%	55,2%
Toplam	Sayı toplamı	582	25	607	
	Kiracı olma durumu içindeki % oranı	95,9%	4,1%	100,0%	
	Evden hırsızlık suçları içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%	

Tablo 99: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp.	Kesin	Kesin
			Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	2,979 ^a	1	,084		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	2,313	1	,128		
Olasılık Katsayısı	3,111	1	,078		
Fisher Kesinlik Testi				,101	,050
Doğrusal İlişki Katsayısı	2,975	1	,085		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

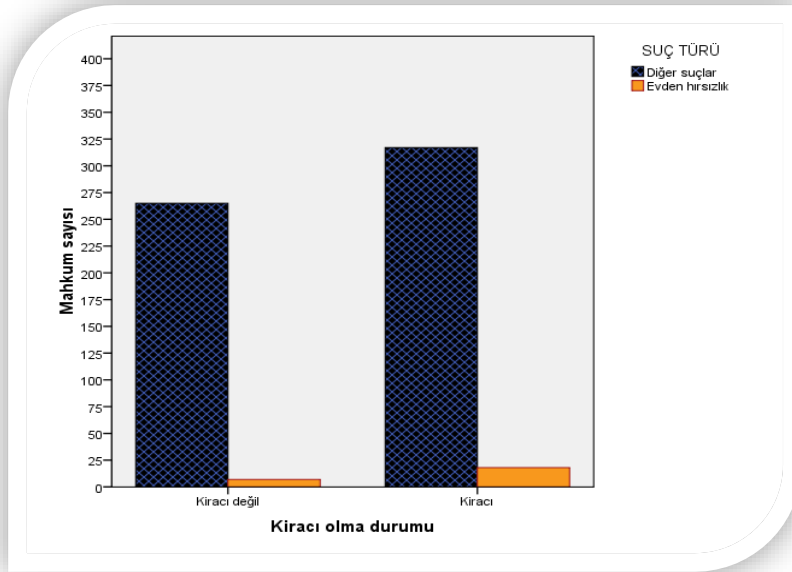
a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 11,20'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Kiracı olma durumunun evden hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suçları işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının test edildiği Ki-Kare sonuçlarına göre iki grup arasında böyle bir farklılığın olduğu ($p=0.050$)

görülmektedir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 99'a baktığımızda, evden hırsızlık suçu işleyenlerin kiracı olanlar arasındaki oranı (%5.4), kiracı olmayanlar içindeki (%2.6) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında kiracı olmayanların oranı (%45.5), evden hırsızlık suçu işlemişler arasında kiracı olanların oranından (%28) daha yüksektir. Özetle, evden hırsızlık suçu işlemişlerin kiracı olanlar arasındaki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında kiracı olmayanların oranı daha yüksektir

Grafik 3: Kiracı Olma Durumu Evden Hırsızlık ve Diğer Suçlar

H1.9- Ev Kirasını Düzenli Ödeyememe ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi

Tablo 100: Çapraz Tablo Testi

		Evden Hırsızlık			
		Hayır	Evet	Toplam	
Düzenli Kira Ödeyememe	Ödeyememe Sorunu yok	Sayı toplamı	377	11	388
		Düzenli kira ödeyememe içindeki % oranı	97,2%	2,8%	100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	64,8%	44,0%	63,9%
	Ödeme Sorunu var	Sayı toplamı	205	14	219
		Düzenli kira ödeyememe içindeki % oranı	93,6%	6,4%	100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	35,2%	56,0%	36,1%
Toplam		Sayı toplamı	582	25	607
		Düzenli kira ödeyememe içindeki % oranı	95,9%	4,1%	100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 101: Ki-Kare Testi

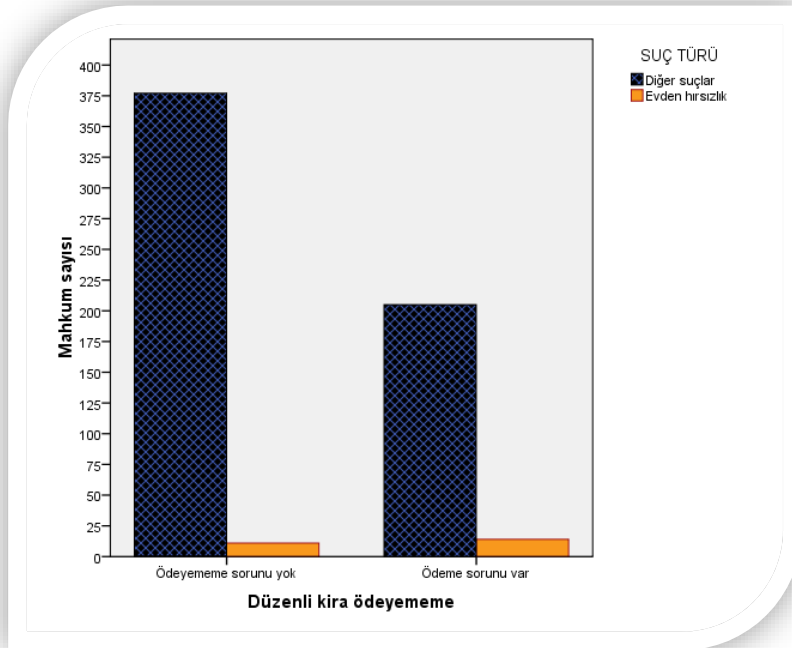
	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	4,487 ^a	1	,034		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	3,631	1	,057		
Olasılık Katsayısı	4,279	1	,039		
Fisher Kesinlik Testi				,053	,030
Doğrusal İlişki Katsayısı	4,479	1	,034		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 9,02'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Ev kirasını düzenli ödeyememe değişkeni açısından evden hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının test edildiği Ki-Kare sonuçlarına göre iki grup arasında böyle bir farklılığın olduğu ($p=0,030$) görülmektedir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 101'e baktığımızda, evden hırsızlık suçunu işleyenlerin ev kirasını düzeyli olarak ödeyemeyenler arasındaki oranı (%6.4) kira ödeme sorunu olmayanlar içindeki (%2.8) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında kira sorunu olmayanların oranı (%64,8), evden hırsızlık suçunu işleyenler arasında kira sorunu olmayanların oranından (%44) daha yüksektir. Özetle, evden hırsızlık suçunu işleyenlerin ev kirasını düzenli ödeme sorunu yaşayanlar içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında kira sorunu olmama oranı daha yüksektir. ,

Grafik 4: Düzenli Kira Ödeyememe Evden Hırsızlık ve Diğer Suçlar

H1.10- Ekonomik Gerekçelerle Başka Bir Adrese Taşınma ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi

Tablo 102: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,157 ^a	1	,692		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,029	1	,865		
Olasılık Katsayısı	,153	1	,695		
Fisher Kesinlik Testi				,657	,421
Doğrusal İlişki Katsayısı	,156	1	,692		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 7,13'tür.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Ekonomik gerekçelerle başka bir adrese taşınma değişkeni açısından evden hırsızlık suçunu işlemişler ile bu tür bir suç işlememişler arasında farklılık olup olmadığı test ettiğimiz Ki-Kare sonuçları ($p=0,421$) bize bu iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir.

H1.11- Yaşanılan Muhitin Ekonomik Düzeyi ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi

Tablo 103: Sıralamalar Özet Tablosu

	Evden Hırsızlık	N	Sıralama	Sıralamalar
			Ortalaması	Toplamı
Yaşanan Muhitin Ekonomik Düzeyi	Hayır	579	299,68	173517,50
	Evet	25	367,70	9192,50
	Toplam	604		

Tablo 104: Parametrik Olmayan Test Sonuçları

Yaşanan Muhitin Ekonomik Düzeyi	
Mann-Whitney U	5607,500
Wilcoxon W	173517,500
Z	-2,102
Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	,036

a. Grouping Variable: Şu an hapiste olunmasına sebep olan suç: Evden Hırsızlık

Evden hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmların suç öncesi yaşadıkları muhitin ekonomik düzeyleri noktasında bir farklılık bulunup bulunmadığı Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Buna göre olasılık değeri (p) 0.036 hesaplandığından sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır ve evden hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmlar ile işlememiş mahkûmlar arasında suç öncesi yaşanılan muhitin ekonomik düzeyleri bakımından farklılık bulunmaktadır. Tablo 104'te görüldüğü üzere, evden hırsızlık suçunu işleyenlerin yaşadıkları muhitin ortalama ekonomik düzeyi diğer suçları işleyenlere kıyasla belirgin bir şekilde daha kötü olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 104'te görünen "Sıralama Ortalaması" katsayısı büyüdükçe, bireyin yaşadığı muhitin ekonomik düzeyinin daha kötü durumda olduğunu ifade etmektedir. Başka bir deyişle, diğer suçları işleyenlerin evlerinin

bulunduğu çevrenin ekonomik düzeyi evden hırsızlık suçunu işleyenlere göre ekonomik olarak daha iyi durumdadır.

H1.12- Açlık Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Evden Hırsızlık Suçu

İlişkisi

Tablo 105: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,150 ^a	1	,699		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,000	1	1,000		
Olasılık Katsayısı	,138	1	,710		
Fisher Kesinlik Testi				,662	,466
Doğrusal İlişki Katsayısı	,149	1	,699		
Geçerli Gözlem Sayısı	599				

a. 1 tane hücrede (25,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 1,54'tür.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Evden hırsızlık suç işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında açlık sınırının altında olma durumu açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında açlık sınırının altında olma bakımından bir fark olmadığı ($p=0.466$) belirlenmiştir

H1.13- Yoksulluk Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi

Tablo 106: Bağımsız Örneklem T Testi

		Evden Hırsızlık			
		Hayır	Evet	Toplam	
Yoksulluk Sınırının Altında Olma Durumu	Üstünde	Sayı toplamı	352	10	362
		Yoksulluk sınırının altında olma durumu içindeki % oranı	97,2%	2,8%	100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	61,3%	40,0%	60,4%
	Altında	Sayı toplamı	222	15	237
		Yoksulluk sınırının altında olma durumu içindeki % oranı	93,7%	6,3%	100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	38,7%	60,0%	39,6%
Toplam		Sayı toplamı	574	25	599
		Yoksulluk sınırının altında olma durumu içindeki % oranı	95,8%	4,2%	100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 107: Ki-Kare Testi

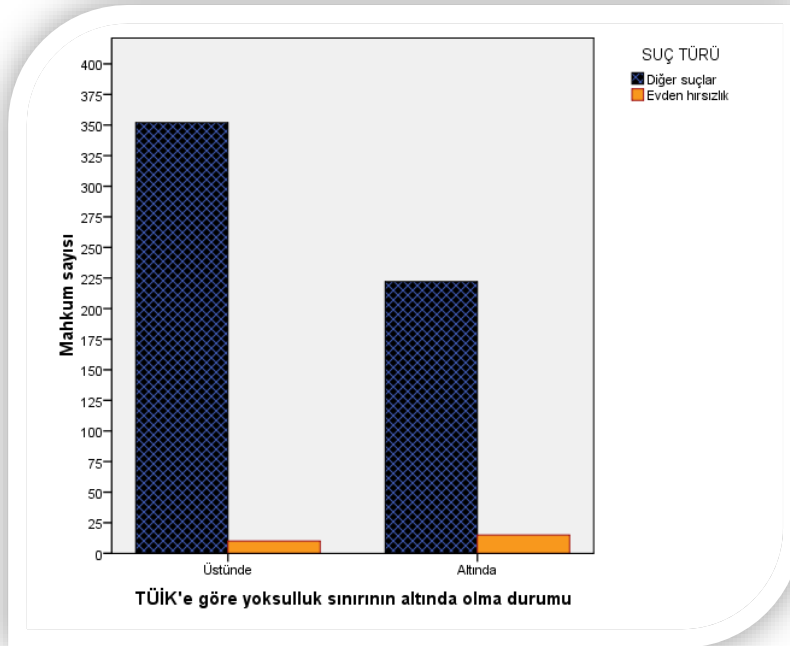
	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	4,556 ^a	1	,033		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	3,708	1	,054		
Olasılık Katsayısı	4,428	1	,035		
Fisher Kesinlik Testi				,038	,028
Doğrusal İlişki Katsayısı	4,548	1	,033		
Geçerli Gözlem Sayısı	599				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 9,89'dur.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Tablo 108'e baktığımızda evden hırsızlık ve yoksulluk arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($p=0,028$). Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 107'ye baktığımızda, evden hırsızlık suçunu işleyenlerin yoksulluk yaşayanlar arasındaki oranı (%6,3) yoksulluk yaşamayanlar içindeki (%2,8) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında yoksulluk yaşamayanların oranı (%61,3), evden hırsızlık suçunu işleyenler arasında yoksulluk yaşamayanların oranından (%40,0) daha yüksektir. Özetle, evden hırsızlık suçunu işleyenlerin yoksulluk yaşayanlar içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında yoksulluk yaşamama oranı daha yüksektir.

Grafik 5: Yoksulluk Sınırının Altında Olma Durumu Evden Hırsızlık ve Diğer Suçlar

H1.14- Maddi Yoksunluk ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi

Tablo 108: Çapraz Tablo Analizi

			Evden Hırsızlık		
			Hayır	Evet	Toplam
Maddi Yoksun Olma Durumu	Yoksun değil	Sayı toplamı	283	7	290
		Maddi yoksun olma durumu içindeki % oranı	97,6 %	2,4%	100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	49,7 %	29,2%	48,9%
Yoksun Olma Durumu	Yoksun	Sayı toplamı	286	17	303
		Maddi yoksun olma durumu içindeki % oranı	94,4 %	5,6%	100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	50,3 %	70,8%	51,1%
Toplam	Sayı toplamı		569	24	593
	Maddi yoksun olma durumu içindeki % oranı		96,0 %	4,0%	100,0%
	Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı		100,0 %	100,0%	100,0%

Tablo 109: Ki-Kare Testi

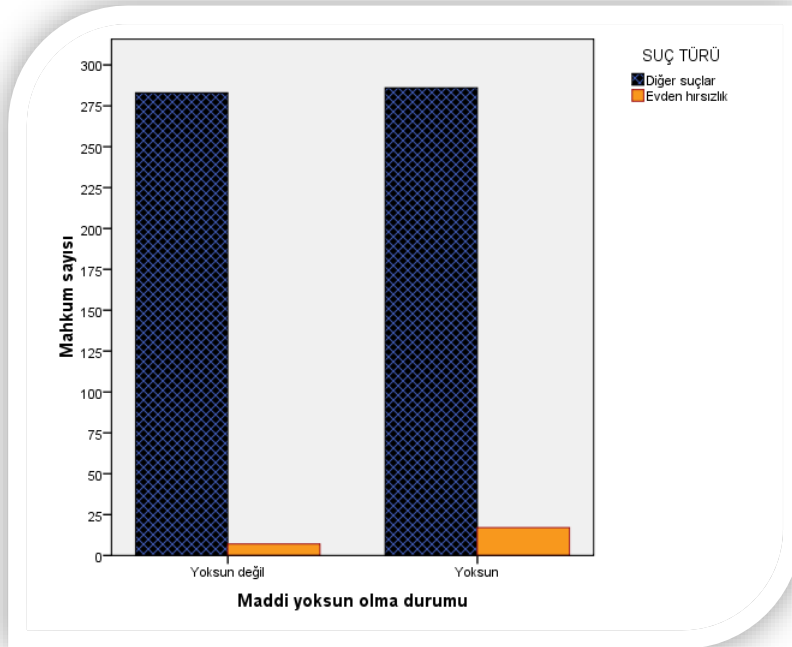
	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	3,899 ^a	1	,048		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	3,120	1	,077		
Olasılık Katsayısı	4,027	1	,045		
Fisher Kesinlik Testi				,060	,037
Doğrusal İlişki Katsayısı	3,893	1	,048		
Geçerli Gözlem Sayısı	593				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 11,74'tür.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Tablo 110'a baktığımızda evden hırsızlık ve maddi yoksunluk arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($p=0,037$). Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 109'a baktığımızda, evden hırsızlık suçunu işleyenlerin maddi açıdan yoksunluk yaşayanlar arasındaki oranı (%5,6) yoksunluk yaşamayanlar içindeki (%2,4) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında yoksunluk yaşamayanların oranı (%49,7), evden hırsızlık suçunu işleyenler arasında yoksunluk yaşamayanların oranından (%29,2) daha yüksektir. Özetle, evden hırsızlık suçunu işleyenlerin maddi yoksunluk yaşayanlar içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında maddi yoksunluk yaşamama oranı daha yüksektir.

Grafik 6: Maddi Yoksun Olma Durumu Evden Hırsızlık ve Diğer Suçlar

H1.15- Göreceli Mahrumiyet ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi

Tablo 110: Özet İstatistik Tablosu

	Evden Hırsızlık	N	Ortalama	Standart	Ortalamanın
				Sapma	Standart Hatası
Bilişsel Göreceli Mahrumiyet	Evet	25	15,64	3,569	,714
	Hayır	569	14,27	3,447	,144
Duygusal Göreceli Mahrumiyet	Evet	25	15,60	4,435	,887
	Hayır	570	12,84	4,484	,188

Tablo 112: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği		Ortalamaların Eşitliği T Testi						
		Levene Testi		Ortalamaların Eşitliği T Testi						
		Anlamlılık	Serbestlik	Anlamlılık	Standart	95%'lik Güven				
F	Düzeği	t	Derecesi	Düzeği	Ortalamalar	Hata	Aralığı			
				(2 Kuyruklu)	Farkı	Farkı	Alt Limit	Üst Limit		
Bilişsel Göreceli Mahrumiyet	Eşit Varyans	,102	,750	1,946	592	,050	1,373	,705	-,012	2,758
	Eşit Olmayan Varyans			1,885	26,005	,071	1,373	,728	-,124	2,870
Duygusal Göreceli Mahrumiyet	Eşit Varyans	,282	,596	3,011	593	,003	2,758	,916	,959	4,557
	Eşit Olmayan Varyans			3,042	26,199	,005	2,758	,907	,895	4,621

Bilişsel göreceli mahrumiyet:

Evden hırsızlık suçunu işleyen mahkûmlarla diğer mahkûmların bilişsel göreceli mahrumiyet puanlarını karşılaştırdığımız bu analizde, evden hırsızlık suçunu işleyen mahkûmların bilişsel açıdan daha yüksek bir mahrumiyet algılamasına sahip olduklarını görmekteyiz ve bu ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0.050$). Evden

hırsızlık suçunu işleyenlerin bilişsel göreceli mahrumiyet puanı ortalaması 15,64 iken, diğer suçları işleyen hükümlülerin ortalaması 14,27'dir. Yani, hipotezde ifade edilen beklenti çerçevesinde bilişsel göreceli mahrumiyet düzeyi ile evden hırsızlık suçunu işleme arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Duygusal göreceli mahrumiyet:

Evden hırsızlık suçunu işleyen mahkûmlarla diğer mahkûmların duygusal göreceli mahrumiyet puanlarını karşılaştırdığımız bu analizde, evden hırsızlık suçunu işleyen mahkûmların duygusal açıdan daha yüksek bir mahrumiyet algılamasına sahip olduklarını görmekteyiz ve bu ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0.003$). Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin duygusal göreceli mahrumiyet puanı ortalaması 15,60 iken, diğer suçları işleyen hükümlülerin ortalaması 12,84'tür. Yani, hipotezde ifade edilen beklenti çerçevesinde duygusal göreceli mahrumiyet düzeyi ile evden hırsızlık suçunu işleme arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

B. HİPOTEZ SETİ-2

OTO HIRSIZLIĞI VE EKONOMİK DEZAVANTAJ İLİŞKİSİ

1. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin aylık şahsi gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
2. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin aylık hane gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
3. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
4. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksek bir işsizlik oranına sahiptir.
5. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşük bir istikrarlı çalışma hayatına sahiptir.
6. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla herhangi bir sosyal güvenlik sistemine dâhil olma (SSK, Bağkur, Emekli Sandığı ve Yeşil Kart gibi) oranı daha düşüktür.
7. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin herhangi bir yerden aynı ya da nakdi yardım alma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
8. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin kiracı olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
9. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin ev kirasını düzenli ödeyememe olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
10. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

11. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin evlerinin bulunduğu muhitin ekonomik durumu diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
12. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Yoksulluk Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
13. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Açlık Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
14. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Maddi Yoksunluk" kriterine uyma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
15. Oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin göreceli mahrumiyet puanları diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

H2.1- Aylık Şahsi Gelir ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi

Tablo 111: Özet İstatistik Tablosu

	Oto Hırsızlığı	N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalamanın Standart Hatası
Aylık şahsi gelir	Evet	21	1330,95	2106,032	459,574
	Hayır	581	1718,44	2053,202	85,181

Tablo 113: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği		Ortalamaların Eşitliği T Testi							
		Levene Testi									
		Anlamlılık		Serbestlik		Anlamlılık		Standart		95%'lik Güven	
		Düzeyi		Derecesi		Düzeyi		Hata		Aralığı	
		F	Düzeyi	t	Derecesi	(2 Kuyruklu)	Ortalamalar Farkı	Farkı	Farkı	Alt Limit	Üst Limit
Aylık Şahsi Gelir	Eşit Varyans	,005	,944	-,849	600	,396	-387,492	456,467	-1283,959	508,975	
	Eşit Olmayan Varyans			-,829	21,397	,416	-387,492	467,401	-1358,409	583,426	

Oto hırsızlığı suçunu işleyen mahkûmlarla diğer mahkûmların aylık şahsi gelir ortalamalarını karşılaştırdığımız bu bağımsız t testi analizi sonuçları, aylık şahsi gelir ortalamalarının oto hırsızlığı işleyen kişiler ile bu suçu işlememiş kişiler arasında farklılık olmadığını göstermektedir.

H2.2- Aylık Hane Geliri ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi

Tablo 115: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği				Ortalamaların Eşitliği T Testi				
		Levene Testi		Serbestlik			Anlamlılık	Standart	95%'lik Güven	
		F	Anlamlılık Düzeyi	t	Derecesi	Düzeyi (2 Kuyruklu)	Ortalamalar Farkı	Hata Farkı	Alt Limit	Üst Limit
Aylık Hane Geliri	Eşit Varyans	,190	,663	-,498	596	,618	-376,92	756,15	-1861,97	1108,13
	Eşit Olmayan Varyans			-,737	22,18	,469	-376,92	511,09	-1436,36	682,52

Oto hırsızlığı suçunu işleyen mahkûmlarla diğer mahkûmların aylık hane gelir ortalamalarını karşılaştırdığımız bu bağımsız t testi analizi sonuçları, aylık hane gelir ortalamalarının oto hırsızlığı suçunu işleyen kişiler ile bu suçu işlememiş kişiler arasında farklılık olmadığını göstermektedir.

H2.3- Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi

Tablo 116: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği				Ortalamaların Eşitliği T Testi				
		Levene Testi		Serbestlik			Anlamlılık	Standart	95%'lik Güven	
		F	Anlamlılık Düzeyi	t	Derecesi	Düzeyi (2 Kuyruklu)	Ortalamalar Farkı	Hata Farkı	Alt Limit	Üst Limit
Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri	Eşit Varyans	,007	,933	-,442	596	,659	-162,03	366,61	-882,04	557,98
	Eşit Olmayan Varyans			-,557	21,216	,584	-162,03	291,12	-767,09	443,02

Oto hırsızlığı suçunu işleyen mahkûmlarla diğer mahkûmların aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalamalarını karşılaştırdığımız bu bağımsız t testi analizi sonuçları, aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalamalarının oto hırsızlığı suçunu işleyen kişiler ile bu suçu işlememiş kişiler arasında farklılık olmadığını göstermektedir.

H2.4- İşsizlik ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi

Tablo 112: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,041 ^a	1	,839		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,000	1	1,000		
Olasılık Katsayısı	,040	1	,842		
Fisher Kesinlik Testi				,743	,520
Doğrusal İlişki Katsayısı	,041	1	,840		
Geçerli Gözlem Sayısı	600				

a. 1 tane hücrede (25,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 2,70'tir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Oto hırsızlığı suçu işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında işsiz olma durumu açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında işsiz olma durumu bakımından bir fark olmadığı ($p=0.520$) belirlenmiştir.

H2.5- İşte İstikrar ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi

Tablo 113: Sıralamalar Özet Tablosu

	Oto Hırsızlığı	N	Sıralama Ortalaması	Sıralamalar Toplamı
Çalışma Hayatındaki İstikrar Durumu	Diğer suçlar	572	298,63	170819,00
	Oto hırsızlığı	19	216,68	4117,00
	Toplam	591		

Tablo 114: Parametrik Olmayan Test Sonuçları

Çalışma Hayatındaki İstikrar Durumu	
Mann-Whitney U	3927,000
Wilcoxon W	4117,000
Z	-2,144
Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	,032

a. Grouping Variable: Oto Hırsızlığı

Tablo 119'a baktığımızda, iş hayatında istikrar değişkeni açısından oto hırsızlığı suçunu işlemişler ile bu suç türünü işlememiş mahkûmlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p=0.032$). Tablo 118'de görüldüğü üzere, oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin çalışma hayatındaki istikrar ortalamasının diğer suçları işleyenlere kıyasla belirgin bir şekilde daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Başka bir deyişle, diğer suçları işleyenlerin iş hayatındaki istikrar durumu oto hırsızlığı suçunu işleyenlere göre daha yüksektir. Çünkü Tablo 118'de görünen "Sıralama Ortalaması" katsayısı büyüdükçe, bireyin daha istikrarlı bir çalışma hayatına sahip olduğu anlaşılmaktadır.

H2.6- Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi

Tablo 115: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	1,000 ^a	1	,317		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,568	1	,451		
Olasılık Katsayısı	,946	1	,331		
Fisher Kesinlik Testi				,329	,221
Doğrusal İlişki Katsayısı	,998	1	,318		
Geçerli Gözlem Sayısı	598				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 5,97'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Oto hırsızlığı suçu işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında herhangi bir sosyal sigortaya sahip olma durumu açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında herhangi bir sosyal sigortaya sahip olma durumu bakımından bir fark olmadığı ($p=0.221$) belirlenmiştir.

H2.7- Aynı ve/veya Nakdi Yardım Alma ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi

Tablo 116: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	1,268 ^a	1	,260		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,787	1	,375		
Olasılık Katsayısı	1,206	1	,272		
Fisher Kesinlik Testi				,339	,186
Doğrusal İlişki Katsayısı	1,266	1	,261		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 6,64'tür.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Oto hırsızlığı suçu işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında herhangi bir yerden aynı/nakdi yardım alma açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında herhangi bir yerden aynı/nakdi yardım alma bakımından bir fark olmadığı ($p=0.186$) belirlenmiştir.

H2.8- Kiracılık Durumu ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi

Tablo 117: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	1,159 ^a	1	,282		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,728	1	,394		
Olasılık Katsayısı	1,188	1	,276		
Fisher Kesinlik Testi				,373	,198
Doğrusal İlişki Katsayısı	1,157	1	,282		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 9,41'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Oto hırsızlığı suçu işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında kiracı olma değişkeni açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında kiracı olma bakımından bir fark olmadığı ($p=0.198$) belirlenmiştir.

H1.9- Ev Kirasını Düzenli Ödeyememe ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi

Tablo 118: Çapraz Tablo Testi

		Eviden Hırsızlık			
		Hayır	Evet	Toplam	
Düzenli Kira Ödeyememe	Ödeyememe sorunu yok	Sayı toplamı	379	9	388
		Düzenli kira ödeyememe içindeki % oranı	97,7%	2,3%	100,0%
		Eviden hırsızlık suçu içindeki % oranı	64,7%	42,9%	63,9%
	Ödeme sorunu var	Sayı toplamı	207	12	219
		Düzenli kira ödeyememe içindeki % oranı	94,5%	5,5%	100,0%
		Eviden hırsızlık suçu içindeki % oranı	35,3%	57,1%	36,1%
Toplam	Sayı toplamı	586	21	607	
	Düzenli kira ödeyememe içindeki % oranı	96,5%	3,5%	100,0%	
	Eviden hırsızlık suçu içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%	

Tablo 119: Ki-Kare Testi

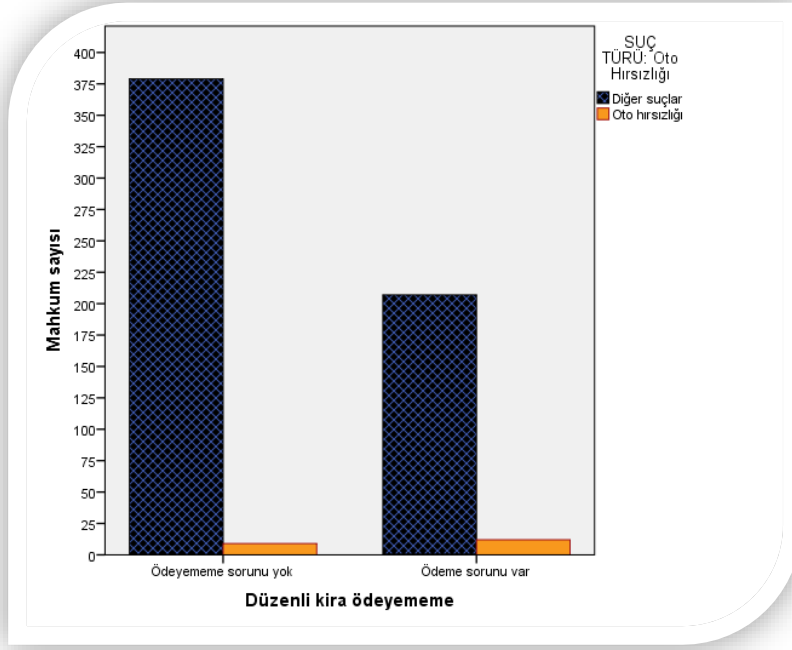
	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	4,185 ^a	1	,041		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	3,292	1	,070		
Olasılık Katsayısı	3,985	1	,046		
Fisher Kesinlik Testi				,062	,037
Doğrusal İlişki Katsayısı	4,178	1	,041		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 7,58'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Ev kirasını düzenli ödeyememe değişkeni açısından oto hırsızlığı suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının test edildiği Ki-Kare sonuçlarına göre iki grup arasında böyle bir farklılığın olduğu ($p=0,037$) görülmektedir. Tablo 124'e bakıldığında oto hırsızlığı suçu ve ev kirasını istikrarlı bir biçimde ödeyememe arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($p=0,037$). Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 123'e baktığımızda, oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin ev kirasını düzeyli olarak ödeyemeyenler arasındaki oranı (%5.5) kira ödeme sorunu olmayanlar içindeki (%2.3) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında kira sorunu olmayanların oranı (%64,7), oto hırsızlığı suçunu işleyenler arasında kira sorunu olmayanların oranından (%42.9) daha yüksektir. Özetle, oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin ev kirasını düzenli ödeme sorunu yaşayanlar içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında kira sorunu olmayanların oranı daha yüksektir.

Grafik 7: Düzenli Kira Ödeyememe Oto Hırsızlığı ve Diğer Suçlar

H2.10- Ekonomik Gerekçelerle Başka Bir Adrese Taşınma ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi

Tablo 120: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,000 ^a	1	,994		
Sürekli Düzeltme Katsayısı ^b	,000	1	1,000		
Olasılık Katsayısı	,000	1	,994		
Fisher Kesinlik Testi				1,000	,581
Doğrusal İlişki Katsayısı	,000	1	,994		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 5,99'dur.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Oto hırsızlığı suçu işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında ekonomik gerekçelerle adres değiştirme açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında ekonomik gerekçelerle adres değiştirme bakımından bir fark olmadığı ($p=0.581$) belirlenmiştir.

H2.11- Yaşanılan Muhitin Ekonomik Düzeyi ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi

Tablo 121: Sıralamalar Özet Tablosu

	Oto Hırsızlığı	N	Sıralama Ortalaması	Sıralamalar Toplamı
Yaşanan Muhitin Ekonomik Düzeyi	Hayır	583	300,34	175099,00
	Evet	21	362,43	7611,00
	Toplam	604		

Tablo 122: Parametrik Olmayan Test Sonuçlarına

Yaşanan Muhitin Ekonomik Düzeyi	
Mann-Whitney U	4863,000
Wilcoxon W	175099,000
Z	-1,765
Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	,049

a. Grouping Variable: Oto Hırsızlığı

Oto hırsızlığı suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmların suç öncesi yaşadıkları muhitin ekonomik düzeyleri noktasında bir farklılık bulunup bulunmadığı Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Buna göre olasılık değeri (p) 0.049 hesaplandığından sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır ve oto hırsızlığı suçunu işlemiş mahkûmlar ile işlememiş mahkûmlar arasında suç öncesi yaşanılan muhitin ekonomik düzeyleri bakımından farklılık bulunmaktadır. Tablo 126’da görüldüğü üzere, oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin yaşadıkları muhitin ortalama ekonomik düzeyi diğer suçları işleyenlere kıyasla belirgin bir şekilde daha kötü olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 126’da görünen “Sıralama Ortalaması” katsayısı büyüdükçe, bireyin yaşadığı muhitin ekonomik düzeyinin daha kötü durumda olduğunu ifade etmektedir. Başka bir deyişle, diğer suçları işleyenlerin evlerinin bulunduğu çevrenin ekonomik düzeyi oto hırsızlığı suçunu işleyenlere göre ekonomik olarak daha iyi durumdadır.

H2.12- Açlık Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi

Tablo 123: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,049 ^a	1	,824		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,000	1	1,000		
Olasılık Katsayısı	,053	1	,819		
Fisher Kesinlik Testi				1,000	,646
Doğrusal İlişki Katsayısı	,049	1	,824		
Geçerli Gözlem Sayısı	599				

a. 1 tane hücrede (25,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 1,24'tür.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Oto hırsızlığı suçu işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında açlık sınırının altında olma durumu açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında açlık sınırının altında olma durumu bakımından bir fark olmadığı (p=0.646) belirlenmiştir.

H2.13- Yoksulluk Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi

Tablo 124: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,256 ^a	1	,613		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,074	1	,785		
Olasılık Katsayısı	,252	1	,616		
Fisher Kesinlik Testi				,646	,387
Doğrusal İlişki Katsayısı	,255	1	,614		
Geçerli Gözlem Sayısı	599				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 7,91'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Oto hırsızlığı suçu işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında yoksulluk sınırının altında olma durumu açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında yoksulluk sınırının altında olma durumu bakımından bir fark olmadığı ($p=0.387$) belirlenmiştir.

H2.14- Maddi Yoksunluk ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi

Tablo 125: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	1,018 ^a	1	,313		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,619	1	,431		
Olasılık Katsayısı	1,029	1	,310		
Fisher Kesinlik Testi				,377	,216
Doğrusal İlişki Katsayısı	1,016	1	,313		
Geçerli Gözlem Sayısı	593				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 10,27'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Oto hırsızlığı suçu işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında maddi yoksunluk değişkeni açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında maddi yoksunluk durumu bakımından bir fark olmadığı (p=0.216) belirlenmiştir

H2.15- Göreceli Mahrumiyet ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi

Tablo 131: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği				Ortalamaların Eşitliği T Testi				
		Levene Testi				Anlamlılık		Standart	95%'lik Güven	
		F	Anlamlılık Düzeyi	t	Serbestlik Derecesi	Düzeyi (2 Kuyruklu)	Ortalamalar Farkı	Hata Farkı	Alt Limit	Üst Limit
Bilişsel Göreceli Mahrumiyet	Eşit Varyans	,026	,873	1,472	592	,141	1,187	,806	-,396	2,770
	Eşit Olmayan Varyans			1,285	18,900	,214	1,187	,924	-,747	3,121
Duygusal Göreceli Mahrumiyet	Eşit Varyans	2,616	,106	,899	593	,369	,923	1,027	-1,093	2,939
	Eşit Olmayan Varyans			1,046	20,869	,308	,923	,883	-,913	2,760

Oto hırsızlığı suçunu işleyen mahkûmlarla diğer mahkûmların bilişsel ve duygusal göreceli mahrumiyet puanlarını karşılaştırdığımız bu bağımsız t testi analizde, her iki mahkûm grubu arasında mahrumiyet türlerine ait puanların ortalamaları bakımından anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

C. HİPOTEZ SETİ-3

DIĞER HIRSIZLIK TÜRLERİ VE EKONOMİK DEZAVANTAJ

İLİŞKİSİ

1. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin aylık şahsi gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
2. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin aylık hane gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
3. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
4. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksek bir işsizlik oranına sahiptir.
5. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşük bir istikrarlı çalışma hayatına sahiptir.
6. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla herhangi bir sosyal güvenlik sistemine dâhil olma (SSK, Bağkur, Emekli Sandığı ve Yeşil Kart gibi) oranı daha düşüktür.
7. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin herhangi bir yerden aynı ya da nakdi yardım alma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
8. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin kiracı olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
9. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin ev kirasını düzenli ödeyememe olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
10. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

11. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin evlerinin bulunduğu muhitin ekonomik durumu diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
12. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin TÜİK'in "Yoksulluk Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
13. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin TÜİK'in "Açlık Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
14. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin TÜİK'in "Maddi Yoksunluk" kriterine uyma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
15. Diğer hırsızlık suçlarını işleyenlerin göreceli mahrumiyet puanları diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

H3.1- Aylık Şahsi Gelir ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 126: Özet İstatistik Tablosu

	Diğer Hırsızlıklar	N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalamanın Standart Hatası
Aylık Şahsi Gelir	Evet	65	1211,69	884,226	109,675
	Hayır	537	1764,63	2146,263	92,618

Tablo 132: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği				Ortalamaların Eşitliği T Testi				
		Levene Testi		Serbestlik		Anlamlılık	Ortalamalar	Standart	95%'lik Güven	
		F	Düzeyi	t	Derecesi	Düzeyi	Farkı	Hata	Alt Limit	Üst Limit
Aylık Şahsi Gelir	Eşit Varyans	6,852	,009	-2,055	600	,040	-552,937	269,092	-1081,414	-24,460
	Eşit Olmayan Varyans			-3,852	177,079	,000	-552,937	143,550	-836,226	-269,648

Diğer hırsızlık suçlarını işlemiş mahkûmlarla daha farklı uçlardan hüküm giymiş mahkûmların aylık şahsi gelir ortalamalarını karşılaştırdığımız bu bağımsız t testi analizde, diğer hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmların istatistiksel olarak anlamlı miktarda daha düşük bir aylık şahsi gelir ortalamasına sahip olduğunu görmekteyiz ($p=0.000$). Diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin aylık şahsi gelirleri ortalaması 1,211.69 TL iken, diğer suçları işlemiş hükümlülerin ortalaması 1,764.63 TL'dir. Özetle diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin bu suçu işlememiş olanlarla arasında aylık şahsi gelir açısından anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Diğer hırsızlık suçunu işleyenlerin bu suçu işlemeyenlere göre daha düşük aylık şahsi gelir ortalamasına sahip oldukları tespit edilmiştir.

H3.2- Aylık Hane Geliri ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 127: Özet İstatistik Tablosu

	Diğer Hırsızlıklar	N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalamanın Standart Hatası
Aylık Hane Gelir	Evet	65	1860,15	1615,249	200,347
	Hayır	533	2533,39	3467,644	150,200

Tablo 135: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği		Ortalamaların Eşitliği T Testi						
		Levene Testi		Anlamlılık						
		Anlamlılık		Serbestlik	Düze	Ortalamalar	Standart	95%'lik Güven		
		F	Düze	t	Derecesi	Farkı	Hata	Alt Limit	Üst Limit	
Aylık Hane Geliri	Eşit Varyans	3,162	,042	-1,544	596	,123	-673,238	436,006	-1529,534	183,057
	Eşit Olmayan Varyans			-2,689	150,443	,008	-673,238	250,398	-1167,989	-178,488

Diğer hırsızlık suçlarını işlemiş mahkûmlarla bu suçlardan farklı bir suçtan hüküm giymiş mahkûmların aylık hane geliri ortalamalarını karşılaştırdığımız bu bağımsız t testi analizde, diğer hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmların istatistiksel olarak anlamlı miktarda daha düşük bir aylık hane geliri ortalamasına sahip olduğunu görmekteyiz ($p=0,008$). Diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin aylık hane geliri ortalaması 1.860,15 TL iken, diğer suçları işlemiş hükümlülerin ortalaması 2.533,39 TL'dir. Özetle diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin bu suçu işlememiş olanlarla arasında aylık hane geliri açısından anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Diğer hırsızlık suçunu işleyenlerin bu suçu işlemeyenlere göre daha düşük aylık hane geliri ortalamasına sahip oldukları tespit edilmiştir.

H3.3- Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 128: Özet İstatistik Tablosu

	Diğer Hırsızlıklar	N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalamanın Standart Hatası
Aylık Eşdeğer	Evet	65	753,1918	622,25455	77,18118
Hanehalkı Geliri	Hayır	533	1121,1839	1688,32192	73,12934

Tablo 137: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği				Ortalamaların Eşitliği T Testi				
		Levene Testi				Anlamlılık		Standart	95%'lik Güven Aralığı	
		Anlamlılık	Serbestlik	Düze	Derecesi	Düze	Ortalamalar	Hata	Alt Limit	Üst Limit
		F	Düze	t	Derecesi	(2 Kuyruklu)	Farkı	Farkı		
Aylık Eşdeğer	Eşit Varyans	4,52	,034	-1,74	596	,082	-367,99	211,27	-782,9165	46,93
	Eşit Olmayan Varyans			-3,46	210,12	,00	-367,99	106,32	-577,59	-158,39

Diğer hırsızlık suçlarını işlemiş mahkûmlarla diğer mahkûmların aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalamalarını karşılaştırdığımız bu bağımsız t testi analizde, diğer hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmların istatistiksel olarak anlamlı miktarda daha düşük bir aylık eşdeğer hanehalkı geliri ortalamasına sahip olduğunu görmekteyiz ($p=0,001$). Diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin aylık eşdeğer hanehalkı geliri ortalaması 753,19 TL iken, diğer suçları işlemiş hükümlülerin ortalaması 1.121,18 TL'dir. Özetle diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin bu suçu işlememiş olanlarla arasında aylık eşdeğer hanehalkı geliri açısından anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Diğer hırsızlık suçunu işleyenlerin bu suçu işlemeyenlere göre daha düşük aylık eşdeğer hanehalkı geliri ortalamasına sahip oldukları tespit edilmiştir.

H3.4- İşsizlik ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 129: Çapraz Tablo Testi

		Diğer Hırsızlıklar			
		Hayır	Evet	Toplam	
İş Durumu	İşi var	Sayı toplamı	471	52	523
		İş durumu içindeki % oranı	90,1%	9,9%	100,0%
		Diğer hırsızlık suçları içindeki % oranı	88,2%	78,8%	87,2%
	İşsiz	Sayı toplamı	63	14	77
		İş durumu içindeki % oranı	81,8%	18,2%	100,0%
		Diğer hırsızlık suçları içindeki % oranı	11,8%	21,2%	12,8%
Toplam	Sayı toplamı	576	66	600	
	İş durumu içindeki % oranı	96,0%	11,0%	100,0%	
	Diğer hırsızlık suçları içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%	

Tablo 130: Ki-Kare Testi

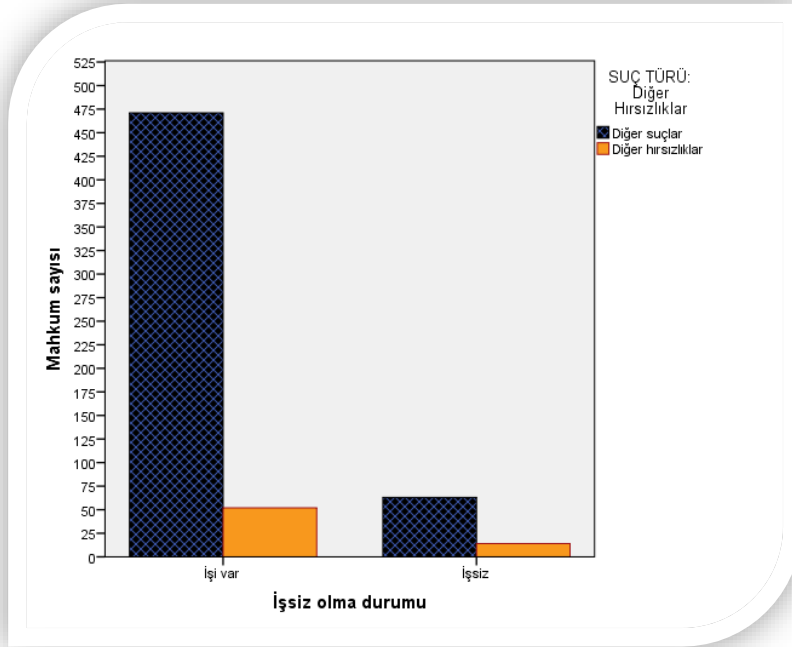
	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp.	Kesin	Kesin
			Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	4,654 ^a	1	,031		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	3,850	1	,050		
Olasılık Katsayısı	4,084	1	,043		
Fisher Kesinlik Testi				,048	,030
Doğrusal İlişki Katsayısı	4,646	1	,031		
Geçerli Gözlem Sayısı	600				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 8,47'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

İşsiz olma durumu açısından diğer hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmlar ile diğer hırsızlık suçunu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık ($p=0.030$) çıkmaktadır. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 138'e baktığımızda, diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin işsiz olanlar arasındaki oranı (%18.2) işi olanlar içindeki (%9.9) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işlemişler arasında işi olanların oranı (%88.2), diğer hırsızlık suçunu işlemişler arasında işi olanların oranından (%78.8) daha yüksektir. Özetle, diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin işsizler içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işlemişler arasında iş sahibi olma oranı daha yüksektir.

Grafik 8: İşsiz Olma Durumu Diğer Hırsızlıklar ve Diğer Suçlar

H3.5- İşte İstikrar ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 131: Sıralamalar Özet Tablosu

	Diğer Hırsızlıklar	N	Sıralama Ortalaması	Sıralamalar Toplamı
Çalışma Hayatındaki İstikrar Durumu	Hayır	526	302,04	158872,00
	Evet	65	247,14	16064,00
	Toplam	591		

Tablo 132: Parametrik Olmayan Test Sonuçları

Çalışma Hayatındaki İstikrar Durumu	
Mann-Whitney U	13919,000
Wilcoxon W	16064,000
Z	-2,547
Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	,011

a. Grouping Variable: Diğer Hırsızlıklar

Diğer hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmların suç öncesi çalışma hayatlarındaki istikrar durumlarına ilişkin bir farklılık bulunup bulunmadığı Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Buna göre olasılık değeri (p) 0.011 hesaplandığından sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır ve diğer hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında çalışma hayatındaki istikrar durumu bakımından farklılık bulunmaktadır. Tablo 140'a bakıldığında diğer hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmların suç öncesi çalışma hayatlarının diğer suçları işlemişlere göre daha düzensiz olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü Tablo 140'ta görünen "Sıralama Ortalaması" katsayısı büyüdükçe, bireyin daha istikrarlı bir çalışma hayatına sahip olduğu anlaşılmaktadır.

H3.6- Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 133: Çapraz Tablo Testi

		Diğer Hırsızlıklar			
		Hayır	Evet	Toplam	
Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma Durumu	Sigorta Var	Sayı toplamı	390	38	428
		Herhangi bir sosyal sigortaya sahip olma durumu içindeki % oranı	91,1%	8,9%	100,0%
		Diğer hırsızlık suçları içindeki % oranı	73,2%	58,5%	71,6%
	Sigorta Yok	Sayı toplamı	143	27	170
		Herhangi bir sosyal sigortaya sahip olma durumu içindeki % oranı	84,1%	15,9%	100,0%
		Diğer hırsızlık suçları içindeki % oranı	26,8%	41,5%	28,4%
Toplam		Sayı toplamı	533	65	598
		Herhangi bir sosyal sigortaya sahip olma durumu içindeki % oranı	89,1%	10,9%	100,0%
		Diğer hırsızlık suçları içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 134: Ki-Kare Testi

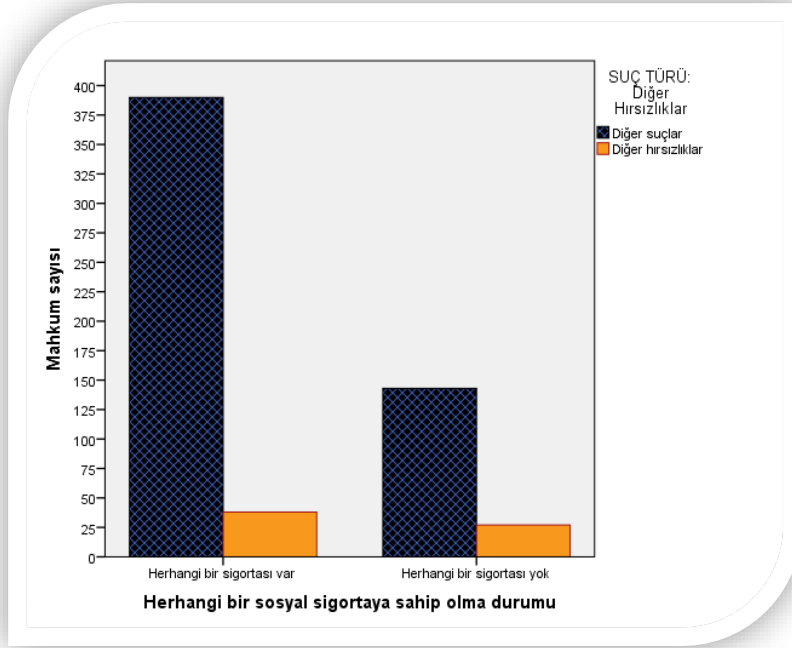
	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	6,161 ^a	1	,013		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	5,459	1	,019		
Olasılık Katsayısı	5,779	1	,016		
Fisher Kesinlik Testi				,019	,011
Doğrusal İlişki Katsayısı	6,150	1	,013		
Geçerli Gözlem Sayısı	598				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 18,48'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Herhangi bir sosyal sigortaya sahip olma durumu açısından diğer hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmlar ile diğer hırsızlık suçunu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık ($p=0.011$) görülmektedir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 142'ye baktığımızda, diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin sosyal sigortası olmayanlar arasındaki oranı (%15.9), sigortası olanlar içindeki (%8.9) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir biçimde, diğer suçları işlemişler arasında sosyal sigortası olanların oranı (%73.2), diğer hırsızlık suçunu işlemişler arasında sigortası olanların oranından (%58.5) daha yüksektir. Özetle, diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin herhangi bir sosyal güvencesi olmayanlar içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işlemişler arasında sosyal sigortaya sahip olma oranı daha yüksektir.

Grafik 9: Herhangi Bir Sosyal Sigorta Sahip Olma Durmu Diğer Hırsızlıklar ve Diğer Suçlar

H3.7- Aynı ve/veya Nakdi Yardım Alma ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 135: Çapraz Tablo Testi

		Diğer Hırsızlıklar		
		Hayır	Evet	Toplam
Aynı/Nakdi Yardım Alma Durumu	Yardım Sayı toplamı	380	35	415
	Almayan Aynı ve/veya nakdi yardım alma durumu içindeki % oranı	91,6%	8,4%	100,0%
	Diğer hırsızlık suçları içindeki % oranı	70,2%	53,0%	68,4%
Yardım Alan	Yardım Sayı toplamı	161	31	192
	Aynı ve/veya nakdi yardım alma durumu içindeki % oranı	83,9%	16,1%	100,0%
	Diğer hırsızlık suçları içindeki % oranı	29,8%	47,0%	31,6%
Toplam	Sayı toplamı	541	66	607
	Aynı ve/veya nakdi yardım alma durumu içindeki % oranı	89,1%	10,9%	100,0%
	Diğer hırsızlık suçları içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 136: Ki-Kare Testi

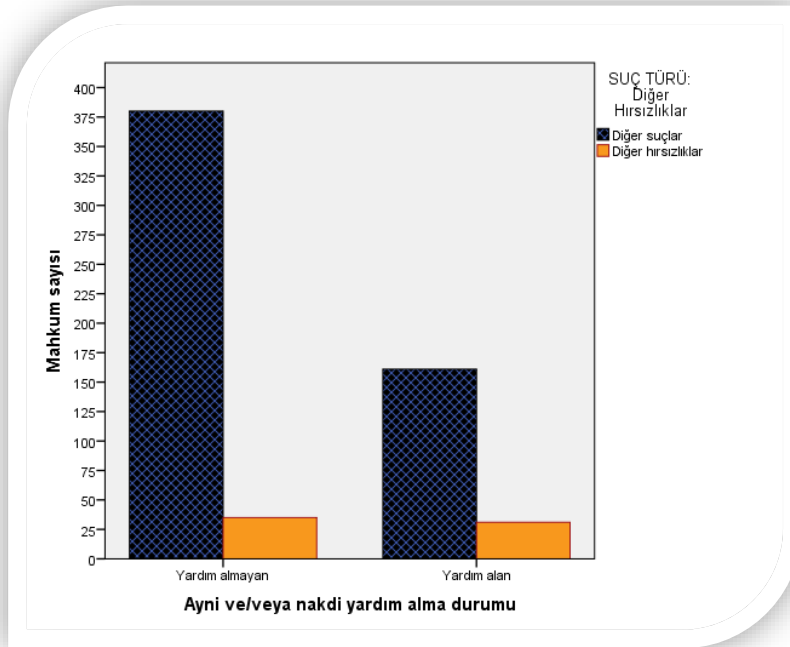
	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	8,056 ^a	1	,005		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	7,280	1	,007		
Olasılık Katsayısı	7,614	1	,006		
Fisher Kesinlik Testi				,007	,004
Doğrusal İlişki Katsayısı	8,043	1	,005		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 20,88'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Herhangi yerden aynı ve/veya nakdi yardım alma durumu açısından diğer hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmlar ile diğer hırsızlık suçunu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık ($p=0.004$) tespit edilmiştir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 144'e baktığımızda, diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin yardım alanlar arasındaki oranı (%16.1), yardım almayanlar içindeki (%8.4) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir biçimde, diğer suçları işlemişler arasında yardım almayanların oranı (%70.2), diğer hırsızlık suçunu işlemişler arasında yardım alanların oranından (%53) daha yüksektir. Özetle, diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin herhangi bir yerden aynı ve/veya nakdi yardım alanlar içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işlemişler arasında yardım almayanların oranı daha yüksektir.

Grafik 10: Aynı/Nakdi Yardım Alma Durumu Diğer Hırsızlıklar ve Diğer Suçlar

H3.8- Kiracılık Durumu ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 137: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	1,159 ^a	1	,282		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,728	1	,394		
Olasılık Katsayısı	1,188	1	,276		
Fisher Kesinlik Testi				,373	,198
Doğrusal İlişki Katsayısı	1,157	1	,282		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 29,57'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Kiracı olma durumunun diğer hırsızlık suçlarını işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının test edildiği Ki-Kare sonuçlarına göre böyle bir farklılığın olmadığı görülmektedir (p=0.198).

H3.9- Ev Kirasını Düzenli Ödeyememe ve Oto Hırsızlığı İlişkisi

Tablo 138: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,749 ^a	1	,387		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,533	1	,466		
Olasılık Katsayısı	,738	1	,390		
Fisher Kesinlik Testi				,416	,231
Doğrusal İlişki Katsayısı	,748	1	,387		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 23,81.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Ev kirasını düzenli olarak ödeyememe durumunun diğer hırsızlık suçlarını işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının test edildiği Ki-Kare sonuçlarına göre böyle bir farklılığın olmadığı görülmektedir (p=0.231).

H3.10- Ekonomik Gerekçelerle Başka Bir Adrese Taşınma ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 139: Çapraz Tablo Testi

		Diğer Hırsızlıklar			
		Hayır	Evet	Toplam	
Ekonomik Gerekçelerle Başka Adrese Taşınma	Taşınmamış	Sayı toplamı	394	40	434
		Ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma içindeki % oranı	90,8%	9,2%	100,0%
		Diğer hırsızlık suçları içindeki % oranı	72,8%	60,6%	71,5%
	Taşınmış	Sayı toplamı	147	26	173
		Ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma içindeki % oranı	85,0%	15,0%	100,0%
		Diğer hırsızlık suçları içindeki % oranı	27,2%	39,4%	28,5%
Toplam	Sayı toplamı	541	66	607	
	Ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma içindeki % oranı	89,1%	10,9%	100,0%	
	Diğer hırsızlık suçları içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%	

Tablo 140: Ki-Kare Testi

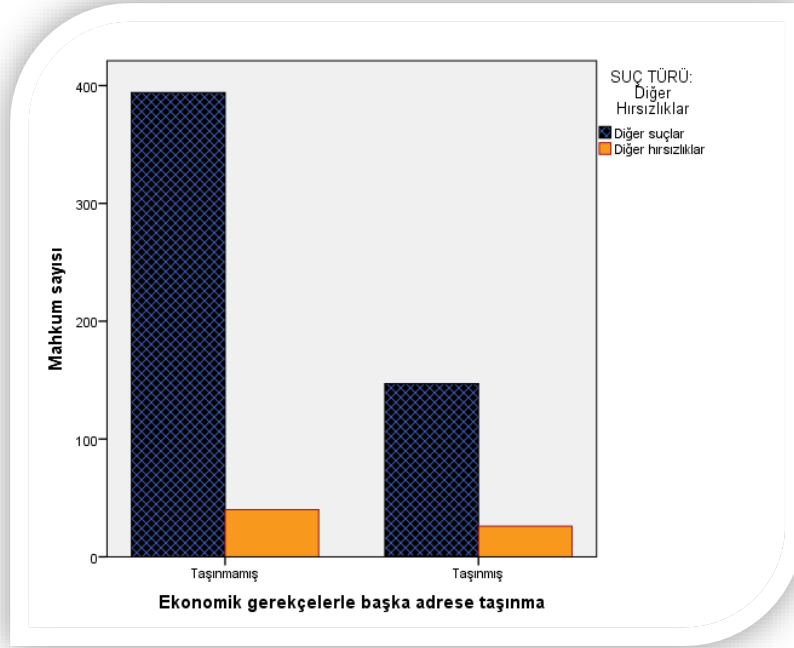
	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	4,312 ^a	1	,038		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	3,733	1	,053		
Olasılık Katsayısı	4,081	1	,043		
Fisher Kesinlik Testi				,043	,029
Doğrusal İlişki Katsayısı	4,305	1	,038		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 18,81'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Herhangi bir ekonomik gerekçe ile başka bir adrese taşınma durumu açısından diğer hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmlar ile diğer hırsızlık suçunu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık ($p=0.029$) tespit edilmiştir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 148'e baktığımızda, diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin ekonomik gerekçelerle taşınan arasındaki oranı (%15), yardım almayanlar içindeki (%9.2) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir biçimde, diğer suçları işlemişler arasında ekonomik gerekçelerle taşınmamışların oranı (%72.8), diğer hırsızlık suçunu işlemişler arasında ekonomik gerekçelerle taşınanların oranından (%60.6) daha yüksektir. Özetle, diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin herhangi bir herhangi bir ekonomik gerekçe ile taşınanların içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işlemişler arasında ekonomik gerekçelerle taşınmayanların oranı daha yüksektir.

Grafik 11: Ekonomik Gerekçelerle Başka Adrese Taşınma Diğer Hırsızlıklar ve Diğer Suçlar

H3.11- Yaşanılan Muhitin Ekonomik Düzeyi ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 141: Sıralamalar Özet Tablosu

	Diğer Hırsızlıklar	N	Sıralama Ortalaması	Sıralamalar Toplamı
Yaşanan Muhitin Ekonomik Düzeyi	Hayır	538	293,07	157672,50
	Evet	66	379,36	25037,50
	Toplam	604		

Tablo 142: Parametrik Olmayan Test Sonuçlarına

Yaşanan Muhitin Ekonomik Düzeyi	
Mann-Whitney U	12681,500
Wilcoxon W	157672,500
Z	-4,177
Asymp. anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	,000

a. Grouping Variable: Diğer Hırsızlıklar

Diğer hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmların suç öncesi yaşadıkları muhitin ekonomik düzeyleri noktasında bir farklılık bulunup bulunmadığı Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Buna göre olasılık değeri (p) 0.000 hesaplandığından sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır ve diğer hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmlar ile işlememiş mahkûmlar arasında suç öncesi yaşanılan muhitin ekonomik düzeyleri bakımından farklılık bulunmaktadır. “Sıralama Ortalaması” katsayısı büyüdükçe, bireyin yaşadığı muhitin ekonomik düzeyinin daha kötü durumda olduğunu ifade etmektedir. Başka bir deyişle, diğer suçları işleyenlerin evlerinin bulunduğu çevrenin ekonomik düzeyi diğer hırsızlık suçunu işleyenlere göre iktisadi açıdan daha iyi durumdadır.

H3.12- Açlık Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Diğer Hırsızlık Suçları

İlişkisi

Tablo 143: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,289 ^a	1	,591		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,070	1	,791		
Olasılık Katsayısı	,272	1	,602		
Fisher Kesinlik Testi				,584	,373
Doğrusal İlişki Katsayısı	,288	1	,591		
Geçerli Gözlem Sayısı	599				

a. 1 tane hücrede (25,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 4,02'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Diğer hırsızlık suçlarını işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında açlık sınırının altında olma durumu açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında açlık sınırının altında olma bakımından bir fark olmadığı ($p=0.373$) tespit edilmiştir.

H3.13- Yoksulluk Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Diğer Hırsızlık

Suçları İlişkisi

Tablo 144: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,777 ^a	1	,378		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,559	1	,455		
Olasılık Katsayısı	,769	1	,381		
Fisher Kesinlik Testi				,421	,227
Doğrusal İlişki Katsayısı	,776	1	,378		
Geçerli Gözlem Sayısı	599				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 25,72'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Diğer hırsızlık suçlarını işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında yoksulluk sınırının altında olma durumu açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında yoksulluk sınırının altında olma bakımından bir fark olmadığı ($p=0.227$) tespit edilmiştir.

H3.14- Maddi Yoksunluk ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 145: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,732 ^a	1	,392		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,526	1	,468		
Olasılık Katsayısı	,735	1	,391		
Fisher Kesinlik Testi				,434	,234
Doğrusal İlişki Katsayısı	,731	1	,392		
Geçerli Gözlem Sayısı	593				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 32,28'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Diğer hırsızlık suçlarını işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında maddi yoksun olma durumu açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında yoksulluk sınırının altında olma bakımından bir fark olmadığı (p=0.234) tespit edilmiştir.

H3.15- Göreceli Mahrumiyet ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 155: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği		Ortalamaların Eşitliği T Testi						
		Levene Testi		Anlamlılık		Standart		95%'lik Güven		
		F	Düzeyi	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Ortalamalar Farkı	Standart Hata Farkı	Alt Limit	Üst Limit
Bilişsel Göreceli Mahrumiyet	Eşit Varyans	1,300	,255	1,135	592	,257	,516	,455	-,377	1,409
	Eşit Olmayan Varyans			1,156	81,361	,251	,516	,447	-,372	1,405
Duygusal Göreceli Mahrumiyet	Eşit Varyans	,359	,549	1,537	593	,125	,911	,592	-,253	2,074
	Eşit Olmayan Varyans			1,577	81,667	,119	,911	,578	-,238	2,060

Diğer hırsızlık suçlarını işlemiş mahkûmlarla diğer mahkûmların bilişsel ve duygusal göreceli mahrumiyet puanlarını karşılaştırdığımız bu analizde, her iki göreceli mahrumiyet türü noktasında diğer hırsızlık suçunu işlemiş olanlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

D. HİPOTEZ SETİ-4

HIRSIZLIK SUÇLARI VE EKONOMİK DEZAVANTAJ İLİŞKİSİ

1. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin aylık şahsi gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
2. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin aylık hane gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
3. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
4. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksek bir işsizlik oranına sahiptir.
5. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşük bir istikrarlı çalışma hayatına sahiptir.
6. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla herhangi bir sosyal güvenlik sistemine dâhil olma (SSK, Bağkur, Emekli Sandığı ve Yeşil Kart gibi) oranı daha düşüktür.
7. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin herhangi bir yerden aynı ya da nakdi yardım alma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
8. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin kiracı olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
9. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin ev kirasını düzenli ödeyememe olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
10. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

11. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin evlerinin bulunduğu muhitin ekonomik durumu diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
12. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin TÜİK'in "Yoksulluk Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
13. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin TÜİK'in "Açlık Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
14. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin TÜİK'in "Maddi Yoksunluk" kriterine uyma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
15. Hırsızlık suçlarını işleyenlerin göreceli mahrumiyet puanları diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

İlk üç hipotez setindeki testler ile ayrı ayrı analiz edilen farklı hırsızlık suçları (evden hırsızlık, oto hırsızlığı ve diğer hırsızlıklar), bu bölümde toplam hırsızlık suçu değişkeni olarak analizlere dâhil edilmiş ve ekonomik değişkenlerle olan ilişkisi bu haliyle test edilmiştir. Böylece tüm hırsızlıklar toplu olarak değerlendirildiğinde ekonomik değişkenlerin hırsızlık suçu üzerindeki etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır.

H4.1- Aylık Şahsi Gelir ve Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 146: Özet İstatistik Tablosu

	Hırsızlık	N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalamanın Standart Hatası
Aylık Şahsi Gelir	Evet	111	1142,70	1173,976	111,429
	Hayır	491	1832,03	2186,320	98,667

Tablo 156: Bağımsız Örneklem T Testi

	Varyansların Eşitliği		Ortalamaların Eşitliği T Testi							
	Levene Testi									
	Anlamlılık		Serbestlik		Anlamlılık		Standart		95%'lik Güven	
	F	Düzeyi	t	Derecesi	Düzeyi	Ortalamalar Farkı	Hata Farkı	Alt Limit	Üst Limit	
Aylık Şahsi Gelir	Eşit Varyans	9,660	,002	-3,217	600	,001	-689,326	214,265	-1110,127	-268,525
	Eşit Olmayan Varyans			-4,632	307,658	,000	-689,326	148,834	-982,188	-396,464

Buna göre hırsızlık suçlarından herhangi birini işlemiş mahkûmlarla, hırsızlık suçu dışında farklı bir suç işlemiş mahkûmların aylık şahsi gelir ortalamalarını karşılaştırdığımız bu bağımsız t testi analizde hırsızlık suçunu işlemiş kişilerin diğer suçları işlemişlere göre istatistiksel olarak anlamlı miktarda daha düşük bir aylık şahsi gelir ortalamasına sahip olduğunu görmekteyiz ($p=0.000$). Hırsızlık suçunu işlemişlerin aylık şahsi gelirleri ortalaması 1,142.70 TL iken, diğer suçları işlemiş hükümlülerin ortalaması 1,832.03 TL'dir. Özetle hırsızlık suçunu işlemişlerin bu suçu işlememiş olanlarla arasında aylık şahsi gelir açısından anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Hırsızlık suçu işlemiş mahkûmların diğer suçları işlemişlere göre daha düşük aylık şahsi gelir ortalamasına sahip oldukları görülmektedir.

H4.2- Aylık Hane Geliri ve Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 147: Özet İstatistik Tablosu

	Hırsızlık	N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalamanın Standart Hatası
Aylık Hane Gelir	Evet	110	1777,80	1591,424	151,736
	Hayır	488	2614,04	3582,834	162,187

Tablo 159: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği		Ortalamaların Eşitliği T Testi						
		Levene Testi		Serbestlik Derecesi		Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Ortalamalar Farkı	Standart Hata Farkı	95%'lik Güven Aralığı	
		F	Anlamlılık Düzeyi	t	Derecesi	(2 Kuyruklu)	Farkı	Farkı	Alt Limit	Üst Limit
Aylık Hane Geliri	Eşit Varyans	6,781	,009	-2,394	596	,017	-836,237	349,298	-1522,241	-150,233
	Eşit Olmayan Varyans			-3,765	387,216	,000	-836,237	222,100	-1272,911	-399,563

Hırsızlık suçlarından herhangi birini işlemiş mahkûmlarla, hırsızlık suçu dışında farklı bir suç işlemiş mahkûmların aylık hane gelir ortalamalarını karşılaştırdığımız bu bağımsız t testi analizde hırsızlık suçunu işlemiş kişilerin diğer suçları işlemişlere göre istatistiksel olarak anlamlı miktarda daha düşük bir aylık hane gelir ortalamasına sahip olduğunu görmekteyiz ($p=0.000$). Hırsızlık suçunu işlemişlerin aylık hane gelirleri ortalaması 1,777.80 TL iken, diğer suçları işlemiş hükümlülerin ortalaması 2,614.04 TL'dir. Özetle hırsızlık suçunu işlemişlerin bu suçu işlememiş olanlarla arasında aylık hane gelir açısından anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Hırsızlık suçu işlemiş mahkûmların diğer suçları işlemişlere göre daha düşük aylık hane geliri ortalamasına sahip oldukları görülmektedir.

H4.3- Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri ve Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 148: Özet İstatistik Tablosu

	Hırsızlık	N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalamanın Standart Hatası
Aylık Eşdeğer	Evet	110	730,1524	735,15238	70,09403
Hanehalkı Geliri	Hayır	488	1160,3109	1739,46616	78,74193

Tablo 137: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği		Ortalamaların Eşitliği T Testi							
		Levene Testi		Ortalamaların Eşitliği T Testi							
		Anlamlılık		Serbestlik		Anlamlılık		Standart		95%'lik Güven	
		F		Derecesi		Düzeği		Hata		Aralığı	
		Düzeği		t		Ortalamalar		Farkı		Alt Limit Üst Limit	
Aylık Eşdeğer	Eşit Varyans	7,73	,006	-2,54	596	,011	-430,15	169,24	-762,54	-97,77	
	Eşit Olmayan Varyans			-4,08	411,14	,000	-430,15	105,42	-637,38	-222,92	

Hırsızlık suçlarından herhangi birini işlemiş mahkûmlarla, hırsızlık suçu dışında farklı bir suç işlemiş mahkûmların aylık eşdeğer hanehalkı geliri ortalamalarını karşılaştırdığımız bu bağımsız t testi analizde hırsızlık suçunu işlemiş kişilerin diğer suçları işlemişlere göre istatistiksel olarak anlamlı miktarda daha düşük bir aylık eşdeğer hane geliri ortalamasına sahip olduğunu görmekteyiz ($p=0.000$). Hırsızlık suçunu işlemişlerin aylık eşdeğer hanehalkı geliri ortalaması 730.15 TL iken, diğer suçları işlemiş hükümlülerin ortalaması 1,160.31 TL'dir. Özetle hırsızlık suçunu işlemişlerin bu suçu işlememiş olanlarla arasında aylık eşdeğer hanehalkı geliri açısından anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Hırsızlık suçu işlemiş

mahkûmların diğer suçları işlemişlere göre daha düşük aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalamasına sahip oldukları görülmektedir.

H4.4- İşsizlik ve Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 149: Çapraz Tablo Testi

		Hırsızlık			
		Hayır	Evet	Toplam	
İş Durumu	İşi var	Sayı toplamı	437	86	523
		İş durumu içindeki % oranı	83,6%	16,4%	100,0%
		Hırsızlık suçları içindeki % oranı	89,4%	77,5%	87,2%
	İşsiz	Sayı toplamı	52	25	77
		İş durumu içindeki % oranı	67,5%	32,5%	100,0%
		Hırsızlık suçları içindeki % oranı	10,6%	22,5%	12,8%
Toplam	Sayı toplamı	489	111	600	
	İş durumu içindeki % oranı	81,5%	18,5%	100,0%	
	Hırsızlık suçları içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%	

Tablo 150: Ki-Kare Testi

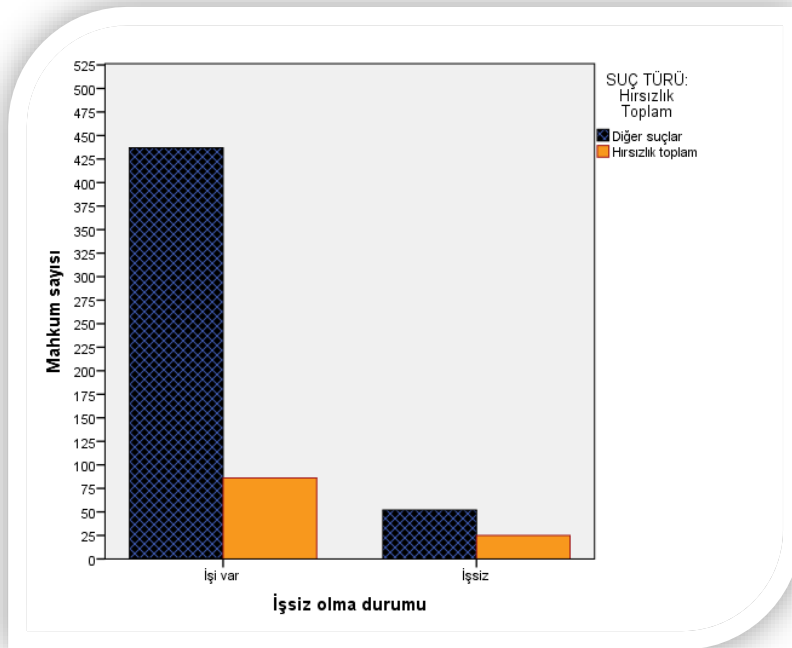
	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	11,430 ^a	1	,001		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	10,392	1	,001		
Olasılık Katsayısı	10,084	1	,001		
Fisher Kesinlik Testi				,001	,001
Doğrusal İlişki Katsayısı	11,411	1	,001		
Geçerli Gözlem Sayısı	600				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 14,25'tir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Ki-Kare testi sonuçlarına göre, işsiz olma durumu açısından hırsızlık suçlarından birini işlemiş mahkûmlar ile bu suçlardan dolayı hüküm giymemiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık ($p=0.001$) olduğu tespit edilmiştir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 162'ye baktığımızda, hırsızlık suçlarından birini işleyenlerin işsiz olanlar arasındaki oranı (%32.5) işi olanlar içindeki (%16.4) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir biçimde, diğer suçları işleyenler arasında işi olanların oranı (%89.4), hırsızlık suçu işleyenler arasında işi olanların oranından (%77.5) daha yüksektir. Özetle, hırsızlık suçu işleyenlerin işsizler içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında iş sahibi olma oranı daha yüksektir.

Grafik 12: İşsiz Olma Durumu Hırsızlık ve Diğer Suçlar

H4.5- İşte İstikrar ve Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 151: Sıralamalar Özet Tablosu

	Hırsızlık	N	Sıralama Ortalaması	Sıralamalar Toplamı
Çalışma Hayatındaki İstikrar Durumu	Hayır	485	310,21	150450,00
	Evet	106	231,00	24486,00
	Toplam	591		

Tablo 152: Parametrik Olmayan Test Sonuçları^a

Çalışma Hayatındaki İstikrar Durumu	
Mann-Whitney U	18815,000
Wilcoxon W	24486,000
Z	-4,507
Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	,000

a. Grouping Variable: Hırsızlık

Hırsızlık suçu işlemiş mahkûmlar ile daha farklı suçlardan hüküm giymiş mahkûmların suç öncesi çalışma hayatlarındaki istikrarına ilişkin bir farklılık bulunup bulunmadığı Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Buna göre olasılık değeri (p) 0.000 hesaplandığından sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır ve hırsızlık suçu işlemiş mahkûmlar ile bu tür bir suç işlememiş mahkûmlar arasında çalışma hayatındaki istikrar bakımından farklılık bulunmaktadır. Tablo 164'e bakıldığında hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmların suç öncesi çalışma hayatlarının diğer suçları işlemişlere göre daha düzensiz olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü Tablo 164'te görünen "Sıralama Ortalaması" katsayısı büyüdükçe, bireyin daha istikrarlı bir çalışma hayatına sahip olunduğu anlaşılmaktadır.

H4.6- Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma ve Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 153: Çapraz Tablo Testi

			Hırsızlıklar		
			Hayır	Evet	Toplam
Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma Durumu	Sigorta Var	Sayı toplamı	361	67	428
		Herhangi bir sosyal sigortaya sahip olma durumu içindeki % oranı	84,3%	15,7%	100,0%
		Hırsızlık suçları içindeki % oranı	74,0%	60,9%	71,6%
	Sigorta Yok	Sayı toplamı	127	43	170
		Herhangi bir sosyal sigortaya sahip olma durumu içindeki % oranı	74,7%	25,3%	100,0%
		Hırsızlık suçları içindeki % oranı	26,0%	39,1%	28,4%
Toplam	Sayı toplamı	488	110	598	
	Herhangi bir sosyal sigortaya sahip olma durumu içindeki % oranı	81,6%	18,4%	100,0%	
	Hırsızlık suçları içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%	

Tablo 154: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	7,532 ^a	1	,006		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	6,904	1	,009		
Olasılık Katsayısı	7,186	1	,007		
Fisher Kesinlik Testi				,007	,005
Doğrusal İlişki Katsayısı	7,520	1	,006		
Geçerli Gözlem Sayısı	598				

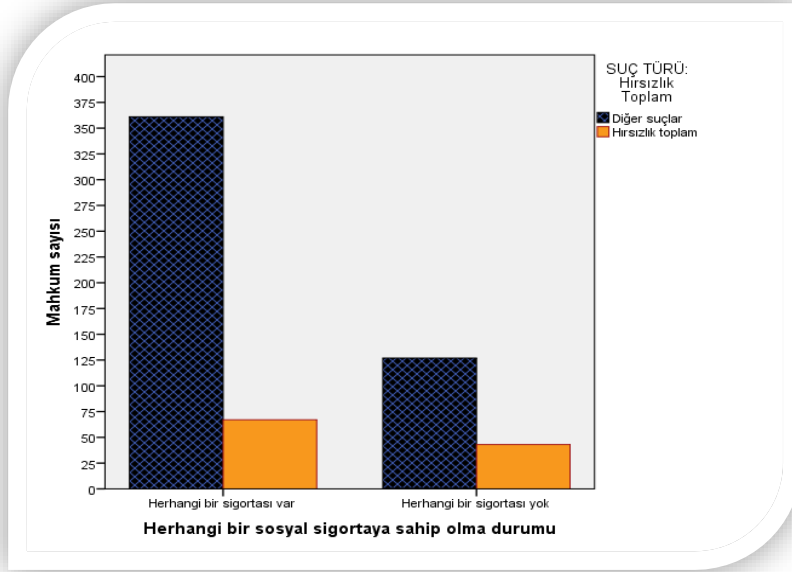
a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 31,27'dir..

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Herhangi bir sosyal sigortaya sahip olma durumu açısından hırsızlık suçu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık ($p=0.005$)

olduğu görülmektedir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 166'ya baktığımızda, hırsızlık suçu işlemişlerin sosyal sigortası olmayanlar arasındaki oranı (%25.3), sigortası olanlar içindeki (%15.7) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir biçimde, hırsızlık suçundan farklı bir suç işlemişler arasında sosyal sigortası olanların oranı (%74), hırsızlık suçunu işlemişler arasında sigortası olanların oranından (%60.9) daha yüksektir. Özetle, hırsızlık suçu işlemişlerin herhangi bir sosyal güvencesi olmayanlar içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işlemişler arasında sosyal sigortaya sahip olma oranı daha yüksektir.

Grafik 13: Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma Durumu Hırsızlık ve Diğer Suçlar

H4.7- Aynı ve/veya Nakdi Yardım Alma ve Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 155: Çapraz Tablo Testi

		Hırsızlık			
		Hayır	Evet	Toplam	
Aynı/Nakdi Yardım Alma Durumu	Yardım Almayan	Sayı toplamı	359	56	415
	Yardım Alan	Aynı ve/veya nakdi yardım alma durumu içindeki % oranı	86,5%	13,5%	100,0%
		Hırsızlık suçları içindeki % oranı	72,5%	50,0%	68,4%
Toplam	Yardım Alan	Sayı toplamı	136	56	192
	Yardım Almayan	Aynı ve/veya nakdi yardım alma durumu içindeki % oranı	70,8%	29,2%	100,0%
		Hırsızlık suçları içindeki % oranı	27,5%	50,0%	31,6%
Toplam	Yardım Almayan	Sayı toplamı	495	112	607
		Aynı ve/veya nakdi yardım alma durumu içindeki % oranı	81,5%	18,5%	100,0%
		Hırsızlık suçları içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 156: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	21,429 ^a	1	,000		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	20,400	1	,000		
Olasılık Katsayısı	20,295	1	,000		
Fisher Kesinlik Testi				,000	,000
Doğrusal İlişki Katsayısı	21,394	1	,000		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

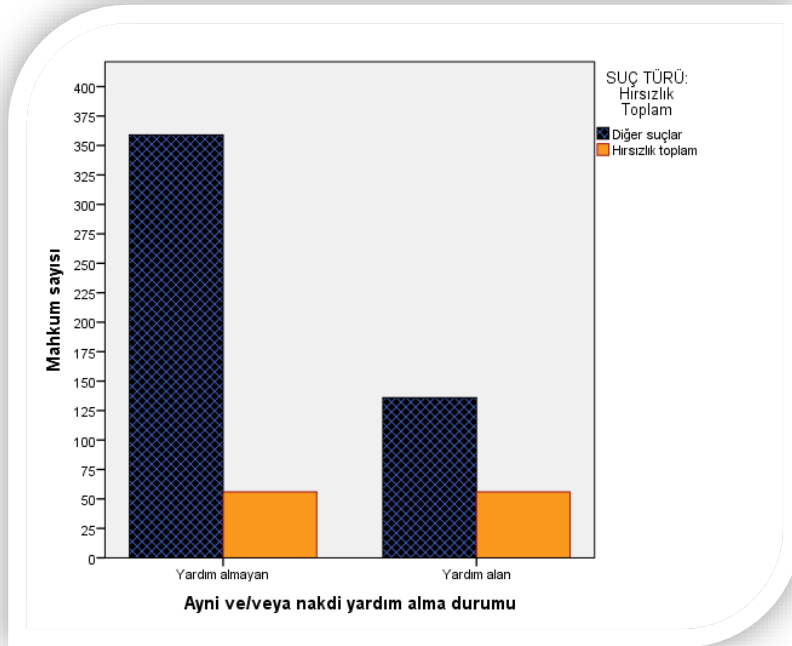
a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 35,43'tür.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Herhangi bir yerden aynı ve/veya nakdi yardım alma durumu açısından hırsızlık suçu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık

(p=0.000) olduğu görülmektedir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 168'e baktığımızda, hırsızlık suçu işleyenlerin yardım alanlar arasındaki oranı (%29.2), yardım almayanlar içindeki (%13.5) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında yardım almayanların oranı (%72.5), hırsızlık suçu işlemişler arasında yardım almayanların oranından (%50) daha yüksektir. Özetle, hırsızlık suçu işlemişlerin herhangi bir yerden aynı ve/veya nakdi yardım alanlar arasındaki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında yardım almama oranı daha yüksektir.

Grafik 14: Aynı/Nakdi Yardım Alma Durumu Hırsızlık ve Diğer Suçlar

H4.8- Kiracılık Durumu ve Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 157: Çapraz Tablo Testi

		Hırsızlık			
		Hayır	Evet	Toplam	
Kiracı Olma Durumu	Kiracı değil	Sayı toplamı	233	39	272
		Kiracı olma durumu içindeki % oranı	85,7%	14,3%	100,0%
		Hırsızlık suçları içindeki % oranı	47,1%	34,8%	44,8%
Kiracı Olma Durumu	Kiracı	Sayı toplamı	262	73	335
		Kiracı olma durumu içindeki % oranı	78,2%	21,8%	100,0%
		Hırsızlık suçları içindeki % oranı	52,9%	65,2%	55,2%
Toplam		Sayı toplamı	495	112	607
		Kiracı olma durumu içindeki % oranı	81,5%	18,5%	100,0%
		Hırsızlık suçları içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 158: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	5,541 ^a	1	,019		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	5,057	1	,025		
Olasılık Katsayısı	5,636	1	,018		
Fisher Kesinlik Testi				,021	,012
Doğrusal İlişki Katsayısı	5,532	1	,019		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

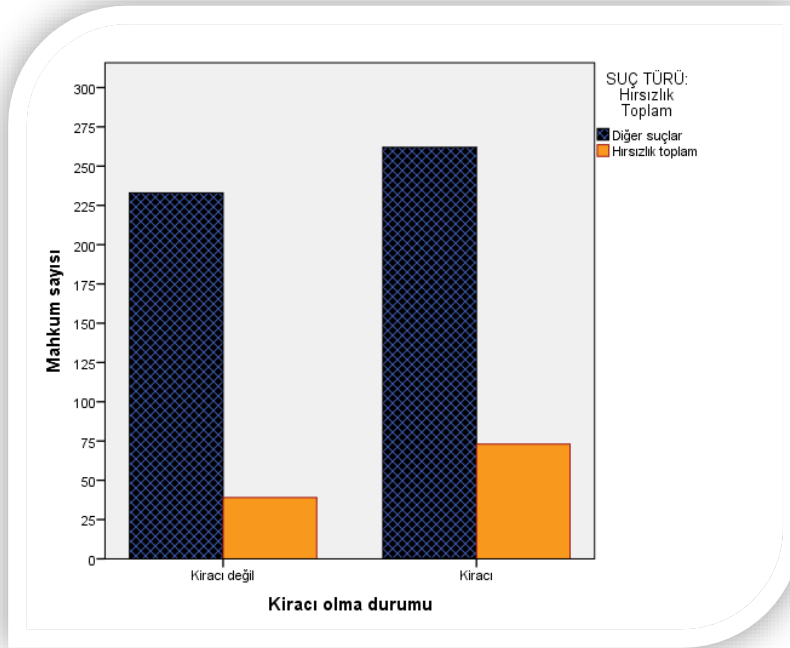
a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 50,19'dur.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Kiracı olma durumunun hırsızlık suçlarından birini işlemiş mahkûmlar ile bu suçları işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının test edildiği Ki-Kare sonuçlarına göre iki grup arasında böyle bir farklılığın olduğu ($p=0.012$)

görülmektedir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 170'e baktığımızda, hırsızlık suçu işleyenlerin kiracı olanlar arasındaki oranı (%21.8), kiracı olmayanlar içindeki (%14.3) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında kiracı olmayanların oranı (%47.1), hırsızlık suçu işlemişler arasında kiracı olanların oranından (%34.8) daha yüksektir. Özetle, hırsızlık suçu işlemişlerin kiracı olanlar arasındaki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında kiracı olmayanların oranı daha yüksektir.

Grafik 15: Kiracı Olma Durumu Hırsızlık ve Diğer Suçlar

H4.9- Ev Kirasını Düzenli Ödeyememe ve Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 159: Çapraz Tablo Testi

		Diğer Hırsızlıklar				
		Hayır	Evet	Toplam		
Düzenli Kira Ödeyememe	Ödeyememe Sorunu yok	Sayı toplamı	329	59	388	
	Düzenli Kira Ödeyememe Sorunu var	Düzenli kira ödeyememe içindeki % oranı	84,8%	15,2%	100,0%	
		Hırsızlık suçu içindeki % oranı	66,5%	52,7%	63,9%	
	Toplam	Ödeme Sorunu var	Sayı toplamı	166	53	219
		Düzenli Kira Ödeyememe Sorunu var	Düzenli kira ödeyememe içindeki % oranı	75,8%	24,2%	100,0%
			Hırsızlık suçu içindeki % oranı	33,5%	47,3%	36,1%
Toplam	Sayı toplamı	495	112	607		
	Düzenli kira ödeyememe içindeki % oranı	81,5%	18,5%	100,0%		
	Hırsızlık suçu içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%		

Tablo 160: Ki-Kare Testi

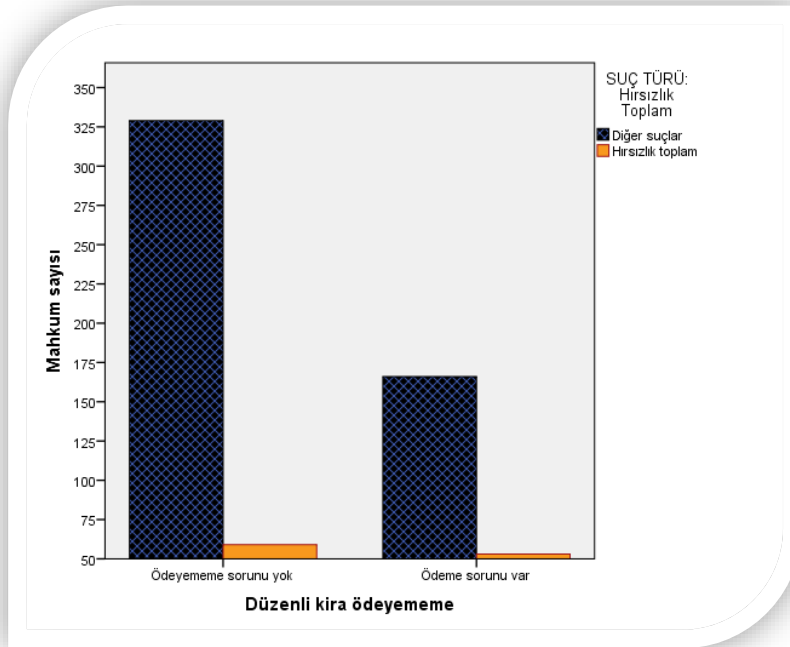
	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp.	Kesin	Kesin
			Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	7,527 ^a	1	,006		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	6,941	1	,008		
Olasılık Katsayısı	7,331	1	,007		
Fisher Kesinlik Testi				,009	,005
Doğrusal İlişki Katsayısı	7,515	1	,006		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 40,41'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Kirasını düzenli ödeyememe durumu açısından hırsızlık suçu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık ($p=0.005$) olduğu görülmektedir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 172'ye baktığımızda, hırsızlık suçu işleyenlerin kirasını düzenli ödeyemeyenler arasındaki oranı (%24.2), kirasını düzenli ödeyebilenlerin (%15.2) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında kirasını düzenli ödeyenlerin oranı (%66.5), hırsızlık suçu işlemişler arasında kirasını düzenli ödeyenlerin oranından (%52.7) daha yüksektir. Özetle, hırsızlık suçu işlemişlerin kirasını düzenli olarak ödemede güçlük yaşayanlar arasındaki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında kirasını düzenli ödeme oranı daha yüksektir.

Grafik 16: Düzenli Kira Ödeyememe Hırsızlık ve Diğer Suçlar

H4.10- Ekonomik Gerekçelerle Başka Bir Adrese Taşınma ve Hırsızlık Suçları

İlişkisi

Tablo 161: Çapraz Tablo Testi

		Hırsızlıklar			
		Hayır	Evet	Toplam	
Ekonomik Gerekçelerle Başka Adrese Taşınma	Taşınmamış	Sayı toplamı	362	72	434
		Ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma içindeki % oranı	83,4%	16,6%	100,0%
		Hırsızlık suçları içindeki % oranı	73,1%	64,3%	71,5%
	Taşınmış	Sayı toplamı	133	40	173
		Ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma içindeki % oranı	76,9%	23,1%	100,0%
		Hırsızlık suçları içindeki % oranı	26,9%	35,7%	28,5%
Toplam	Sayı toplamı	495	112	607	
	Ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma içindeki % oranı	81,5%	18,5%	100,0%	
	Hırsızlık suçları içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%	

Tablo 162: Ki-Kare Testi

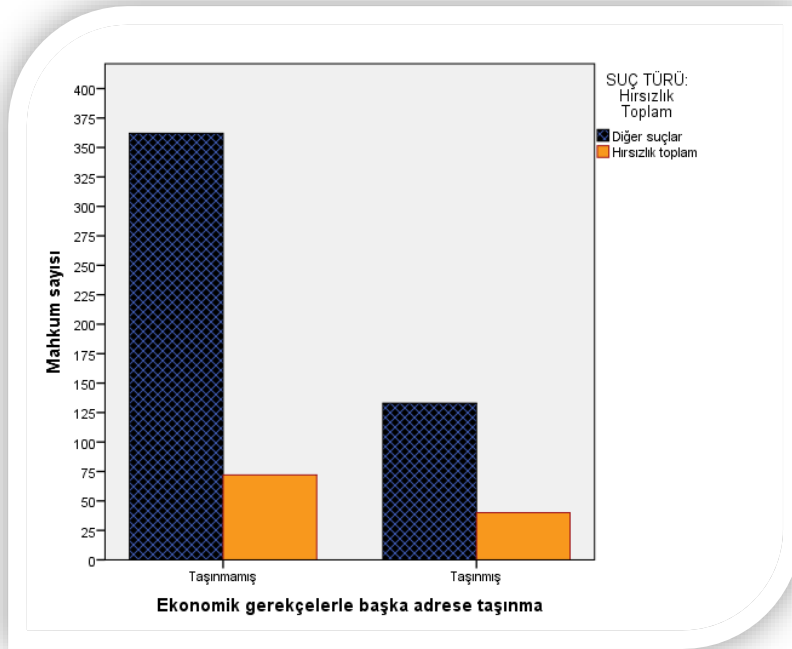
	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	3,507 ^a	1	,061		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	3,086	1	,079		
Olasılık Katsayısı	3,390	1	,066		
Fisher Kesinlik Testi				,065	,041
Doğrusal İlişki Katsayısı	3,501	1	,061		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 31,92'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma durumu açısından hırsızlık suçu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık ($p=0.041$) olduğu görülmektedir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 174'e baktığımızda, hırsızlık suçu işleyenlerin ekonomik gerekçelerle farklı bir adrese taşınma arasındaki oranı (%23.1), bu gerekçelerle taşınmayanlar içindeki (%16.6) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında ekonomik gerekçelerle farklı bir adrese taşınmamış olanların oranı (%73.1), hırsızlık suçu işlemişler arasında ekonomik nedenlerle taşınmış olanlara kıyasla (%64.3) daha yüksektir. Özetle, hırsızlık suçu işlemişlerin ekonomik gerekçelerle farklı bir adrese taşınmış olanların oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında ekonomik nedenlerle adres değiştirmeme oranı daha yüksektir.

Grafik 17: Ekonomik Gerekçelerle Başka Adrese Taşınma Hırsızlık ve Diğer Suçlar

H4.11- Yaşanılan Muhitin Ekonomik Düzeyi ve Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 163: Sıralamalar Özet Tablosu

	Hırsızlık	N	Sıralama Ortalaması	Sıralamalar Toplamı
Yaşanan Muhitin Ekonomik Düzeyi	Hayır	492	286,32	140869,00
	Evet	112	373,58	41841,00
	Toplam	604		

Tablo 164: Parametrik Olmayan Test Sonuçları^a

Yaşanan Muhitin Ekonomik Düzeyi	
Mann-Whitney U	19591,000
Wilcoxon W	140869,000
Z	-5,263
Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	,000

a. Grouping Variable: Hırsızlık

Hırsızlık suçu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmların suç öncesi yaşadıkları muhitin ekonomik düzeyleri noktasında bir farklılık bulunup bulunmadığı Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Buna göre olasılık değeri (p) 0.000 hesaplandığından sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır ve hırsızlık suçu işlemiş mahkûmlar ile işlememiş mahkûmlar arasında suç öncesi yaşanılan muhitin ekonomik düzeyleri bakımından herhangi belirgin bir farklılık vardır. “Sıralama Ortalaması” katsayısı büyüdükçe, bireyin yaşadığı muhitin ekonomik düzeyinin daha kötü durumda olduğunu ifade etmektedir. Başka bir deyişle, diğer suçları işleyenlerin evlerinin bulunduğu çevrenin ekonomik düzeyi herhangi bir hırsızlık suçunu işleyenlere göre ekonomik açıdan daha iyi durumdadır.

H4.12- Açlık Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 165: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,279 ^a	1	,597		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,096	1	,757		
Olasılık Katsayısı	,268	1	,605		
Fisher Kesinlik Testi				,660	,365
Doğrusal İlişki Katsayısı	,279	1	,598		
Geçerli Gözlem Sayısı	599				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 6,79'dur.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Hırsızlık suçu işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında açlık sınırının altında olma durumu açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında açlık sınırının altında olma bakımından bir fark olmadığı ($p=0.365$) belirlenmiştir.

H4.13- Yoksulluk Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Hırsızlık Suçları

İlişkisi

Tablo 166: Bağımsız Örneklem T Testi

		Hırsızlık			
		Hayır	Evet	Toplam	
Yoksulluk Sınırının Altında Olma Durumu	Üstünde	Sayı toplamı	305	57	362
		Yoksulluk sınırının altında olma durumu içindeki % oranı	84,3%	15,7%	100,0%
		Hırsızlık suçu içindeki % oranı	62,4%	51,8%	60,4%
	Altında	Sayı toplamı	184	53	237
		Yoksulluk sınırının altında olma durumu içindeki % oranı	77,6%	22,4%	100,0%
		Hırsızlık suçu içindeki % oranı	37,6%	48,2%	39,6%
Toplam	Sayı toplamı	489	110	599	
	Yoksulluk sınırının altında olma durumu içindeki % oranı	81,6%	18,4%	100,0%	
	Hırsızlık suçu içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%	

Tablo 167: Ki-Kare Testi

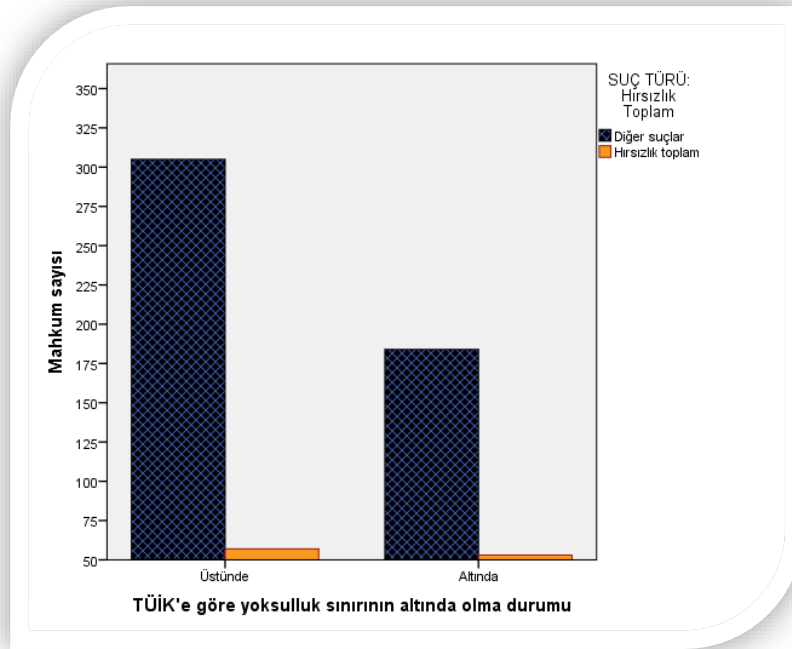
		Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	4,183 ^a	1	,041		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	3,753	1	,053		
Olasılık Katsayısı	4,122	1	,042		
Fisher Kesinlik Testi				,052	,027
Doğrusal İlişki Katsayısı	4,176	1	,041		
Geçerli Gözlem Sayısı	599				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 43,52'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Hırsızlık suçu işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında yoksulluk sınırının altında olma durumu açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında yoksulluk sınırının altında olma bakımından bir fark olduğu ($p=0.027$) tespit edilmiştir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 179'a baktığımızda, hırsızlık suçu işleyenlerin yoksulluk sınırının altında olanlar arasındaki oranı (%22.4), bu sınırın üstünde olanlar içindeki (%15.7) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında yoksulluk sınırının üstünde olanların oranı (%62.4), hırsızlık suçu işlemişler arasında yoksulluk sınırının altında olanlara kıyasla (%51.8) daha yüksektir. Özetle, hırsızlık suçu işlemişlerin yoksulluk sınırının altında olanların oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında yoksulluk sınırının üstünde olanların oranı daha yüksektir.

Grafik 18: Yoksulluk Sınırının Altında Olma Durumu Hırsızlık ve Diğer Suçlar

H4.14- Maddi Yoksunluk ve Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 168: Çapraz Tablo Analizi

		Hırsızlık			
		Hayır	Evet	Toplam	
Maddi Yoksun Olma Durumu	Yoksun değil	Sayı toplamı	246	44	290
		Maddi yoksun olma durumu içindeki % oranı	84,8%	15,2%	100,0%
		Hırsızlık suçu içindeki % oranı	51,0%	39,6%	48,9%
Toplam	Yoksun	Sayı toplamı	236	67	303
		Maddi yoksun olma durumu içindeki % oranı	77,9%	22,1%	100,0%
		Hırsızlık suçu içindeki % oranı	49,0%	60,4%	51,1%
Toplam		Sayı toplamı	482	111	593
		Maddi yoksun olma durumu içindeki % oranı	81,3%	18,7%	100,0%
		Hırsızlık suçu içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 169: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	4,690 ^a	1	,030		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	4,245	1	,039		
Olasılık Katsayısı	4,723	1	,030		
Fisher Kesinlik Testi				,035	,019
Doğrusal İlişki Katsayısı	4,683	1	,030		
Geçerli Gözlem Sayısı	593				

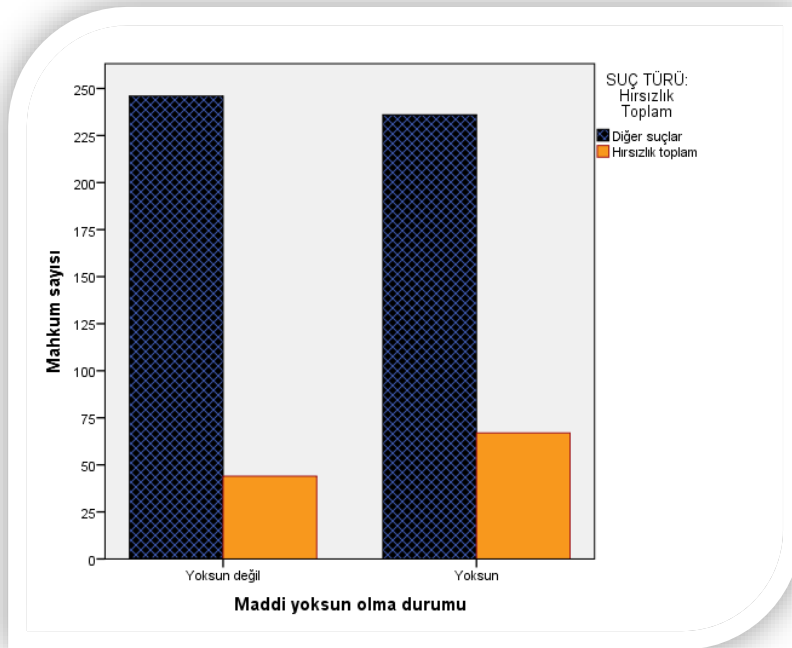
a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 54,28'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Hırsızlık suçunu işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında maddi yoksun olma durumu açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına

göre iki grup arasında yoksulluk sınırının altında olma bakımından bir fark olduğu ($p=0.019$). Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 181'e baktığımızda, hırsızlık suçunu işleyenlerin maddi açıdan yoksunluk yaşayanlar arasındaki oranı (%22.1) yoksunluk yaşamayanlar içindeki (%15.2) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında yoksunluk yaşamayanların oranı (%51), hırsızlık suçunu işleyenler arasında yoksunluk yaşamayanların oranından (%39.6) daha yüksektir. Özetle, hırsızlık suçunu işleyenlerin maddi yoksunluk yaşayanlar içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında maddi yoksunluk yaşamama oranı daha yüksektir.

Grafik 19: Maddi Yoksun Olma Durmu Hırsızlık ve Diğer Suçlar

H4.15- Göreceli Mahrumiyet ve Hırsızlık Suçları İlişkisi

Tablo 170: Özet İstatistik Tablosu

	Hırsızlık	N	Ortalama	Standart	Ortalamanın
				Sapma	Standart Hatası
Bilişsel Göreceli Mahrumiyet	Evet	109	15,10	3,525	,338
	Hayır	485	14,15	3,425	,155
Duygusal Göreceli Mahrumiyet	Evet	110	14,20	4,332	,413
	Hayır	485	12,68	4,509	,205

Tablo 184: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği								
		Levene Testi			Ortalamaların Eşitliği T Testi					
		F	Anlamlılık Düzeyi	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Ortalamalar Farkı	Standart Hata Farkı	95%'lik Güven Aralığı	
								Alt Limit	Üst Limit	
Bilişsel Göreceli Mahrumiyet	Eşit Varyans	,440	,508	2,604	592	,009	,950	,365	,234	1,667
	Eşit Olmayan Varyans			2,557	157,101	,012	,950	,372	,216	1,685
Duygusal Göreceli Mahrumiyet	Eşit Varyans	,720	,396	3,222	593	,001	1,524	,473	,595	2,452
	Eşit Olmayan Varyans			3,305	166,888	,001	1,524	,461	,614	2,434

Bilişsel göreceli mahrumiyet:

Hırsızlık suçu işleyen mahkûmlarla diğer mahkûmların bilişsel göreceli mahrumiyet puanlarını karşılaştırdığımız bu analizde, hırsızlık suçunu işleyen mahkûmların bilişsel açıdan daha yüksek bir mahrumiyet algılamasına sahip olduklarını görmekteyiz ve bu ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0.009$). Hırsızlık suçunu işleyenlerin bilişsel göreceli mahrumiyet puanı ortalaması 15,10 iken, diğer suçları işleyen hükümlülerin ortalaması 14,15'dir. Yani, hipotezde ifade edilen beklenti çerçevesinde bilişsel göreceli mahrumiyet düzeyi ile hırsızlık suçunu işleme arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Duygusal göreceli mahrumiyet:

Hırsızlık suçunu işleyen mahkûmlarla diğer mahkûmların duygusal göreceli mahrumiyet puanlarını karşılaştırdığımız bu analizde, hırsızlık suçunu işleyen mahkûmların duygusal açıdan daha yüksek bir mahrumiyet algılamasına sahip olduklarını görmekteyiz ve bu ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0.001$). Hırsızlık suçunu işleyenlerin duygusal göreceli mahrumiyet puanı ortalaması 14,20 iken, diğer suçları işleyen hükümlülerin ortalaması 12,68'dir. Yani, hipotezde ifade edilen beklenti çerçevesinde duygusal göreceli mahrumiyet düzeyi ile hırsızlık suçunu işleme arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

E. HİPOTEZ SETİ-5

DOLANDIRICILIK VE EKONOMİK DEZAVANTAJ İLİŞKİSİ

1. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin aylık şahsi gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
2. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin aylık hane gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
3. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
4. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksek bir işsizlik oranına sahiptir.
5. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşük bir istikrarlı çalışma hayatına sahiptir.
6. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla herhangi bir sosyal güvenlik sistemine dâhil olma (SSK, Bağkur, Emekli Sandığı ve Yeşil Kart gibi) oranı daha düşüktür.
7. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin herhangi bir yerden aynı ya da nakdi yardım alma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
8. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin kiracı olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
9. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin ev kirasını düzenli ödeyememe olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
10. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

11. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin evlerinin bulunduğu muhitin ekonomik durumu diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
12. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Yoksulluk Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
13. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Açlık Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
14. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Maddi Yoksunluk" kriterine uyma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
15. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin göreceli mahrumiyet puanları diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

H5.1- Aylık Şahsi Gelir ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi

Tablo 185: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği			Ortalamaların Eşitliği T Testi					
		Levene Testi								
		Anlamlılık		t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Ortalamalar Farkı	Standart Hata Farkı	95%'lik Güven Aralığı	
		F	Düzeyi						Alt Limit	Üst Limit
Aylık Şahsi Gelir	Eşit Varyans	,702	,403	,038	600	,970	11,236	298,321	-574,645	597,116
	Eşit Olmayan Varyans			,058	81,910	,954	11,236	195,185	-377,056	399,528

Dolandırıcılık suçunu işlemiş mahkûmlarla bu suçu işlememiş diğer mahkûmların aylık şahsi gelir ortalamalarını karşılaştırdığımız bu bağımsız t testi analiz sonuçlarına göre iki grup arasında aylık şahsi gelir açısından anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

H5.2- Aylık Hane Geliri ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi

Tablo 186: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği				Ortalamaların Eşitliği T Testi				
		Levene Testi				Anlamlılık		Standart	95%'lik Güven	
		Anlamlılık	Serbestlik	Düze	Derecesi	Düze	Ortalamalar	Hata	Aralığı	
		F	Düze	t	Derecesi	(2 Kuyruklu)	Farkı	Farkı	Alt Limit	Üst Limit
Aylık	Eşit	,811	,368	-,506	596	,613	-244,136	482,491	-1191,724	703,453
	Varyans									
Hane	Eşit			-,871	95,751	,386	-244,136	280,426	-800,795	312,524
Geliri	Olmayan									
	Varyans									

Dolandırıcılık suçunu işlemiş mahkûmlarla bu suçu işlememiş diğer mahkûmların aylık hane gelir ortalamalarını karşılaştırdığımız bu bağımsız t testi analiz sonuçlarına göre dolandırıcılık suçtan hüküm giymiş kişiler ile farklı suçlardan hüküm giymiş kişiler arasında aylık hane geliri açısından anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

H5.3- Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi

Tablo 187: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği								
		Levene Testi			Ortalamaların Eşitliği T Testi					
		F	Anlamlılık Düzeyi	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Ortalamalar Farkı	Standart Hata Farkı	95%'lik Güven Aralığı	
Alt Limit	Üst Limit									
Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri	Eşit Varyans	2,36	,12	-,671	596	,503	-156,87	233,88	-616,20	302,46
	Eşit Olmayan Varyans			-1,34	127,72	,180	-156,87	116,33	-387,06	73,31

Dolandırıcılık suçunu işlemiş mahkûmlarla bu suçu işlememiş diğer mahkûmların aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalamalarını karşılaştırdığımız bu bağımsız t testi analiz sonuçlarına göre dolandırıcılık suçtan hüküm giymiş kişiler ile farklı suçlardan hüküm giymiş kişiler arasında aylık eşdeğer hanehalkı geliri açısından anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

H5.4- İşsizlik ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi

Tablo 171: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,085 ^a	1	,770		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,006	1	,940		
Olasılık Katsayısı	,088	1	,767		
Fisher Kesinlik Testi				1,000	,488
Doğrusal İlişki Katsayısı	,085	1	,770		
Geçerli Gözlem Sayısı	,085 ^a	1	,770		

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 6,67'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

İşsiz olma durumu açısından dolandırıcılık suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suç türünden dolayı hüküm giymemiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık ($p=0.488$) olmadığı tespit edilmiştir.

H5.5- İşte İstikrar ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi

Tablo 172: Sıralamalar Özet Tablosu

	Dolandırıcılık	N	Sıralama Ortalaması	Sıralamalar Toplamı
Çalışma Hayatındaki İstikrar Durumu	Hayır	539	293,39	158136,00
	Evet	52	323,08	16800,00
	Toplam	591		

Tablo 173: Parametrik Olmayan Test Sonuçları

Çalışma Hayatındaki İstikrar Durumu	
Mann-Whitney U	12606,000
Wilcoxon W	158136,000
Z	-1,247
Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	,212

a. Grouping Variable: Dolandırıcılık

Dolandırıcılık suçunu işlemiş mahkûmlar ile bunu suç işlememiş mahkûmların suç öncesi çalışma hayatlarındaki istikrarına ilişkin bir farklılık bulunup bulunmadığı Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Analize göre olasılık değeri (p) 0.212 hesaplandığından sonuç istatistiksel olarak anlamlı değildir.

H5.6- Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi

Tablo 174: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,000 ^a	1	,983		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,000	1	1,000		
Olasılık Katsayısı	,000	1	,983		
Fisher Kesinlik Testi				1,000	,562
Doğrusal İlişki Katsayısı	,000	1	,983		
Geçerli Gözlem Sayısı	598				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 15,07'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Herhangi bir sosyal sigortaya sahip olma durumu açısından dolandırıcılık suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık ($p=0.562$) olmadığı görülmektedir.

H5.7- Aynı ve/veya Nakdi Yardım Alma ve Dolandırıcılıksuç İlişkisi

Tablo 175: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	2,170 ^a	1	,141		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	1,738	1	,187		
Olasılık Katsayısı	2,294	1	,130		
Fisher Kesinlik Testi				,165	,091
Doğrusal İlişki Katsayısı	2,166	1	,141		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 16,76'dır.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Herhangi yerden aynı ve/veya nakdi yardım alma durumu açısından dolandırıcılık suçunu işlemiş mahkûmlar ile diğer hırsızlık suçunu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık ($p=0.091$) olmadığı tespit edilmiştir. Ancak anlamlılık düzeyi 0.1 kabul edildiği takdirde dolandırıcılık suçunu işlemiş olanlar ile işlememiş olanlar arasında herhangi bir yerden aynı ve/veya nakdi yardım alma noktasında anlamlı bir farklılık vardır denilebilir.

H5.8- Kiracılık Durumu ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi

Tablo 176: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	1,510 ^a	1	,219		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	1,176	1	,278		
Olasılık Katsayısı	1,501	1	,221		
Fisher Kesinlik Testi				,248	,139
Doğrusal İlişki Katsayısı	1,508	1	,219		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 23,75'tir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Kiracı olma durumunun dolandırıcılık suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suç işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının test edildiği Ki-Kare sonuçlarına göre iki grup arasında böyle bir farklılığın olmadığı görülmektedir (p=0.139).

H5.9- Ev Kirasını Düzenli Ödeyememe ve Oto Hırsızlığı İlişkisi

Tablo 177: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,001 ^a	1	,971		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,000	1	1,000		
Olasılık Katsayısı	,001	1	,971		
Fisher Kesinlik Testi				1,000	,550
Doğrusal İlişki Katsayısı	,001	1	,971		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 19,12'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Ev kirasını düzenli olarak ödeyebilme noktasında dolandırıcılık işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının test edildiği Ki-Kare sonuçlarına göre böyle bir farklılığın olmadığı ($p=0.550$) tespit edilmiştir.

H5.10- Ekonomik Gerekçelerle Başka Bir Adrese Taşınma ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi

Tablo 178: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	1,539 ^a	1	,215		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	1,169	1	,280		
Olasılık Katsayısı	1,477	1	,224		
Fisher Kesinlik Testi				,264	,140
Doğrusal İlişki Katsayısı	1,536	1	,215		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 15,11'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Herhangi bir ekonomik gerekçe ile başka bir adrese taşınma durumu açısından dolandırıcılık suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı (p=0.140) tespit edilmiştir.

H5.11- Yaşanılan Muhitin Ekonomik Düzeyi ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi

Tablo 179: Sıralamalar Özet Tablosu

	Dolandırıcılık	N	Sıralama Ortalaması	Sıralamalar Toplamı
Yaşanan Muhitin Ekonomik Düzeyi	Hayır	551	304,59	167830,50
	Evet	53	280,75	14879,50
	Toplam	604		

Tablo 180: Parametrik Olmayan Test Sonuçları^a

Yaşanan Muhitin Ekonomik Düzeyi	
Mann-Whitney U	13448,500
Wilcoxon W	14879,500
Z	-1,047
Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	,295

a. Grouping Variable: Dolandırıcılık

Dolandırıcılık suçunu işlemiş mahkûmlar ile bunu suç işlememiş mahkûmların suç öncesi yaşadıkları muhitin ekonomik düzeyleri noktasında bir farklılık bulunup bulunmadığı Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Buna göre olasılık değeri (p) 0.295 hesaplandığından sonuç istatistiksel olarak anlamlı değildir ve dolandırıcılık suçunu işlemiş mahkûmlar ile işlememiş mahkûmlar arasında suç öncesi yaşanılan muhitin ekonomik düzeyleri bakımından herhangi bir farklılık yoktur.

H5.12- Açlık Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi

Tablo 181: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,016 ^a	1	,898		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,000	1	1,000		
Olasılık Katsayısı	,017	1	,897		
Fisher Kesinlik Testi				1,000	,597
Doğrusal İlişki Katsayısı	,016	1	,898		
Geçerli Gözlem Sayısı	599				

a. 1 tane hücrede (25,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 3,21.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Dolandırıcılık suçunu işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında açlık sınırının altında olma durumu açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında açlık sınırının altında olma bakımından bir fark olmadığı ($p=0.597$) tespit edilmiştir.

H5.13- Yoksulluk Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi

Tablo 182: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	1,125 ^a	1	,289		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,832	1	,362		
Olasılık Katsayısı	1,150	1	,284		
Fisher Kesinlik Testi				,304	,181
Doğrusal İlişki Katsayısı	1,123	1	,289		
Geçerli Gözlem Sayısı	599				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 20,57'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Dolandırıcılık suçunu işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında yoksulluk sınırının altında olma durumu açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında yoksulluk sınırının altında olma bakımından bir farklılık olmadığı ($p=0.181$) tespit edilmiştir.

H5.14- Maddi Yoksunluk ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi

Tablo 183: Çapraz Tablo Analizi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,707 ^a	1	,401		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,485	1	,486		
Olasılık Katsayısı	,709	1	,400		
Fisher Kesinlik Testi				,472	,243
Doğrusal İlişki Katsayısı	,705	1	,401		
Geçerli Gözlem Sayısı	593				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 25,92'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Dolandırıcılık suçunu işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında maddi yoksun olma durumu açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında yoksulluk sınırının altında olma bakımından bir farklılık olmadığı ($p=0.243$) tespit edilmiştir.

H5.15- Göreceli Mahrumiyet ve Dolandırıcılık Suçu İlişkisi

Tablo 201: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği				Ortalamaların Eşitliği T Testi				
		Levene Testi				Anlamlılık		Standart	95%'lik Güven	
		Anlamlılık		Serbestlik	Düze	Ortalamalar	Hata	Aralığı		
		F	Düze	t	Derecesi	(2 Kuyruklu)	Farkı	Farkı	Alt Limit	Üst Limit
Bilişsel Göreceli Mahrumiyet	Eşit Varyans	1,142	,286	,314	592	,753	,159	,507	-,837	1,155
	Eşit Olmayan Varyans			,283	57,565	,778	,159	,562	-,966	1,285
Duygusal Göreceli Mahrumiyet	Eşit Varyans	1,546	,214	-,25	593	,802	-,165	,656	-1,452	1,123
	Eşit Olmayan Varyans			-,23	59,631	,815	-,165	,700	-1,565	1,236

Dolandırıcılık suçunu işlemiş mahkûmlarla diğer mahkûmların bilişsel ve duygusal göreceli mahrumiyet puanlarını karşılaştırdığımız bu analizde, her iki mahrumiyet türü noktasında dolandırıcılık suçunu işlemiş olanlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

F. HİPOTEZ SETİ-6

YAĞMA SUÇLARI VE EKONOMİK DEZAVANTAJ İLİŞKİSİ

1. Yağma suçunu işleyenlerin aylık şahsi gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
2. Yağma suçunu işleyenlerin aylık hane gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
3. Yağma suçunu işleyenlerin aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
4. Yağma suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksek bir işsizlik oranına sahiptir.
5. Yağma suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşük bir istikrarlı çalışma hayatına sahiptir.
6. Yağma suçunu işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla herhangi bir sosyal güvenlik sistemine dâhil olma (SSK, Bağkur, Emekli Sandığı ve Yeşil Kart gibi) oranı daha düşüktür.
7. Yağma suçunu işleyenlerin herhangi bir yerden aynı ya da nakdi yardım alma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
8. Yağma suçunu işleyenlerin kiracı olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
9. Yağma suçunu işleyenlerin ev kirasını düzenli ödeyememe olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
10. Yağma suçunu işleyenlerin ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

11. Yağma suçunu işleyenlerin evlerinin bulunduğu muhitin ekonomik durumu diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
12. Yağma suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Yoksulluk Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
13. Yağma suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Açlık Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
14. Yağma suçunu işleyenlerin TÜİK'in "Maddi Yoksunluk" kriterine uyma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
15. Yağma suçunu işleyenlerin göreceli mahrumiyet puanları diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

H6.1- Aylık Şahsi Gelir ve Yağma Suçu İlişkisi

Tablo 202: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği				Ortalamaların Eşitliği T Testi				
		Levene Testi				Anlamlılık	Standart	95%'lik Güven		
		Anlamlılık	Serbestlik	Düze	Düze	Ortalamalar	Hata	Aralığı		
		F	Düze	t	Derecesi	(2 Kuyruklu)	Farkı	Alt Limit	Üst Limit	
Aylık	Eşit	,077	,781	-,351	600	,726	-107,559	306,452	-709,408	494,290
	Varyans									
Şahsi	Eşit			-,471	66,694	,639	-107,559	228,329	-563,345	348,227
	Olmayan									
Gelir	Varyans									

Yağma suçunu işlemiş mahkûmlarla bu suçu işlememiş diğer mahkûmların aylık şahsi gelir ortalamalarını karşılaştırdığımız bu bağımsız t testi analiz sonuçlarına göre iki grup arasında aylık şahsi gelir açısından anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

H6.2- Aylık Hane Geliri ve Yağma Suçu İlişkisi

Tablo 203: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği				Ortalamaların Eşitliği T Testi				
		Levene Testi				Anlamlılık		Standart	95%'lik Güven	
		F	Anlamlılık Düzeyi	t	Serbestlik Derecesi	Düzeyi (2 Kuyruklu)	Ortalamalar Farkı	Hata Farkı	Alt Limit	Üst Limit
Aylık Hane Geliri	Eşit Varyans	3,014	,083	1,647	596	,100	822,470	499,335	-158,199	1803,140
	Eşit Olmayan Varyans			1,140	50,415	,260	822,470	721,539	-626,487	2271,428

Yağma suçunu işlemiş mahkûmlarla bu suçu işlememiş diğer mahkûmların aylık hane gelir ortalamalarını karşılaştırdığımız bu bağımsız t testi analiz sonuçlarına göre, yağma suçundan hüküm giymiş kişiler ile farklı suçlardan hüküm giymiş kişiler arasında aylık hane geliri açısından anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

H6.3- Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri ve Yağma Suçu İlişkisi

Tablo 204: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği		Ortalamaların Eşitliği T Testi						
		Levene Testi		Anlamlılık				Standart	95%'lik Güven	
		F	Anlamlılık Düzeyi	t	Serbestlik Derecesi	Düzeyi (2 Kuyruklu)	Ortalamalar Farkı	Hata Farkı	Alt Limit	Üst Limit
Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri	Eşit Varyans	3,989	,046	1,582	596	,114	382,95953	242,130	-92,57320	858,49225
	Eşit Olmayan Varyans			1,318	52,440	,193	382,95953	290,608	-	965,99196
								65	200,07290	

Yağma suçunu işlemiş mahkûmlarla bu suçu işlememiş diğer mahkûmların aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalamalarını karşılaştırdığımız bu bağımsız t testi analiz sonuçlarına göre, yağma suçundan hüküm giymiş kişiler ile farklı suçlardan hüküm giymiş kişiler arasında aylık eşdeğer hanehalkı geliri açısından anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

H6.4- İşsizlik ve Yağma Suçu İlişkisi

Tablo 184: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	2,148 ^a	1	,143		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	1,545	1	,214		
Olasılık Katsayısı	2,556	1	,110		
Fisher Kesinlik Testi				,182	,101
Doğrusal İlişki Katsayısı	2,145	1	,143		
Geçerli Gözlem Sayısı	600				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 6,29'dur.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

İşsiz olma durumu açısından yağma suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suç türünden dolayı hüküm giymemiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık ($p=0.101$) olmadığı tespit edilmiştir.

H6.5- İşte İstikrar ve Yağma Suçu İlişkisi

Tablo 185: Sıralamalar Özet Tablosu

	Diğer Hırsızlıklar	N	Sıralama Ortalaması	Sıralamalar Toplamı
Çalışma Hayatındaki İstikrar Durumu	Hayır	544	296,97	161551,00
	Evet	47	284,79	13385,00
	Toplam	591		

Tablo 186: Parametrik Olmayan Test Sonuçları

Çalışma Hayatındaki İstikrar Durumu	
Mann-Whitney U	12257,000
Wilcoxon W	13385,000
Z	-,489
Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	,625

a. Grouping Variable: Yağma

Yağma suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmların suç öncesi çalışma hayatlarındaki istikrarına ilişkin bir farklılık bulunup bulunmadığı Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucuna göre olasılık değeri (p) 0.625 hesaplandığından sonuç istatistiksel olarak anlamlı değildir.

H6.6- Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma ve Yağma Suçu İlişkisi

Tablo 187: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,046 ^a	1	,829		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,002	1	,961		
Olasılık Katsayısı	,047	1	,829		
Fisher Kesinlik Testi				1,000	,489
Doğrusal İlişki Katsayısı	,046	1	,830		
Geçerli Gözlem Sayısı	598				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 13,65'tir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Herhangi bir sosyal sigortaya sahip olma durumu açısından yağma suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık ($p=0.489$) olmadığı görülmektedir.

H6.7- Aynı ve/veya Nakdi Yardım Alma ve Yağma Suçu İlişkisi

Tablo 188: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,231 ^a	1	,631		
Sürekli Düzeltme Katsayısı ^b	,102	1	,749		
Olasılık Katsayısı	,235	1	,628		
Fisher Kesinlik Testi				,749	,380
Doğrusal İlişki Katsayısı	,230	1	,631		
Geçerli Gözlem Sayısı	598				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 15,50'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Ki-Kare analiz sonuçlarına göre yağma suçunu işlemiş mahkûmlar ile diğer hırsızlık suçunu işlememiş mahkûmlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($p=0.380$) olmadığı tespit edilmiştir.

H6.8- Kiracılık Durumu ve Yağma Suçu İlişkisi

Tablo 189: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,000 ^a	1	,990		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,000	1	1,000		
Olasılık Katsayısı	,000	1	,990		
Fisher Kesinlik Testi				1,000	,553
Doğrusal İlişki Katsayısı	,000	1	,990		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 21,96'dır.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Kiracı olma durumunun yağma suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının test edildiği Ki-Kare sonuçlarına göre iki grup arasında böyle bir farklılığın olmadığı ($p=0.553$) görülmektedir.

H6.9- Ev Kirasını Düzenli Ödeyememe ve Yağma Suçu İlişkisi

Tablo 190: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,044 ^a	1	,833		
Sürekli Düzeltme Katsayısı ^b	,003	1	,956		
Olasılık Katsayısı	,045	1	,833		
Fisher Kesinlik Testi				,878	,483
Doğrusal İlişki Katsayısı	,044	1	,833		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 17,68'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Ev kirasını düzenli olarak ödeyebilme noktasında yağma işlemiş mahkûmlar ile bu suç işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının test edildiği Ki-Kare sonuçlarına göre böyle bir farklılığın olmadığı ($p=0.483$) tespit edilmiştir.

H6.10- Ekonomik Gerekçelerle Başka Bir Adrese Taşınma ve Yağma Suçu

İlişkisi

Tablo 191: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,000 ^a	1	,991		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,000	1	1,000		
Olasılık Katsayısı	,000	1	,991		
Fisher Kesinlik Testi				1,000	,553
Doğrusal İlişki Katsayısı	,000	1	,991		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 13,97'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Herhangi bir ekonomik gerekçe ile başka bir adrese taşınma durumu açısından yağma suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ($p=0.553$) tespit edilmiştir.

H6.11- Yaşanılan Muhitin Ekonomik Düzeyi ve Yağma Suçu İlişkisi

Tablo 192: Sıralamalar Özet Tablosu

	Diğer Hırsızlıklar	N	Sıralama Ortalaması	Sıralamalar Toplamı
Yaşanan Muhitin Ekonomik Düzeyi	Hayır	555	303,52	168452,00
	Evet	49	290,98	14258,00
	Toplam	604		

Tablo 193: Parametrik Olmayan Test Sonuçları^a

Yaşanan Muhitin Ekonomik Düzeyi	
Mann-Whitney U	13033,000
Wilcoxon W	14258,000
Z	-,531
Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	,595

a. Grouping Variable: Yağma

Yağma suçunu işlemiş mahkûmlar ile bunu suç işlememiş mahkûmların suç öncesi yaşadıkları muhitin ekonomik düzeyleri noktasında bir farklılık bulunup bulunmadığı Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Buna göre olasılık değeri (p) 0.595 hesaplandığından sonuç istatistiksel olarak anlamlı değildir ve yağma suçunu işlemiş mahkûmlar ile işlememiş mahkûmlar arasında suç öncesi yaşanılan muhitin ekonomik düzeyleri bakımından herhangi bir farklılık yoktur.

H6.12- Açlık Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Yağma Suçu İlişkisi

Tablo 194: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,364 ^a	1	,546		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,084	1	,771		
Olasılık Katsayısı	,404	1	,525		
Fisher Kesinlik Testi				,759	,415
Doğrusal İlişki Katsayısı	,363	1	,547		
Geçerli Gözlem Sayısı	599				

a. 1 tane hücrede (25,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 2,96'dır.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Yağma suçunu işlemişler ile bu suçü işlememişler arasında açlık sınırının altında olma durumu açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında açlık sınırının altında olma bakımından bir farklılık olmadığı ($p=0.415$) belirlenmiştir.

H6.13- Yoksulluk Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Yağma Suçu İlişkisi

Tablo 195: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	1,509 ^a	1	,219		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	1,155	1	,283		
Olasılık Katsayısı	1,551	1	,213		
Fisher Kesinlik Testi				,281	,141
Doğrusal İlişki Katsayısı	1,507	1	,220		
Geçerli Gözlem Sayısı	599				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 18,99.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Yağma suçunu işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında yoksulluk sınırının altında olma durumu açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında yoksulluk sınırının altında olma bakımından bir farklılık olmadığı ($p=0.141$) tespit edilmiştir.

H6.14- Maddi Yoksunluk ve Yağma Suçu İlişkisi

Tablo 196: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,000 ^a	1	,996		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,000	1	1,000		
Olasılık Katsayısı	,000	1	,996		
Fisher Kesinlik Testi				1,000	,558
Doğrusal İlişki Katsayısı	,000	1	,996		
Geçerli Gözlem Sayısı	593				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 22,98'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Yağma suçunu işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında maddi yoksun olma durumu açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında yoksulluk sınırının altında olma bakımından bir farklılık olmadığı ($p=0.558$) tespit edilmiştir.

H6.15- Göreceli Mahrumiyet ve Yağma Suçu İlişkisi

Tablo 218: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği		Ortalamaların Eşitliği T Testi						
		Levene Testi		Anlamlılık		Standart		95%'lik Güven		
		F	Düzeyi	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Ortalamalar Farkı	Standart Hata Farkı	Alt Limit	Üst Limit
Bilişsel Göreceli Mahrumiyet	Eşit Varyans	,057	,811	-,643	592	,521	-,332	,516	-1,346	,682
	Eşit Olmayan Varyans			-,614	55,998	,542	-,332	,541	-1,415	,752
Duygusal Göreceli Mahrumiyet	Eşit Varyans	,012	,911	,267	593	,789	,182	,680	-1,154	1,517
	Eşit Olmayan Varyans			,263	55,237	,794	,182	,691	-1,203	1,566

Yağma suçunu işlemiş mahkûmlarla diğer mahkûmların bilişsel ve duygusal göreceli mahrumiyet puanlarını karşılaştırdığımız bu analizde, her iki mahrumiyet türü noktasında yağma suçunu işlemiş olanlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

G. HİPOTEZ SETİ-7

MALVARLIĞI KARŞI İŞLENEN SUÇLAR VE EKONOMİK

DEZAVANTAJ İLİŞKİSİ

1. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin aylık şahsi gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
2. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin aylık hane gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
3. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalaması, diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
4. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksek bir işsizlik oranına sahiptir.
5. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşük bir istikrarlı çalışma hayatına sahiptir.
6. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin diğer suçları işleyenlere kıyasla herhangi bir sosyal güvenlik sistemine dâhil olma (SSK, Bağkur, Emekli Sandığı ve Yeşil Kart gibi) oranı daha düşüktür.
7. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin herhangi bir yerden aynı ya da nakdi yardım alma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
8. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin kiracı olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
9. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin ev kirasını düzenli ödeyememe olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
10. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

11. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin evlerinin bulunduğu muhitin ekonomik durumu diğer suçları işleyenlere kıyasla daha düşüktür.
12. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin TÜİK'in "Yoksulluk Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
13. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin TÜİK'in "Açlık Sınırı" altında olma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
14. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin TÜİK'in "Maddi Yoksunluk" kriterine uyma olasılığı diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.
15. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin göreceli mahrumiyet puanları diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksektir.

H7.1- Aylık Şahsi Gelir ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi

Tablo 197: Özet İstatistik Tablosu

	Malvarlığına Karşı Suçlar	N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalamanın Standart Hatası
Aylık Şahsi Gelir	Evet	216	1391,34	1298,037	88,320
	Hayır	386	1880,40	2358,429	120,041

Tablo 220: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği		Ortalamaların Eşitliği T Testi							
		Levene Testi		Anlamlılık							
		Anlamlılık		Serbestlik		Düzeysel		Standart		95%'lik Güven	
		F	Düzeysel	t	Derecesi	(2 Kuyruklu)	Ortalamalar Farkı	Hata Farkı	Alt Limit	Üst Limit	
Aylık Şahsi Gelir	Eşit Varyans	7,895	,005	-2,818	600	,005	-489,062	173,577	-829,954	-148,169	
	Eşit Olmayan Varyans			-3,282	599,868	,001	-489,062	149,031	-781,748	-196,375	

Malvarlığına karşı suç işlemiş mahkûmlarla bu suçu işlememiş diğer mahkûmların aylık şahsi gelir ortalamalarını karşılaştırdığımız bu bağımsız t testi analizde malvarlığına karşı suç işlemiş kişilerin diğer suçları işlemişlere göre istatistiksel olarak anlamlı miktarda daha düşük bir aylık şahsi gelir ortalamasına sahip olduğunu görmekteyiz (p=0.001). Diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin aylık şahsi gelirleri ortalaması 1,391.34 TL iken, diğer suçları işlemiş hükümlülerin ortalaması 1,880.40 TL'dir. Özetle diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin bu suçu işlememiş olanlarla arasında aylık şahsi gelir açısından anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Malvarlığına karşı suç işleyenlerin bu suçları işlemeyenlere göre daha düşük aylık şahsi gelir ortalamasına sahip oldukları tespit edilmiştir.

H7.2- Aylık Hane Geliri ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi

Tablo 198: Özet İstatistik Tablosu

	Malvarlığına Karşı Suçlar	N	Ortalama	Standart	Ortalamanın
				Sapma	Standart Hatası
Aylık Hane Gelir	Evet	214	2236,44	2775,950	189,760
	Hayır	384	2584,92	3588,587	183,129

Tablo 222: Bağımsız Örneklem T Testi

	Varyansların Eşitliği									
	Levene Testi					Ortalamaların Eşitliği T Testi				
		Anlamlılık		Serbestlik	Derecesi	Anlamlılık	Ortalamalar	Standart	95%'lik Güven	
		F	Düzeyi						Düzeyi	Farkı
Aylık Hane Geliri	Eşit Varyans	2,102	,148	-1,230	596	,219	-348,483	283,307	-904,884	207,918
	Eşit Olmayan Varyans			-1,321	535,962	,187	-348,483	263,714	-866,523	169,558

Malvarlığına karşı suç işleyenlerin bu suçlardan herhangi birini işlememişler ile aylık hane gelir ortalamalarını karşılaştırdığımız bu bağımsız t testi analiz sonuçlarına göre, malvarlığına karşı işlenen işlediği bir suçtan hüküm giymiş kişiler ile malvarlığına karşı suçlardan farklı bir suçtan dolayı hüküm giymiş kişiler arasında aylık hane geliri açısından anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

H7.3- Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri ve Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi

Tablo 223: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği				Ortalamaların Eşitliği T Testi				
		Levene Testi								
		Anlamlılık		Serbestlik		Anlamlılık		Standart	95%'lik Güven	
		F	Düzeyi	t	Derecesi	Düzeyi	Ortalamalar	Hata	Alt Limit	Üst Limit
						(2 Kuyruklu)	Farkı	Farkı		
Aylık Eşdeğer	Eşit	2,987	,084	-1,434	596	,152	-196,91438	137,290	-	72,71745
	Varyans							42	466,54620	
Hanehalkı Geliri	Eşit			-1,619	585,688	,106	-196,91438	121,630	-	41,97154
	Olmayan Varyans							94	435,80029	

Malvarlığına karşı işlemiş mahkûmlarla bu suçu işlememiş diğer mahkûmların aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalamalarını karşılaştırdığımız bu bağımsız t testi analiz sonuçlarına göre, malvarlığına karşı bir suçtan dolayı ihküm giymiş kişiler ile bu suçlardan farklı bir suç hüküm giymiş kişiler arasında aylık eşdeğer hanehalkı geliri açısından anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

H7.4- İşsizlik ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi

Tablo 199: Çapraz Tablo Testi

		Malvarlığına Karşı Suçlar			
		Hayır	Evet	Toplam	
İş Durumu	İşi var	Sayı toplamı	341	182	523
		İş durumu içindeki % oranı	65,2%	34,8%	100,0%
		Malvarlığına karşı işlenen suçlar içindeki % oranı	88,8%	84,3%	87,2%
	İşsiz	Sayı toplamı	43	34	77
		İş durumu içindeki % oranı	55,8%	44,2%	100,0%
		Malvarlığına karşı işlenen suçlar içindeki % oranı	11,2%	15,7%	12,8%
Toplam	Sayı toplamı	384	216	600	
	İş durumu içindeki % oranı	64,0%	36,0%	100,0%	
	Malvarlığına karşı işlenen suçlar içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%	

Tablo 200: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	2,550 ^a	1	,110		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	2,160	1	,142		
Olasılık Katsayısı	2,492	1	,114		
Fisher Kesinlik Testi				,127	,050
Doğrusal İlişki Katsayısı	2,546	1	,111		
Geçerli Gözlem Sayısı	600				

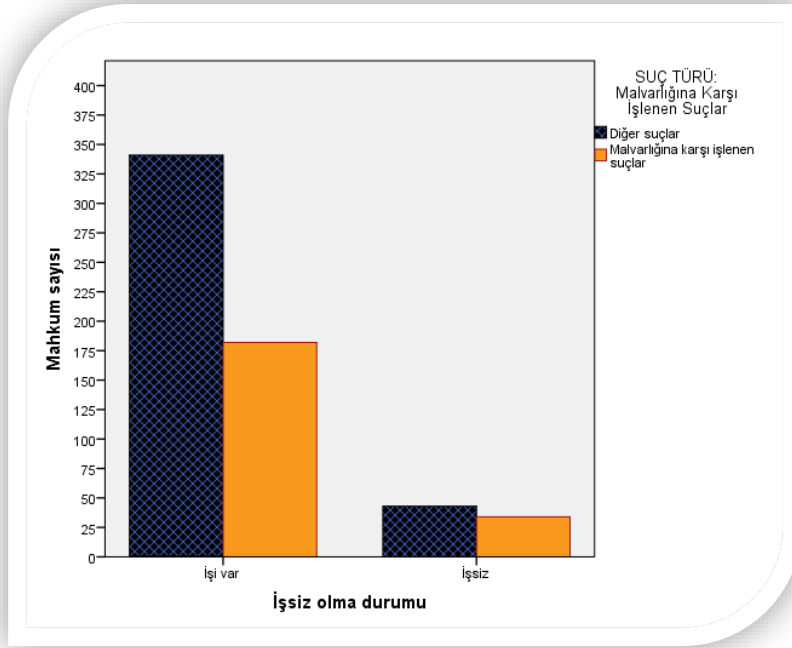
a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 27,72'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

İşsiz olma durumu açısından malvarlığına karşı suç işlemiş mahkûmlar ile bu suçlardan dolayı hüküm giymemiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık ($p=0.050$) olduğu tespit edilmiştir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 224'e

baktığımızda, malvarlığına karşı suçlardan birini işleyenlerin işsiz olanlar arasındaki oranı (%44.2) işi olanlar içindeki (%34.8) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında işi olanların oranı (%88.8), malvarlığına karşı suç işleyenler arasında işi olanların oranından (%84.3) daha yüksektir. Özetle, malvarlığına karşı suç işleyenlerin işsizler içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında iş sahibi olma oranı daha yüksektir.

Grafik 20: İşsiz Olma Malvarlığına Karşı ve Diğer Suçlar

H7.5- İşte İstikrar ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi

Tablo 201: Sıralamalar Özet Tablosu

	Malvarlığına Karşı Suçlar	N	Sıralama Ortalaması	Sıralamalar Toplamı
Çalışma Hayatındaki İstikrar Durumu	Hayır	382	311,52	118999,50
	Evet	209	267,64	55936,50
	Toplam	591		

Tablo 202: Parametrik Olmayan Test Sonuçları^a

	Çalışma Hayatındaki İstikrar Durumu
Mann-Whitney U	33991,500
Wilcoxon W	55936,500
Z	-3,111
Asymp. anlamlılık düzeyi (2 Kuyruklu)	,002

a. Grouping Variable: Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar

Malvarlığına karşı suç işlemiş mahkûmlar ile daha farklı suçlardan hüküm giymiş mahkûmların suç öncesi çalışma hayatlarındaki istikrarına ilişkin bir farklılık bulunup bulunmadığı Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Buna göre olasılık değeri (p) 0.002 hesaplandığından sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır ve malvarlığına karşı suç işlemiş mahkûmlar ile bu tür bir suç işlememiş mahkûmlar arasında çalışma hayatındaki istikrar bakımından farklılık bulunmaktadır. Tablo 226'ya bakıldığında malvarlığına karşı suç işlemişlerin daha istikrarsız bir çalışma hayatına sahip oldukları görülmektedir. Çünkü Tablo 226'da görünen "Sıralama Ortalaması" katsayısı büyüdükçe, bireyin daha istikrarlı bir çalışma hayatına sahip olduğu anlaşılmaktadır.

H7.6- Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi

Tablo 203: Çapraz Tablo Testi

		Malvarlığına Karşı Suçlar			
		Hayır	Evet	Toplam	
Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma Durumu	Sigorta Var	Sayı toplamı	286	142	428
		Herhangi bir sosyal sigortaya sahip olma durumu içindeki % oranı	66,8%	33,2%	100,0%
		Malvarlığına karşı işlenen suçlar içindeki % oranı	74,7%	66,0%	71,6%
Toplam	Sigorta Yok	Sayı toplamı	97	73	170
		Herhangi bir sosyal sigortaya sahip olma durumu içindeki % oranı	57,1%	42,9%	100,0%
		Malvarlığına karşı işlenen suçlar içindeki % oranı	25,3%	34,0%	28,4%
Toplam		Sayı toplamı	383	215	598
		Herhangi bir sosyal sigortaya sahip olma durumu içindeki % oranı	64,0%	36,0%	100,0%
		Malvarlığına karşı işlenen suçlar içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 204: Ki-Kare Testi

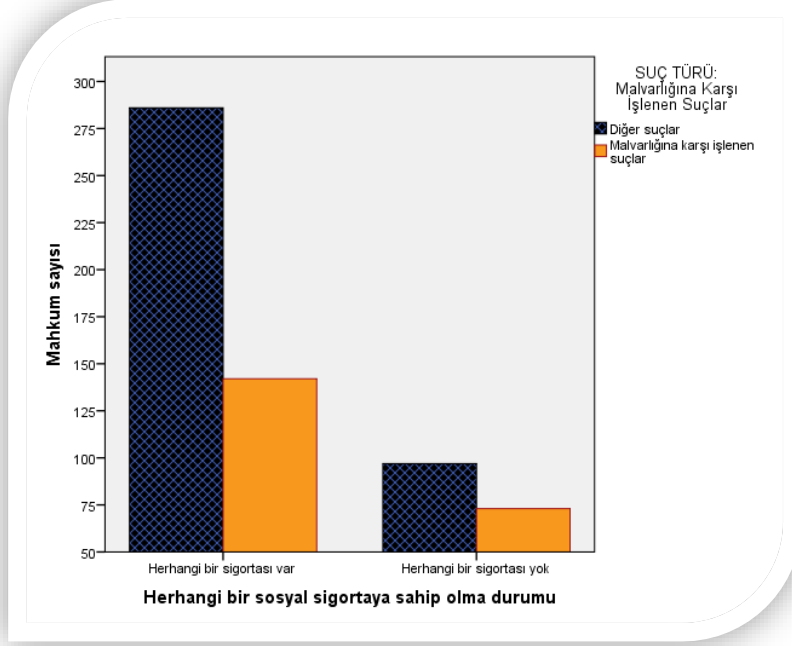
	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	5,037 ^a	1	,025		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	4,622	1	,032		
Olasılık Katsayısı	4,968	1	,026		
Fisher Kesinlik Testi				,030	,016
Doğrusal İlişki Katsayısı	5,029	1	,025		
Geçerli Gözlem Sayısı	598				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 61,12'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Herhangi bir sosyal sigortaya sahip olma durumu açısından malvarlığına karşı suç işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık ($p=0.016$) olduğu görülmektedir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 228'e baktığımızda, malvarlığına karşı suç işlemişlerin sosyal sigortası olmayanlar arasındaki oranı (%42.9), sigortası olanlar içindeki (%33.2) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir biçimde, malvarlığına karşı suçlardan farklı bir suç işlemişler arasında sosyal sigortası olanların oranı (%74.7), malvarlığına karşı suç işlemişler arasında sigortası olanların oranından (%66) daha yüksektir. Özetle, malvarlığına karşı suç işlemişlerin herhangi bir sosyal güvencesi olmayanlar içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işlemişler arasında sosyal sigortaya sahip olma oranı daha yüksektir.

Grafik 21: Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma Durumu Malvarlığına Karşı ve Diğer Suçlar

H7.7- Ayni ve/veya Nakdi Yardım Alma ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar

İlişkisi

Tablo 205: Çapraz Tablo Testi

			Malvarlığına Karşı Suçlar		
			Hayır	Evet	Toplam
Ayni ve/veya Nakdi Yardım Alma Durumu	Yardım	Sayı toplamı	281	134	415
	Almayan	Ayni ve/veya nakdi yardım alma durumu içindeki % oranı	67,7%	32,3%	100,0%
		Malvarlığına karşı işlenen suçlar içindeki % oranı	72,2%	61,5%	68,4%
		Yardım	Sayı toplamı	108	84
	Alan	Ayni ve/veya nakdi yardım alma durumu içindeki % oranı	56,3%	43,8%	100,0%
		Malvarlığına karşı işlenen suçlar içindeki % oranı	27,8%	38,5%	31,6%
Toplam	Sayı toplamı	389	218	607	
	Ayni ve/veya nakdi yardım alma durumu içindeki % oranı	64,1%	35,9%	100,0%	
	Malvarlığına karşı işlenen suçlar içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%	

Tablo 206: Ki-Kare Testi

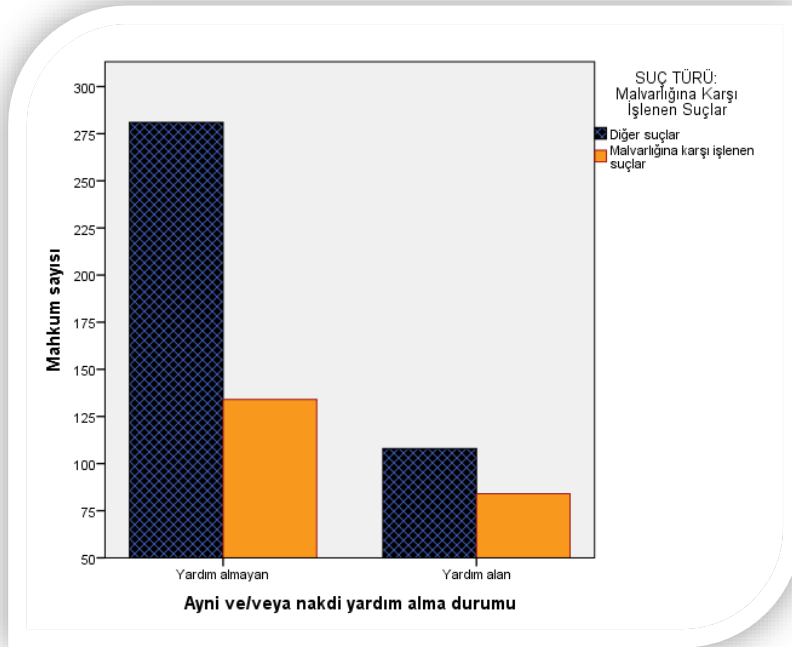
	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	7,491 ^a	1	,006		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	7,002	1	,008		
Olasılık Katsayısı	7,394	1	,007		
Fisher Kesinlik Testi				,008	,004
Doğrusal İlişki Katsayısı	7,479	1	,006		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 68,96'dır.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Herhangi bir yerden aynı ve/veya nakdi yardım alma durumu açısından malvarlığına karşı suç işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık ($p=0.004$) olduğu görülmektedir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 230'a baktığımızda, malvarlığına karşı suç işleyenlerin yardım alanlar arasındaki oranı (%43.8), yardım almayanlar içindeki (%32.3) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında yardım almayanların oranı (%72.2), malvarlığına karşı suç işlemişler arasında yardım almayanların oranından (%61.5) daha yüksektir. Özetle, malvarlığına karşı suç işlemişlerin herhangi bir yerden aynı ve/veya nakdi yardım alanlar arasındaki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında yardım almama oranı daha yüksektir.

Grafik 22: Aynı/Nakdi Yardım Alma Durumu Malvarlığına Karşı ve Diğer Suçlar

H7.8- Kiracılık Durumu ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi

Tablo 207: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	1,294 ^a	1	,255		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	1,108	1	,293		
Olasılık Katsayısı	1,297	1	,255		
Fisher Kesinlik Testi				,269	,146
Doğrusal İlişki Katsayısı	1,292	1	,256		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 97,69'dur.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Kiracı olma durumunun malvarlığına karşı suç işlemiş mahkûmlar ile daha farklı bir kategoride yer alan suçlardan birini işlemiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının test edildiği Ki-Kare sonuçlarına göre böyle bir farklılığın olmadığı görülmektedir (p=0.146).

H7.9- Ev Kirasını Düzenli Ödeyememe ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi

Tablo 208: Çapraz Tablo Testi

		Malvarlığına Karşı Suçlar		
		Hayır	Evet	Toplam
Düzenli Kira Ödeyememe sorunu yok	Ödeyememe Sayı toplamı	260	128	388
	Düzenli kira ödeyememe içindeki % oranı	67,0%	33,0%	100,0%
	Malvarlığına karşı işlenen suçlar içindeki % oranı	66,8%	58,7%	63,9%
Düzenli Kira Ödeyememe sorunu var	Ödeme Sayı toplamı	129	90	219
	Düzenli kira ödeyememe içindeki % oranı	58,9%	41,1%	100,0%
	Malvarlığına karşı işlenen suçlar içindeki % oranı	33,2%	41,3%	36,1%
Toplam	Sayı toplamı	389	218	607
	Düzenli kira ödeyememe içindeki % oranı	64,1%	35,9%	100,0%
	Malvarlığına karşı işlenen suçlar içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 209: Ki-Kare Testi

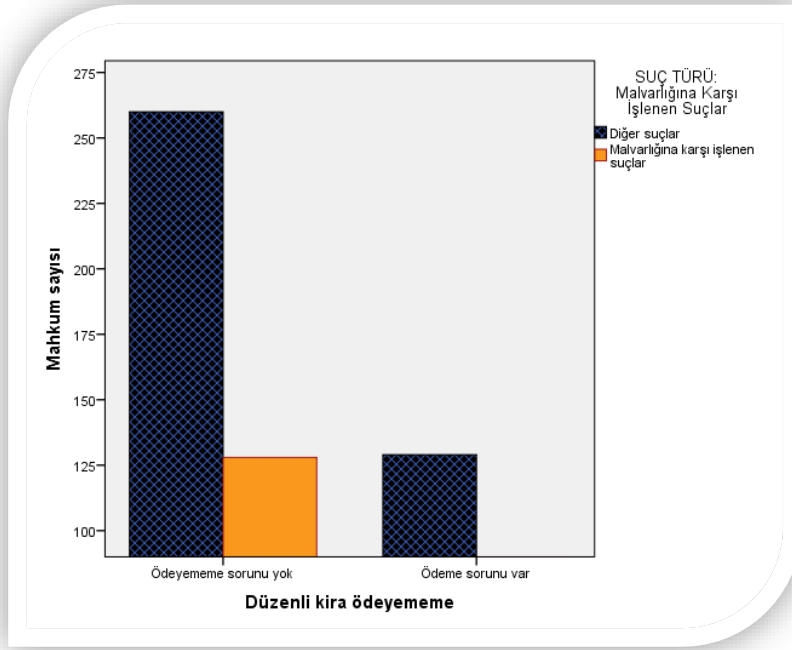
	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	3,997 ^a	1	,046		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	3,652	1	,056		
Olasılık Katsayısı	3,967	1	,046		
Fisher Kesinlik Testi				,053	,028
Doğrusal İlişki Katsayısı	3,990	1	,046		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 78,65'tir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Kiracı olup olmama ile malvarlığına karşı işlenen suçlar arasında bir ilişki kurulamamış olsa da kirasını düzenli ödeyememe durumu açısından malvarlığına karşı suç işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş kişiler arasında anlamlı bir farklılık ($p=0.028$) olduğu görülmektedir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 233'e baktığımızda, malvarlığına karşı suç işleyenlerin kirasını düzenli ödeyemeyenler arasındaki oranı (%41.1), kirasını düzenli ödeyebilenlerin (%33) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında kirasını düzenli ödeyenlerin oranı (%66.8), malvarlığına karşı suç işlemişler arasında kirasını düzenli ödeyenlerin oranından (%58.7) daha yüksektir. Özetle, malvarlığına karşı suç işlemişlerin kirasını düzenli olarak ödemedeki yaşayanlar arasındaki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında kirasını düzenli ödeme oranı daha yüksektir.

Grafik 23: Düzenli Kira Ödeyememe Malvarlığına Karşı ve Diğer Suçlar

H7.10- Ekonomik Gerekçelerle Başka Bir Adrese Taşınma ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi

Tablo 210: Çapraz Tablo Testi

		Malvarlığına Karşı Suçlar			
		Hayır	Evet	Toplam	
Ekonomik Gerekçelerle Başka Adrese Taşınma	Taşınmamış	Sayı toplamı	291	143	434
		Ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma içindeki % oranı	67,1%	32,9%	100,0%
		Malvarlığına karşı işlenen suçlar içindeki % oranı	74,8%	65,6%	71,5%
	Taşınmış	Sayı toplamı	98	75	173
		Ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma içindeki % oranı	56,6%	43,4%	100,0%
		Malvarlığına karşı işlenen suçlar içindeki % oranı	25,2%	34,4%	28,5%
Toplam		Sayı toplamı	389	218	607
		Ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma içindeki % oranı	64,1%	35,9%	100,0%
		Malvarlığına karşı işlenen suçlar içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 211: Ki-Kare Testi

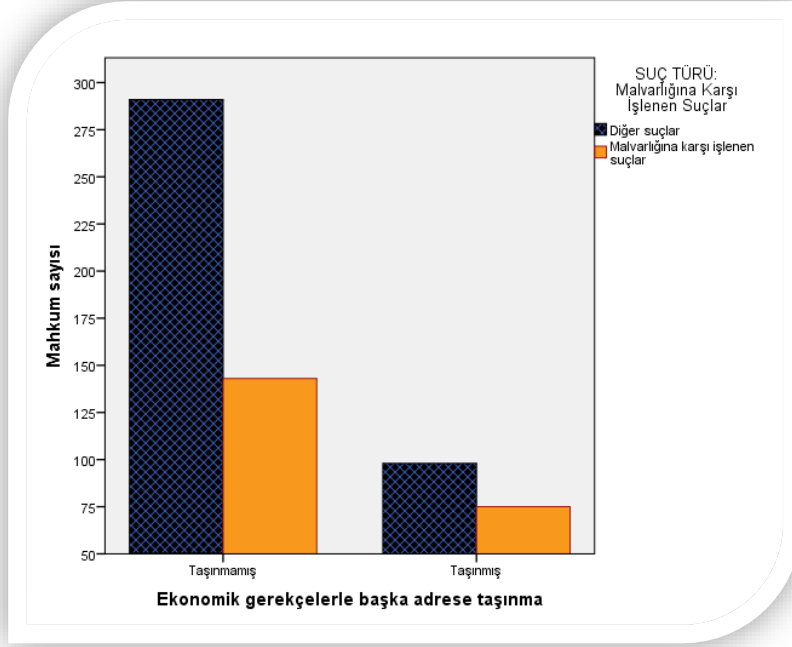
	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	5,816 ^a	1	,016		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	5,373	1	,020		
Olasılık Katsayısı	5,732	1	,017		
Fisher Kesinlik Testi				,019	,011
Doğrusal İlişki Katsayısı	5,807	1	,016		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 62,13'tür.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma durumu açısından malvarlığına karşı suç işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık ($p=0.011$) olduğu görülmektedir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 235'e baktığımızda, malvarlığına karşı suç işleyenlerin ekonomik gerekçelerle farklı bir adrese taşınma arasındaki oranı (%43.4), bu gerekçelerle taşınmayanlar içindeki (%32.9) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında ekonomik gerekçelerle farklı bir adrese taşınmamış olanların oranı (%74.8), malvarlığına karşı suç işlemişler arasında ekonomik nedenlerle taşınmış olanlara kıyasla (%65.6) daha yüksektir. Özetle, malvarlığına karşı suç işlemişlerin ekonomik gerekçelerle farklı bir adrese taşınmış olanların oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında ekonomik nedenlerle adres değiştirmeme oranı daha yüksektir.

Grafik 24: Ekonomik Gerekçelerle Başka Adrese Taşınma Malvarlığına Karşı ve Diğer Suçlar

H7.11- Yaşanılan Muhitin Ekonomik Düzeyi ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi

Tablo 212: Sıralamalar Özet Tablosu

	Malvarlığına Karşı Suçlar	N	Sıralama Ortalaması	Sıralamalar Toplamı
			1	
Yaşanan Muhitin Ekonomik Düzeyi	Hayır	386	287,98	111160,50
	Evet	218	328,21	71549,50
	Toplam	604		

Tablo 213: Parametrik Olmayan Test Sonuçları^a

Yaşanan Muhitin Ekonomik Düzeyi	
Mann-Whitney U	36469,500
Wilcoxon W	111160,500
Z	-2,998
Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	,003

a. Grouping Variable: Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar

Malvarlığına karşı suç işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmların suç öncesi yaşadıkları muhitin ekonomik düzeyleri noktasında bir farklılık bulunup bulunmadığı Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Buna göre olasılık değeri (p) 0.003 hesaplandığından sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır ve malvarlığına karşı işlenen suç işlemiş mahkûmlar ile işlememiş mahkûmlar arasında suç öncesi yaşanılan muhitin ekonomik düzeyleri bakımından herhangi belirgin bir farklılık vardır. “Sıralama Ortalaması” katsayısı büyüdükçe, bireyin yaşadığı muhitin ekonomik düzeyinin daha kötü durumda olduğunu ifade etmektedir. Başka bir deyişle, malvarlığına karşı suç işleyenlerin evlerinin bulunduğu çevrenin ekonomik düzeyi diğer suçları işleyenlere göre ekonomik açıdan daha kötü durumdadır.

H7.12- Açlık Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi

Tablo 214: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,006 ^a	1	,938		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,000	1	1,000		
Olasılık Katsayısı	,006	1	,938		
Fisher Kesinlik Testi				1,000	,545
Doğrusal İlişki Katsayısı	,006	1	,938		
Geçerli Gözlem Sayısı	599				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 13,22'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Malvarlığına karşı işlenen suç işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında açlık sınırının altında olma durumu açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında açlık sınırının altında olma bakımından bir fark olmadığı ($p=0.545$) belirlenmiştir.

H7.13- Yoksulluk Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi

Tablo 215: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	,054 ^a	1	,817		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	,021	1	,885		
Olasılık Katsayısı	,054	1	,817		
Fisher Kesinlik Testi				,862	,442
Doğrusal İlişki Katsayısı	,054	1	,817		
Geçerli Gözlem Sayısı	599				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 84,67'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Malvarlığına karşı işlenen suç işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında yoksulluk sınırının altında olma durumu açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında yoksulluk sınırının altında olma bakımından bir fark olmadığı ($p=0.442$) tespit edilmiştir.

H7.14- Maddi Yoksunluk ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi

Tablo 216: Çapraz Tablo Analizi

		Malvarlığına Karşı Suçlar			
		Hayır	Evet	Toplam	
Maddi Yoksun Olma Durumu	Yoksun değil	Sayı toplamı	198	92	290
		Maddi yoksun olma durumu içindeki % oranı	68,3%	31,7%	100,0%
		Malvarlığına karşı işlenen suçlar içindeki % oranı	52,4%	42,8%	48,9%
Yoksun	Yoksun	Sayı toplamı	180	123	303
		Maddi yoksun olma durumu içindeki % oranı	59,4%	40,6%	100,0%
		Malvarlığına karşı işlenen suçlar içindeki % oranı	47,6%	57,2%	51,1%
Toplam		Sayı toplamı	378	215	593
		Maddi yoksun olma durumu içindeki % oranı	63,7%	36,3%	100,0%
		Malvarlığına karşı işlenen suçlar içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 217: Ki-Kare Testi

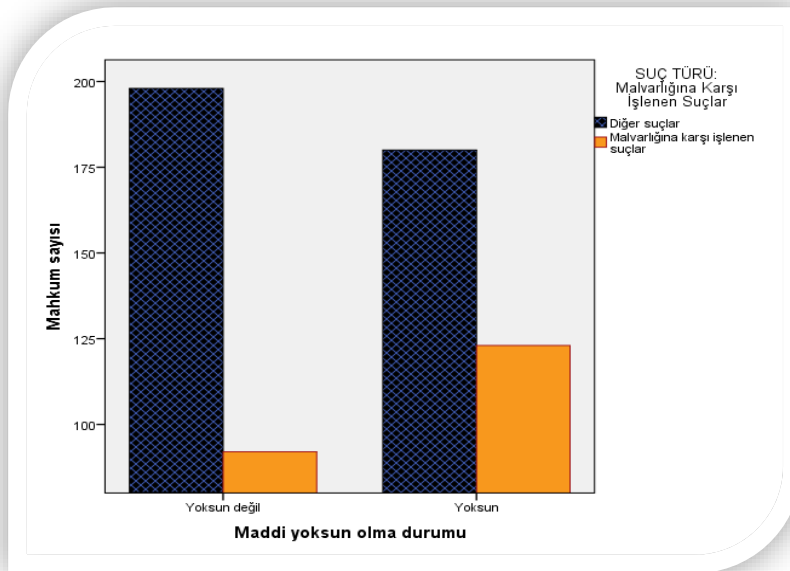
	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp.	Kesin	Kesin
			Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	5,044 ^a	1	,025		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	4,668	1	,031		
Olasılık Katsayısı	5,058	1	,025		
Fisher Kesinlik Testi				,026	,015
Doğrusal İlişki Katsayısı	5,036	1	,025		
Geçerli Gözlem Sayısı	593				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 105,14'tür.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

Malvarlığına karşı işlenen suç işlemişler ile bu suçu işlememişler arasında maddi yoksun olma durumu açısından bir fark olup olmadığına dair yapılan Ki-Kare analiz sonuçlarına göre iki grup arasında yoksulluk sınırının altında olma bakımından bir fark olduğu ($p=0.015$). Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 241'e baktığımızda, malvarlığına karşı suç işleyenlerin maddi açıdan yoksunluk yaşayanlar arasındaki oranı (%40.6) yoksunluk yaşamayanlar içindeki (%31.7) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında yoksunluk yaşamayanların oranı (%52.4), malvarlığına karşı suç işleyenler arasında yoksunluk yaşamayanların oranından (%52.8) daha yüksektir. Özetle, malvarlığına karşı suç işleyenlerin maddi yoksunluk yaşayanlar içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında maddi yoksunluk yaşamama oranı daha yüksektir.

Grafik 25: Maddi Yoksun Olma Malvarlığına Karşı ve Diğer Suçlar

H7.15- Göreceli Mahrumiyet ve Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar İlişkisi

Tablo 218: Özet İstatistik Tablosu

	Malvarlığına Karşı Suçlar	N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalamanın Standart Hatası
Bilişsel Göreceli Mahrumiyet	Evet	213	14,69	3,679	,252
	Hayır	381	14,12	3,319	,170
Duygusal Göreceli Mahrumiyet	Evet	214	13,60	4,562	,312
	Hayır	381	12,60	4,450	,228

Tablo 244: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği				Ortalamaların Eşitliği T Testi				
		Levene Testi				Anlamlılık		Standart	95%'lik Güven Aralığı	
		Anlamlılık	Serbestlik			Düzeği	Ortalamalar	Hata	Alt Limit	Üst Limit
		F	Düzeği	t	Derecesi	(2 Kuyruklu)	Farkı	Farkı		
Bilişsel Göreceli Mahrumiyet	Eşit Varyans	,994	,319	1,903	592	,050	,562	,295	-,018	1,142
	Eşit Olmayan Varyans			1,848	402,278	,065	,562	,304	-,036	1,160
Duygusal Göreceli Mahrumiyet	Eşit Varyans	,541	,462	2,606	593	,009	1,000	,384	,246	1,753
	Eşit Olmayan Varyans			2,588	432,292	,010	1,000	,386	,240	1,759

Bilişsel göreceli mahrumiyet:

Malvarlığına karşı suç işleyen mahkûmlarla diğer mahkûmların bilişsel göreceli mahrumiyet puanlarını karşılaştırdığımız bu analizde, malvarlığına karşı suç işleyen mahkûmların bilişsel açıdan daha yüksek bir mahrumiyet algılamasına sahip olduklarını görmekteyiz ve bu ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0.050$).

Malvarlığına karşı suç işleyenlerin bilişsel göreceli mahrumiyet puanı ortalaması 14,69 iken, diğer suçları işleyen hükümlülerin ortalaması 14,12'dir. Yani, hipotezde ifade edilen beklenti çerçevesinde bilişsel göreceli mahrumiyet düzeyi ile malvarlığına karşı suç işleme arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Duygusal göreceli mahrumiyet:

Malvarlığına karşı suç işleyen mahkûmlarla diğer mahkûmların duygusal göreceli mahrumiyet puanlarını karşılaştırdığımız bu analizde, malvarlığına karşı suç işleyen mahkûmların duygusal açıdan daha yüksek bir mahrumiyet algılamasına sahip olduklarını görmekteyiz ve bu ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0.009$). Malvarlığına karşı suç işleyenlerin duygusal göreceli mahrumiyet puanı ortalaması 13.60 iken, diğer suçları işleyen hükümlülerin ortalaması 12,60'tır. Yani, hipotezde ifade edilen beklenti çerçevesinde duygusal göreceli mahrumiyet düzeyi ile malvarlığına karşı suç işleme arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 219: Hipotez Test Sonuçlarının Toplu Görünümü

Bağımsız Değişkenler	Evden Hırsızlık	Oto Hırsızlığı	Diğer Hırsızlıklar	Hırsızlık Toplam	Dolandırıcılık	Yağma	Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar
Aylık Şahsi Gelir	☒		☒	☒			☒
Aylık Hane Geliri	☒		☒	☒			
Eşdeğer Hanehalkı Geliri	☒		☒	☒			
İşsizlik	☒		☒	☒			☒
İşte İstikrar	☒	☒	☒	☒			☒
Sosyal Sigorta			☒	☒			☒
Aynı/Nakdi Yardım Alma	☒		☒	☒			☒
Kiracılık Durumu	☒			☒			
Düzenli Kira Ödeyememe	☒	☒		☒			☒
Ekonomik Gerekçelerle Taşınma			☒	☒			☒
Yaşanılan Muhitin Ekonomik Düzeyi	☒	☒	☒	☒			☒
Açlık Sınırının Altında Olma							
Yoksulluk Sınırının Altında Olma	☒			☒			
Maddi Yoksunluk	☒			☒			☒
Bilişsel Göreceli Mahrumiyet	☒			☒			☒
Duygusal Göreceli Mahrumiyet	☒			☒			☒

SONUÇ

Simon Kuper, 1994 yılında “*Futbol Asla Sadece Futbol Değildir*”⁹ adlı kitabını yayınladığında, dünya spor kamuoyunda oldukça geniş ilgi uyandırmış ve bu ilgi kitabın defalarca yeniden basılmasına neden olmuştur. Kuper, futbolun toplumsal, siyasal ve ekonomik hayattaki rolüne dikkat çekerek, bu sporun tüm dünyayı etkisi altına almasındaki dinamikleri incelemiştir. “Bir oyun milyarlarca insan için önemli olduğu takdirde sadece bir oyun olmaktan çıkar”, diyen Kuper, sonuç olarak, “Futbol asla sadece futbol değildir. Savaşlar çıkmasına ve devrimler yapılmasına neden olur, mafyayı ve diktatörleri adeta büyüler”, (Kuper, 2006: 34) diyerek futbolun etki alanlarına işaret etmiştir.

Kuper’dan yola çıkarak, suçun bireysel, ailevi, toplumsal, siyasal ve ekonomik etkileri dikkate alındığında, suç fiilinin sadece fail ile mağdur arasında gerçekleşen bir eylem olmanın ötesine geçerek, “*Suç Asla Yalnızca Suç Değildir*” formuna dönüşmektedir. Zira suç, fail-mağdur ilişkisini aşarak toplumsal hayata yayılan pekçok negatif dışsallıklar yaymaktadır. Bu nedenle suçu salt hukuki bir yaklaşımla kanunlara aykırı bir davranış olarak değerlendirmek, suçu anlamada ve suçun önlenmesine yönelik geliştirilecek politikaların oluşturulmasında yanıltıcı olabilir. Ancak suçun karmaşık yapısı, onu anlamlandırma, nedenlerini tespit etme ve önleme için geliştirilecek politikalar bakımından sınırlandırıcı bir unsurdur. Dünyada var olan insan adedince suç işleme nedeni ve bu suçun o sayıca farklı sonuçları oluşabilir. Bu nedenle suçu açıklamak için geliştirilen 200’ün üzerindeki teori ve modele karşın suçun dinamiklerinin tam olarak açıklığa kavuşturulduğu vaki değildir. Toplumun tamamını ilgilendiren önemli sosyal problemlerin başında gelen

⁹ Kitabın orijinal adı Football Against The Enemy.

suç olgusu sosyal bilimlerin birçoğunun çalışma alanı olmuştur. Her bir disiplin kendi perspektifi ile açıklamaya çalıştığı bu karmaşık yapı, daha çok sosyolog ve kriminologlar tarafından çalışma konusu edilmiş olsa da özellikle Becker sonrasında iktisatçıların da çalışma konuları arasında yer almaya başlamış ve iktisatçıların suça olan ilgisi zamanla artmıştır. Bir teori veya model ile suçu açıklamaya çalışmanın imkânsızlığı dikkate alınarak bu çalışmada ekonomik bir perspektif izlenerek suçlu davranışına etki edebileceği düşünülen ekonomik değişkenlerin farklı suç türleri üzerindeki etkileri incelenmiştir

Ekonomik sorunların suçlu davranış üzerinde etkileri öteden beri tartışılan konulardandır. Halk arasındaki yaygın kanaate benzer şekilde pek çok uzmanın da hemfikir olduğu suç ekonomi ilişkisinin literatürde genellikle yoksulluk, işsizlik, gelir düzeyi, gelir dağılımındaki adaletsizlik ve benzeri değişkenler üzerinden incelendiği görülmektedir. Özellikle gelişmiş Batı ülkelerinde makro ve mikro düzeyde yapılan pek çok bilimsel çalışma suça neden olabilecek ekonomi değişkenlerini yüzlerce yayınlanmış eser ile araştırmalara konu etmiş olmalarına rağmen ülkemizde yapılan çalışmalar maalesef iki elin parmaklarını ancak aşacak düzeydedir. Ülkemizde suç verilerinin ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından paylaşılmaması, ağırlıklı olarak makro analizlerin yapıldığı bu araştırmaların da güvenilirliklerini önemli ölçüde sarsmaktadır. Bu sorunu aşabilmek için suçlular üzerinde yapılan birkaç mikro araştırmada ise maalesef ekonomik faktörler yalnızca meslek ve gelir düzeyi gibi son derece iptidai birkaç soru ile “araştırılmış”tır. Bu çalışmaların daha çok sosyologlarca yapılmış olmasından dolayı konunun ekonomik perspektiften değerlendirilmesi eksik kalmıştır. Ancak suç gibi son derece karmaşık bir sosyal olgunun sadece ekonomik değişkenler ile açıklanmaya çalışılmasının eksik

bir yaklaşım olduğu da göz ardı edilmemelidir. Bununla birlikte ülkemizde suçlu davranışı mikro düzeyde ekonomik perspektiften açıklamaya çalışan bir çalışma olmadığından bu araştırma ile bu anlamdaki eksikliğin giderilmesi amaçlanmıştır. Dolayısıyla, ekonomik dezavantaj başta olmak üzere, suça etki etme potansiyeli olan değişkenlerin kapsamlı olarak incelenmesine büyük bir ihtiyaç bulunmaktaydı. Bu bağlamda mikro düzeyde yapılan önceki çalışmalara kıyasla daha spesifik sorular oluşturularak konunun farklı yönleri daha detaylı olarak incelenmesi hedeflenmiştir. Bu tez çalışması ile bir yandan literatürde yaşanan bu boşluğu doldurmak, diğer yandan da suç ve adalet politikalarına yön veren politika yapıcılara suçla daha etkin bir mücadele için ekonomi temelli tavsiyelerde bulunulması hedeflenmiştir.

Bu hedef doğrultusunda araştırmanın temel sorusu olarak, “Ekonomik yönden dezavantajlı konumda olan insanlar acaba daha çok maddi menfaat sağlayabileceklerini düşündükleri suçları mı işlemektir?” olarak belirlenmiştir. Araştırmanın sorusunu cevaplayabilmek için oluşturulan hipotezler, genel olarak 15 ekonomik değişken ile oluşturulmuştur. Suçlar TCK’nın genel suç kategorileri çerçevesince ayırıma tabi tutularak maddi kazanç elde etme saikleri işlenen suçlar olarak evden hırsızlık, oto hırsızlığı, diğer hırsızlıklar, dolandırıcılık ve yağma suçları ile bu suçların dışında kalan suçlar ayırımına tabi tutulmuştur. Bu suç kategorileri çerçevesinde, temel 15 hipotez ile kişilerin ekonomik durumlarına ilişkin değişkenlerin bu kimselerin diğer suçlardansa ekonomik çıkar elde etmeye yönelik suçları işleyip işlemedikleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bir diğer ifade ile aylık şahsi gelir, aylık hane geliri, aylık eşdeğer hanehalkı geliri, işsizlik, işte istikrar, ekonomik gerekçelerle başka adrese taşınma, yaşanılan muhitin ekonomik düzeyi, herhangi bir sosyal güveliğe sahip olmama, ayni/nakdi yardım alma, kiracı olma,

düzenli olarak kira ödeyememe, açlık sınırının altında olma, yoksulluk sınırının altında olma, maddi yoksunluk ve göreceli mahrumiyet değişkenleri ile ölçülen ekonomik dezavantajlılığın ekonomik çıkar sağlamaya yönelik suçları işleyen kişilerde diğer suçları işleyen kişilerden istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha fazla olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırmanın analiz sonuçlarına göre 7 set halinde oluşturulmuş toplam 105 hipotezimin 48'i kabul edilmiştir. Aylık şahsi gelir değişkeni, evden hırsızlık, diğer hırsızlıklar, toplam hırsızlık ve malvarlığına karşı işlenen suçlar için; aylık hane geliri değişkeni, evden hırsızlık, diğer hırsızlıklar, toplam hırsızlık ve malvarlığına karşı işlenen suçlar için; eşdeğer hanehalkı geliri değişkeni, evden hırsızlık, diğer hırsızlıklar, toplam hırsızlık suçları için; işsizlik değişkeni, evden hırsızlık, diğer hırsızlıklar, toplam hırsızlık ve malvarlığına karşı işlenen suçlar için; işte istikrar değişkeni, evden hırsızlık, oto hırsızlığı, diğer hırsızlıklar, toplam hırsızlık ve malvarlığına karşı işlenen suçlar için; sosyal sigorta değişkeni, diğer hırsızlıklar, toplam hırsızlık ve malvarlığına karşı işlenen suçlar için; aynı/nakdi yardım alma değişkeni, evden hırsızlık, diğer hırsızlıklar, toplam hırsızlık ve malvarlığına karşı işlenen suçlar için; kiracılık değişkeni, evden hırsızlık ve toplam hırsızlık suçları için; düzenli olarak kira ödeyememe değişkeni, evden hırsızlık, oto hırsızlığı, toplam hırsızlık ve malvarlığına karşı işlenen suçlar için; ekonomik gerekçelerle farklı bir adrese taşınma değişkeni, diğer hırsızlıklar, toplam hırsızlık ve malvarlığına karşı işlenen suçlar için; yaşanan muhitin ekonomik düzeyi değişkeni, evden hırsızlık, diğer hırsızlıklar, oto hırsızlığı, toplam hırsızlık ve malvarlığına karşı işlenen suçlar için, yoksulluk sınırının altında olma değişkeni, evden hırsızlık ve toplam hırsızlık suçları için; maddi yoksunluk değişkeni, evden hırsızlık, toplam hırsızlık ve

malvarlığına karşı işlenen suçlar için; göreceli mahrumiyet değişkeni ise evden hırsızlık, toplam hırsızlık ve malvarlığına karşı işlenen suçlar için önemli risk faktörleri olarak tespit edilmiştir.

Sonuçlar yakından incelendiğinde ekonomik değişkenlerin özellikle hırsızlık suçları için önemli risk faktörü oldukları ve hırsızlık suçunu işleyen kişiler ile bu suç türünü işlememiş kişiler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturdukları görülmektedir. Değişkenlerin hırsızlık türleri üzerinde en baskın olduğu suç türü ise evden hırsızlık suçu olarak görülmektedir. Ancak hırsızlık toplu olarak değerlendirildiğinde ekonomik faktörlerin biri hariç (açlık sınırının altında olma) hepsinin toplam suç türleri üzerinde oldukça etkili faktörler oldukları görülmektedir. Ekonomik faktörlerin hırsızlık türleri içinde en az etkiye sahip olduğu suç türünün ise oto hırsızlığı olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik değişkenlerin dolandırıcılık ve yağma suçlarını işleyenler ile bu suç türlerini işlemeyenler açısından ayırt edici özellikler olmadığı çalışmanın bir diğer bulgularındandır. Ancak bu sonuç yine de ekonomik sorunların bu suç türleri üzerinde etkisi yoktur anlamına gelmemelidir. Zira bu çalışmanın sınırlılıkları kapsamında kontrol grubu olmadığından bir nedensellik ilişkisi kurulamamıştır. Dolayısıyla benzer bir çalışma kontrol grubu oluşturularak yapıldığında ekonomik değişkenlerden en azından bazılarının dolandırıcılık ve yağma suçları üzerinde etkili olabileceği sonucuna ulaşılacağı kanaatindeyiz. Ayrıca dolandırıcılık suçları gibi belli bir eğitim, donanım, zekâ ve beceri gerektiren nitelikli suçları işleyenlerin sahip oldukları, bu donanımlar nedeniyle düşük sosyo-ekonomik statüye sahip olmalarının beklenmediği söylenebilir. Kredi kartı dolandırıcılığı, sahtecilik gibi karmaşık suçların planlanmasında ve işlenebilmesi herşeyden önce belli bir bilgi birikimine, eğitime ve

zekâyâya sahip olmayı gerekli kılmaktadır. Bu donanımdaki kişilerin ise açlık veya yoksulluk sınırının altında yaşıyor olabileceği veya asgari ücret düzeyinde bir gelire sahip olacağı çok da beklenmeyen bir durumdur. Cezaevinde yapmış olduğumuz enformel görüşmelerde dolandırıcılık suçunu işleyenlerin hemen hepsinin bir iş sahibi olduğu ve yaptıkları dolandırıcılığın çalıştıkları iş faaliyeti ile ilgili olduğu gözlenmiştir. Örneğin dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş bir mahkûmun sahte tapular düzenleyerek onlarca kişiyi dolandırdığı ve en son işinde yakalandığı bilgisi yine ikili görüşmelerde elde edilen bilgilerdendir. Özetle dolandırıcılık suçunu işleyenlerin hırsızlık suçlarına kıyasla suç öncesi ekonomik dezavantaj yaşamadıkları, bu nedenle de araştırmaya konu olan ekonomik değişkenlerin bu suç türü için önemli risk faktörleri olmadığı belirlenmiştir. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin maddi sorun yaşamadıkları, rahatlıkla geçinebildikleri ve maddi sorun yaşamadıkları bulgusuna İçli vd. de (2011: 266) ulaşmıştır.

Ekonomik değişkenlerin risk faktörü olarak tespit edilemediği bir diğer suç türü ise yağmadır. Hiçbir ekonomik değişkenin bu suç türünü işleyenler ile işlemeyenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturmadığı belirlenmiştir. Yağma suçu, özelliği itibariyle içinde şiddet içeren bir fiili ifade etmektedir. Dolayısıyla suç her ne kadar bir maddi menfaatin elde edilmesi amacıyla gerçekleşiyor gözükse de içinde cebir, şiddet veya tehdit gibi unsurlar içermektedir. Bu yönüyle yağma hırsızlık amacına yönelik cebir, şiddet veya tehdidin araç edildiği bir şiddet suçudur denilebilir. Bu nedenledir ki ABD’de yağma bir şiddet suçu olarak kabul edilmektedir (FBI, 2015). Çalışmamızda her ne kadar kullanılan ekonomik değişkenlerin yağma suçu için risk oluşturan unsurlar olmadığı sonucuna ulaşılsa da bu faktörlerin yağma suçunun nedeni değildir denilemez. Zira benzer bir çalışma,

kontrol grubu oluşturularak yeniden dizayn edilmeli ve yapılacak regresyon analizlerinin ardından nedensellik sonuçları ortaya konulmalıdır.

Dolandırıcılık ve yağma suçlarına dair hipotezlerimizin kabul edilmeyişine karşın; ekonomik değişkenlerin hipotez testlerinde hırsızlık suçları ve malvarlığına karşı işlenen suçlar için oldukça başarılı şekilde çalıştığı görülmektedir. Hırsızlık suçunu işleyenlerin kendilerinin ve ailelerinin gelir durumlarına bakıldığında, bu kişilerin düşük gelir grubuna sahip ailelerden geldikleri ve genelde nitelik gerektirmeyen işlerde çalıştıkları görülmektedir. Hırsızlık suçlarını işleyenler arasında işsiz olanların oranı, diğer suç türlerini işleyenler arasındaki işsizlik oranına göre daha yüksektir. Ayrıca düzenli olarak çalışıyor olmama durumu da hırsızlık suçları için önemli bir risk faktörü konumundadır. Hırsızlık suçunu işleyenlerin önemli bir bölümünün istikrarlı bir çalışma hayatına sahip olmadıkları ve daha çok kısa süreli işlerde çalıştıkları belirlenmiştir. İşte istikrarsızlık beraberinde sosyal güvencesizliği de getirmektedir. Sosyal sigortaya sahip olmama oranı diğer suçlara kıyasla hırsızlar arasında daha yüksektir. Geçim sıkıntısı nedeniyle kamu kurum ve kuruluşlarından veya yakınardan aynı/nakdi yardım alma durumu da hırsızlık suçunu işlemiş olanlar arasında yaygın bir durumdur. Hırsızlık suçunu işleyenlerin yarısı söz konusu yerlerden aynı veya nakdi yardım almaktadır. Hırsızlık suçundan hüküm giymişlerin neredeyse $\frac{1}{4}$ 'i kiracı durumunda ve yine $\frac{1}{4}$ 'i de kirasını düzenli olarak ödeyememe sıkıntısı yaşamaktadır. Ayrıca bu kişilerin evlerinin bulunduğu çevrenin ekonomik düzeyi, diğer suçları işleyenlerin aksine çok daha düşük düzeydedir. Aynı zamanda hırsızlık suçunu işlemişler arasında ekonomik sıkıntılar nedeniyle taşınma yaygın görülen bir durumdur. Neredeyse her beş hırsızlık hükümlüsünden biri ekonomik gerekçelerle taşınmak zorunda kaldığını bildirmiştir.

Hırsızlık suçunu işlemişlerin açlık sınırının altında olma sorunu olmasa da yoksulluk sınırının altında kalanların oranı ise neredeyse 1/5 düzeyindedir. Göreceli mahrumiyet skorları da diğer suçları işlemişlere göre daha yüksek çıkan hırsızlık hükümlüleri, enformel görüşmelerimizde sıklıkla dile getirdikleri, “zengin çalmadan mı zengin oluyor, ben zenginden çalıp fakirlere yardım yapıyorum, zenginin evinde olan benim evimde neden olmayacakmış, bizde onlar gibi tatile gitmek istiyoruz, TV’de gördükerimize neden sahip olmayalım” gibi söylemleri ile örtüşmektedir.

Hırsızlık mülkiyeti kendine ait olmayan bir şeyin sahibinin rızası ve izini alınmaksızın alıkonulması, kullanılması veya çalınması olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımda nazara verilen şey, yapılan eylem sonucunda kişinin maddi menfaat sağlayacağı bir şeyin varlığıdır. Bu nedenle hırsızlık suçu tanımdan da anlaşılacağı ve toplumsal yaygın kanaate göre de ekonomik bir menfaat temin etme motivasyonu ile yapılmaktadır. Bu nedenle hırsızlık suçunun işlenmesinde ekonomik gerekçelerin baskın olduğu söylenebilir. Yukarıda hırsızlık suçunu işleyen hükümlülere ait resmedilen tabloda, örnekleme yer alan bu suç türünü işlemiş kişilerin, hırsızlık suçunu işlemek için son derece uygun iktisadi koşullara sahip oldukları görülmektedir. İşsizliğin yaygın olarak görüldüğü hırsız hükümlü grubunda düzenli bir çalışma hayatına sahip olmama da sık görülmektedir. Düzenli yasal bir geliri olmayan bu kişilerin şahsi/hane gelirleri ise diğer mahkûmlara göre daha düşüktür. İşsizlikle paralel sosyal güvencesi olmayan bu insanların önemli bir bölümü kirada otururken, kirasını düzenli ödeyebilmekte zorlanmakta ve ekonomik olarak yaşadığı sıkıntılar nedeniyle bir süre sonra oturduğu evden de taşınmak zorunda kalmaktadır. Geçimini kamu kurum ve kuruluşlardan veya yakınlarından gelen yardımla sağlayan bu kişilerin yaşadıkları muhitler ise genelde sosyo-ekonomik açıdan düşük profilli

kişilerin yaşadıkları yoksul bölgelerdir. Bu kişiler arasında açlık sorunu yaşanmasa da yoksulluk yaygın olarak görülmektedir. Ciddi finansal sıkıntıya işaret eden maddi yoksunluk ise yine hırsızlar arasında yaygın olarak görülmektedir. Ayrıca göreceli mahrumiyet skorlarının da diğer hükümlülere göre daha yüksektir. Ekonomik olarak böylesine dezavantajlı olma durumu hırsızlık suçunun oluşması için gerekli olan motive olmuş suçlu ihtiyacını karşılayabilecek bir ortam oluşturmaktadır. Ancak yine de her ekonomik dezavantaj sahibi olanın hırsızlık yapacağını söylemek son derece yanlış bir yargı olur. Burada vurgulanmak istenen ekonomik yönden dezavantajlılığın hırsızlık suçu için son derece önemli bir risk faktörü olduğudur. Kızmaz ve Bilgin (2012: 388), yaptıkları çalışmalarında hırsızlık suçunu işleyen kişilerin düşük gelir düzeyine sahip ailelerden geldikleri ve hükümlü babalarının düşük nitelikli işlerde çalıştıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Benzer değerlendirmeler malvarlığına karşı işlenen suçlar için de yapılabilir. Ancak açlık sınırının altında olma dışındaki tüm ekonomik değişkenlerin hırsızlık suçunu işleyenler ile işlemeyenler arasında belirleyici farklılık oluşturmasına karşın malvarlığına karşı işlenen suçlarda böylesi bir farkı oluşturan değişkenlerin sayısı azalmaktadır. Bunda şüphesiz dolandırıcılık ve yağma suçlarının da bağımlı değişken grubuna dâhil edilmesinin etkisi vardır. Yine de toplam 10 değişken açısından (aylık şahsi gelir, işsizlik, işte istikrar, sosyal sigorta, ayni/nakdi yardım alma, düzenli kira ödeyememe, ekonomik gerekçelerle taşınma, yaşanan muhitin ekonomik düzeyi, maddi yoksunluk ve göreceli mahrumiyet) malvarlığına karşı suç işlemiş hükümlüler ile kişilere karşı suç işlemişler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Burada farktan kastedilen söz konusu değişkenlerin malvarlığına karşı suç işlemiş hükümlülerde negatif görünümü olmasıdır. Diğer bir ifade ile

farklılık oluşturan değişkenler, malvarlığına karşı suç işlemiş kişiler arasında ekonomik dezavantajlılığa neden olan faktörlerdir. Benzer sonuçlara Kars Ceza İnfaz Kurumu'nda yaptıkları çalışma ile Akdeniz ve Üzümcü (2013: 125) de ulaşmıştır. Araştırmacılar yalnızca maddi menfaat sağlamaya yönelik suçların maddi sorunlar yaşayan kişilerce işlendiğini tespit etmişlerdir. İçli vd. (2011: 266) ise bu çalışmanın aksine malvarlığına karşı suç işleyen kişiler arasında işsizlik oranlarının düşük olduğu sonucuna ve ekonomik faktörlerin bu suçlara karşı bir ölçüde etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Sonuçlara ilişkin bir diğer nokta hükümlülerin ikamet ettikleri yerin özelliğine ilişkindir. Özellikle düşük sosyo-ekonomik statü sahibi hükümlülerin daha çok tercih ettikleri gözlenen gecekondu bölgeleri veya şehrin kenar mahalleleri, sosyal değerlerin daha fazla aşındığı ve çete suç alt-kültür unsurlarının veya suçlu değerlerinin daha yaygın olarak görüldüğü yerlerdir. Buradaki yetişkinler kadar burada doğan ve çocukluğunu burada geçiren çocukların ve gençlerin suça karışma ihtimali şehrin diğer bölgelerine göre daha olası görülmektedir. Çocukluğunda öğrendiği suçlu davranışını hayatının kalan kısmında da sürdürme eğiliminde olan burada yetişmiş kişiler için suçluluk, hemen hemen öğrenilen ve sonrasında diğer kuşaklara öğretilen bir davranış modeline dönüşmektedir. Yoksulluk, işsizlik, kısa süreli öğrenim hayatı, şehrin diğer bölgelerindeki görece refah gibi unsurlar düşük sosyo-ekonomik statüye sahip kişiler için hırsızlık veya diğer malvarlığına karşı suçları işlemeye yönelik önemli motivasyon araçlarına dönüşerek çözümü zor bir kısır döngüye dönüşmektedir. Şehrin zengin bölgelerinde hayat bir yana bu bölgelerdeki organize suç örgütleri veya çete mensuplarının sahip oldukları görece zengin hayatlar da pekçokları için özenilecek bir hayat standardı olarak kabul

edilebilmektedir. Kendi kadar eğitimli, bir zaman kendi kadar yoksul olan insanların illegal faaliyetler ile hayatlarını değiştirdiklerine tanık olan kişilerin bu suç örgütlerine dâhil olarak onların sahip oldukları zenginliklerin veya sahip olduğu olanakların kendince de elde edileceğini ummaktadır. Her ne kadar bu çalışmanın konusu örgütlü suçlar olmasa da mahkûmlar ile yapılan enformel görüşmelerimizde gecekondü bölgelerindeki bu durum orada yetişip suça karışmış kişilerce defalarca dile getirilmiştir. Bu nedenle gecekondü bölgelerindeki bu çete oluşumu suçlu davranışları üzerinde son derece etkili faktörlerden biri olabilir. Kızmaz ve Bilgin Diyarbakır özelinde yaptıkları çalışmalarında bu duruma dikkat çekerek, gecekondü bölgelerindeki yoksul ve işsizler üzerindeki çete faaliyetlerinin hırsızlık suçuna etkilerine vurgu yapmışlardır (Kızmaz ve Bilgin, 2012: 389).

Hırsızlık ve malvarlığına karşı işlenen suçlar için önemli risk faktörlerine ilişkin bazı politik öneriler ise şunlar olabilir. Önerilerimizden ilki, evden hırsızlık, diğer hırsızlıklar, hırsızlık toplam ve malvarlığına karşı işlenen suçlar için önemli bir risk faktörü olduğu sonucuna ulaşılmış olan gelir düzeyine ilişkindir. Özellikle adi suçları hırsızlık başta olmak üzere maddi menfaat temin etmeye yönelik suçların cazibesinin ortadan kaldırılması için Klasik Okul'un temel önemlerinden olan legal gelir düzeyinin daha cazip hale getirilmesi gerekmektedir. Diğer bir ifade ile özellikle gelir artırıcı politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Bunun için öncelikle çalışanların önemli bir bölümünün asgari ücretli olduğu ülkemizde asgari ücret düzeyinin siyasi baskı ve kaygılardan uzak ülke gerçekleri dikkate alınarak hesaplanmış açlık ve sonrasında yoksulluk sınırının üzerinde bir rakama çıkarılması gerekmektedir. Bununla birlikte yükseltilecek asgari ücret üzerindeki gelir vergisinin kaldırılmasının yerinde olacağı kanaatindeyiz. Aynı zamanda her yıl yapılan asgari

ücret artışlarında enflasyon farkının ve ekonomik büyüme rakamlarının belli bir oranının hesaba katılmasının daha uygun olacağı düşüncesindeyiz. Uzun dönemde ise toplam istihdam içindeki asgari ücretli çalışan sayısının azaltılması hedeflenmelidir. Ayrıca özellikle son birkaç yıldır çevre ülkelerde yaşanan savaşlar nedeniyle ülkemize önemli miktarda mülteci ve sığınmacının geldiği bilinmektedir. Sayıları milyonlar ile ifade edilen özellikle Suriye vatandaşlarının bu topraklarda yaşadıkları ciddi finansal zorluklar, günlük hayatımızın her anında gözlemleyebileceğimiz konular arasına girmiştir. Ailesini geçindirme derdinin ötesinde hayatta kalabilmesi savaşını veren pek çok göçmenin asgari ücret düzeyinin dahi altında işlerde çalışmaya razı oldukları bilinmektedir. Özellikle Güneydoğu bölgemizdeki illerde ve büyükşehirlerde bu durum çok daha yaygın olarak görülmekte ve çalışma hayatını doğrudan etkilemektedir. Düşük ücretlerle çalışmaya razı göçmenlere karşı özellikle vasıfsız işçiler, sahip oldukları işleri koruma güdüsü veya bir işe girebilme uğruna asgari ücret düzeyinin altında gelire çalışmaya razı olmaktadır. Bu durum, yerli halk ile göçmeneler arasında ciddi gerilimlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Özellikle Güneydoğu bölgesinde yaşanan göçmenlere yönelik protesto ve saldırı haberlerine hemen her gün rastlamak sıradan bir duruma dönüşmüştür. Elbette göçmenlere karşı artan nefret söylemleri ve saldırıları bu çalışmanın kapsamı dışındadır o nedenle özellikle göçmenler ile yerli halk arasında yaşanan gerilimlerin daha farklı nedenlerine burada değinilmeyecektir. Ancak Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının özellikle göçmenlerin işlerini ellerinden alıyor olduklarını düşünmesi ve çok daha düşük ücretler ile çalışmaya razı olduklarını görmeleri onlarda ciddi rahatsızlıklara neden olmaktadır. Göçmenler olmadan dahi kayıt dışı istihdam sorunu bu ülkenin önemli problemleri arasında idi.

Yoksulluk, yüksek oranlı işsizlik, düşük eğitim düzeyi ve vasıfsızlık gibi nedenlerle asgari ücretin dahi altında, tehlikeli çalışma koşullarında ve sigortasız olarak çalışmak zorunda kalmak ülkemizin önemli sorunları arasında hep var olagelmıştır. Bu durumda olanlar çoğu zaman asgari ücret düzeyinde işte çalışanlardan dahi çok daha kötü ekonomik koşullara sahiptir. Sosyal güvenceden yoksun bu insanların asgari ücret düzeyinin altındaki gelir ile yaşamını idame ettirmesi oldukça zordur. Asgari ücretin bile oldukça yetersiz olduğu ülkemizde bu ücret düzeyinin altında bir gelire sahip olanlar için hırsızlık başta olmak üzere malvarlığına karşı suç işleme motivasyonlarının yüksek gelir grubunda yer alanlara kıyasla daha yüksek olması muhtemeldir. Bu nedenle suçlu davranışı açısından riskli grupta yer alan Suriyeli göçmenler olmak üzere çok düşük gelir düzeyine sahip insanlara sosyal yardımların artırılması gerekmektedir. Zira kaybedecek şeyi olmayan insanın, yasal gelir düzeyini artırabilecek imkânları bulamıyorsa, illegal yollara tevessül edebileceği dikkate alınmalıdır. Bununla birlikte gelir miktarına etki eden en önemli faktörün eğitim olduğu bilinmektedir. 2014 istihdam verilerine göre, toplam 25.933.000 istihdam edilen içindeki lise altında bir eğitime sahip olanların oranı %63.2 ile ilk sırada yer almaktadır. Ayrıca okur yazar olmayanların oranı %4.5 ile hiç de azımsanmayacak orandadır. Aynı yıla ait çalışanların meslek grupları incelendiğinde ise nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanların oranı %15 ile önemli bir büyüklüğe sahiptir (TÜİK, 2014). Çalışma örnekleminde de mahkûmlar ve mahkûm yakınları arasındaki eğitim düzeyinin düşük çıktığı ve nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanların oranının %36.1 olduğu tespit edilmiştir. Ülke eğitim düzeyinin ve kalitesinin artırılması gibi makro hedefler her zaman korunmakla birlikte, kısa vadede İş-Kur veya Mesleki Yeterlilik Kurumları gibi kurumlarının koordinasyonu

ve/veya yönetiminde vasıfsız işçilere beceri kazandıracak eğitim programları uygulanabilir. Eğitim programları genç vasıfsız işsizler ile başlatılıp mevcut çalışanlar ve farklı yaş kategorilerine doğru genişletilebilir. Böylece düşük gelirli, işsiz ve vasıfsız bireylere, ülke ekonomisinin ihtiyaç duyduğu mesleki nitelikler kazandırılarak yasal yollardan elde edebilecekleri bir gelir kapısı açılmış olacaktır. Böylece hem bu kişilerin suç işlemek için ayırabilecekleri zaman aralığı azalacak hem de elde edecekleri yasal gelir fırsatları ile bir suç işleme durumunda kaybedecekleri şeyler olabileceğini onlara hatırlatacaktır.

Gelir gibi işsizlik ve işte istikrar, hırsızlık ve malvarlığına karşı suç işlemişler ile diğer suçları işlemişler arasında farklılık oluşturan değişkenlerdir. Bu suç türlerini işlemişler arasında diğer suçları işlemişlere göre daha yaygın olarak görülen işsizlik ve işte istikrar durumu yalnızca suça etki eden önemli bir risk faktörü olmanın ötesinde toplumsal hayatın hemen her alanına etkisi olan en önemli sosyal sorunların başında gelmektedir. Yukarıda gelir bahsinde istihdama ilişkin politik önerilere ek olarak iş imkânlarının hangi alanlara doğru kaydığından ve bu çerçevede neler yapılabilirliğinden bahsedilebilir. Teknolojik olanaklar ve otomasyon sonucu ülkemizde de iş imkânları tarım ve sanayiden hizmet sektörüne doğru kaymaktadır. Fakat yine de sanayi sektöründeki ara eleman açığı her geçen gün artmaktadır. Bu nedenle mesleki ideolojik ve kısır çekişmelerden arındırılmış anlayış çerçevesinde yeniden ele alınıp dizayn edilmesi gerekmektedir. “Meslek lisesi memleket meselesi” anlayışının bir şirketler grubunun idealize ettiği söylem olmanın ötesine geçip bu idealin realize edileceği adımların devlet tarafından zaman kaybetmeden atılması gerekmektedir. Bununla birlikte baş döndürücü hızla gelişen bilişim sektöründe önemli miktarda insan kaynağına ihtiyaç duyulmaktadır. Teknolojik aygıtları hemen

her alanda kullandığımız bu dönemde teknoloji tüketen bir toplum olmanın ötesinde aynı zamanda teknoloji üretebilen bir konumda olmamız gerekmektedir. Teknoloji yoğun alanlarda ihracatımızı artırabilmek, yüksek katma değer üreten bir ekonomiye dönüşebilmek kısa sürede gerçekleşebilecek hedefler olmayabilir ancak bilgi ve teknoloji çağında yaşanan baş döndürücü değişimin gerisinde kalmak büyük tehlikeleri beraberinde getirecektir. Bu nedenle iş dünyasının ihtiyaç duyduğu ve iş bulma imkânı son derece fazla olan bu alanlar ile ilgili meslek ve beceri kurslarının ücretsiz olarak açılması gerekmektedir. Ancak açılacak bu kursların sadece sertifika kâğıt parçası vermenin ötesinde nitelikli olmaları gerekmektedir. Örneğin programcılık, web tasarım, yazılım uzmanlığı gibi kursların kısa sürede çok sayıda kişiye iş imkânı sağlayacağı düşüncesindeyiz. İşsizlik ile ilgili bir diğer husus işsizlik sigortasına ilişkindir. İşsizlik ile birlikte bir anda ciddi finansal zorluklarla karşı karşıya kalan kişiler için işsizlik sigortası bir emniyet supabı görevi icra etmektedir. Ancak işsizlik sigortasından faydalanabilmenin koşullarının kolaylaştırılması buna karşın ödeme miktar ve sürelerinin artırılmasının daha doğru olacağı kanaatindeyiz. Zira en düşük işsizlik maaşı alabilmek için dahi işin kaybedildiği andan önceki 120 gün prim ödemesi olanların işten çıkarılma tarihinden itibaren 3 yıl geriye dönük olarak 600 gün prim ödemesi yapmış olmak gerekmektedir. Özellikle mahkûmlar arasında görülen iş hayatında istikrarsız olma durumu düşünüldüğünde söz konusu 120 ve 600 günlük prim ödemesi yapmanın ne kadar zor olduğu daha iyi anlaşılmaktadır. Bu nedenle bu sürelerin düşürülmesi ve asgari ücretin maksimum %80'ini geçmeyecek şekilde hesaplanan işsizlik maaş tutarının ödenen primler ile orantılı olarak yükseltilmesi kanaatimizce daha doğru olacaktır. İşsizliğin suç üzerindeki etkisinin azaltılmasına yönelik bir diğer politik öneri mükerrer suçluluğun

azaltılmasına ilişkindir. Hayatında herhangi bir nedenle suç işlemiş veya cezaevine girmiş kişilerin yeniden toplumsal adapte olmaları oldukça zordur. Cezalarını çekerek özgürlüğüne kavuşanların tahliye sonrası hayatlarına ilişkin olarak toplumsal hayatta çok ciddi sıkıntılarla karşı karşıya geldikleri bir gerçektir. Suçlu olarak damgalanan bu kişilerin ailesi, arkadaş çevresi ve toplum tarafından dışlanmakta, yasal bir gelire imkân tanıyacak iş bulabilme olanağı bu kişiler için son derece zor olmaktadır. Bu durum onları toplumsal normlardan yeniden ve daha hızlı şekilde sapma motivasyonlarını artırabilir. Kızmaz'ın mükerrer suçlular üzerinde yaptığı çalışmasında derinlemesine mülakat yönetimi ile elde etmiş olduğu ve bir mahkuma ait şu sözler durumu tüm gerçekliği ile ortaya koymaktadır. *“Suçlu olarak damgalandım. Bu da, cezaevinden çıktıktan sonra iş bulmamı ciddi olarak engellendi.”*(Kızmaz, 2006: 286). İçli vd.'nin cezaevi araştırmalarında hükümlüleri tahliye sonrası en çok tedirgin eden konunun iş bulamamak, aile veya çevrenin dışlaması olduğu belirtilmiştir. Mahkûmların tahliye sonrası kendilerine yönelik önyargılardan dolayı iş bulma imkanlarının çok zor olduğu kanaati oldukça yaygındır. Her ne kadar iş hukukuna göre, iş yerlerinde belli bir oranda hükümlü çalıştırma zorunluluğu olmasına karşın bu kaideye çok da uyulmadığı görülmektedir (İçli vd. 2011: 269) Nilsson (2003: 57) yaşam koşulları ve sosyal dışlanmışlık faktörlerinin yeniden suç işlemedeki rolünü incelediği çalışmasında; İsveç cezaevlerinden infazını tamamlayıp dışarı çıkan ve 3 yıl içinde yeniden suç işlemiş 346 kişiyi mülakat yöntemini kullanarak elde veriler ile incelediği araştırmasında, yaşam koşullarının (iş, finansal durum, konut, sosyal ilişkiler, sağlık vb.) yeniden suç işleme ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır (Nilsson, 2003: 57). Bu nedenle cezaevlerinde bulunan mahkûmlara dışarı çıktıklarında kendilerini bekleyen zor şartlara daha kolay adapte

olmalarını sağlayacak mesleki kurslar verilmelidir. Ceza infaz kurumlarındaki tecrübelerimiz bizlere mesleki eğitimlerin sınırlı düzeyde ve daha çok açık ceza infaz kurumlarında verildiği göstermiştir. Bu eğitimlerin kapalı ceza infaz kurumlarında da yaygınlaştırılmasının daha doğru olacağını düşünmekteyiz. Tüm günün koğuşlarda geçirilerek tüketilmesi zamanla mahkûmlarda tembelliğe, uyuşukluğa, yetenek-düşünme kapasitesinde azalmaya ve beceri kayıplarına neden olmaktadır. Bir meşguliyet ve yetenek kazandırılması bu nedenlerden dolayı da son derece önem arz etmektedir.

Herhangi bir kurum veya kişiden ayni/nakdi yardım alma durumunun mahkûmlar arasında oldukça yaygın olduğu belirlenmiştir. Özellikle hırsızlık ve malvarlığına karşı işlenmiş suçlarda bu durumun daha belirgin olduğu görülmektedir. Zaten işsizliğin yaygın, gelir düzeyinin düşük olduğu bu grupta yer alanların geçimini yasal yollar içinde ancak yardımlar ile sağlayabilmektedir. Çoğu zaman bu yardımların bile yeterli olmadığı bilinen bir gerçektir. Ülkemizde valilikler, kaymakamlıklar, belediyeler, sivil toplum örgütleri gibi çeşitli kurum ve kuruluşlarca yapılan bu yardımların daha kapsayıcı bir program dâhilinde artırılarak devam ettirilmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Ayrıca söz konusu yardımların mevcut dağınık, düzensiz ve gelişigüzel yapısından çıkarılıp daha sistematik hale getirilmesi gerekmektedir. Yapılacak yardımların her türlü ideolojik ve siyasi kaygılardan arındırılarak sosyal devlet olmanın gereklilikleri seçim sloganlarının ötesine geçip realize edilmelidir. Bu yardımlar, siyasi partilerin her seçim döneminde seçim yatırımı olarak kullanacakları argüman haline dönüştürülmesinin önüne geçilmelidir (Dolu, 2011: 337).

Kiracılık ve/veya ev kirasını düzenli ödemede yaşanan zorluklar, hırsızlık ve malvarlığına karşı suç işlemiş kişiler arasında yaygın olarak görülmektedir. Örneğin malvarlığına karşı işlenen suçlarda ev kirasını ödeyemeyen hükümlülerin oranı %41 düzeyindedir. Malvarlığına karşı suç işlemiş kişilerin neredeyse yarıya yakının ev kirası ödemelerinde sıkıntı yaşıyor olması önemli bir problem olduğu kanaatindeyiz. Özellikle düşük gelir düzeyine sahip insanların uzun yıllar süren kira ödeme zorunluluğunun onlara getirmiş olduğu ciddi finansal zorunluluklar suçluluk için önemli bir risk faktörüne dönüşebilmektedir. Özellikle büyükşehirlerde yaşayan ve asgari ücret düzeyinde bir gelire sahip kişilerin bütçelerinde kira giderleri içinde ciddi bir orana sahiptir. Çoğu zaman temel gıda masraflarını dahi karşılayamayacak durumda olan insanların omuzlarına yüklenmiş olan kira ödeme zorunluluğu ailenin geçiminden sorumlu kişi başta olmak üzere ailenin tüm fertlerinde önemli rahatsızlıklara ve gerilimlere neden olmakta ve ailelerin problemlerin üstesinden gelebilme kapasitelerini azaltıcı önemli negatif bir motivasyon unsuruna dönüşmektedir. Kirasını ödeyemediği için intihar eden, ev sahibi ile kavga eden veya iki taraf arasında öldürmeye kadar giden haberlere yazılı ve görsel basından sürekli olarak şahit olmaktayız. Aynı zamanda düşük gelir düzeyi ile yaşanan konutun yaşam standartlarının son derece düşük olacağı da bir gerçektir. Çoğu zaman başlarını sokacakları bir ev olması dışında başkaca talepleri olmayan insanların düşük standartlara sahip evlerde yaşamak zorunda kalmaları, bu kişileri gecekondu bölgeleri veya şehrin pek çok yönden geri kalmış kenar mahallelerinde ev tutmak zorunda bırakmaktadır. Bu yerleşim yerlerindeki suçlu sayıları ve suçluluk oranları ise şehrin diğer bölgelerine göre daha yüksek düzeydedir. Kiracılık sorunun üstesinden gelinmesi bir yönüyle insanları ev sahibi yapabilmekten geçmektedir. Bu

amaç doğrultusunda Toplu Konut İdaresi'nin dar gelirlilere yönelik sağlıklı ve güvenilir konut projelerinin daha da artırılması gerektiğini düşünmekteyiz. Kira öder gibi ev sahibi olma şansı dahi bulunmayanlar için düşük faizli ve uzun vadeli kredi imkânları sağlanmalıdır. Özellikle dar gelirli vatandaşlar için inşa edilecek konutların tamamlanma aşamasına kadar bu kişilere kira yardımıyla bulunulması, kiracılık ve düzenli kira ödemede sorun yaşayanlar için bir diğer alternatif olabilir. Bu önerilerin suç işleme potansiyelinin düşürülmesine katkı sağlanacağı düşüncesindeyiz.

Göreceli mahrumiyet değişkeni böyle bir çalışma için ilk kez kullanılmış olup hırsızlık ve malvarlığına karşı suç işleyen kişiler ile böyle bir suçtan dolayı mahkûmiyet almayanlar arasında önemli bir ayırt edici unsur olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Göreceli mahrumiyet skorlarının bu suç türlerini işleyenler arasında diğer suçları işleyenlere kıyasla daha yüksek olması dikkate değer bir bulgu olduğu kanaatindeyiz. Özellikle yazılı ve görsel basında sunulan ışıltılı, renkli, lüks yaşamlar özenilecek bir hayat standardı sunmakta bu durum özellikle genç nesiller üzerinde tesir etmektedir. Para, lüks arabalar, sınırsız eğlenceler, partiler gibi gösterişli hayatlar pekçokları için özenilecek bir hayat tarzı olabilmektedir. Toplum tarafından da başarı hedefinin bu hayatlar üzerinden kabul edilir hale dönüşmesi, sanki bu hayatların ulaşılması gereken başarı öyküleri şeklinde sunulmasına neden olmaktadır. Bu haberleri okuyan, magazin ve benzeri programları izleyen, belki büyükşehirlerde bu hayatları gören çoğu insanın bu hayat standartlarına ulaşması mümkün gözükmemektedir. Sahip oldukları imkânlar ile böylesi bir hayat kurma arasındaki büyük uçurumlar kişide bir gerilime neden olabilir. Dolayısıyla televizyonlarda yayınlanan ve magazinsel hayatlara özendirilen programların daha geç saatlerde veya mümkünse ABD ve Avrupa'daki Entertainment TV, Fashion TV gibi sadece bu

çerçevede yayın yapacak kanallarda yayınlanması daha uygun olacaktır. Zira genel izleyici kitlesine hitap eden kanalların izleyen sayısı çok daha fazladır. Böylece TV programları ile özendirilmek istenen hayat tarzının genel izleyici kitlesi içinde özenti duygusu daha yaygın olan çocuk ve gençlere empoze edilmesinin önüne kısmen geçilmiş olacağı düşünülmektedir (Dolu, 2011: 337). Hatta bu gerilime neden olan göreceli mahrumiyet duygusu kişilerin yaşadıkları mahalle, semt, ilçe veya il düzeyinde bile gelişebilir. Temelde kendini sahip olduğu koşullara göre değil de diğer kişi ve grupların sahip olduklarıyla kıyaslama durumunu ifade eden göreceli mahrumiyet duygusu zamanla kişinin kendini kıyas ettiği gruba karşı kin ve nefret duymasına neden olabilir. Önceleri onda olan bende de olsun duygu ve düşüncesi zamanla onda olmasın sadece bende olsun formuna dönüşebilmektedir. Bu ise suç için uygun anomik ortamların oluşmasına zemin hazırlamaktadır.

Yukarıda ifade edilen hususlar dikkate alındığında bu tezin temel sorusu olan “Acaba, ekonomik açıdan dezavantajlı olan kişiler, diğer suçlara kıyasla maddi kazanç elde etmelerini sağlayacak suçları daha mı çok işlerler?” sorusuna dolandırıcılık ve yağma suçları için olmasa da hırsızlık ve genel olarak malvarlığına karşı işlenen suçlar için “evet” yanıtı verilebilir.

Bu tez çalışmasının önemli katkılarından biri ülkemizde daha önce mikro düzeyde yapılan araştırmalarında göz ardı edilmiş olan suça ekonomik bakış açısının getirilmesi olduğu düşünülmektedir. Kriminoloji literatüründe suçun ekonomik boyutlarına değinen pek çok teori geliştirilmiş ve yukarıda ifade edilen değişkenlerin suçun açıklanmasında önemli oldukları vurgulanmıştır. Bu nedenle, ekonomik mahrumiyeti ifade eden işsizlik, yoksulluk, gelir dağılımında adaletsizlik ve benzeri değişkenler uluslararası literatürde suçlu davranışı açıklayan önemli faktörler olarak

ele alınmış ve yüzlerce araştırmaya konu edilmiştir. Ne var ki, Türkiye’de yapılan çalışmalarda bu değişkenlerin yalnızca bir kaçına makro çalışmalarda yer verilmiştir. Mikro çalışmalarda ise bu değişkenler neredeyse hiç dikkate alınmamıştır. Özellikle sosyolojik bakış açılarıyla gerçekleştirilmiş alan araştırmalarında çok az sayıda yer verilen ekonomik değişkenlere bu çalışmada sahadan toplanabildiği ölçüde yer vermeye gayret edilmiştir. Önceki çalışmalarda ekonomi suç ilişkisi daha çok gelir düzeyi, meslek gibi birkaç soru ile betimsel düzlemde açıklanmaya çalışılırken bu araştırma ile suçun ekonomik boyutlarına değinen Klasik Okul, Anomi ve Gerilim Teorileri ile Radikal Kriminolojinin suçlu davranışı açıklamada önem atfettikleri ve yukarıda ifade edilen 15 ekonomik değişken dikkate alınarak ekonomik olarak dezavantajlı konumda olanların daha çok ekonomik menfaat sağlayabilecekleri düşüncesi ekseninde incelenmiştir.

Bu çalışmada kullanılan veri seti, Doç. Dr. Osman Dolu yürütücülüğünde gerçekleştirilen “Suçun Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri Araştırması” isimli ulusal araştırma ile elde edilen verilerden Ankara’da işlenen suçlara ilişkin olanlarının süzülmesi ile oluşturulmuştur. Veriler araştırma çerçevesinde oluşturulan bir anket formu ile ve mahkûmlarla buldukları koşullarda yüz yüze görüşülmek suretiyle toplanmıştır. Bu metodun seçilmesinin ardında yatan gaye, mahkûmların kendi yaşam alanlarında kendilerini daha özgür, rahat ve kolay ifade edebilecekleri düşüncesi idi. Ceza infaz kurumlarının değerli yöneticilerinin, psikologlarının, sosyal çalıştırıcıların, öğretmenlerin ve infaz koruma memurlarının da kurumlarında gerçekleştirilmiş önceki araştırmalarından edindikleri deneyim ve gözlemlerinin anketin uygulamasının koşullarda gerçekleştirilmesi gerektiğine istikametinde olmuştur. Anketlerin koşullarda uygulanmasındaki önemli gerekçelerden biri de,

mahkûmların koşularından infaz koruma memurları eşliğinde, tek sıra halinde, birçok güvenli kapıdan geçerek çeşitli eğitimlerin verildiği sınıflara getirilmesinin onların daha sınıflara getirilirken düşen motivasyonları ile ilgilidir. Böyle bir uygulama ile zaten ülkemizde düşük olan bilimsel araştırmalara katkı sunma motivasyonu tamamen yitirilebilmektedir. Adeta bir cezalandırılma hissi ile sınıflara getirilen mahkûmların isteksiz ve gelişigüzel bir biçimde anket formlarını doldurmaları istenmemiştir. Anket uygulaması bu tez çalışmasının yazarının da içinde bulunduğu bir grup araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Anket uygulaması öncesi anket uygulayıcıları saha tecrübesi son derece yüksek olan araştırma yürütücüsü ve benzeri çalışmalar yapmış kişilerden etkin veri toplama yöntemleri üzerine eğitim almıştır. Bu alanda yapılmış önceki çalışmaların yöntem kısımlarında böyle bir anket uygulama yöntemin uygulanıp uygulanmadığına ilişkin açıklama bulunmadığından bu araştırmanın mahkûmların koşullarda yapılmış ilk çalışma olma ihtimali son derece yüksek olarak değerlendirilmektedir. Kaldı ki ceza infaz kurumu profesyonellerinin ifadeleri de koşullara girilerek yapılan ilk çalışmanın bu araştırma olduğuna ilişkindir.

Araştırmada kesitsel araştırma dizaynı kullanıldığı için çalışma sınırlı bir zaman dilimi çerçevesinde ve hâlihazırda cezaevinde bulunan hükümlüler üzerinde yapılmıştır. Bu nedenle, araştırma ile ortaya konan bulguların başka zaman dilimlerinde de sağlamlasının yapılması gerekmektedir. Çalışmanın uzun vadede en azından birkaç dalga halinde tekrarlanması halinde, bu çalışma ile ortaya konan bulguların geçerlilik durumu daha sağlıklı bir biçimde anlaşılacaktır. Ayrıca gelecekte bu konu ile ilgili yapılacak yeni çalışmalarda, boylamsal araştırma desenleri oluşturulması kesitsel çalışmalarda karşılaşılan problemlerin ortadan

kaldırılması noktasında telafi edici olabilir. Çünkü boylamsal araştırmalar zaman unsurunu kontrol ederek suçu açıklamada daha spesifik analizler yapmaya imkan tanımaktadır.

Ayrıca araştırmaya esas teşkil eden veri, Türkiye genelinde yapılan bir araştırmanın Ankara özelinde toplanan kısımdan çekilen bir örneklemden elde edilen veriyi içermektedir. Örnekleme, Ankara'da suç işlemiş ve bu suçlardan dolayı hüküm giymiş mahkûmlar bulunmaktadır. Araştırmanın bulgularının başka Şehirlerden elde edilen verilerle de doğrulanmaya ihtiyaı bulunmaktadır. Ancak, lkemizde politik sebepler başta olmak üzere çeşitli nedenlerle suç verilerinin paylaşımı konusunda ciddi bir direnç bulunmaktadır. Bu nedenle İçişleri Bakanlığı tarafından bu verilerin kamuoyuyla paylaşılmamaktadır. Hapishane verileri ise gerek TÜİK, gerekse Adalet Bakanlığı tarafından paylaşılmakla birlikte, bu kurumların paylaştıkları veriler bazen gruplanarak, bazen de çapraz tablolar halinde sunulmak suretiyle özetlenerek meta veri formatında paylaşıldığı, ham verilerin ise yayımlanmadığı bilinmektedir. Bu itibarla, bu alanda araştırma yapmak isteyen kimselerin doğrudan sahaya inerek ihtiyaç duydukları verileri kendilerinin toplaması gerekmektedir. Elbette, bu süreç bile gerekli izinlerin alınması için yapılan yazışmalar ve çeşitli bürokratik aşamaların tamamlanması için en azından birkaç aylık bir zaman dilimi ve sıralı bütün kurumların ve amirlerin onayına bağlı son derece zor bir süreçtir. Ancak bu tez çalışmasının ve proje yürütücünün bu konu hakkındaki yoğun çalışma arzusu bu zorlu sürecin kolaylaştırılmasında önemli bir rol oynamıştır.

Bu alışma kapsamında regresyon analizleri yapılamamıştır. Çünkü bu çalışma ile incelenen değişkenlerin tamamı ekonomik faktörlerden oluştuğundan, bu

değişkenlerin aynı model içinde yer alması, istatistik literatüründe “multicollinearity” olarak adlandırılan sorun oluşmaktadır. Regresyon analizi yapılamamasındaki en önemli engel ise araştırma kapsamında incelenen grubun tamamen suçlulardan oluşması ve suçlu grubunu kıyaslayacak bir kontrol grubunun olmamasıdır. Bu nedenle farklı suçları işleyen mahkûmlar arasındaki farklılıklar çok değişkenli bir regresyon modelinde tamamen ortadan kalkmaktadır. Bu nedenle tez kapsamında yalnızca ikili analizlere yer verilmiştir. Zaten bu tür çalışmada nedensellik analizi yapılmasına imkan veren regresyon analizleri yapılmamakta daha çok hükümlü profillerinin resmi çekilmeye çalışılmaktadır. Ancak bu çalışmanın gelecekte yeterli finansal kaynakların bulunması ve uzman araştırmacı kadrosunun oluşturulması ile bir nedensellik araştırması yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışmada elde edilen sonuçların, yapılan analiz, değerlendirme ve politik önerilerin, bu konu hakkında sonraki dönemlerde yapılacak çalışmalar için yol gösterici olacağı umulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aaltonen, M., Kivivuori, J., Martikainen, P., (2011), “*Social Determinants of Crime inn a Welfare State: Do They Still Matter?*”, **Acta Sociologia**, Vol.54, No.2, pp.161-181.
- Abanoz, İ. N., (2012), **Ekonomik Kriz, Kapitalizm ve Suç**, İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Adler, F., Mueller, G. O. W., Laufer, W. S., (1998), **Criminology**, 4th Ed., New York: The McGraw-Hill Companies.
- Agnew, R., (1989), “*A Longitudinal Test of the Revised Strain Theory*”, **Journal of Quantitative Criminology**, Vol. 5, No. 4, pp. 373-387.
- Akdeniz, S., Üzümcü, A., (2013), “*Suç ve Sosyoekonomik Değişkenler Arasındaki Bağımlılık İlişkisi: Kars Cezaevi Üzerine Bir İnceleme*”, **Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 4, S. 6, ss. 115-138.
- Akers, R. S., Sellers, C. S., (2009), **Criminological Theories: Introduction, Evaluation and Application**, New York: Oxford University Press.
- Aksu, H., Akkuş, Y., (2010), “*Türkiye’de Mala Karşı Suçların Sosyoekonomik Belirleyicileri Üzerine Bir Deneme: Sınır Testi Yaklaşımı (1970-2007)*”, **Sosyo Ekonomi**, C. 1, Ocak-Haziran, ss. 191-213.
- Albanese, J. S., (2005), **Criminal Justice**, 3rd Ed., New York: Pearson Education.
- Allen R., (1996), “*Socioeconomic Conditions and Property Crime: A Comprehensive Review and Test of the Proffesional Literature*”, **American Journal of Economics and Sociology**, Vol. 55, No. 3, pp. 293-308.
- Alpay, N., Karamustafaoğlu, N., Kükürt, R., (1995), “*Madde Bağımlılarında Suç*”, **Düşünen Adam Dergisi**, C. 8, S. 2, ss. 16-17.
- Altındağ, D. T., (2012), “*Crime and Unemployment: Evidence for Europe*”, **International Review of Law and Economics**, Vol. 32, Iss. 1, pp. 145-157.

Altun, N., (2011), **Sosyal Sermayenin Çocuk ve Genç Suçluluğuna Etkisi**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Amatrudo, A., (2009), **Criminology and Political Theory**, London: SAGE.

Ata, A. Y., (2011), “*Ücretler, İşsizlik ve Suç Arasındaki İlişki: Yatay Kesit Analizi*”, **Çalışma ve Toplum**, 2011/4, ss. 113-134.

Aytaç, M., Aytaç, S., Bayram, N., (2007), “*Suç Türlerini Etkileyen Faktörlerin İstatistiksel Analizi*”, **8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi**, İnönü Üniversitesi, 24-25 Mayıs, Malatya.

Babones, S. J., (2014), **Methods for Quantitative Macro-Comparative Research**, California: SAGE.

Bahar, H. İ., (2011), **Sosyoloji**, İstanbul: Akademik Hayat.

Baharom, A. H., Habibullah, M. S., (2009), “*Income, Unemployment and Crime: Panel Data Analysis On Selected European Countries*”, 9th Global Conference on Business&Economics, http://www.gcbe.us/9th_GCBE/data/confcd.htm, Erişim Tarihi: 15.03.2014.

Baloğlu, F., (2000), “*Rasyonalite ve Ekonomik Sosyoloji*”, **Sosyoloji Konferansları Dergisi**, S. 26, ss. 199-215.

Bandyopadhyay, S., Bhattacharya, S., Sensarma, R., (2011), “An Analysis of the Factors Determining Crime in England and Wales: A Quantile Regression Approach”, **Departments of Economics Discussion Paper**, University of Birmingham, <ftp://ftp.bham.ac.uk/pub/RePEc/pdf/11-12.pdf>, Erişim Tarihi: 13.07.2014.

Barak, G., (2009), **Criminology: An Integrated Approach**, New York: Rowman&Littlefield Publishers.

Başbüyük, O., Karakuş, Ö., (2010), “*Sosyal Düzensizlik ve Toplum Destekli*

Güvenlik Politikaları”, **Sosyoloji Araştırmaları Dergisi**, C. 13, S. 2 , ss. 64-97.

Baum, A., Fleming, R., Reddy, D. M., (1986), “*Unemployment Stress: Loss of Control, Reactance and Learned Helplessness*”, **Social Science and Medicine**, Vol. 22, Iss. 5, pp. 509-516.

Beautrais, A. L., Joyce P. R., Mulder, R. T., (1998), “*Unemployment and Serious Suicide Attempts*”, **Psychological Medicine**, Vol. 28, Iss. 1, pp. 209-218.

Beccaria, C., (2003), **Suçlar ve Cezalar Hakkında**, (Çev. Sami Selçuk), Ankara: İmge Kitabevi.

Becker, G. S., (1968), “*Crime and Punishment: An Economic Approach*”, **The Journal of Political Economy**, Vol.76, No.2, pp.169-217.

Bennett T., (1998), **Drugs and Crime: The Results of Research on Drug Testing and Interviewing Arrestees**, Home Office Research Study 193, London: Home Office.

Bentham, J., (2000), **An Introduction to The Principles of Morals and Legislation**, Kitchener: Batoche Books.

Berkowitz, L., (1969), “The Frustration Aggression Hypothesis Revisited”, pp. 1-28, In Leonard Berkowitz (Ed.), **Roots of Aggression**,. New York: Atherton Press.

Bernburg, J. G., Thorlindsson, T., Sigfusdottir, I. D., (2009), “*Relative Deprivation and Adolescent Outcomes in Iceland: A Multilevel Test*”, **Social Forces**, Vol. 87, No. 3, pp. 1223-1250.

Blau, J., Blau, P., (1982), “*The Cost of Inequality: Metropolitan Structure and Violent Crime*”, **American Sociological Review** , Vol. 47, pp. 114-129.

Bohm, R. M., Haley, K. N., (2002), **Introduction to Criminal Justice**, 3rd Ed., Woodland Hills, CA: Glencoe/McGraw-Hill.

Bonger, W., (1916), **Criminality and Economic Conditions**, Boston, MA: Little, Brown and Company.

Brown, S. E., Esbesen, F. A., Geis, G., (2007), **Criminology: Explaining Crime and Its Context**, 6th, Newmark, NJ: Lexis Nexis.

Bourguignon, F., Nunez, J., Sanchez, F., (2003), “What Part of The Income Distribution Matters for Explaining Property Crime? The Case of Colombia”, Documento CEDE 2003-07, ISSN 1657-7191, <http://economia.uniandes.edu.co/publicaciones/D2003-07.zip>, Erişim Tarihi: 18.08.2014.

Box, S., (1987), **Recession, Crime and Punishment**, London: MacMillan Education.

Böke, K., (2010), “Örnekleme”, İçinde Kaan Böke (Ed.), **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**, ss.103-149, İstanbul: Alfa Yayınları.

Britt, C., L., (1994), “*Crime and Unemployment Among Youths in The United States, 1958-1990: A Time Series Analysis*”, **American Journal of Economics and Sociology**, Vol. 53, Iss. 1, pp. 99-109.

Brush, J., (2007), “*Does Income Inequality Lead to More Crime? A comparison of Cross-Sectional and Time-Series analyses of United States Counties*”, **Economics Letters**, Vol. 96, pp. 264–268.

Buonanno, P., Leonida, L., (2006), “*Education and Crime: Evidence from Italian Regions*”, **Applied Economics Letter**, Vol. 13, Iss. 11, pp. 709-713.

Calderon-Martinez, S. C., Valero-Gil, J. N., (2012), “*About The Relation of Inequality and Poverty and Property Crime in Mexico*”, **Journal of International Business & Economics**, Vol. 12, Iss. 1, pp. 72-76.

Cantor, D., Land, K., C., (1985), “*Unemployment and Crime Rates in the Post-World War II Unbnited States: A Theoretical and Empirical Analysis*”, **American Sociological Review**, Vol. 50., No. 3, pp. 317-332.

Carmichael, F., Ward, R., (2000), “*Youth Unemployment and Crime in the English Regions and Wales*”, **Applied Economics**, Vol. 32, No. 5, pp. 559-571.

- Carmichael, F., Ward, R., (2001), “*Male Unemployment and Crime in England and Wales*”, **Economics Letters**, Vol. 73, Iss. 1, pp. 111-115.
- Caroll, L., Jackson, P., I., (1983), “*Inequality, Oppurtunity, and Crime Rates in Central Cities*”, **Criminology**, Vol. 21, No. 2, pp. 178-194.
- Carpenter C., Glassner B., Johnson B. D., Loughlin J., (1988), **Kids, Drugs and Crime**, Wahington, DC: U.S Department of Justice.
- Chambliss, W. J., (1975), “*Toward a Political Economy of Crime*”, **Theory and Society**, Vol. 2, Iss. 1, pp. 149-170.
- Chen, J., Choi, Y. C., Mori, K., Sawada, Y., Sugano, D., (2012), “*Recession, Unemployment, and Suicide in Japan*”, **Japan Labor Review**, Vol. 9, No. 2, pp. 75-92.
- Cheong, S., Wu, Y., (2013), *Inequality and Criime Rates in China*, University of Western Australia, Economic Discussion/Working Papers, No. 13.11
- Chester, C. R., (1976), “*Perceived Relative Deprivation as a Cause of Poverty Crime*”, **Crime Delinquency**, Vol. 22, Iss. 17, pp. 17-30.
- Chiricos, T. G., (1987), “*Rates of Crime and Unemployment: An Analysis of Aggregate Research Evidence*”, **Social Problems**, Vol. 34, No. 2, pp. 187-212.
- Chiu, W. H., Madden, P., (1998), “*Burglary and Income Inequality*”, **Journal of Public Economics**, Vol. 69, pp. 123-141.
- Choe, J., (2008), “*Income Inequality and Crime in The United States*”, **Economics Letters**, Vol. 101, pp. 31–33.
- Chongatera, G., (2013), “*Hate-Crime Victimization and Fear of Hate Crime Among Racially Visible People in Canada: The Role of Income as a Mediating Factor*”, **Journal of Immigrant & Refugee Studies**, Vol. 11, Iss. 1, pp. 44-64.
- Chuang, H., Huang W., (2007), “*Re-Examination of Suicide Rates in Taiwan*”, **Social Indicators Research**, Vol. 83, No. 3, pp. 465-485.

Collins, J. J., (1981), **Drinking and Crime: Perspectives on the Relationships Between Alcohol Consumption and Criminal Behavior**, New York: Guilford Publications.

Comanor, W. S., Philips, L., (2002), “*The Impact of Income and Family Structure on Delinquency*”, **Journal of Applied Economics**, Vol. 5, No. 2, pp. 209-232.

Conklin, J. E., (1981), **Criminology**, New York: Macmillan Publishing.

Coomer, N., (2003), “*America’s Underclass and Crime: The Influence of Macroeconomic Factors*”, **Issues in Political Economy**, Vol. 12.

Cornish, D. B., Clarke R. V., (1986), “Crime as Rational Choice”, pp. 1-19. In Derek B. Cornish & Ronald V. Clarke (Eds.), **The Reasoning Criminal**, New York: Springer-Verlag.

Cowling, M., (2012), **Marksizm ve Kriminoloji Teorisi: Kavramsal Araçlar ve Eleştirel Bir Değerlendirme**, (Çev. Defne Yeşilsu), İstanbul: Nato Bene Yayınları.

Cömertler, N., Kar, M., (2007), “*Türkiye’de Suç Oranının Sosyo-Ekonomik Belirleyiceleri: Yatay Kesit Analizi*”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, C. 62, S. 2, s. 37-57.

Crawford M. J., Prince M., (1999), “*Increasing rates of Suicide in Young Men in England during the 1980’s: The Importance of Social Context*”, **Social Science & Medicine**, Vol. 49, No. 10, pp. 1419-1423.

Cullen, F. T., Agnew, R., (2003), **Criminological Theory: Past to Present (Essential Readings)**, 2nd Ed., Los Angeles, CA: Roxbury Publishing Company.

Cünedioğlu, H. E., Fazlıoğlu, Ö., Urhan, B., (2011), “Mağrip’ten Mısır’a İsyân ve Başkaldırı: Arap Sokakları Saraylardan Ne İstiyor”, **TEPAV Değerlendirme Notu**, Şubat 2011. http://www.tepav.org.tr/upload/files/1297238780-0.Magrip_ten_Misir_a_Isyan_ve_Baskaldiri.pdf, Erişim Tarihi: 20.09.2014.

Çakmak, C., Güney, A. (2011), “Suçun Ekonomik Bir Belirleyicisi Olarak İşsizlik: 1990-2009 Türkiye Analizi”, ss. 222-242, İçinde Sekine Bozdemir, & Uğur Argun, . (Der.), **Suç Önleme Sempozyumu**, Bursa: Bursa Emniyet Müdürlüğü Yayınları.

Çalışkan Ş., (2010), “Türkiye’de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, S. 59, ss. 89-132.

Çiftçi, B., Bahar, O., (2005), “Ekonomik Kriz-Suç İlişkisine Teorik ve Ampirik Bir Yaklaşım: Muğla Örneği”, **İktisat İşletme ve Finans**, C. 20, S. 227, ss. 109-122.

CTE, (2015), İstatistikler, <http://www.cte.adalet.gov.tr>, Erişim Tarihi: 03.03.2015.

CTE, (2015), Ceza İnfaz Kurumları Gene Bilgi, <http://www.cte.adalet.gov.tr/#>, Erişim Tarihi: 03.03.2015.

Dambrun, M., Taylor, D. M., McDonald, D. A., Crush, J., Meot, A., (2006), “The Relative Deprivation–Gratification Continuum and the Attitudes of South Africans Toward Immigrants: A Test of the V-Curve Hypothesis”, **Journal of Personality and Social Psychology**, Vol. 91, No. 6, pp. 1032–1044.

Danziger, S., Wheeler, D., (1975), “The Economics of Crime: Punishment or Income Redistribution”, **Review of Social Economy**, Vol. 33, Iss. 2, pp. 113-131.

Dawkins, M. P., (1997), “Drug Use and Violent Crime Among Adolescents”, **Adolescence**, Vol. 32, No. 126, pp. 395-405.

Demuth S., Brown S., (2004), “Family Structure, Family Processes, and Adolescent Delinquency: The Significance of Parental Absence Versus Parental Gender”, **Journal of Research in Crime and Delinquency**, Vol. 4, No. 1, pp: 58-81.

Dinler, V., İçli, T. G., “Suç ve Yoksulluk Etkiselliği: Isparta Cezaevi Örneği”, **Uluslararası Davraz Kongresi: Küresel Diyalog**, 24–27 Eylül 2009 Isparta, ss. 2469- 2486.

Dollard, J., Doob, L., Miller, N., Mowrer, O., Sears, R., (1939), **Frustration and Aggression**, New Haven, Conn: Yale University Press.

Dollard, J., Doob, L., Miller, N., Mowrer, O., Sears, R., (1970), "Frustration and Aggression". pp. 22-32, In Edwin I. Megargee, Jack E. Hokanson (Eds.), **The Dynamics of Aggression; Individual, Group, And International Analyses**, New York: Harper and Row.

Dolu, O., (2011), **Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji**, 3. Baskı, Ankara: Seçkin.

Dolu, O., Bükler, H., (2009), "*Caydırıcılığın Sınırları: Caydırıcılık Eksenli Suç Önleme ve Mücadele Politikalarına Eleştirel Bir Yaklaşım*", **Polis Bilimleri Dergisi**, C. 11, S. 3, ss. 1-22.

Dooley, D., Catalano, R., (1988), "*Recent Research on The Psychological Effects of Unemployment*", **Journal of Social Issues**, Vol. 44, No. 4, pp. 1-12.

Dornbusch, R., Fischer, S., Startz, R. (2007), **Makroekonomi**, (Çev. Salih Ak), Ankara: Gazi Kitabevi.

Doyle , J. M., Ahmed E., Horn, R. N., (1999), "*The Effects of Labor Markets and Income Inequality on Crime: Evidence from Panel Data*", **Southern Economic Journal**, Vol. 65, No. 4, s. 717-738.

Dönmezer, S., (1994), **Kriminoloji**, 8. Baskı, İstanbul: Beta.

Durkheim, E., (1986), **İntihar: Toplum Bilimsel İnceleme**, (Çev. Özer Ozankaya), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Durkheim, E., (2003), **Sosyolojik Yöntemin Kuralları**, (Çev. Cenk Saraçoğlu), İstanbul: Bordo Siyah Yayınevi.

Durusoy, S., Köse, S., Karadeniz, O., (2007), "*Başlıca Sosyo Ekonomik Sorunlar Suçun Belirleyicisi Olabilir mi? Türkiye'de İller Arası Bir Analiz*", **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 7, S. 23, ss. 172-203.

Easterlin, R. A., (1974), "Does Economic Growth Improve the Human Lot? Some Empirical Evidence", pp. 89-125, In Paul A. David, Moses Abramowitz & Melvin Warren Reder (Eds.), **Nations and Households in Economic Growth: Essays in Honor of Moses Abramowitz**, New York: Academic Press.

Edmark, K., (2005), "*Unemployment and Crimes: Is There a Connection?*", **The Scandinavian Journal of Economics**, Vol. 107, No. 2, pp. 353-373.

Eğilmez, M., Kumcu, E., (2005), **Ekonomi Politikası**, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Ehrenberg, R. G., Smith, R. S., (1991), **Modern Labor Economics**, New York: Harper Collins.

Ehrlich, I., (1973), "*Participation in Illegitimate Activities; A Theoretical and Empirical Investigation*", **Journal of Political Economy**, Vol.81, No.3, pp. 521-565.

Ehrlich, I., (1975) "On the Relation between Education and Crime", In F. Thomas Juster (Eds.), pp. **Education, Income and Human Behavior**, New York: McGraw-Hill.

Erdoğan, İ., (2007), "*Karl Marx İnsan, Toplum ve İletişim*", **İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi**, S. 25, ss. 199-228f.

Fafchamps, M., Minten, B., (2006), "*Crime, Transitory Poverty, and Isolation: Evidence from Madagascar*", **Economic Development and Cultural Change**, Vol 6, Iss. 3, pp. 579-603.

Fajnzylber, P., Lederman D., Loayza N., (2002a), "*Inequality and Violent Crime*", **Journal of Law and Economics**, Vol. 45, pp. 1-40.

Fajnzylber, P., Lederman D., Loayza N., (1998), **Determinants of Crime Rates in Latin America and The World: An Empirical Assessment**, Washington, DC: World Bank.

Fajnzylber, P., Lederman D., Loayza N., (2002b), "*What Causes Violent Crime*", **European Economic Review**, Vol. 46, pp. 1323-1357.

FBI, (2015), Violent Crime, http://www.fbi.gov/about-us/cjis/ucr/crime-in-the-u.s/2013/crime-in-the-u.s.-2013/violent-crime/violent-crime-topic-page/violentcrimemain_final, Erişim Tarihi: 20.05.2015.

Field, A., (2009), **Discovering Statistics Using SPSS**, 3th Ed., Thousand Oaks, California: SAGE.

Fleisher, B. M., (1966), “*The Effect of Income on Delinquency*”, **The American Economic Review**, Vol. 56, No.1/2, pp. 118-137.

Fowles, R., Merva, M. (1996), “*Wage Inequality and Criminal Activity: An Extreme Bounds Analysis for the United States, 1975-1990*”, **Criminology**, Vol. 34, No. 2, pp. 163-182.

Frank, B., (1978), “Crime and Punishment”, pp. 13-20., In Edward E. Peoples (Eds.), **Reading in Criminal Justice: An Introduction to The System**, Santa Monica, CA: Goodyear Publishing Company.

Freeman, R. B., (1982), **Crime and The Labor Market**, Working Paper, No. 1031, National Bureau of Economic Research.

Gibbons, D. C., (1968), **Society, Crime, and Criminal Careers: An Introduction to Criminology**, New Jersey: Prentice-Hall.

Giddens A., (2005), **Sosyoloji**, (Haz. Cemal Gzel), Ankara: Ayraç Yayınevi.

Gider, H., (1961), **Genel Kriminoloji ve Adalet Psikolojisi: Suç, Suçlu ve Cezalandırma**, Ankara: Devrim Matbaası.

Gillani, S. Y. M., Rehman, H. U., Gill, A. R., (2009), “*Unemployment, Poverty, Inflation, and Crime Nexus: Cointegration and Casualty Analysis of Pakistan*”, **Pakistan Economic and Social Review**, Vol. 47, No. 1, pp. 79-98.

Glaeser, E. L., Sacerdote, B., Scheinkman, J. A., (1996), “*Crime and Social Interactions*”, **The Quarterly Journal of Economics**, Vol. 111, No. 2, pp. 507-548.

Glick, L., (2005), **Criminology**, Boston, MA: Allyn&Bacon Incorporated.

Gould, E. D., Weinberg, B. A., Mustard, D. B., (2002), “*Crime Rates and Local Labor Market Opportunities in The USA*”, **The Review of Economics and Statistics**, Vol. 84, No.1, pp.45-61.

Göksu, T., Bilgiç, V., K., (2010), “Kentleşme ve Göçün Teröre Etkisi”, ss. 175-193, İçinde Murat Sever, Hüseyin Cinoğlu, Oğuzhan Başbüyük, (Ed.), **Terörün Sosyal Psikolojisi**, Ankara: Polis Akademisi Yayınları.

Graham, K., Homel, R., (2008), **Raising the Bar: Preventing Aggression in and Around Bars Pubs and Clubs**, Cullompton: Willan Publishing.

Grogger, J., (1998), “*Market Wages and Youth Crime*”, **Journal Labor Market**, Vol.16, No.4, pp.756-791.

Gurney, R. M., (1981), “Leaving School, Facing Unemployment and Making Attributions about Unemployment”, **Journal of Vocational Behavior**, Vol. 18, No. 1, pp. 79-91.

Gurr, T. R., (1970), **Why Men Rebel**, Princeton, N.J.: Princeton University Press.

Gül, S. K., (2009), “*An Evaluation of the Rational Choice Theory in Criminology*”, **Girne American University Journal of Social and Applied Science**, Vol.4, Iss.8, pp.36-44.

Gümüş, E., (2004), “*Crime in Urban Areas: An Empirical Investigation*”, **Akdeniz Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi**, S. 7, ss. 98-109.

Günel, V., Şahinalp, M. S., “*Şanlıurfa Şehrindeki Hırsızlık Suçlarının Mekansal Analizi*”, **Polis Bilimleri Dergisi**, C. 11, S. 1, ss. 99-148.

Gürer, C., Dolu, O., Demir, S., Köksal, T., (2010), “Kavram Oluşturma ve Ölçüm”, İçinde Kaan Böke (Ed.), **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**, ss.103-149, İstanbul: Alfa Yayınları.

Güvel, E. A., (2004), **Suç ve Ceza Ekonomisi**, Ankara: Roma Yayınları.

Hagan, F. E., (2003), **Research Method in Criminal Justice and Criminology**, 6th Ed., Massachusetts: Allyn and Bacon A Pearson Education Company.

Hagan, F. E., (2011), **Introduction to Criminology: Theories, Methods, and Criminal Behavior**, 7th Ed., Los Angeles: Sage Publications.

Han, L., Bandyopadhyay, S., Bhattacharya, S., (2010), **Determinants of Violent and Property Crimes in England: A Panel Data Analysis**, Department of Economics Discussion Paper, University of Birmingham, <ftp://ftp.bham.ac.uk/pub/RePEc/pdf/10-26R.pdf>, Erişim Tarihi: 22.08.2014.

Hashim, S. M., (1998), **Income, Inequality And Poverty In Malaysia**, Oxford: Rowman & Littlefield Publishers.

Hipp, J. R., Yates, D. K., (2011), “*Ghettos, Thresholds, And Crime: Does Concentrated Poverty Really Have An Accelerating Increasing Effect On Crime*”, **Criminology**, Vol. 49, No. 4, pp. 955-990.

Hooghe, M., Vanhoutte, B., Hardyns W., Bircan, B., (2011), “*Unemployment, Inequality, Poverty and Crime*”, **British Journal. Criminol**, Vol. 51, pp. 1–20.

Howsen, R. M., Stephen, B. J., (1987), “*Some Determinants of Property Crime: Economic Factors Influence Criminal Behavior But Cannot Completely Explain the Syndrome*”, *American Journal of Economics and Sociology*, Vol. 46, No. 4, pp. 445-457.

Huang, C. C., Laing, D., Wang, P., (2004), “*Crime and Poverty: A Search-Theoretic Approach*”, **International Economic Review**, Vol. 45, Iss.3, pp. 909-938.

Humphrey J. A., Schmalleger, F., (2012), **Deviant Behavior**, 2nd Ed., Sudbury, MA: Jones & Barlett Learning.

Işıktaç, Y., (2013), “*Ceza Adaleti Açısından Hapis Cezası ve Rehabilitasyon İlişkisi*”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 71, S. 1, s. 625-638.

Itashiki, M. R., (2011), **Explaining Everyday Crime: A Test Of Anomie and Relative Deprivation Theory**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), University of North Texas.

İbn-i Haldun, (2005), **Mukaddime II**, Gözden Geçirilmiş Yeni Baskı, Hazırlayan, Süleyman Uludağ, İstanbul: Dergah Yayınları.

İçli, T. G., (1993), **Türkiye’de Suçlu Profili: Cezaevlerinde Bulunan Hükümlülerin Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Özellikleri**, Yayın-Sayı: 71, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.

İçli, T. G., (2004), **Kriminoloji**, Ankara: Martı Kitap ve Yayınevi.

İçli, T., Altay, A., Başpınar, T., Bahtiyar, M., (2011), **Türkiye’de Hükümlü Profili: Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikler**, Ankara: Polis Akademisi Yayınları.

İmrohoroğlu, A., Merlo A., Rupert, P., (2004), “What Accounts for the Decline in Crime”, **International Economic Review**, Vol. 45, No. 3, pp. 707-729.

İmrohoroğlu, A., Merlo A., Rupert, P., (2006), **Understanding The Determinants of Crime**, Working Paper, No. 0602, Federal Bank of Cleveland.

Kaplan, H. B., (1995), **Drugs, Crime, and Other Deviant Adaptations: Longitudinal Studied**, New York: Plenum Press.

Karasu, M., A., (2008), “*Türkiye’de Kentleşme Dinamiklerinin Suça Etkisi*”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 57, S. 4, ss. 255-281.

Kauzlarich, D., Barlow, H. D., (2009), **Introduction to Criminology**, 9th Ed., . New York: Rowman & Littlefield Publishers.

Kawachi, I., Bruce, P. K., Richard, G. W., (1999), “Crime: Social Disorganization and Relative Deprivation”, **Social Science & Medicine**, Vol. 48, pp. 719-731.

Kaya, M., V., Bozkurt, İ., (2011), “*İşsizlik, Kişi Başına Milli Gelir (Yoksulluk), Suç Oranı ve Yeşil Kart: 1993-2009 Türkiye Örneği*”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S. 30, ss. 133-140.

- Kaynak, M., (2007), **Kalkınma İktisadı**, 2. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Keleş, R., Unsal, A., (1982), **Kent ve Siyasal Şiddet**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları: 507, Ankara: A.Ü. S.B.F. Basın ve Yayın Yüksek Okulu Basımevi.
- Kelly, M., (2000, “Inequality and Crime”, **Review of Economics and Statistics**, Vol. 82, No. 4, pp. 530–539.
- Kennedy, L. W., Robert, A. S., David, R. F., (1991), “*Homicide in Urban Canada: Testing the Impact of Economic Inequality and Social Disorganization*”, **The Canadian Journal of Sociology**, Vol. 16, No. 4, pp. 397-410.
- Kenny, D. A., (1979), **Correlation and Causality**, New York: John Wiley & Sons Inc.
- Kesimal, İ. G., (2013), “Saldırganlık ve Vandalizm”, **Electronic Journal of Vocational Colleges**, Mayıs, ss. 157-170.
- Kızmaz, Z., (2003), “Ekonomik Yapı ve Suç: Bazı Araştırma Bulguları Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 13, S. 2, ss. 279-304.
- Kızmaz, Z., (2004), “Öğrenim Düzeyi ve Suç: Suç-Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 14, S. 2, ss. 291-319.
- Kızmaz, Z., (2005), “Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme”, **Cumhuriyet Üniversitesi. Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 29, No. 2, ss. 149-174.
- Kızmaz, Z., (2006), “Suçun Önemli Belirleyenleri Olarak İktisadi Etkenler: İşsizlik ve Suç İlişkisine Sosyolojik Bir Bakış”, **Polis Bilimleri Dergisi**, C. 8, S. 1, ss. 73-90.
- Kızmaz, Z., (2006), **Cezaevi Müdavimleri: İnatçı Suçlular**, Ankara: Orion Yayınevi.

Kızmaz, Z., (2012), “Gelişmekte Olan Ülkelerde Suç: Suç Oranlarının Artışı Üzerine Sosyolojik Bir Çözümleme”, **Mukaddime**, S. 5, ss. 51-74.

Kızmaz, Z., Bilgin, R., (2012), **Hırsızlık: Suçlular, Nedenler ve Dinamikleri**, Ankara: Polis Akademisi Yayınları.

Kinicki, A. J., (1985), “Personal Consequences of Plant Closings: A Model and Preliminary Test”, **Human Relations**, Vol. 38, No. 3, pp. 197-212.

Kirmanoglu, H., (2009), **Kamu Ekonomisi Analizi**, 2. Baskı, İstanbul: Beta.

Korkmaz, A., Kocadaş, B., (2006), **Toplumsal Sapma: Sapmanın Teorik Temelleri**, İstanbul: Doğu Kütüphanesi.

Kranh, H., Hartanagel, T. F., Gartrell, J. W., (1986), “Income Inequality and Homicide Rates: Cross National Data and Criminological Theories”, **Criminology**, Vol. 24, No. 2, pp.269-295.

Kuper, S., (2003), **Futbol Asla Sadece Futbol Değildir**, 2. Baskı, Çev. Sinan Gütunca, İstanbul: İthaki Yayınları.

Kurt, Ş., (2006), “İşsizliğin Psiko-Sosyal Sonuçları Ve Türkiye Üzerine Muhtemel Etkileri”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, S. 51, ss. 358-379.

Kutlar, A., (2003), “Türkiye’de Sosyo-Ekonomik ve Demografik Faktörlerle Suç İlişkisi Üzerine Bir Ekonometrik Çalışma”, **EKEV Akademi Dergisi**, S. 14, ss. 295-309.

Lee, D. Y., (2003), “Unemployment and Crime: An Empirical Investigation”, **Proceedings of the Pennsylvania Economic Association**, <http://aux.edinboro.edu/pea/pub/Proceed2003/pea2003-11%20-%20lee%20paper.pdf>, Erişim Tarihi: 22.09.2014.

Lester, B. Y., (1995), “Property Crime and Unemployment: A New Perspectives”, **Applied Economics Letter**, Vol.2, No. 5, pp. 159-162.

Liem, R., Liem, J. H., (1988), "Psychological Effects of Unemployment on Workers and Their Families", **Journal of Social Issues**, Vol. 44, No. 4, pp. 87-105.

Lilly, J. R., Cullen, F. T., Ball, R. A., (2002), **Criminological Theory: Context and Consequences**, 3rd Ed., Thousand Oaks, CA: Sage.

Linn, M. W., Sandifer, R., Stein, S., (1985), "Effects of Unemployment on Mental and Physical Health", **American Journal of Public Health**, Vol. 75, No. 5, pp. 502-506.

Luiz, J. M., (2001), "Temporal Association, The Dynamics of Crime and Other Economic Determinants: A Time Series Econometric Model of South Africa", **Social Indicators Research**, Vol. 53, pp. 33-61.

Macionis, J. J., Plummer, K., (1998), **Sociology: A Global Introduction**, New York: Prentice Hall Europa.

Maddah, M., (2013), "*An Empirical Analysis of The Relationship Between Unemployment and Theft Crimes*", **International Journal of Economics and Financial Issues**, Vol. 3, No. 1, pp. 50-53.

Mankiw, N. G., (2004), **Principles of Macroeconomics**, Ohio: Cengage Learning.

Marks, Karl (1974), **Ücretli Emek ve Sermaye: Ücret, Fiyat ve Kar**, (Çev. Orhan Suda), İstanbul: Suda Yayınları.

Marshall, B. D., Fairbairn, N., Li, K., Wood, E., Kerr, T., (2008), "Physical Violence Among a Prospective Cohort of Injection Drug Users: A Gender-Focused Approach", **Drug Alcohol Depend**, Vol. 97, pp.237-246.

Martin, S., Maxwell, C., White, H., Zhang, Y., (2004), "Trends in Alcohol Use, Cocaine Use, and Crime", **Journal of Drug Issue**, Vol. 34, pp. 333-360.

Matthews, R., A, (2003), "Marxist Criminology", pp. 1-14., In Martin D. Schwartz & Suzanne E. Hatty (Eds.), **Controversies in Critical Criminology**, Cincinnati, OH: Anderson.

Maxfield, M. G., Babbie, E., (2000), **Research Methods For Criminal Justice And Criminology**, 4th Ed., Belmont, CA: Wadsworth Thomson Learning.

Maxim, P. S., Whitehead, P. C., (1998), **Explaining Crime**, 4th Ed., Woburn, MA: Butterworth-Heinemann.

McCaghy, C. H., (1976), **Deviant Behavior: Crime, Conflict and Interest Groups**, New York: Macmillan.

Meera, A. K., Jayakumar, M., (1995), "Determinants of Crime in a Developing Country: A Regression Model", **Applied Economics**, Vol. 27, pp. 455-460.

Mehlum, H., Miguel E., Torvik R., (2006). "*Poverty and Crime in 19th Century Germany*", **Journal of Urban Economics**, Vol. 59, Iss. 3, pp. 370-388.

Mejia, D., Restrepo, P., (2010), "Crime and Conspicuous Consumption" Manuscript Universidad de los Andes, 2010-32,

http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1720919, Erişim Tarihi: 18.09.2014.

Merton, R. K., (1938), "*Social Structure and Anomie*", **American Sociological Review**, Vol. 3, Iss. 5, pp. 672-682.

Merton, R. K., (1968), **Social Theory and Social Structure**, New York: Free Press.

Merton, R. K., (1973), **The Sociology of Science: Theoretical and Empirical Investigations**, Chicago, IL: University of Chicago Press.

Messner, S. F., (1980), "Income, Inequality and Murder Rates: Some Cross-National Findings", **Comperative Social Research**, Vol. 3, pp. 185-198.

Messner, S. F., (1983), "*Regional and Racial Effects on the Urban Homicide Rate: The Subculture of Violence Revisited*", **American Journal of Sociology**, Vol. 88, No. 5, pp. 997-1007

Messner, S. F., Rosenfeld, R., (2013), **Crime and American Dream**, 5th, Belmont, CA: Wadsworth Inc.

Miles, J., Shevlin, M., (2001), **Applying Regression and Correlation**, London: SAGE.

Miller, J. M., Schreck, C. J., Tewksburty, R., (2006), **Criminological Theory: A Brief Introduction**, Boston, MA: Allyn&Bacon Incorporated.

Miyoshi, K., (2011), "Crime and Local Labor Market Opportunities for Low-Skilled Workers: Evidence Using Japanese Prefectural Panel Data", **Pacific Economic Review**, Vol.16, Iss. 5, pp. 565-576.

Mocan, H. N., Rees, D. I., (2005), "Economic Conditions, Deterrence and Juvenile Crime: Evidence from Micro Data", **American Law and Economics Review**, Vol.7, No.2, pp. 319-349.

Momani, B., (2012), "The Arab Spring Can Bring a Demographic Dividend: That is Good for Business and Investors", Global Policy Essay, <http://canada-arabbusiness.org/wp-content/uploads/2013/02/Momani-The-Arab-Spring-Can-Bring-a-Demographic-Dividend-Brief.pdf>, Erişim Tarihi: 18.09.2014.

Muehlenberg B., (2002), "The Cases for Two-Parent Family Part II", National Observe, No. 53, pp: 48-58.

Mustard, D. B., (2010), **How do Labor Markets Affect Crime? New Evidence on an Old Puzzle**,. IZA Discussion Paper, No.4856, <http://ftp.iza.org/dp4856.pdf>, Erişim Tarihi: 15.08.2014.

Nadar, E. N., (2011), **Statistics**, New Delhi: PHI Learning Private Limited.

Narayan, P. K., Smyth, R., (2004), "*Crime Rates, Male Youth Unemployment and Real Crime Rates, Male Youth Unemployment and Real Income in Australia: Evidence from Granger Causality Tests*", **Applied Economics**, Vol. 36, Iss. 18, pp. 2079-2095.

Neumayer, E., (2005), "Inequality and Violent Crime Evidence from Data on Robbery and Violent Teft", **Journal of Peace Research**, Vol. 42, Iss. 1, pp. 101-112.

Nietzel, M. T., (1979), **Crime and Its Modification - A Social Learning Perspective**, Elmsford, NY: Pergamon Press Inc.

Nilsson, A., (2003), “*Living Conditions, Social Exclusion and Recidivism Among Prison Inmates*”, **Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime**, V. 4, Iss. 1, pp. 57-83.

Nilsson, A., (2004), **Income Inequality and Crime: The Case of Sweden**, Institute for Labour Market Policy Evaluation, Working Paper, No. 2004:6.

Oğuzlar, A., (2005), “*Lojistik Regresyon Analizi Yardımıyla Suçlu Profiline Belirlenmesi*”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C.19, S. 1, ss. 21–35.

Oliver, A., (2002), “The Economics of Crime: An Analysis of Crime Rates in America”, **The Park Place Economist**, Vol. 10, pp. 30-35.

Öncü, F., Sercan, M., Ger, C., Bilici, R., Ural, C., Uygur, N., (2007), “*Sosyoekonomik Etmenlerin ve Sosyodemografik Özelliklerin Psikotik Olguların Suç İşlemesinde Etkisi*”, **Türk Psikiyatri Dergisi**, C. 18, S. 1, ss. 4-12.

Özbay, Ö., Özcan, Y., Z., (2006), “*Classic Strain Theory and Gender: The Case of Turkey*”, **International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology**, Vol. 50, No. 1, pp. 21-38.

Papps, K., Winkelmann, R., (2000), “*Unemployment and Crime: New Evidence for an Old Question*”, **New Zeland Economic Papers**, Vol. 34, No. 1, pp. 53-71.

Patterson, E. B., (1991), “*Poverty, Income Inequality, and Community Crime Rates*”, **Criminology**, Vol. 29, Iss. 4, pp. 755-776.

Pazarlıoğlu, V., Turgutlu, T., (2007), “*Gelir, İşsizlik ve Suç: Türkiye Örneği*”, **Finans Politik ve Ekonomik Yaklaşımlar**, C. 44, S. 513, ss. 63-70.

Pedulla, D. S., Newman, K. S., (2011), "The Family and Community Impacts of Unemployment", In Douglas S. Maynard & Daniel C. Feldman, (Eds.), **Underemployment: Psychological, Economic, and Social Challenges**, New York: Springer.

Pınar, A., (2006), **Maliye Politikası**, Ankara: Naturel Yayıncılık.

Polat, C., Eren, H., Erbakıcı, F., (2013), "*Hırsızlık Suçunu Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi ve Geleceğe Yönelik Yaklaşımlar*", **Güvenlik Bilimleri Dergisi**, C. 2, S. 1, ss. 1-33.

Pridemore, W. A., (2011), "*Poverty Matters: A Reassessment of the Inequality - Homicide Relationship in Crossnational Studies*", **British Journal of Criminology**, Vol. 51, No. 5, pp. 739 - 772.

Pontell, H. N., (1999), **Social Deviance: Readings in Theory and Research**, Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Quinney, R., (1974), **Critique of Legal Order: Crime Control in Capitalist Society**, Boston, MA: Little, Brown and Company.

Quinney, R., (1980), **Class, State and Crime**, 2nd Ed., New York: Longman.

Radzinowicz, L., King, J., (1977), **The Growth of Crime: The International Experience**, New York: Basic Books.

Raphael S., Winter-Ebmer R., (2001), "*Identifying the Effect of Unemployment on Crime*", **Journal of Law and Economics**, Vol. 44, Iss. 1, pp. 259-283.

Ratner, R. S., (1989), "*Critical Criminology: A Splendid Oxymoron*", **Journal of Human Justice**, Vol. 1, No. 1, pp. 3-8.

Reid, T. S., (1982), **Crime and Criminology**, New York: Holt Rinehart and Winston.

Reid, T. S., (1993), **Criminal Justice**, 3rd Ed., New York: Macmillan.

Reiman, J., (2005), **The Rich Get Richer and the Poor Get Prison: Ideology, Class and Criminal Justice**, Boston, MA: Allyn&Bacon Inc.

Rushing A. W., (1968), "Income, Unemployment and Suicide: An Occupational Study", **The Sociological Quarterly**, Vol. 9, No. 4, pp. 493-503.

Samuelson, P. A., (1973), **İktisat**, (Çev. Demir Demirgil), İstanbul: Menteş Kitabevi.

Sanni, K. B., Udoh, N. A., Okediji, A. A., Modo, F. N., Ezeh, L. N., (2010), "Family Types and Juvenile Delinquency Issues Among Secondary School Students in Akwa Ibom State, Nigeria: Counseling Implications", **Journal of Social Science**, Vol. 23, No. 1, pp. 21-28.

Saridakis, G., Spengler, H., (2012), "*Crime, Deterrence and Unemployment in Greece: A Panel Data Approach*", **The Social Science Journal**, Vol. 49, pp. 197-174.

Schmallegger, F., (2004), **Criminology Today: An Integrative Introduction**, 3rd. Ed., Upper Saddle River, NJ: Pearson-Prentice Hall.

Scorzafave, L. G., Soares, M. K., (2009), "Income Inequality and Pecuniary Crimes", **Economics Letters**, Vol. 104, pp. 40-42.

Seepersad, R., (2009), **Mediators And Tepe Değerrators In The Relative Deprivation – Crime/Counter-Normative Actions Relationship**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), University of Toronto.

Selçuk, S., (2010) , "Suçun Sınırları", **TAAD**, C. 1, S. 3, ss.1-42.

Sen, A., (1997), "Inequality, Unemployment and Contemporary Europe", **International Labour Review**, Vol. 136, No. 2, pp. 155-171.

Sen, A., (2000), **Social Exclusion: Concept, Application, and Scrutiny**, Philippines: Asian Development Bank.

Sen, A., (2003), "Development as Capability Expansion", In: Sakiko Fukuda-Parr, A. K. Shiva Kumar (Eds.), **Readings in Human Development**, New York: Oxford University Press.

Pedulla, D. S., Newman, K. S., (2011), "The Family and Community Impacts of Unemployment", In Douglas S. Maynard & Daniel C. Feldman, (Eds.), **Underemployment: Psychological, Economic, and Social Challenges**, New York: Springer.

SGK, (2013), SGK İstatistik Yıllıkları, <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/tr/kurumsal/istatistikler>, Erişim Tarihi: 04.05.2015.

Sevim, Y., Soyaslan, Y., (2009), "*Hırsızlık Suçu Faillerinin Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikleri: Elazığ Örneği*", **Polis Bilimleri Dergisi**, C. 11, S. 3, ss. 23-41.

Seydlitz, R., Jenkins, P., (1998), "The Influence of Families, Friends, Schools, and Community on Delinquent Behavior", pp. 53-97, In Thomas P. Gullota, Gerald R. Adams, & Raymond Montemayor (Eds.) **Delinquent Violent Youth: Theory and Interventions**, California: SAGE.

Shaw, C. R., McKay, H. D., (1969), **Juvenile Delinquency and Urban Areas**, Chicago, IL: University of Chicago Press.

Sheley, J. F., (1995), **Criminology: A Contemporary Handbook**, 2nd Ed., Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company.

Sheng, C. L., (2004), **A Defense of Utilitarianism**, Dallas, TX: University Press of America.

Siegel, L. J., (2006), **Criminology**, 9th Ed., Toronto: Thomson Wadsworth.

Soares, R. R., (2004), "Development, Crime and Punishment: Accounting for the International Differences in Crime Rates", **Journal of Development Economics**, Vol.73, pp.155-184.

Sokullu-Akinci, F., (2009), **Kriminoloji**, 6.baskı, İstanbul: Beta.

Soyaslan, D., (2003), **Kriminoloji (Suç ve Ceza Bilimleri)**, 3. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları.

Stack, S., (1984), “Income Inequality and Property Crime: A Cross-National Analysis of Relative Deprivation Theory”, **Criminology**, Vol. 22, No. 2, pp. 229–257.

Stiglitz, J. E., (1994), **Kamu Kesimi Ekonomisi**, (Çev. Ömer Faruk Batırel), İstanbul: Marmara Üniversitesi İİBF Yayın.

Stouffer, S. A., Suchman, E. E., DeVinney, L. C., Starr, S. A., Williams, R. M., (1949), **The American Soldier Vol. I: Adjustment During Army Life**, New Jersey: Princeton University Press

Sutherland, E. H., Cressey, D. R., (1966), **Principles of Criminology**, 7. Baskı, New York: J. B. Lippincott Company.

Swinburne, P., (1981), “The Psychological Impact of Unemployment on Managers and Professional Staff”, **Journal of Occupational Psychology**, Vol. 54, pp. 47-64.

Taşcı, F., (2009), “Bir Sosyal Politika Sorunu Olarak Göç”, **Kamu-İş**, C. 10, S. 4, s. 177-204.

Tauchen, H., Witte, A. D., Griesinger H., (1994), “*Criminal Deterrence: Revisiting the Issue with a Birth Cohort*”, **Review of Economics and Statistics**, Vol. 76, No. 3, pp. 399-412.

Thio, A., (2006), **Deviant Behavior**, 8th Ed., New York: Pearson.

Tierney, J., (2010), **Criminology: Theory and Context**, 3rd Ed., London: Pearson Longman.

Tiggemann, M., Winefield, A. H., (1984), “The Effects of Unemployment on the Mood, Self-Esteem, Locus of Control, and Depressive Affect of School Leavers”, **Journal of Occupational Psychology**, Vol. 57, Iss. 1, pp. 33-42.

Todaro, M. P., (1989), **Economic Development In The Third World**, 4th Ed., New York: Longman.

Tsushima, M., (1996), "*Economic Structure and Crime: The Case of Japan*", **Journal of Socio-Economics**, Vol. 25, No. 25, pp. 497-515.

TUC (Trade Union Congress), (2010), **The Costs of Unemployment**, The European Year for Combating Poverty and Social Exclusion, Erişim: <http://www.tuc.org.uk/sites/default/files/extras/costsofunemployment.pdf>.

TÜİK, (2008), Adalet İstatistikleri, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/girenhukumluapp/girenhukumlu.zul>, Erişim Tarihi: 12.03.2015

TÜİK, (2010), Hanehalkı Büyüklüğüne Göre Yoksulluk Sınırları, Türkiye, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1013, Erişim Tarihi: 11.03.2015

TÜİK, (2012), Eşdeğerlilik Ölçeği, http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/GYKA_Panel_2012/turkce/metaveri/tanim/essdegerlik-oelcceggi/index.html, Erişim Tarihi: 07.04.2015

TÜİK, (2013), Adalet İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1070, Erişim Tarihi: 07.04.2015.

TÜİK, (2013), Nüfus ve Konut Araştırması 2011, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15843>, Erişim Tarihi: 10.03.2015.

TÜİK, (2013), Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16083>, Erişim Tarihi: 07.04.2015

TÜİK, (2014), Basın Odası Haberleri, http://www.tuik.gov.tr/basinOdasi/haberler/2014_16_20140320.pdf, Erişim Tarihi: 15.03.2015.

TÜİK, (2014), İşgücü İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, Erişim Tarihi: 20.05.2015.

TÜİK (2014), Konularına Göre İstatistikler, Nüfus ve Demografi,
<http://www.tuik.gov.tr/Start.do>, Tarihi: 15.03.2015.

TÜİK, (2015), Uluslararası Standart Meslek Sınıflaması-ISCO 08,
<http://tuikapp.tuik.gov.tr/DIESS/SiniflamaSurumDetayAction.do?surumId=210&turlid=41&turAdi=%209.%20Meslek%20S%C4%B1n%C4%B1flamalar%C4%B1>,
Erişim Tarihi: 02.03.2015.

TÜİK, (2015), Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE),
http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1014, Erişim Tarihi: 02.04.2015

TÜİK, (2015), Parasal Değerleri Güncelleme Aracı,
http://tuikapp.tuik.gov.tr/medas/donusum_hesap.zul, Erişim Tarihi: 02.04.2015

Türk, İ., (2004), **Maliye Politikası**, Ankara: Turhan Kitabevi.

Ubeyd, H., (2012), “Arap Devrimlerinin Ekonomi Politigi”, ss. İçinde İbrahim Tıgılı (Der.), **Devrimlerden Sonra Arap Baharı**, İstanbul: Dübam Yayınları.

Udehn, L., (2003), “The Methodology of Rational Choice”, pp. 143-165. In Stephen P. Turner & Paul A. Roth (Eds), **The Blackwell Guide to the Philosophy of the Social Sciences**, Malde, MA: Blackwell Publishing Ltd.

Uğur, Abdullah, “*Denizli Şehrinde Mala Karşı İşlenen Suçların Mekânsal Analizi*”, **Polis Bilimleri Dergisi**, C. 15, S. 2, ss. 1-28.

UNDP (1997), **Human Development Report 1997**, New York: Oxford University Press

Veblen, T., (1915), **The Theory of the Leisure Class: An Economic Study of Institutions**, New York: The Macmillan Company.

Vito, G. F., Maahs, J. R., (2012), **Criminology: Theory, Research and Policy**, 3rd Ed., Sudbury, MA: Jones & Barttlet Learning.

Vold, G. B., (1979), **Theoretical Criminology**, 2nd Ed., New York: Oxford University Press.

Wadsworth, M. E. J., Montgomery, S. M., Bartley, M. J., (1999), "*The Persisting Effect of Unemployment on Health and Social Well-being in Men Early in Working Life*", **Social Science & Medicine**, Vol. 48, pp. 1491-1499.

Walsh, A., Hemmens, C., (2011), **Introduction to Criminology**, 2nd Ed., Thousand Oaks, CA: SAGE.

Weatherburn, D., (2001), "*What Causes Crime*", *Crime and Justice Bulletin*, No. 54, pp. 1-10.

Wilson, J. Q., Kelling G. E., (1982), "Broken Windows: The Police and Neighborhood Safety" **Atlantic Monthly**, March, pp. 29-38.

Winefield, A. H., Tiggemann, M., (1989), "*Job Loss Versus Failure to Find Work as Psychological Stressors in the Young Unemployed*", *Journal of Occupational Psychology*, Vol. 62, Iss. 1, pp. 79-85.

Winefield, A. H., Tiggemann, M., (1990), "*Employment Status and Psychological Well-being: A Longitudinal Study*", *Journal of Applied Psychology*, Vol. 75, Iss. 4, pp. 455-459.

Winefield, A. H., Tiggemann, M., Smith, S., (1987), "*Unemployment, Attributional Style and Psychological Well-Being*", *Personality and Individual Differences*, Vol. 8, Iss. 5, pp. 659-665.

Witt, R., Clarke, A., Fielding, N., (1998), "*Crime, Earnings Inequality and Unemployment in England and Wales*", *Applied Economics Letters*, C.5, S. 4, s.265-267.

Witt, R., Clarke, A., Fielding, N., (1999), "*Crime and Economic Activity: A Panel Data Approach*", *The British Journal of Criminology*, Vol. 39, No. 3, pp. 391-400.

Wright K. N., Wright, K. E., (1995), **Family Life, Delinquency, and Crime: A Policy Maker's Guide**, OJJDP Research Summary, Washington, DC: US Department of Justice, Office of Juvenile Justice Delinquency Prevention.

Wright, R. T., Decker, S. H., (1997), *Armed Robbers in Action: Stickups and Street Culture*, New Hampshire: University Press of New England.

Yamak, N., Topbaş, F., (2005), “*Suç ve İşsizlik Arasındaki Nedensellik İlişkisi*”, 14 üncü İstatistik Araştırma Sempozyumu Bildirileri, 5–6 Mayıs, Ankara.

Yang, B., Lester, D., (1995), “*Suicide, Homicide and Unemployment*”, **Applied Economic Letters**, Vol. 2, No. 3, pp. 278-279.

Yıldız, R., Öcal, O., Yıldırım, E., (2011), “Suçun Sosyoekonomik Belirleyicileri: Kayseri Üzerine Bir Uygulama”, **Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi**, S.36, ss.15-31.

Yılmaz, M. E., (2011), “Arap İsyanları ve Arap Ortadoğusu’nun Siyasal Dönüşümü”, **Akademik Orta Doğu**, C. 6, S. 1, ss. 63-75.

Yılmaz, T., Fidan, F., Karataş, V., (2004), “İşsizliğin Sosyo-Psikolojik Sonuçları: Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Bireylerin Tutumları, Bir Alan Araştırması”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, S. 48, ss. 164-183.

Yücel, M. T., (2003), **Kriminoloji**, 2. Baskı, Ankara: Başkent Matbaası.

ÖZET

Çalışmada son derece karmaşık olan suç olgusu ekonomik bir perspektiften incelenmiştir. Acaba, ekonomik açıdan dezavantajlı olan kişiler diğer suçlara kıyasla maddi kazanç elde etmelerini sağlayacak suçları daha mı çok işlerler, temel sorusuna Ankara ceza infaz kurumlarında bulunan 607 hükümlüden anket yöntemiyle toplanan veri ile cevap aranmıştır. Bu bağlamda oluşturulan 15 ekonomik değişken (gelir düzeyi, işsizlik, yoksulluk sınırının altında olma, maddi yoksunluk, göreceli mahrumiyet vb.) ile malvarlığına karşı suç işlemişlerle diğer suçları işlemiş kişiler karşılaştırılmış ve anketlerden elde edilen veriler analiz edilmiştir. Parametrik ve parametrik olmayan üç analiz yönteminin (Bağımsız T-Testi, Bağımsız Ki-Kare Testi ve Mann-Whitney U Testi) kullanıldığı araştırmanın sonunda beklenildiği gibi ekonomik açıdan dezavantajlı olmanın bileşenlerinin birçoğunun malvarlığına karşı işlenen suçlarda önemli risk faktörleri oldukları tespit edilmiştir. Özellikle hırsızlık suçlarında bu risk unsurlarının daha belirgin oldukları gözlenmiştir. Ancak çalışmada kullanılan bağımsız değişkenlerin ne dolandırıcılık ne de yağma suçları için herhangi bir risk unsuru olduğuna dair bulguya rastlanılmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Suç, Gelir, İşsizlik, Çalışma Hayatında İstikrar, Maddi Yardım Alma, Sosyal Güvenlik, Ekonomik Gerekçelerle Taşınma, Yaşanılan Muhitin Ekonomik Düzeyi, Kiracılık, Maddi Yoksunluk, Göreceli Mahrumiyet

ABSTRACT

The fact of crime, which is a highly complicated matter, was investigated with an economic perspective in this study. Data gathered through a questionnaire administered to 607 inmates in the penal institutions in Ankara sought a reply to the essential question whether economically disadvantaged persons are more likely to commit crimes that will allow them to get financial gain in comparison with other crimes. Persons who committed crimes against property were compared with those committing other crimes by means of 15 economic variables created in this context such as level of income, unemployment, being below the poverty line, material and relative deprivation. Next, data collected from questionnaires were analyzed. Parametric and non-parametric analysis methods (Independent T-Test, Independent Ki-Square and Mann-Whitney U Test) were employed in the study. The results of the study showed, as expected, that many of the elements of being economically disadvantaged constitute significant risk factors for the crimes committed against property.

It was observed that these risk factors were more distinct in particularly theft crimes. However, no finding was encountered as to the fact that independent variables were risk elements for either fraud or vandalism crimes.

Key Words: Crime, Income, Unemployment, Stabilization in the Working Life, Receiving Financial Aid, Social Safety, Moving for Financial Reasons, Economic Level of the Surrounding, Tenancy, Material Deprivation, Relative Deprivation

EKLER

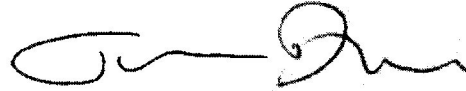
- 1) Suçun Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri Araştırması-Talep Dilekçesi
- 2) Suçun Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri Araştırması-İzin Talep Yazısı
- 3) Suçun Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri Araştırması-Adalet Bakanlığı
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Onay Yazısı
- 4) Suçun Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri Araştırması- Araştırmacı
Listesi
- 5) Suçun Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri Araştırması Anket Formu

**GÜVENLİK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA,
(Kamu Yönetimi Bölüm Başkanlığı)**

30.05.2014 tarihli dilekçemle Ankara, İzmir, İstanbul ve Diyarbakır illerinde bulunan çocuk, genç ve yetişkin cezaevlerinden alınacak bir örneklem üzerinde "Suçun Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri Araştırması" isimli bir araştırma yapmak istediğimi belirtmiş, Adalet Bakanlığı Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ile gerçekleştirmiş olduğum gayri resmi görüşmelerde prensipte çalışmaya destek verdiklerini, resmi izin sürecinin başlatılabilmesi için bir yazıyla konunun kendilerine iletilmesini istediklerini bildirmiştım. Adalet Bakanlığı yetkilileriyle yaptığımız görüşmelerde onay aşamasına geldiklerini ancak bunun için anket formunun resmi yazı ekinde kendilerine ulaştırılmasının daha uygun olacağını bildirmişlerdir.

Bu bağlamda, ekte bir sureti bulunan anket formunun Adalet Bakanlığı Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'ne gönderilmesini istiyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim. 09.10.2014

Doç. Dr. Osman DOLU
Kriminoloji Öğretim Üyesi

EKLER _____ :
Ek—1 Bilgi notu ve anket soruları (31 sayfa)

İRTİBAT BİLGİLERİ _____ :

Adres : Polis Akademisi Başkanlığı
Güvenlik Bilimleri Fakültesi
Gölbaşı—Ankara

Telefon : [REDACTED]

E-posta : [REDACTED]

T.C.
POLİS AKADEMİSİ BAŞKANLIĞI
Güvenlik Bilimleri Fakültesi

Sayı : 40843807.43204/ **3433-132-2562**
Konu : Araştırma Talebi

13/10/2014

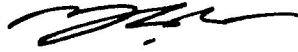
ADALET BAKANLIĞINA
(Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü)

İlgi : 09/07/2014 tarih ve 57292265-204.06.03-1214/113205 sayılı yazı.

İlgi sayılı yazı ile Fakültemiz Kamu Yönetimi Bölüm Başkanlığında görevli Doç. Dr. Osman Dolu'nun "Suçun Sosyo-Ekonomik Belirleyici Araştırması" konusundaki araştırma talebinin incelenmesi sonucu araştırmanın amacı, hedeflenen sonuç, çalışmanın yapılacağı tarih aralığı, çalışmanın yapılacağı ceza infaz kurumunun adı, araştırmada kullanılacak materyalin bir örneği ile araştırmada görev alacak kişilerin iletişim bilgilerinin gönderilmesi istenilmektedir.

Bu kapsamda bahsi geçen araştırma talebi hususunda istenilmiş olan bilgi ve belgeler adı geçen öğretim üyemizin dilekçesi ile yazımız ekinde gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Yılmaz ÇOLAK
Polis Akademisi Başkanı

Eki: Bilgi Notu (1 Adet – 33 Sayfa)

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 57292265-204.06.03 -1755/168265
Konu : Suçun sosyo-ekonomik
belirleyicileri konulu araştırma

03/11/2014

POLİS AKADEMİSİ BAŞKANLIĞINA
(Güvenlik Bilimleri Fakültesi Dekanlığı)

İlgi : 13.10.2014 tarih ve 40843807.43204/3433-132-2562 sayılı yazı.

Başkanlığınız bünyesinde bulunan Güvenlik Bilimleri Fakültesi Kamu Yönetimi Bölüm Başkanlığında görevli Doç. Dr. Osman Dolu ve ekli listede adı geçen öğretim görevlileri tarafından, "Suçun Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri" başlıklı bilimsel araştırma kapsamında, 01.09.2014-30.11.2014 tarih aralığında, Ankara, İzmir, İstanbul ve Diyarbakır illerinde bulunan ceza infaz kurumlarında, çocuk, erkek ve kadın hükümlü-tutuklulara, anket uygulanması talebine ilişkin ilgi yazı ve ekinde alınan anket soruları incelendi.

Talebe konu araştırmanın; 03.11.2014-30.01.2015 tarihleri arasında ekli listede adı geçen ceza infaz kurumlarında, kurumların belirleyeceği gün ve saatler ile kurumların uygun göreceği alanlarda, araştırmaya katılacak hükümlü-tutukluların rızaları alınarak, ses kaydı ve görüntü alınmaması, araştırmaya katılacak hükümlü ve tutukluların bilgilendirilmesi ve bilgilendirme onay formunun doldurulması, çalışma sonucunun iki örneği ile CD'sinin de Genel Müdürlüğümüze gönderilmesi, çalışma sonucunun Genel Müdürlüğümüzün izni olmaksızın yayınlanmaması, basın yayın organları ile paylaşılmaması koşullarıyla, mesai saatleri içerisinde gerekli güvenlik önlemleri altında gerçekleştirilmesi uygun görülmüş olup, konu hakkında Ankara, İzmir, İstanbul ve Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılıklarına gerekli talimat verilmiştir.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

POLİS AKADEMİSİ BAŞKANLIĞI GELEN EVRAK	
KAYIT NO	3605
GELİŞ TARİHİ	04.11.2014
VERİLDİĞİ YER	GSU. Bil. Fak. Dek.
BASKAN YRD.	ja.

Ali YILDIZ
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

GÜVENLİK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ GELEN EVRAK	
KAYIT NO	249
GELİŞ TARİHİ	06.11.14
VERİLDİĞİ YER	Osman Bektaş
DEKAN	

Ek : Araştırmanın Yapılacağı Ceza İnfaz Kurumlarının Listesi (1 sayfa)

Konya Yolu No:70 - 06330 Beşiktaş/ANIZADA
204 13 97-1453-1168-1451

Faks: 0 312 223 43 91

Ayrıntılı bilgi için internet: Yürürlük İyileştirme Birimü. Tel: 0 312
Web:www.ctc.adalet.gov.tr

ARAŞTIRMA PROJESİNDE ÇALIŞACAK PERSONEL LİSTESİ

ÇALIŞTIĞI KURUM	ÜNVAN-AD-SOYAD
POLİS AKADEMİSİ BAŞKANLIĞI GÜVENLİK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ	DOÇ.DR. OSMAN DOLU
ADİLE SADULLAH MERMERCİ PMYO	DOÇ.DR. NİYAZİ EKİCİ
İZMİR RÜŞTÜ ÜNSAL PMYO	DOÇ.DR. AHMET POLAT
ADİLE SADULLAH MERMERCİ PMYO	ÖĞRETİM GÖREVLİSİ 3.SINIF EMNİYET MÜDÜRÜ BÜLENT KARKAN
DIYARBAKIR A.GAFFAR OKKAN PMYO	ÖĞRETİM GÖREVLİSİ 4.SINIF EMNİYET MÜDÜRÜ AHMET UĞURLU
DIYARBAKIR A.GAFFAR OKKAN PMYO	ÖĞRETİM GÖREVLİSİ 4.SINIF EMNİYET MÜDÜRÜ TANER ÇAM
POLİS AKADEMİSİ BAŞKANLIĞI	KOMİSER KÜRŞAD ŞAHİNLİ
POLİS AKADEMİSİ BAŞKANLIĞI GÜVENLİK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ	ARAŞTIRMA GÖREVLİSİ CANER ÇAKMAK
POLİS AKADEMİSİ BAŞKANLIĞI GÜVENLİK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ	ARAŞTIRMA GÖREVLİSİ AHMET GÜNEY
İZMİR RÜŞTÜ ÜNSAL PMYO	ÖĞRETİM GÖREVLİSİ FATİH ALTUN

SUÇUN SOSYO-EKONOMİK BELİRLEYİCİLERİ ARAŞTIRMASI

Değerli katılımcılar,

Bu araştırma ile suçun sosyoekonomik belirleyicilerinin ortaya konarak suçun önlenmesi için ihtiyaç duyulan sosyal politikalara yön gösterecek çalışmaların yapılması planlanmaktadır. Bu çerçevede sizlerin vereceği samimi cevaplar büyük önem arz etmektedir. Araştırma çerçevesinde sizden adınız, soyadınız ve benzeri anketi cevaplayan kişinin kim olduğunu daha sonradan belirlemeye yarayacak herhangi bir bilgi sorulmayacaktır. Lütfen anket formlarının herhangi bir yerine isim veya size ait tanıtıcı bir numarayı yazmayınız. Araştırmanın sizinle birlikte Ankara, İzmir, İstanbul ve Diyarbakır illerinde bulunan çocuk, kadın ve erkek hükümlü ve tutukluların da katılımı planlanmaktadır. Elde edilecek bulgular bir bütün olarak değerlendirilecektir.

Anket yoluyla bize vereceğiniz bütün bilgiler kimliğiniz saklı kalmak koşuluyla ve yalnızca bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Verdiğiniz cevaplar cezaevi yönetimi, savcılık ve benzeri hiçbir kurum veya şahısla paylaşılmayacaktır. Sizlerin vereceği kıymetli bilgilerle öncelikle ülkemizde meydana gelen suçların sosyoekonomik temellerini ortaya koyabilmek, ardından alkol ve uyuşturucu madde kullanımı ile suçlar arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle, gönül rahatlığıyla ve içinizden geldiği gibi samimi bir şekilde anketimizi cevaplamanızı sizlerden istirham ediyoruz.

Kıymetli vakitlerinizi ayırdığınız ve çalışmamıza yaptığınız katkılardan dolayı teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Osman Dolu
Kriminoloji Öğretim Üyesi

FORM NO

Yukarıdaki
Form Numarasını
Yandaki Alana Kodlayınız.

FORM NO

0	0	0	0
1	1	1	1
2	2	2	2
3	3	3	3
4	4	4	4
5	5	5	5
6	6	6	6
7	7	7	7
8	8	8	8
9	9	9	9

DİKKAT !

Bu formu yumuşak **kurşun kalem** ile aşağıdaki DOĞRU KODLAMA ÖRNEĞİ'ndeki gibi kodlayınız.

1. Cevap kağıdını bükmeyiniz, buruşturmayınız.
2. Cevap kağıdının belirtilen yerleri dışına yazı yazmayınız ve işaret koymayınız.
3. Cevap işaretlerinizi yumuşak kurşun kalemle yapınız. Değiştirmek istediğinizde, düzgünce siliniz.
4. İşaretlerinizi örnekteki gibi yapınız, kutucukların dışına taşırmayınız.

DOĞRU KODLAMA ÖRNEĞİ

A - DEMOGRAFİK SORULAR

1. Cinsiyetiniz ? Kadın Erkek

2. Kaç yaşındasınız ?

12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29
30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47
48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65
66 67 68 69 70 ve üstü

3. NÜFUSA KAYITLI OLDUĞUNUZ İLİ yazınız. İl

4. ÇOCUKLUĞUNUZUN GEÇTİĞİ İLİ yazarak, o yeri en iyi tarif eden seçeneği işaretleyiniz.

İL İLÇE SEMT

Şehir merkezi Şehrin kenar mahalleleri / Gecekondu bölgesi İlçe ya da küçük belde Köy ya da mezra

5. Kiminle birlikte büyüdüğünüzü en iyi tarif eden ifadeyi işaretleyiniz.

- Öz anne babamla büyüdüm
 Anne-babamdan biri üveydi
 Babam ölmüştü, annemin yanında büyüdüm (Annem yeniden evlenmemişti)
 Annem ölmüştü, babamın yanında büyüdüm (Babam yeniden evlenmemişti)
 Anne-babamdan biri ya da ikisi ölmüştü, akrabalarımın yanında büyüdüm
 Anne babam boşanmıştı, evlenmemiş olanın yanında büyüdüm
 Anne babam sağdı fakat yurttan büyüdüm
 Öksüz/yetim bir çocuktum, yurttan büyüdüm
 Diğer (lütfen belirtiniz):

6. Hapisteki durumunuz ? Hükümlü Tutuklu

ŞU AN HAPİSTE OLMANIZA NEDEN OLAN OLAY GERÇEKLEŞTİĞİNDE...

7. Kaç yaşındaydınız ?

12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29
30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47
48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65
66 67 68 69 70 ve üstü

8. Medeni durumunuz neydi ? Evli Bekar Dul - Eşimden boşanmışım Dul - Eşim vefat etmişti

9. Sizin, eşinizin, babanızın ve annenizin eğitim seviyesi neydi?

No	Eğitim Düzeyi	Kendiniz	Eşiniz	Babanız	Annemiz
1	Okuryazar değil	☐	☐	☐	☐
2	Okur - yazar fakat hiç okula gitmemiş	☐	☐	☐	☐
3	İlkokul öğrencisi veya terk	☐	☐	☐	☐
4	İlkokul mezunu	☐	☐	☐	☐
5	Ortaokul öğrencisi veya terk	☐	☐	☐	☐
6	Ortaokul mezunu	☐	☐	☐	☐
7	Lise öğrencisi veya terk	☐	☐	☐	☐
8	Lise mezunu	☐	☐	☐	☐
9	Üniversite öğrencisi veya terk	☐	☐	☐	☐
10	2 yıllık üniversite mezunu	☐	☐	☐	☐
11	4 yıllık üniversite mezunu	☐	☐	☐	☐
12	Yüksek lisans mezunu	☐	☐	☐	☐
13	Doktora mezunu	☐	☐	☐	☐

10. Kaç çocuğunuz vardı ?

ERKEK : 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 ve daha fazla

KIZ : 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 ve daha fazla

11. Evinizde siz dâhil kaç kişi yaşıyordu ?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 ve daha fazla

B - AİLE SORULARI

ŞU AN HAPİSTE OLMANIZA NEDEN OLAN OLAYIN GERÇEKLEŞTİĞİ DÖNEMİ GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURDUĞUNUZDA...

12. Olay öncesi, birlikte yaşamış olduğunuz ailenizin yanında ne kadar huzurlu hissediyordunuz?

- Son derece huzurlu Huzurlu Normal Huzursuz Son derece huzursuz Ailem yoktu

13. Olay öncesi, birlikte yaşamış olduğunuz ailenizde ne sıklıkla SÖZLÜ ŞİDDET OLAYI (kötü söz, hakaret, küfür vb) yaşanırdı?

- Her gün birkaç kez
 Her gün bir kez
 Haftada birkaç kez
 Haftada bir kez
 Ayda birkaç kez
 Ayda bir kez
 Yılda birkaç kez
 Yılda bir kez ya da daha az
 Hiç

14. Olay öncesi, birlikte yaşamış olduğunuz ailenizde SİZE KARŞI ne sıklıkla SÖZLÜ ŞİDDET (kötü söz, hakaret, küfür vb) uygulanırdı?

- Her gün birkaç kez
 Her gün bir kez
 Haftada birkaç kez
 Haftada bir kez
 Ayda birkaç kez
 Ayda bir kez
 Yılda birkaç kez
 Yılda bir kez ya da daha az
 Hiç

15. Ne sıklıkla siz olay öncesi, birlikte yaşamış olduğunuz AİLENİZDEN BİRİNE SÖZLÜ ŞİDDET (kötü söz, hakaret, küfür vb) uygulardınız?

- Her gün birkaç kez
 Her gün bir kez
 Haftada birkaç kez
 Haftada bir kez
 Ayda birkaç kez
 Ayda bir kez
 Yılda birkaç kez
 Yılda bir kez ya da daha az
 Hiç

16. Olay öncesi, birlikte yaşamış olduğunuz ailenizde ne sıklıkla FİZİKSEL ŞİDDET OLAYI (vurma, tekme, itme vb) yaşanırdı?

- Her gün birkaç kez
 Her gün bir kez
 Haftada birkaç kez
 Haftada bir kez
 Ayda birkaç kez
 Ayda bir kez
 Yılda birkaç kez
 Yılda bir kez ya da daha az
 Hiç

17. Olay öncesi, birlikte yaşamış olduğunuz ailenizde SİZE KARŞI ne sıklıkla FİZİKSEL ŞİDDET (vurma, tekme, itme vb) uygulanırdı?

- Her gün birkaç kez
 Her gün bir kez
 Haftada birkaç kez
 Haftada bir kez
 Ayda birkaç kez
 Ayda bir kez
 Yılda birkaç kez
 Yılda bir kez ya da daha az
 Hiç

18. Ne sıklıkla siz olay öncesi, birlikte yaşamış olduğunuz AİLENİZDEN BİRİNE FİZİKSEL ŞİDDET (vurma, tekme, itme vb) uygulardınız?

- Her gün birkaç kez
 Her gün bir kez
 Haftada birkaç kez
 Haftada bir kez
 Ayda birkaç kez
 Ayda bir kez
 Yılda birkaç kez
 Yılda bir kez ya da daha az
 Hiç

C - ÇALIŞMA HAYATINA İLİŞKİN SORULAR

ŞU AN HAPİSTE OLMANIZA NEDEN OLAN OLAYIN GERÇEKLEŞTİĞİ DÖNEMİ GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURDUĞUNUZDA...

19. Çalışma durumunuzu en iyi belirten ifadeyi işaretleyiniz.

- Kamu sektöründe bir işte çalışıyordum (işçi, memur vb)
 Kendi işim/dükkanım vardı
 Özel sektörde tam gün bir işte çalışıyordum
 Özel sektörde yarım gün bir işte çalışıyordum
 Çalışmıyordum (Ev hanımı, öğrenci, emekli vb.)
yıl.....aydır işsizdim.

20. İş hayatınızın istikrar durumu hakkında en doğru ifadeyi işaretleyiniz.

- Her zaman düzenli bir işim vardı
 İstisnalar dışında, genel olarak düzenli bir işim vardı
 Yılın çoğu zamanında işim oluyordu
 Yılın yarısından fazlasında işim vardı
 Yılın yarısında işim vardı
 Yılın yarısından az kısmında işim vardı
 Yılın küçük bir kısmında işim oluyordu
 İstisnalar dışında, genel olarak işsizdim
 Hep işsizdim

21. Mesleğiniz neydi ?

☐ Acenteci	☐ Çaycı	☐ Emlakçı	☐ Hurdacı	☐ Öğretmen
☐ Anahtarıcı	☐ Çiftçi/Hayvancılık	☐ Esnaf/Zanaatkâr	☐ İşçi	☐ Öğrenci
☐ Aşçı	☐ Çilingir	☐ Eskici	☐ Madenci	☐ Oto Tamircisi
☐ Ayakkabı boyacısı	☐ Demirci	☐ Kâğıt toplayıcı	☐ Marangoz	☐ Polis
☐ Bahçıvan	☐ Din görevlisi	☐ Ev hanımı	☐ Memur	☐ Sekreter
☐ Balıkçı	☐ Diş Hekimi	☐ Garson	☐ Mevsimlik işçi	☐ Serbest meslek
☐ Bankacı	☐ Doktor	☐ Gazeteci	☐ Muhasebeci	☐ Seyyar satıcı
☐ Berber/Kuaför	☐ Eczacı	☐ Hamal	☐ Mühendis	☐ Şoför
☐ Camcı	☐ Elektrikçi	☐ Hemşire	☐ Nakliyecisi	☐ Diğer (yazınız) :

22. Mevcut işinizin yanısıra, ek bir iş yapıyor muydunuz?

- Hayır Evet işi yapıyordum.

23. Eğer evli idiyse, eşiniz çalışıyor muydu?

- Evet Hayır Evli değildim

24. Eşinizin mesleğiniz neydi ?

☐ Ev hanımı	☐ Camcı	☐ Elektrikçi	☐ Hurdacı	☐ Öğretmen
☐ Acenteci	☐ Çaycı	☐ Emlakçı	☐ İşçi	☐ Öğrenci
☐ Anahtarıcı	☐ Çiftçi/Hayvancılık	☐ Esnaf/Zanaatkâr	☐ Madenci	☐ Oto Tamircisi
☐ Aşçı	☐ Çilingir	☐ Eskici	☐ Marangoz	☐ Polis
☐ Ayakkabı boyacısı	☐ Demirci	☐ Kâğıt toplayıcı	☐ Memur	☐ Sekreter
☐ Bahçıvan	☐ Din görevlisi	☐ Garson	☐ Mevsimlik işçi	☐ Serbest meslek
☐ Balıkçı	☐ Diş Hekimi	☐ Gazeteci	☐ Muhasebeci	☐ Seyyar satıcı
☐ Bankacı	☐ Doktor	☐ Hamal	☐ Mühendis	☐ Şoför
☐ Berber/Kuaför	☐ Eczacı	☐ Hemşire	☐ Nakliyecisi	☐ Diğer (yazınız) :

25. Şahsınıza ait aylık geliriniz ne kadardı ?

..... TL

26. Sizin geliriniz dahil hanenizin aylık toplam geliri ne kadardı?

..... TL

27. Sahip olduğunuz sosyal sigorta türü neydi?

- BAĞ-KUR SSK Emekli Sandığı Yeşil Kart Diğer (lütfen belirtiniz) : Hiçbir sigortam yoktu

28. Herhangi bir yerden yardım (para, erzak, giysi, gıda vb.) alıyor muydunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

☐ Hiçbir yerden yardım almıyordum	☐ Birinci derece akrabalarından (anne-baba-kardeşler gibi)
☐ İşsizlik sigortasından	☐ Diğer akrabalarından
☐ Kaymakamlık/Valiliklerden	☐ Komşulardan
☐ Belediyelerden	☐ Arkadaşlardan
☐ Diğer kamu kurum ve kuruluşlarından	☐ Diğer (lütfen belirtiniz) :
☐ Vakıf veya sosyal yardım kuruluşlarından, derneklerden	

D - İKAMET SORULARI

ŞU AN HAPİSTE OLMANIZA NEDEN OLAN OLAYIN GERÇEKLEŞTİĞİ DÖNEMİ GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURDUĞUNUZDA...

29. Olayın gerçekleştiği dönemde YAŞADIĞINIZ İL, İLÇE VE SEMTİ yazarak, o yeri en iyi tarif eden şıkkı işaretleyiz.

İL İLÇE SEMT

- Şehir merkezi Şehrin kenar mahalleleri / Gecekondu bölgesi İlçe ya da küçük belde Köy ya da mezra

30. Lütfen SUÇ İŞLEDİĞİNİZ İLLERİN isimlerini yazınız. (Son işlemiş olduğunuz suçtan ilk suça doğru yazınız.)

1. İl	6. İl
2. İl	7. İl
3. İl	8. İl
4. İl	9. İl
5. İl	10. İl

31. En son yaşadığınız evde kaç yıldır ikamet ediyordunuz?

- 1 yıl ve altı 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17
- 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34
- 35 36 37 38 39 40 yıl ve üstü

32. Hatırladığınız kadarıyla, hayatınız boyunca toplam kaç farklı adreste oturdunuz?

- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 ve üstü

33. En son yaşadığınız adrese gelme sebebiniz neydi? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Evlilik Önceki evimizin kirasının yüksek olması
- Yeni ev alma Önceki evimizde ailemin can güvenliğinin olmaması
- Tayin veya görev değişikliği Önceki evimizde kendimin can güvenliğinin olmaması
- Yeni iş bulduğum için Akrabalarımın yeni taşındığımız yerde olması
- İş aramak için Önceki evimizin çevresindeki kötü sosyal ortamdan kaçmak
- Geçim sıkıntısı Suç işlemek için
- Eğitim (kendinizin, eşinizin veya çocuklarınızın eğitimi vb) Diğer (lütfen belirtiniz) :
- Sağlık sorunları

34. Oturduğunuz evde kiracı mıydınız ?

- Hayır, ev sahibiydim
- Hayır, oturduğum ev aileme/akrabama aitti, kira ödemiordum
- Evet, kiracıydım

35. Evinizin bulunduğu çevrenin (mahalle/semte) ekonomik durumu nasıldı?

- Tamamen yokluk içinde Oldukça fakir Fakir Normal Zengin sayılabilir Zengin Çok zengin

36. Ailenizin ekonomik durumu nasıldı?

- Tamamen yokluk içinde Oldukça fakir Fakir Normal Zengin sayılabilir Zengin Çok zengin

E - EKONOMİK İHTİYAÇLARI KARŞILAMA SORULARI

SU AN HAPİSTE OLMANIZA NEDEN OLAN OLAYIN GERÇEKLEŞTİĞİ DÖNEMİ GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURDUĞUNUZDA...

37. Ailenizde beklenmedik mecburi bir harcama olduğunda kendi imkânlarınızla karşılayabiliyor muydunuz?

- Evet Hayır

38. Ailecek 1 haftalık tatil masrafını karşılayabilecek durumda mıydınız ? (Köye veya memlekete gidişler de dahil)

- Evet Hayır

39. Aileniz 2 günde bir et, tavuk ya da balık içeren yemeği karşılayabilecek durumda mıydı?

- Evet Hayır

40. Aileniz evinizin ısınma masrafını karşılayabilecek durumda mıydı?

- Evet Hayır

41. Olay öncesi son 12 ay içerisinde aşağıda belirtilen ödemelerden herhangi birini zamanında yapamadığınız oldu mu?

Ödeme Türleri	Evet	Hayır	Bu tür ödeme yok
Ev kirası	☐	☐	☐
Konut kredisi	☐	☐	☐
Elektrik, su, doğalgaz faturaları	☐	☐	☐
Kredi kartı / diğer krediler / elden borç	☐	☐	☐

42. Evinizde televizyonunuz var mıydı?

- Evet Hayır (maddi yetersizlikten dolayı) Hayır (imkânımız vardı ancak almak istemedik/m)

43. Evinizde sabit telefonunuz var mıydı?

- Evet Hayır (maddi yetersizlikten dolayı) Hayır (imkânımız vardı ancak almak istemedik/m)

44. Cep telefonunuz var mıydı?

- Evet Hayır (maddi yetersizlikten dolayı) Hayır (imkânımız vardı ancak almak istemedik/m)

45. Otomobiliniz var mıydı?

- Evet Hayır (maddi yetersizlikten dolayı) Hayır (imkânımız vardı ancak almak istemedik/m)

46. Evinizde bilgisayarınız var mıydı?

- Evet Hayır (maddi yetersizlikten dolayı) Hayır (imkânımız vardı ancak almak istemedik/m)

47. Evinizde internet bağlantısı var mıydı?

- Evet Hayır (maddi yetersizlikten dolayı) Hayır (imkânımız vardı ancak almak istemedik/m)

48. Cep telefonunuzda internet bağlantısı var mıydı?

- Evet Hayır (maddi yetersizlikten dolayı) Hayır (imkânımız vardı ancak almak istemedik/m)

49. Evinizde buzdolabınız var mıydı?

- Evet Hayır

50. Evinizde bulaşık makineniz var mıydı?

- Evet Hayır (maddi yetersizlikten dolayı) Hayır (imkânımız vardı ancak almak istemedik/m)

51. Evinizde çamaşır makineniz var mıydı?

- Evet Hayır

52. Evinizde fırınınız var mıydı?

- Evet Hayır

53. Evinizde yemek pişirmek için (elektrikli veya gazlı) ocağınız var mıydı?

- Evet Hayır

54. Evinizdeki yıpranmış ve eskimiş mobilyalarınızı yenisiyle yenileyebilecek ekonomik gücünüz var mıydı?

- Evet Hayır

55. Kendinizin ve ailenizin eskimiş giysilerinin yerine yenisini alabilecek ekonomik gücünüz var mıydı?

- Evet Hayır

56. Her hafta veya ihtiyaç oldukça pazara/markete gidebiliyor muydunuz?

- Evet Hayır

57. Ailenizin ihtiyaçlarının (sağlık, eğitim, kılık kıyafet, gıda, vb) ne kadarını karşılayabiliyordunuz?

- Hepsini karşılayabiliyorduk
 Çoğunu karşılayabiliyorduk
 Yarısını karşılayabiliyorduk
 Bir kısmını karşılayabiliyorduk
 Hiçbir ihtiyacı karşılayamıyorduk

58. Bireysel ihtiyaçlarınızın (sağlık, eğitim, kıllık kıyafet, gıda, vb) ne kadarını karşılayabiliyordunuz?

- Hepsini karşılayabiliyordum
 Çoğunu karşılayabiliyordum
 Yarısını karşılayabiliyordum
 Bir kısmını karşılayabiliyordum
 Hiçbir ihtiyacı karşılayamıyordum

F - GÖRECELİ MAHRUMİYET SORULARI

SU AN HAPİSTE OLMANIZA NEDEN OLAN OLAYIN GERÇEKLEŞTİĞİ DÖNEMİ GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURDUĞUNUZDA...

59. Kendinizi yaşadığınız şehirdeki diğer insanlarla kıyasladığınızda EKONOMİK DÜZEYİNİZİ nasıl değerlendiriyordunuz?

- Çok düşük Düşük Aynı seviye Yüksek Çok yüksek

60. Kendinizi yaşadığınız şehirdeki ortalama bir insanla kıyasladığınızda YAŞAM STANDARTLARINIZI nasıl değerlendiriyordunuz?

- Çok düşük Düşük Aynı seviye Yüksek Çok yüksek

61. İŞ BULMA İMKANLARINIZI yaşadığınız şehirde bulunan yaşlılarınızla kıyasladığınızda, sahip olduğunuz bu imkanların miktarını nasıl değerlendiriyordunuz?

- Çok düşük Düşük Aynı seviye Yüksek Çok yüksek

62. Kendinizi yaşadığınız muhitteki insanların geneli ile kıyasladığınızda GELİRİNİZİ nasıl değerlendiriyordunuz?

- Çok düşük Düşük Aynı seviye Yüksek Çok yüksek

63. Bulduğunuz şehrin diğer muhitleriyle kıyasladığınızda YAŞADIĞINIZ MUHİTİN SOSYOEKONOMİK STATÜSÜNÜ nasıl değerlendiriyordunuz?

- Çok düşük Düşük Aynı seviye Yüksek Çok yüksek

64. Bulduğunuz şehirdeki ortalama bir insanın eviyle kıyasladığınızda YAŞADIĞINIZ EVİN DEĞERİ hakkında ne düşünüyordunuz?

- Çok düşük Düşük Aynı seviye Yüksek Çok yüksek

65. Yaşadığınız şehirdeki ortalama bir insanın arabasıyla SAHİP OLDUĞUNUZ ARABAYI kıyasladığınızda, değeri hakkında ne düşünüyordunuz? (Eğer arabanız yok idiyse bu soruyu geçiniz)

- Çok düşük Düşük Aynı seviye Yüksek Çok yüksek

66. Kendinizi yaşadığınız şehirdeki insanlarla kıyasladığınızda İŞİNİZDEN ne kadar memnundunuz?

- Hiç memnun değilim Memnun değilim Ne memnundum ne değilim Memnundum Çok memnundum

67. Kendinizi yaşadığınız şehirdeki insanlarla kıyasladığınızda EKONOMİK DURUMUNUZDAN ne kadar memnundunuz?

- Hiç memnun değilim Memnun değilim Ne memnundum ne değilim Memnundum Çok memnundum

68. Kendinizi yaşadığınız şehirdeki insanlarla kıyasladığınızda YAŞAM STANDARTLARINIZDAN ne kadar memnundunuz?

- Hiç memnun değilim Memnun değilim Ne memnundum ne değilim Memnundum Çok memnundum

69. Yaşadığınız şehirdeki diğer insanların sahip oldukları işe girebilme imkanlarıyla SİZİN SAHİP OLDUĞUNUZ İŞE GİREBİLME İMKANLARINI kıyasladığınızda, bu imkanlardan ne kadar memnundunuz?

- Hiç memnun değilim Memnun değilim Ne memnundum ne değilim Memnundum Çok memnundum

70. Kendinizi yaşadığınız şehirdeki insanlarla kıyasladığınızda GELİRİNİZDEN ne kadar memnundunuz?

- Hiç memnun değilim Memnun değilim Ne memnundum ne değilim Memnundum Çok memnundum

71. Bulduğunuz şehirdeki diğer muhitlerle kıyasladığınızda YAŞADIĞINIZ MUHİTTEN ne kadar memnundunuz?

- Hiç memnun değilim Memnun değilim Ne memnundum ne değilim Memnundum Çok memnundum

72. Bulduğunuz şehirdeki ortalama bir insanın eviyle kıyasladığınızda YAŞADIĞINIZ EVDEN ne kadar memnundunuz?

- Hiç memnun değilim Memnun değilim Ne memnundum ne değilim Memnundum Çok memnundum

73. Yaşadığınız şehirdeki ortalama bir insanın arabasıyla kıyasladığınızda SAHİP OLDUĞUNUZ ARABANIZDAN ne kadar memnundunuz? (Eğer arabanız yok idiyse bu soruyu geçiniz)

- Hiç memnun değilim Memnun değilim Ne memnundum ne değilim Memnundum Çok memnundum

G - ALIŞKANLIK SORULARI

SU AN HAPİSTE OLMANIZA NEDEN OLAN OLAYIN GERÇEKLEŞTİĞİ DÖNEMİ GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURDUĞUNUZDA...

74. Ne sıklıkla para veya değerli bir şey karşılığında kumar oynardınız?

- Hiç oynamazdım
 Yılda birkaç kez oynardım
 Ayda bir oynardım
 Ayda birkaç kez oynardım
 Haftada bir oynardım
 Haftada birkaç kez oynardım
 Her gün bir defa oynardım
 Günde birkaç defa oynardım
 Her gün sayısını bilmediğim kadar çok oynardım

(a) Ortalama olarak bir ayda ne kadar kazanır ya da kaybederdiniz?

*** Hiç kumar oynamadıysanız bu soruyu geçiniz

1 () TL Kazanırdım

2 () TL Kaybederdim

75. At yarışı, sayısal, spor toto/loto, iddaa ve benzeri şans oyunlarını ne sıklıkla oynardınız?

- Hiç oynamazdım
 Her gün sayısını bilmediğim kadar çok oynardım
 Günde birden fazla oynardım
 Her gün bir defa oynardım
 Haftada birden fazla oynardım
 Haftada bir oynardım
 Ayda birden fazla oynardım
 Ayda bir oynardım
 Yılda birden fazla oynardım
 Yılda bir kez oynardım

(a) Ortalama olarak bir ayda ne kadar kazanır ya da kaybederdiniz?

*** Hiç kumar oynamadıysanız bu soruyu geçiniz

1 () TL Kazanırdım

2 () TL Kaybederdim

76. Gece hayatına (bar, pavyon, disko gibi) ne sıklıkla takılırdınız?

- Hiçbir zaman
 Yılda birkaç kez
 Ayda bir
 Ayda birden fazla
 Haftada bir
 Haftada birden fazla
 Her gece

(a) Bir gece eğlencesi için ortalama kaç para harcardınız?

*** Hiç gece hayatınız olmadıysa bu soruyu geçiniz

Lütfen belirtiniz : TL

H - SUÇ SORULARI

77. Aşağıdaki listeye bakarak ilk işlediğiniz suçu ve o dönemde kaç yaşında olduğunuzu işaretleyiniz.

☐ Cinayet	☐ Oto hırsızlığı	☐ Vandalizm/başkalarına ait mallara zarar verme
☐ Yaralama, fiziksel saldırı	☐ Diğer hırsızlıklar	☐ Uyuşturucu suçları
☐ Adam kaçıрма	☐ Sahtecilik, dolandırıcılık	☐ Ölümlü/yaralamalı trafik kazası
☐ Cinsel taciz	☐ Rüşvet	☐ Kundaklama (ateşe verme/yakma)
☐ Tecavüz	☐ Zimmet	☐ Terör suçları
☐ Tehdit/şantaj	☐ Yolsuzluk	☐ Diğer 1 :
☐ Fuhuş	☐ Çek-senet tahsili	☐ Diğer 2 :
☐ Evden hırsızlık	☐ Yağma (gasp, kapkaç, silahlı soygun)	

7 yaş ve altı (7) (8) (9) (10) (11) (12) (13) (14) (15) (16) (17) (18) (19) (20) (21) (22) (23) (24) (25)
(26) (27) (28) (29) (30) (31) (32) (33) (34) (35) (36) (37) (38) (39) (40) (41) (42) (43) (44)
(45) (46) (47) (48) (49) (50) (51) (52) (53) (54) (55) (56) (57) (58) (59) (60) yaş ve üstü

78. Şu an hapiste olmanıza neden olan suçu ve o dönemde kaç yaşında olduğunuzu işaretleyiniz.

☐ Cinayet	☐ Oto hırsızlığı	☐ Vandalizm/başkalarına ait mallara zarar verme
☐ Yaralama, fiziksel saldırı	☐ Diğer hırsızlıklar	☐ Uyuşturucu suçları
☐ Adam kaçıрма	☐ Sahtecilik, dolandırıcılık	☐ Ölümlü/yaralamalı trafik kazası
☐ Cinsel taciz	☐ Rüşvet	☐ Kundaklama (ateşe verme/yakma)
☐ Tecavüz	☐ Zimmet	☐ Terör suçları
☐ Tehdit/şantaj	☐ Yolsuzluk	☐ Diğer 1 :
☐ Fuhuş	☐ Çek-senet tahsili	☐ Diğer 2 :
☐ Evden hırsızlık	☐ Yağma (gasp, kapkaç, silahlı soygun)	

7 yaş ve altı (7) (8) (9) (10) (11) (12) (13) (14) (15) (16) (17) (18) (19) (20) (21) (22) (23) (24) (25)
(26) (27) (28) (29) (30) (31) (32) (33) (34) (35) (36) (37) (38) (39) (40) (41) (42) (43) (44)
(45) (46) (47) (48) (49) (50) (51) (52) (53) (54) (55) (56) (57) (58) (59) (60) yaş ve üstü

79. Hayatınız boyunca hangi suçları işlediniz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

☐ Cinayet	☐ Oto hırsızlığı	☐ Vandalizm/başkalarına ait mallara zarar verme
☐ Yaralama, fiziksel saldırı	☐ Diğer hırsızlıklar	☐ Uyuşturucu suçları
☐ Adam kaçıрма	☐ Sahtecilik, dolandırıcılık	☐ Ölümlü/yaralamalı trafik kazası
☐ Cinsel taciz	☐ Rüşvet	☐ Kundaklama (ateşe verme/yakma)
☐ Tecavüz	☐ Zimmet	☐ Terör suçları
☐ Tehdit/şantaj	☐ Yolsuzluk	☐ Diğer 1 :
☐ Fuhuş	☐ Çek-senet tahsili	☐ Diğer 2 :
☐ Evden hırsızlık	☐ Yağma (gasp, kapkaç, silahlı soygun)	

80. Hangi suçları işlediğinizde alkol etkisi altındaydınız? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

☐ Cinayet	☐ Oto hırsızlığı	☐ Vandalizm/başkalarına ait mallara zarar verme
☐ Yaralama, fiziksel saldırı	☐ Diğer hırsızlıklar	☐ Uyuşturucu suçları
☐ Adam kaçıрма	☐ Sahtecilik, dolandırıcılık	☐ Ölümlü/yaralamalı trafik kazası
☐ Cinsel taciz	☐ Rüşvet	☐ Kundaklama (ateşe verme/yakma)
☐ Tecavüz	☐ Zimmet	☐ Terör suçları
☐ Tehdit/şantaj	☐ Yolsuzluk	☐ Diğer 1 :
☐ Fuhuş	☐ Çek-senet tahsili	☐ Diğer 2 :
☐ Evden hırsızlık	☐ Yağma (gasp, kapkaç, silahlı soygun)	

81. Hangi suçları işlediğinizde uyuşturucu etkisi altındaydınız? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

☐ Cinayet	☐ Oto hırsızlığı	☐ Vandalizm/başkalarına ait mallara zarar verme
☐ Yaralama, fiziksel saldırı	☐ Diğer hırsızlıklar	☐ Uyuşturucu suçları
☐ Adam kaçıрма	☐ Sahtecilik, dolandırıcılık	☐ Ölümlü/yaralamalı trafik kazası
☐ Cinsel taciz	☐ Rüşvet	☐ Kundaklama (ateşe verme/yakma)
☐ Tecavüz	☐ Zimmet	☐ Terör suçları
☐ Tehdit/şantaj	☐ Yolsuzluk	☐ Diğer 1 :
☐ Fuhuş	☐ Çek-senet tahsili	☐ Diğer 2 :
☐ Evden hırsızlık	☐ Yağma (gasp, kapkaç, silahlı soygun)	

82. Yakalanmamış veya ceza almamış olsanız bile, tahminen hayatınız boyunca kaç kere suç işlemişsinizdir?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40
41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 ve daha fazla

83. Hayatınız boyunca toplam kaç defa hapse girdiniz?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 ve daha fazla

84. Siz hariç tahminen, aileniz ve akrabalarınız arasında sabıkası olanların sayısı kaçtır?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19
20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39
40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 ve daha fazla

85. Ailenizde sabıkası (suç kaydı) olanları işaretleyiniz. (Birden fazla şıkki işaretleyebilirsiniz.)

- Annem Babam Kardeşlerim Eşim Çocuklarım
 Amcam / Dayım Amca/dayı çocukları Teyze - Hala Teyze - Hala çocukları Diğer akrabalar

I - MADDE KULLANIM SORULARI

SU AN HAPİSTE OLMANIZA NEDEN OLAN OLAYIN GERÇEKLEŞTİĞİ DÖNEMİ GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURDUĞUNUZDA...

86. Şu an hapiste olmanıza neden olan olayın gerçekleştiği dönemi göz önünde bulundurduğunuzda ALKOL KULLANMA durumunuzla ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

(a) OLAYIN GERÇEKLEŞTİĞİ GÜN aşağıdaki alkollü içeceklerden hangisini kullanmıştınız?
(Gerekmesi halinde birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Suç işlemeyen önce alkol kullanmadım Bira Rakı, votka, cin, viski, konyak vb yüksek alkollü içecekler
 Light bira Şarap Diğer (Lütfen belirtiniz) :

*** HAYATINIZ BOYUNCA HİÇ ALKOLLÜ İÇKİ KULLANMADIYSANIZ 87. SORUYA GEÇİNİZ.

(b) OLAY ÖNCESİ SON 30 GÜNDE aşağıdaki alkollü içecekleri kaç kez içtiniz?

	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	40 ya da daha fazla
Light bira	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bira	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Şarap	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rakı, votka, cin, viski, konyak vb yüksek alkollü içecekler	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

(c) OLAY ÖNCESİ SON 12 AY içinde aşağıdaki alkollü içecekleri kaç kez içtiniz?

	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	40 ya da daha fazla
Light bira	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bira	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Şarap	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rakı, votka, cin, viski, konyak vb yüksek alkollü içecekler	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

(d) HAYATINIZ BOYUNCA aşağıdaki alkollü içecekleri kaç kez içtiniz?

	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	40 ya da daha fazla
Light bira	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bira	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Şarap	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rakı, votka, cin, viski, konyak vb yüksek alkollü içecekler	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

*** Hiç alkollü içki kullanmadıysanız e, f, g, h sorularını işaretleme yapmadan geçiniz.

(e) İLK KEZ alkollü içki kullandığınızda KAÇ YAŞINDAYDINIZ?

7 yaş ve altı (7) (8) (9) (10) (11) (12) (13) (14) (15) (16) (17) (18) (19) (20) (21) (22) (23) (24) (25)
(26) (27) (28) (29) (30) (31) (32) (33) (34) (35) (36) (37) (38) (39) (40) yaş ve üstü

(f) Alkollü içkiyi ilk kez NEREDE kullandınız?

- Meyhane/bar/pavyon/disko ve diğer içkili yerler Sokakta Öğrenci yurdu
 Metruk (terk edilmiş/yıkık) bir binada Restoranda Okul
 Boş arsada İnternet kafe/oyun salonu Hapishane
 Arkadaşlarımın evinde Kiraathane/kahvehane/kafe Düğün / nişan
 Kendi evimizde Yetiştirme yurdu/yetimhane Diğer (Lütfen belirtiniz) :

(g) Alkollü içkiyi ilk kez kullanma NEDENİNİZ neydi? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Merak Can sıkıntısı
 Özenti Kişisel sorunlardan dolayı
 Arkadaş etkisi Ailevi sorunlardan dolayı
 Ortama girebilmek için Sorunlarımı unutmak için
 Kız/erkek arkadaşı etkileyebilmek/edinebilmek için Manevi boşluktan dolayı
 Hoşlanacağımı/zevk alacağımı düşündüğüm için Diğer (Lütfen belirtiniz) :
 Aile veya içinde büyüdüğüm çevrenin etkisi

(h) Alkollü içkiyi NASIL temin ediyordunuz? (Gerekmesi halinde birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Evimizde vardı Borç olarak
 Arkadaşlarımdan parasız olarak Suç işleyerek elde ettiğim parayla
 Kazandığım parayla İçkinin kendini çalarak
 Ailemden aldığım harçlıklarla Diğer (Lütfen belirtiniz) :

87. Ailenizde alkollü içki kullanan kişileri işaretleyiniz. (Gerekmesi halinde birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Hiç kimse kullanmıyordu Amcam / Dayım
 Annem Amca/dayı çocukları
 Babam Teyze - hala
 Kardeşlerim Teyze - hala çocukları
 Eşim Diğer akrabalar
 Çocuklarım

88. Şu an hapiste olmanıza neden olan olayın gerçekleştiği dönemi göz önünde bulundurduğunuzda UYUŞTURUCU KULLANMA durumunuzla ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

(a) OLAYIN GERÇEKLEŞTİĞİ GÜN aşağıdaki uyuşturucu maddelerden hangisini kullanmıştınız?

- Suç işlemeyen önce uyuşturucu kullanmadım Taş (krak kokain)
 Esrar Ecstasy (amfetamin türü haplar)
 Bonzai Uçucular (bali, tiner, çakmak gazı vb.)
 Eroin Reçetesiz sakinleştiriciler
 Kokain Diğer (Lütfen belirtiniz) :

*** HAYATINIZ BOYUNCA HIÇ UYUŞTURUCU MADDE KULLANMADIYSANIZ 89. SORUYA GEÇİNİZ.

(b) OLAY ÖNCESİ SON 30 GÜNDE aşağıdaki uyuşturucu maddeleri kaç kez kullandınız?

	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	40 ya da daha fazla
Esrar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bonzai	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Eroin	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kokain	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Taş (krak kokain)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ecstasy (amfetamin türü haplar)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Uçucular (bali, tiner, çakmak gazı vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Reçetesiz sakinleştiriciler	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Diğer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

(c) OLAY ÖNCESİ SON 12 AYDA aşağıdaki uyuşturucu maddeleri kaç kez kullandınız?

	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	40 ya da daha fazla
Esrar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bonzai	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Eroin	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kokain	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Taş (krak kokain)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ecstasy (amfetamin türü haplar)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Uçucular (bali, tiner, çakmak gazı vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Reçetesiz sakinleştiriciler	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Diğer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

(d) HAYATINIZ BOYUNCA aşağıdaki uyuşturucu maddeleri kaç kez kullandınız?

	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	40 ya da daha fazla
Esrar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bonzai	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Eroin	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kokain	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Taş (krak kokain)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ecstasy (amfetamin türü haplar)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Uçucular (bali, tiner, çakmak gazı vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Reçetesiz sakinleştiriciler	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Diğer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

*** Hiç uyuşturucu madde kullanmadıysanız e, f, g, h, i sorularını geçiniz.

(e) Aşağıdaki maddeleri ilk kez kullandığınızda kaç yaşındaydınız?

	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	
Esrar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bonzai	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Eroin	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kokain	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Taş (krak kokain)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ecstasy (amfetamin türü haplar)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Uçucular (bali, tiner, çakmak gazı vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Reçetesiz sakinleştiriciler	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Diğer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

(f) Uyuşturucu maddeyi ilk kez NEREDE kullandınız?

☐ Meyhane/bar/pavyon/disko ve diğer içkili yerler	☐ Restoranda	☐ Hapishane
☐ Metruk (terk edilmiş/yıkık) bir binada	☐ İnternet kafe/oyun salonu	☐ Düğün / nişan
☐ Boş arsada	☐ Kiraathane/kahvehane/kafe	☐ Diğer (Lütfen belirtiniz)
☐ Arkadaşlarımın evinde	☐ Yetiştirme yurdu/yetimhane	:
☐ Kendi evimizde	☐ Öğrenci yurdu	
☐ Sokakta	☐ Okul	

(g) Uyuşturucu maddeyi ilk kez kullanma NEDENİNİZ neydi? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

☐ Merak	☐ Can sıkıntısı
☐ Özenti	☐ Kişisel sorunlardan dolayı
☐ Arkadaş etkisi	☐ Ailevi sorunlardan dolayı
☐ Ortama girebilmek için	☐ Sorunlarımı unutmak için
☐ Kız/erkek arkadaşı etkileyebilmek/edinebilmek için	☐ Manevi boşluktan dolayı
☐ Hoşlanacağımı/zevk alacağımı düşündüğüm için	☐ Diğer (Lütfen belirtiniz) :
☐ Aile veya içinde büyüdüğüm çevrenin etkisi	

(h) Uyuşturucu maddeyi nasıl temin ediyordunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

☐ Arkadaşımdan parasız olarak	☐ Suç işleyerek elde ettiğim parayla
☐ Kazandığım paralarla	☐ Torbacılık yaparak (uyuşturucu madde satarak)
☐ Ailemden aldığım harçlıklarla	☐ Diğer (Lütfen belirtiniz) :
☐ Borç alarak	

(i) Uyuşturucu madde temin etmek için kaç kere suç işlediniz?

- Hiç 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 ve daha fazla

89. Ailenizde uyuşturucu madde kullanan kişileri işaretleyiniz. (Gerekmesi halinde birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

☐ Hiç kimse kullanmıyordu	☐ Amcam / Dayım
☐ Annem	☐ Amca/dayı çocukları
☐ Babam	☐ Teyze - hala
☐ Kardeşlerim	☐ Teyze - hala çocukları
☐ Eşim	☐ Diğer akrabalar
☐ Çocuklarım	

J - SUÇ MAĞDURU OLMA SORULARI SORULARI

(Herhangi bir suçun mağduru olmadı iseniz 90, 91, 92 numaralı soruları geçiniz)

90. Hayatınız boyunca hangi suçların mağduru oldunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Mağduru olduğunuz suçlar	Bu mağduriyetten dolayı polis veya savcıya şikayet başvurusu yaptınız mı?
☐ Yaralandım, fiziksel saldırıya uğradım	☐
☐ Kaçırıldım	☐
☐ Cinsel tacize uğradım	☐
☐ Tecavüze uğradım	☐
☐ Tehdit edildim / şantajla uğradım	☐
☐ Evime hırsız girdi	☐
☐ Arabam çalındı	☐
☐ Diğer hırsızlıklara uğradım	☐
☐ Çek-senet tahsilinin mağduru oldum	☐
☐ Yağmaya uğradım (gasp, kapkaç, silahlı soygun)	☐
☐ Vandalizmin mağduru oldum	☐
☐ Uyuşturucu suçları	☐
☐ Trafik kazasında yaralandım	☐
☐ Kundaklama (ateşe verme/yakma)	☐
☐ Terör suçları	☐
☐ Diğer 1 :	☐
☐ Diğer 2 :	☐

91. Hangi suçların mağduru olduğunuzda alkol etkisi altındaydınız?

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

☐ Yaralandım, fiziksel saldırıya uğradım	☐ Yağmaya uğradım (gasp, kapkaç, silahlı soygun)
☐ Kaçırıldım	☐ Vandalizmin mağduru oldum
☐ Cinsel tacize uğradım	☐ Uyuşturucu suçları
☐ Tecavüze uğradım	☐ Trafik kazasında yaralandım
☐ Tehdit edildim / şantajla uğradım	☐ Kundaklama (ateşe verme/yakma)
☐ Evime hırsız girdi	☐ Terör suçları
☐ Arabam çalındı	☐ Diğer 1 :
☐ Diğer hırsızlıklara uğradım	☐ Diğer 2 :
☐ Çek-senet tahsilinin mağduru oldum	

92. Hangi suçların mağduru olduğunuzda uyuşturucu madde etkisi altındaydınız?

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

☐ Yaralandım, fiziksel saldırıya uğradım	☐ Yağmaya uğradım (gasp, kapkaç, silahlı soygun)
☐ Kaçırıldım	☐ Vandalizmin mağduru oldum
☐ Cinsel tacize uğradım	☐ Uyuşturucu suçları
☐ Tecavüze uğradım	☐ Trafik kazasında yaralandım
☐ Tehdit edildim / şantajla uğradım	☐ Kundaklama (ateşe verme/yakma)
☐ Evime hırsız girdi	☐ Terör suçları
☐ Arabam çalındı	☐ Diğer 1 :
☐ Diğer hırsızlıklara uğradım	☐ Diğer 2 :
☐ Çek-senet tahsilinin mağduru oldum	

K - SAĞLIK SORULARI

ŞU AN HAPİSTE OLMANIZA NEDEN OLAN OLAYIN GERÇEKLEŞTİĞİ DÖNEMİ GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURDUĞUNUZDA...

93. Herhangi bir psikolojik rahatsızlığınız var mıydı?

- Hayır Evet

Bu rahatsızlığım,
(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

☐ Şizofren
☐ Panik atak
☐ Paranoya
☐ Anksiyete
☐ Uykusuzluk
☐ Obsesif kompulsif
☐ Depresyon
☐ Psikopati/sosyopati
☐ Sosyal fobi
☐ Manik depresif
☐ Major depresyon
☐ Otizm
☐ Asperger sendromu
☐ Borderline kişilik bozukluğu
☐ Bipolar kişilik bozukluğu
☐ Çoklu kişilik bozukluğu
☐ Diğer (lütfen belirtiniz):, idi.

94. Yukarıdaki ifadelere ek olarak bu bölümde de günlük yaşamınıza yön veren genel tutum ve davranışlarınıza ilişkin bir dizi ifade sıralanmıştır. Bu ifadelere katılma durumunuza göre sağ tarafta bulunan değerlendirme kutularından en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Genellikle içinde bulunduğum duruma göre ve fazla düşünmeden hareket ederim.	①	②	③	④
2. Uzak gelecekteki bazı hedeflerime mal olacak olsa bile, çoğunlukla bugün ve şimdi bana zevk verecek şeyler yaparım.	①	②	③	④
3. Bana uzun vadede ne olacağından ziyade kısa vadede ne olacağıyla ilgilenirim.	①	②	③	④
4. Bana gelecekte fayda sağlayacak şeylerdence, hemen şimdi faydası olacak şeyleri yapmayı tercih ederim.	①	②	③	④
5. Çoğunlukla zor olduğunu bildiğim işlerden kaçınmaya çalışırım.	①	②	③	④
6. İşler karıştığı zaman o işi bırakma ya da geri çekilme eğilimi gösteririm.	①	②	③	④
7. Bana hayatta en çok zevki, yapılması en kolay olan işler verir.	①	②	③	④
8. Yeteneklerimi sonuna kadar zorlayan çok zor işlerden nefret ederim.	①	②	③	④
9. Zaman zaman hafif riskli şeyler yaparak kendimi test ederim.	①	②	③	④
10. Bazen sırf eğlence olsun diye risk alırım.	①	②	③	④
11. Başımı belaya sokabilecek şeyler yapmayı bazen eğlenceli bulurum.	①	②	③	④
12. Heyecan ve macera benim için güvenlikten daha önemlidir.	①	②	③	④
13. Eğer seçme imkânım olsa, hemen her zaman fiziksel bir şey yapmayı zihinsel bir şey yapmaya tercih ederim.	①	②	③	④
14. Hemen her zaman kendimi hareket halindeyken, oturuyor veya düşünüyorum olduğumdan daha iyi hissederim.	①	②	③	④
15. Dışarı çıkmayı ve bir şeyler yapmayı okumaktan ve fikirler üzerinde düşünmekten daha çok severim.	①	②	③	④
16. Yaşıtlarıma göre daha fazla enerjim olduğunu ve hareket etmeye daha çok ihtiyacım olduğunu düşünüyorum.	①	②	③	④
17. Diğer insanları zor durumda bırakacak olsa bile, öncelikle kendimi kurtarmaya çalışırım.	①	②	③	④
18. Zor durumda olanlara karşı pek de sempati duymuyorum.	①	②	③	④
19. Eğer yaptığım şeyler insanları üzüyorsa bu benim değil onların problemidir.	①	②	③	④
20. Diğer insanlara sorun oluşturduğumu bilsem bile istediğim şeyleri elde etmeye çalışırım.	①	②	③	④
21. Oldukça kolay bir şekilde öfkelenir ve kendimi kaybederim.	①	②	③	④
22. Genellikle insanlara kızgın olduğum zaman, neden öfkeli olduğum hakkında konuşmak yerine onlara zarar vermek isterim.	①	②	③	④
23. Gerçekten kızgın olduğum zaman insanlar benden uzak dursalar iyi olur.	①	②	③	④
24. Birisiyle ciddi bir fikir ayrılığı yaşadığımda, o konuda sinirlenmeden sakin bir şekilde konuşmak genellikle benim için çok zordur.	①	②	③	④

95. Hapisten çıktığınızda yeniden suç işleme olasılığını yüzde kaç görüyorsunuz?

Hiç suç işlemem	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦	⑧	⑨	⑩	100	Kesinlikle suç işlerim
-----------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	-----	------------------------

96. İşlediğiniz suçlar için pişmanlık durumunuza 0 ile 10 arasında bir puan verseniz bu kaç olurdu?

Hiç pişmanlık duymuyorum	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦	⑧	⑨	⑩	Son derece pişmanım
--------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---------------------